

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Dit blad verschijnt den eersten van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December.

Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan tot 31 Dec. Over de contributie wordt in de eerste drie maanden beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij wenschen te verspreiden.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.

Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abcoude.

P. KRUYSSSE, Apotheker „ „ Amsterdam.

Mr. J. C. MELJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.

Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden, Secretaris-Penningmeester.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No. 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

INHOUD. Berichten: Een woord tot opwekking. De dood van HOLLOWAY. De bevoegdheid van de politie. Bezwaar tegen een advertentie. Alweer een kinawijn-specialiteit. Kwakzalverij gelijk bedrog.

Geldverspilling. — Weer twee vergiftige haarmiddelen. (Royal Windsor Haarhersteller en Eau de Zénobie.) — Twee oogwaters van SWABE. — Een goed middel bedorven. (NAQUETS daarmiddel). — Boekbeoordeeling.

Kleine Mededeelingen: (Migräne stiften. Niet overdreven! Eau de Quinine zonder Quinine.)

Correspondentie: (O a. over REDLAUERS exteroogentinctuur en CLEBANS Antisudorificum.)

Herhaalde waarschuwingen: Antijchitsiroov van BONBÉE — Wijn Duflot van TARENSEN. — Teerkapsules van GUYOT.

Bijvoegsel: Naamlijst van de leden der Vereeniging.

Berichten.

Een woord tot opwekking voor allen die tot nu toe geen steun aan ons streven verleenden, moge bij het begin van dezen vierden jaargang hier een plaats vinden.

Wij willen niet klagen over gebrek aan hulp. Integendeel, de bij dit nummer gevoegde naamlijst toont een totaal van 842 leden, een getal grooter dan wij drie jaar geleden hadden verwacht te zullen bereiken. Uit die naamlijst blijkt ook dat ons streven onder alle rangen en standen, onder de vertegenwoordigers van allerlei beroepen en bedrijven steun vindt. De ijver der leden om ons bijdragen te zenden en van de scheidkundigen onder hen om onderzoekingen voor de Vereeniging te verrichten, blijft ook onverzwakt en telken jare wordt de Vereeniging in staat gesteld krachtiger op te treden.

Maar hoe meer er ter bestrijding der kwakzalverij gedaan wordt, hoe beter men inziet dat er zeer veel moet gedaan worden, zal men eenigen merkbaaren goeden uitslag verkrijgen. Meerdere bekendheid met het kwaad leert den ontzettenden omvang er van kennen en de wegen die moeten ingeslagen worden om het te beperken.

De voornaamste dier wegen, welke de Vereeniging tegen de Kwakzalverij volgt, is: de middeltes en de bedriegelijke handelwijzen der kwakzalvers onderzoeken en de uitkomsten bekend maken. Dit laatste is de hoofdzak, doch tevens dat wat het meeste geld kost. Er moeten voortdurend duizende, als het kan tien-duizende exemplaren van ons blad gratis worden verspreid en getracht het blad overal te brengen, waar de bedriegelijke aanbevelingen der kwakzalvers doordringen. Bijna in elke courant vindt men hunne schandelijke leugenachtige advertenties. Bovendien verspreiden zij nog bij honderdduizenden hunne afzonderlijke aanbevelingen, somtijds geheele boekjes. Al die kosten zijn productieve uitgaven voor hen, ze brengen ruime winst op. Wil onze Vereeniging nut doen, dan moet zij in de verspreiding van hare nuttige waarschuwingen eenigszins die kolossale publiciteit der kwakzalvers nabij komen.

Ieder, die als lid toetreedt, maakt het daardoor mogelijk, dat elke maand eenige exemplaren meer kunnen worden gedrukt en onder het volk gebracht. De contributie is laag gesteld, doch als zeer velen zich ver-

eenigen kan toch een som bijeen komen, waarmede iets kan gedaan worden.

Wij hopen dat ieder die dit nummer ontvangt en tot nu toe nog geen f 3 per jaar offerde, in de ontvangst een uitnodiging zal zien om die kleine uitgaaf zich te getroosten, ter bevordering van een goed doel. En dat allen, die wij reeds onder onze leden mogen tellen, hun best zullen doen om hun vrienden tot toetreding te bewegen.

De nieuwsbladen verzoeken wij opnieuw nu en dan iets uit ons blad over te nemen, hoe meer hoe liever, en in het bijzonder de inhoudsopgave over te drukken. die wij voortaan aan 't hoofd van het blad zullen geven.

De dood van Holloway is het groote nieuws op 't gebied der kwakzalverij. De man, die bijna 50 jaar lang het publiek heeft bedrogen; wiens zalf en pillen bijna even verspreid zijn als de jenever en maar weinig minder kwaad doen; die de kunst verstond om aloë en rhabarber en ook was met reuzel en hars als iets zeer heilzaams tegen verbazend hoogen prijs aan den man te brengen; die tal van andere kwakzalvers tot navolging heeft uitgelokt; de grondvester van de moderne kwakzalverij op groote schaal . . . het is gedaan met al zijn bedrog. Op 84-jarigen leeftijd is hij overleden, nalatende, zooals men bericht, een vermogen van 60 millioen gulden. En dit nadat hij reeds 12 millioen aan een paar instellingen (een gezondheids-oord voor ongeneeslijken en een hoogeschool voor vrouwen) had ten koste gelegd.

Bijna zijn geheele vermogen moet aan liefdadige instellingen vermaakt zijn. Wij vreezen echter dat er één bepaling in zijn testament ontbreekt, die aan het menschedom zeker meer goed zou doen dan alle ziekenhuizen die met zijn geld kunnen onderhouden worden. Wij bedoelen de bepaling: dat het met de geheele pillen- en zalf-negotie nu voor goed uit moest zijn. Was dit het gevolg van HOLLOWAY's dood, dan ware deze zeker een groote weldaad voor de arme bedrogen menschheid.

Doch het zal, vreezen wij, niet zoo zijn. Winstgevende zaken, al steunen ze geheel op bedrog, gaan niet spoedig de wereld uit en het zal ook hier wel zijn: „de affaire wordt op denzelfden voet voortgezet.”

In één opzicht is het dan nog erger dan vroeger. HOLLOWAY durfde ten minste met zijn naam voor den dag komen en oogste, bij de millioenen in geld, ook de schande die aan de wijze, waarop hij die verdiende, verbonden was. Als de zaak wordt voortgezet, zal dit ongetwijfeld op zijn naam geschieden en blijven de eigenlijke raddraaiers achter de schermen, zoodat men niet weet wie men in het vervolg van het bedrog moet beschuldigen. Het gaat er dan mee als met Hop-bitter, Teerkapsules van Guyot, Quina Laroche en vele anderen, waarvoor geen persoon zich aansprakelijk stelt.

Het Weekblad van het Recht bespreekt in het nummer van 20 Dec. j.l. insgelijks de waarschuwing van den Commissaris van Politie te Sneek, tegen het koopen van Hop-bitter, waarvan wij in vroegere nummers hebben melding gemaakt.

Zonder, zooals het Paleis van Justitie, alle waarschuwingen tegen met name aangeduide personen van wege

justitie en politie af te keuren, heeft het Weekblad tegen de hier bedoelde handelwijze toch bedenkingen.

Wij zullen ons over deze zaak, die onder rechtskundigen zelf nog een punt van kwestie is, geen beslissing aanmatigen, doch herinneren:

1o. dat de commissaris te Sneek niet tegen een bepaald persoon heeft gewaarschuwd en dus hier toepasselijk zou kunnen geacht worden, wat het Paleis van Justitie zelf „èn gewenscht èn geoorloofd” meent, nl. „het publiek tegen misleiding of bedrog te waarschuwen, zonder bepaalde aanduiding van personen.”

en 2o. indien de plicht of althans het recht bestaat tot het waarschuwen tegen bedrog en oplichterij, kan dat recht toch onmogelijk vervallen, wanneer de persoon, aan het middel, waardoor hij bedrog of oplichterij pleegt, geheel willekeurig den naam geeft van geneesmiddel.

Aan het slot van zijn artikel, wijst het Weekblad nog op eene omstandigheid, waarop wij nadrukkelijk de aandacht vestigen.

Wanneer, zoo oordeelt het blad, de commissaris van politie het dienstig acht om het publiek te waarschuwen, zijne zuur verdiende penningen niet aan kwakzalverijen weg te werpen, is het raadzaam dat dit door hem geschiede op last van den burgemeester, die zijnerzijds weder de noodige inlichtingen kan ontvangen van de geneeskundige ambtenaren.

Art 14 der wet van 1 Juni 1865 (Stbl. no. 58) zegt namelijk: „de inspecteur deelt, met of zonder mede-, werking van den geneeskundigen raad, zijne opmerkingen en voorstellen aan Gedeputeerde Staten der provincie en burgemeester en wethouders der gemeen-, te mede.

„Deze besturen treden wederkeerig met hem in over-, leg omtrent alles wat tot de volksgezondheid betrek-, king heeft.”

Ofschoon wij van oordeel zijn, dat de eigenlijke volksgezondheid slechts voor een gering deel betrokken is bij den verkoop van Hop-bitter en we hier eenvoudig te doen hebben met een poging tot oplichterij, waaraan een eigenaardigen vorm is gegeven door het handig gebruik maken van het woord geneesmiddel, zoo kunnen de hoofden van politie en van gemeenten, die bij andere gelegenheden wenschen te handelen in den geest van den commissaris te Sneek, in dit wetsartikel toch eene aanwijzing vinden, welken weg zij moeten inslaan om, volgens een bevoegd rechtskundig blad, aan den besten vorm te voldoen.

Hoe nuttig burgemeesters alsdan kunnen werkzaam zijn, leert het buitenland, zooals in het vorig nummer onder den titel „een wakker burgemeester” door ons werd herinnerd.

Bezwaar tegen de plaatsing van een advertentie. Het schijnt dat men begint in te zien dat tot het plaatsen van kwakzalvers-advertenties niet elken couranten-uitgever geneigd is. Dezer dagen verzond het advertentie-bureau van ADOLF STEINER te Hamburg aan de Nederlandsche bladen een advertentie en schreef daarbij: „Alvorens ik u een definitieve order toekomen laat, veroorloof ik mij bij u aan te vragen of de plaatsing dezer annonce in uw blad niets in den weg staat.”

Daar over de te betalen prijs niets gezegd werd,

kon dit niets anders beteekenen dan: of gij ook bezwaren hebt tegen een zoo *leugenachtige* advertentie. Want waarlijk zij was een der ergsten die wij kennen, waarin met het opschrift *spoedige hulp* voor allerlei hevige en kwaadaardige ziekten, in *drie of vier dagen genezing gewaarborgd* werd.

Tevens werd gezegd dat die advertentie in 100 Ned. bladen een jaar lang elke week zou geplaatst worden. Wij hopen dat het getal 100 niet is vol te krijgen. Van enkele bladen vernamen wij, tot ons genoegen, dat zij wel bezwaar hadden zulk een advertentie op te nemen en de plaatsing weigerden.

Alweer een Kinawijn-specialiteit bericht men ons dat in aantocht is. De bekende SARDEMANN, uit Emmerik, zal een Kinawijn van J. SEWER, apotheker te Interlaken, in den handel brengen en met de noodige attesten en aanbevelingen adverteeren. Wij hebben niets tegen Kinawijn, integendeel, het is — mits goed bereid — een praeparat dat in vele gevallen nut kan doen, maar aan de bereiding is veel gelegen en men doet wel die aan een apotheker uit zijn omgeving toe te vertrouwen en niet aan een buitenlander, op wien men geen verhaal heeft. Te meer omdat die buitenlanders hun waar als de eenige echte aanbevelen, er genezing van allerlei kwalen mee belooven, die zij niet kan geven, en een prijs vorderen, veel hooger dan de bekwaamste apotheker uit ons land er voor zou vragen.

Kwakzalverij gelijk Bedrog. „Van Dr. Tanner, de eens zooveel besproken vaster, hoort men nog altijd wat, zoo nu en dan. Men verhaalde eerst, dat hij van zijn vrouw gescheiden was, wegens oneenigheid op het punt van voeding. Later werd verteld, dat hij krankzinnig en in een gesticht opgesloten was. En thans bericht men, dat hij te Jamestown in hechtenis genomen is wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst. Het zou wel kras zijn, als een man, die zoo goedkoop, bijna van den wind, kan leven, zijn toevlucht tot bedrog nam, om aan den kost te komen.”

Dit bericht vonden we eenigen tijd geleden in het *N. v. d. D.* Onze aandacht werd hierbij vooral getrokken door het woord *bedrog*. Licht in het bezigen van dit woord de erkenning opgesloten dat door de redactie van het *N. v. d. D.* kwakzalverij, ofjuister, volgens dit bericht, onbevoegde uitoefening van de geneeskunde *bedrog* geoordeeld wordt? Zoo ja, dan verheugen we ons zeer in dit juiste inzicht, maar het blad kan dan ook niet langer ontkennen dat het door zijn advertenties willens en wetens bedrog in de hand werkt.

Geldverspilling.

't Zal niet mogelijk zijn ook zelfs bij benadering aan te geven, welke sommen door het volk aan waardelooze kwakzalverijen worden vermorsd. Stechts enkele afzonderlijke gevallen, die ons ter oore kwamen en die wij van tijd tot tijd hebben medegedeeld doen zien, dat het bedrag vrij aanzienlijk moet wezen.

Als wij daarbij nagaan de niet geringe kosten, die gemaakt worden door agenten, het uitgeven van geschriften en vooral het plaatsen op groote schaal van advertenties en soms ellenlange reclames, welke kosten toch in de eerste plaats boven de winst moeten terugkomen, dan vinden wij daarin eene bevestiging dezer veronderstelling.

Enkele bepaalde feiten wijzen het nog nader aan. HOLLOWAY was, zooals wij weten, vele malen millionair. De bekende RICHTER (z.g. Dr. AIRY) is in 't bezit van een groote fabriek met een reeks woonhuizen, op rijken voet ingericht en wier waarde op eenige honderdduizenden wordt geschat; uit zijn kousenwinkel kan hij dit moeielijk overgehouden hebben. De zich noemende Dr. TIEDEMANN, de verkoper van een niets beteekend aftreksel van pomerauzen tegen ruggemergslijden enz., ontving door postwissels alleen in drie jaren tijds meer dan *honderd duizend gulden*. Aan RETZLAFF, de man van een geheel onwerkzaam middel tegen dronkenschap, werd op dezelfde wijze, in één jaar, meer dan *zestig duizend gulden* toegestuurd door ongelukkige slachtoffers zijner advertenties.

In de officieele mededeelingen van den Zwitserschen bondsraad van 12 November 1879, gepubliceerd bij de indiening van een wetsontwerp ter bestrijding van den geheimmiddelhandel, lezen wij 't volgende:

„Honderdduizende franken gaan jaarlijks uit de zakken van arme lieden, die nauwelijks in een karig levensonderhoud kunnen voorzien, in de beurzen van sluwe speculanten over.”

„Het is ons bekend, dat Frankrijk jaarlijks tot

„voor honderd en vijf millioen zijner zoogenaamde specialiteiten uitvoert, dat Engeland jaarlijks *zes- tig tot zeventig duizend* ponden sterling ontvangt „aan patentbelasting op den verkoop van geheim- middelen; en dat, om nog slechts één voorbeeld te noemen, in 't jaar 1878 uit Duitschland, Frankrijk, Oostenrijk en Italië te samen *vijftien honderd vijf- centaars* geheimmiddelen en artseneijmengsels in Zwitserland werden ingevoerd, welke volgens schat- ting van deskundigen voor 't minst een verkoop- som van *anderhalf tot drie millioen* franken ver- tegenwoordigde.”

Zoo in den vreemde. En in Nederland? Elk weet dat de specialiteiten en geheimmiddelen bij ons ook uit vele landen worden ingevoerd en dat de depôthouders er van beste zaken doen; bovendien wordt in ons land zelf veel bereid. Van een enkel artikel hebben wij eene berekening kunnen maken, n.l. van de zoogenaamde *Urbanuspillen*, bestaande voornamelijk uit *aloë*, die na 't weglaten, van eene geringe hoeveelheid *rhabarber*, welke zij bevatten, ook wel *Schroeder's pillen*, *Slijm- en maagpillen* of *Brillemans pillen* gedoopt worden.

Volgens de onderteekening der daarbij gevoegde gebruiksaanwijzing of der advertenties hebben wij de volgende verschillende bronnen kunnen vinden.

a. *Italiaansche pillen*, bekend onder den naam van *Urbanuspillen*; de biljetten geteekend door de Wed. KUENEN & ZON, zich noemende apothekers en chemisten te Haarlem; de fabricatie is thans in handen der firma SCHREUDER & VAN MARLE, apothekers te Wormerveer.

b. *dito*, onder denzelfden naam, de biljetten onderteekend en de doosjes verzegeld met den naam van Dr. P. HOCTIN; in advertenties aanbevolen door H. W. A. PETERS, Med. Chir. et Art. Obst. Doct. vroeger te Hoist, thans te Deurne gevestigd.

c. *dito*, althans wat de gebruiksaanwijzing betreft; de bereiding echter volgens onderteekening in handen van B. A. GIELINGS, zich noemende apotheker te Boxmeer.

d. *dito*, de bereiding volgens opgaaf in de biljetten door A. B. GIELING (de voorletters in omgekeerde volgorde en zonder de letter s), ook al zich noemende apotheker te Boxmeer, hoewel er in 't geheel geen apotheker aldaar gevestigd is.

e. *dito*, met juist dezelfde gebruiksaanwijzing als b, c en d en onderteekend met den naam van G. C. SCHREUDER; vervaardiger ons onbekend, misschien dezelfde als onder h, hoofd-depôthouder N. v. D. DRIES, apotheker te 's Hertogenbosch.

f. *dito*, met weder dezelfde gebruiksaanwijzing, onderteekend met den naam van A. MAES, med. doctor, die echter met den verkoop of de vervaardiging nimmer iets te maken heeft gehad; verkrijgbaar bij L. VAN TURENHOUT te Prinsland. De naam van de firma is die van den vroegeren fabrikant, in leven veearts; de tegenwoordige fabricatie geschiedt onder verantwoordelijkheid van J. VAN TURENHOUT, plattelands heelmeeester te Dinteloord (Princeland.)

Dezelfde fabriek vervaardigt een tweede soort purgeerpillen onder den naam van *Brillemans-pillen*; de doosjes gemerkt L. V. B. M.

De doosjes der Urbanuspillen bevatten allen 25 pillen, welk getal op de dekseltjes gedrukt of geschreven is en voor allen is de verkoopprijs dezelfde 37½ ct.

De pillen bestaan uit *aloë* en *rhabarber*.

g. *Slijm- en maagpillen* of zoogenaamde *Schreuderspillen*, de biljetten onderteekend met den naam van J. J. SCHREUDER, apotheker; vervaardigster de firma H. SCHREUDER & Co. (T. W. A. Brom en C. W. Bruinvis, apothekers) te Alkmaar.

h. *dito*, ook genoemd *Engelsche gezondheids-pillen*, de gebruiksaanwijzing geteekend door G. C. SCHREUDER, vroeger apotheker te Edam, de fabricatie thans in handen van zijn opvolger H. A. LEMKES, apotheker aldaar.

Deze twee soorten, evenals de Brillmanspillen, bestaan gewoonlijk uit *aloë* alleen (zonder *rhabarber*); de doosjes bevatten 24 of 25 stuks en de prijs is 32½ ct.

i. *Slijmpillen* van de erven G. F. METZ (firma C. G. Looimeijer & Zn., apotheker) te Haarlem. Zij bestaan uit *aloë*; de doosjes inhoudende 45 pillen kosten 30 cts.

Hoewel wij de meeste firma's, die zich met de fabricatie van *purgeerpillen* in ons land op groote

schaal bezig houden, hierboven ongetwijfeld hebben opgeteld, is het waarschijnlijk dat er nog meer bestaan.

De verpakking, de verzegeling en de bij ieder doosje gevoegde circulaires gelijken echter allen zoo op elkander, dat 't zeer moeielijk is daaruit het verschil van afkomst te erkennen. Wij kunnen ons evenwel aan dit negental fabrieken houden.

Daaronder zijn, wier vroegere of tegenwoordige eigenaars er rijk door zijn geworden; van anderen en dit zijn niet die, welke het meeste debiet op 't oogeblik hebben, weten wij met zekerheid, dat zij eene jaarlijksche *zuivere* winst behalen van *zes duizend gulden*, terwijl eene andere firma op *acht duizend* mag worden gesteld.

Een depôthouder-drogist te Amsterdam met wiens zaken wij toevallig bekend zijn geraakt en die niet tot de eerste firma's behoort, kan wekelijks geregeld *vijf en twintig doosjes* dezer pillen gebruiken. Soms verkoopt hij tot honderd en vijftig per maand. Hij alleen dus ontvangt gemiddeld ieder jaar tusschen- *vijf en zeshonderd gulden* voor dezen pillenhandel.

De som van *achtduizend gulden* als maximum aannemende en als minimum slechts *duizend gulden*, 't geen door niemand te veel zal worden geacht, die maar eenigszins bekend is met de geregelde verzendingen in kisten en blikken bussen naar alle oorden van het land door de meeste der genoemde firma's, dan verkrijgt men eene gemiddelde som per jaar voor de negen fabriekanten te zamen van *ruim veertig duizend gulden*.

Indien wij de winst der depôthouders, die gewoonlijk 20 tot 25 pct. van dergelijke artikelen bedraagt, met de kosten van advertenties, reclames en drukwerk op de helft stellen van dit bedrag, dan betalen de koopers van het artikel inlandsche, fabriekmatig bereide purgeerpillen, (de Holloway, Gimborn, Zwitsersche en Seigelpillen, die allen eveneens als hoofdbestanddeel slechts *aloë* bevatten, zijn met opzet buiten berekening gehouden) als winst aan fabrikanten, krantenuitgevers en depôthouders *zestig duizend gulden*.

In dit bedrag is alleen de *winst* uitgedrukt, die behaald wordt; hoeveel procent die bedraagt bij de fabrikanten zelf is ons onbekend. Mocht zij niet grooter zijn dan 50 pct., dan klimt toch de totaal- som die door de Nederlandsche bevolking *jaarlijks* wordt uitgegeven, aan deze kwakzalverij alleen, tot het aanzienlijke cijfer van meer dan *honderd duizend gulden*.

Waarlijk de fabelachtige sommen voor het buitenland in 't begin genoemd, hebben geen nadere bevestiging noodig.

Weer twee vergiftige haarmiddeltjes.

(*Royal Windsor Haarhersteller* en *Eau de Zénobie*).

Het is alsof in den laatsten tijd de kwakzalverij zich concentreert op die met vergiftige haarmiddeltjes. Wij hebben nu in den vorigen jaargang vijf besproken, die allen de zeer vergiftige *loodsuiker* (azijnzuur lood) bevatten. Tengevolge daarvan werden ons van verschillende zijden nog meer middeltjes toegezonden. Een paar hiervan werden welwillend door het lid der Vereeniging Dr. RUDOLF WOLLNY te Nijmegen onderzocht, en alweer bleek van beide loodsuiker het hoofdbestanddeel.

Het een, *Eau de Zénobie*, was ons gezonden door een dame, die meende dit ten minste met gerustheid te kunnen gebruiken. Het was een kleurlooze, aangenaam riekende vloeistof met een wit, iets geelachtig bezinksel. Het onderzoek leerde dat 38 gram van het vocht 1 gram bezinksel bevatten, voor 0,3 gram bestaande uit *zwavel* en voor 0,7 gram uit onoplosbare *loodverbindingen* (loodsulfide met wat loodsulfaat). Opgelost in het vocht bevonden zich 1,5 gram *onderzwcaveligzure soda* en 0,3 gram *loodsuiker*. Het gehalte aan deze laatste stof, die voornamelijk de vergiftigheid veroorzaakt, bedroeg dus 0,8 percent. Hoe langer men zulk een fleesch bewaart, hoe meer de opgeloste loodsuiker in onoplosbare loodverbindingen overgaat, en de vergiftigheid vermindert, doch ook het beetje kleurende werking, die men er van op het haar kan verwachten, verloren gaat.

Het andere, de *Royal Windsor Haarhersteller*, was ons toegezonden door een kapper, aan wien het door den fabrikant was gerecommandeerd als

onschadelijk. In de advertenties wordt het voortdurend aanbevolen als de enige echte haarhersteller, die onmiddellijk het uitvallen van het haar tegengaat en het nieuw leven en welderigen groei bezorgt. Helaas, alweer vergif werd hier geboden en in veel grooter dosis is dan in het vorige. Op 146,5 gram van dit vocht vindt men 100 gram geparfumeerd water, 40 gram glycerine, 3 gram zwavel er in rondrijvend, en 3,5 gram loodsuiker er in opgelost. Hier hebben we dus een vloeistof met 2,5 procent van die vergiftige loodverbinding, waarom een ieder sterk moet atgeraden worden zich van dit vocht te bedienen, welk een „verbazend succes” in de met een langharige dame versierde advertentie door den fabrikant ook beloofd wordt.

Wij kennen dus nu het volgende 7-tal vergiftige haarmiddelen, die bij ons in gebruik zijn en waarvan velen voortdurend worden geadvertiseerd: *Eau des Fées*, *Allen's haarhersteller*, *Melrose*, *Het nieuwe Haarmiddel* (verkoophuis), *De Nieuwe London haarhersteller*, *Eau de Zénobie* en *Royal Windsor haarhersteller* en er zijn ongetwijfeld nog meer.

Men zij op zijn hoede!

Bovendien herinneren wij hier dat bij vonnis van 13 Sept. j.l. door de rechtbank te Rotterdam een barbier en een kapper aldaar zijn veroordeeld wegens den verkoop van een dezer middeltjes.

Twee Oogwaters.

Geen lichaamsdeel is veilig voor de aanslagen der kwakzalvers. Zelfs het edelste der zintuigen, het oog, ontsnapt niet aan het gevaar door kwakzalvers-middeltjes verknoeid te worden.

Het lid der Vereeniging de Heer F. M. RASKER, was zoo goed een paar oogwaters, die met veel ophef geadvertiseerd worden, te onderzoeken. Zij hebben met elkaar veel overeenkomst, zoowel in de wijze waarop ze worden aanbevolen als in andere opzichten en de aard van het bedrog is bij beide vrij wel dezelfde.

Bij het eene wordt een briefje afgegeven van den volgende inhoud:

GENESKRACHTIG OOGWATER

tegen sleepende ziekten der oogen en oogleden.

Kenmerk van Echtheid: Cachet met 3 Roosjes.

Prijs f 0,75.

Met dit heilzaam uit *Euphrasia* van Dr. SWABE bereide Oogwater, geneest men volkomen ziekten en kwalen der oogen en oogleden, welke sleepend zijn geworden, vooral met zekelijke afscheiding van slijm, etter bij sleepende ontsteking, klierziekte enz.

Men moet het laauwarm aanwenden en wast er de oogen of oogleden mede (naar gelang de ziekte gezeteld is) door middel van een rein linnen lapje 2, 3 à 4 maal daags. Na genezing moet men nog eenigen tijd alléén 's morgens blijven wasschen.

Het onderzoek leerde dat dit water, zooals gezegd werd, een aftreksel van *Euphrasia officinalis* was, van de plant die, ook blijkens haar naam in het Nederlandsch, (*Oogentroost*), als heilzaam voor de oogen staat aangeschreven. De heilzaamheid berust echter meer op een goed geloof dan op ervaring, en de geneeskundigen hebben van het gebruik sinds lang zoo goed als geheel afgezien.

Zoo men echter de *Euphrasia* nog wil gebruiken, dan dient men er een zuiver oogwater van te bereiden, en niet een vocht zooals het bedoelde dat onzuiver en troebel was. Doch nooit zal men, zooals in de aanbeveling schaamteloos gezegd wordt, *ziekten en kwalen der oogen die sleepend zijn geworden er volkomen door genezen*. Wie hierop bouwt loopt veel gevaar zijn oogen groote schade te be-
okkenen.

Bij het andere oogwater is een briefje gevoegd van dezen inhoud:

OOGWATER VOOR ZWAKKE OOGEN

met Ruta van

Dr. WILMAR SWHABE.

Het is genoegzaam gebleken dat dit heilzaam Oogwater de zwakste oogen, hetzij na sterke inspanning van de oogen of na andere oorzaken weer binnen betrekkelijk korten tijd in gezonden en helderzienden staat terug brengt. Men wast er de oogen mede, de oogleden en rondom het oog 1 à 2maal daags, door middel van een linnen lapje.

Prijs f 0,75.

Het onderzoek van dit water gaf een nog treuriger resultaat. Er stond vermeld dat het met *Ruta* (een plant bij de geneeskunde in gebruik), bereid was. 't Is zeer goed mogelijk, doch het onderzoek kon dit niet uitwijzen, want het gele, ook zeer troebele vocht, was volkomen bedorven, stinkend en zuur. Dit zal wel voldoende zijn om de lezers te doen inzien hoe „heilzaam” dit oogwater op zwakke

oogen zal werken. Hieruit mag men beoordeelen wat schandelijke leugen het is te beweerden, dat door dit troebele, bedorvene, zure vocht, de door sterke inspanning verzwakte oogen weer helder ziende zullen worden.

Een goed middel bedorven.

(Haarmiddel van Naquet.)

Er schijnt bij de kappers altijd groote vraag naar middeltjes voor het donkerkleuren van het haar te zijn. Men mag dit een gevolg van menschelijke ijdelheid noemen, het is op zich zelf toch zeker nog niet zulk een groot gebrek, de voor het eerst verschijnende grijze haren met een kunstmiddeltje een jeugdiger kleur te willen geven. In alle geval verdient iemand, die daartoe overgaat, niet de straf die thans maar al te dikwijls voor hem is weggelegd: door loodhoudende middeltjes te worden vergiftigd.

Zoo dacht ook de bekende Fransche afgevaardigde en scheikundige NAQUET er over en daarom, ofschoon zelf zijn grijze haren liever ongeverfd dragende, heeft hij een onschadelijk haarkleurmiddel bedacht en het recept daarvan zonder eenige terughouding openbaar gemaakt.

Toen dit het vorige jaar in de nieuwsbladen werd medegedeeld, koesterden we de vrees dat er toch met dat haarmiddel van NAQUET kwakzalverij zou worden gedreven, door dat onbekwame handen de bereiding zouden ondernemen, misschien met onzuivere grondstoffen, en dan tegen een prijs veel hooger dan die van de vergiftige loodhoudende middeltjes.

En zoo geschiedde het. Eenigen tijd geleden verscheen de volgende advertentie, die wel door hetgeen daarin van „doctoren” en „scheikunde” gezegd wordt, geheel onbegrijpelijk is, maar toch voldoende om het publiek tot koopen uit te lokken.

Dames, Heeren,

wilt U eene onschadelijke Haarverf om de haren donker te maken, gebruikt dan het

Eau Favorite,

het eenig middel voor wie zijne haren verven wil, dat door alle Doctoren of Scheikunde toegeschreven wordt. Te bekomen à f 3 per flacon bij HOUDENBROUCK.

Terwijl er toen juist in dit *Maandblad* op de schadelijkheid van vele haarmiddelen gewezen was, trok deze advertentie van een onschadelijk middel de aandacht van velen. Ook de Commissie die zich te Rotterdam gevormd heeft uit het daar gevestigde Departement van de Maatschappij voor pharmacie, met het doel om de kwakzalverij in hare woonplaats zooveel mogelijk tegen te gaan, vestigde haar aandacht op dit *Eau Favorite* en twee van de vijf leden dier commissie verrichtten een chemisch onderzoek, waarvan het volgende het resultaat is.

Men krijgt voor f 3 een flacon met 175 gram van het vocht, in een cartonnen doos, met een tandborstel (van meer dan slechte hoedanigheid) om het haar er mede te bevochtigen. Het onderzoek leerde al spoedig dat in deze vloeistof, behalve andere, ook dezelfde grondstoffen voorkwamen als in het middel van NAQUET, dat het dus de uitslag was van een poging om dat middel te bereiden, maar een zeer slecht geslaagde poging.

Terwijl het middel van NAQUET, goed bereid, een heldere en helder blijvende vloeistof is, bevat dit *Eau Favorite* een groote hoeveelheid van een zwart bezinksel. Terwijl het middel van NAQUET, bereid door de genoemde twee deskundigen, alkalisch is, was dit *Eau Favorite* zuur en bevatte veel zwavelzuur.

Dit toonde reeds aan dat een onbekwame hand aan het werk was geweest. Doch er is erger.

Terwijl in NAQUET's middel als metaal niet anders dan Bismuth voorkomt, bevat dit slecht bereide vocht van HOUDENBROUCK ook ijzer en koper, en — wat van meer belang is — ook *arsenicum*, die hoogst vergiftige stof, en hiervan niet weinig. De kapper zal dit er niet met voordacht in hebben gedaan, doch ongetwijfeld kwam het voor in het door hem gebruikte Bismuth. Echter dit is reden genoeg om het af te keuren dat iemand, die niets van scheikunde weet, het maken van scheikundige praeparaten ter hand neemt en dan zijn product als onschadelijk durft aanbevelen.

De brave NAQUET is hier dus geheel onwillekeurig de oorzaak geweest dat opnieuw een vergiftig haarmiddeltje in de wereld kwam. Wij hopen dat het spoedig van de markt zal verdwijnen en dat, zoo

er zijn die NAQUET's middel in den handel willen brengen, de bereiding zal geschieden door een bekwaam scheikundige. Om bovendien te zorgen dat die scheikundige bekend zij met het juiste voorschrift laten wij dit hier volgen, met voordacht in het oorspronkelijk zooals wij het ontvingen en reeds vroeger publiceerden in het *Weekblad voor Pharmacie*, 1e Jaarg. no. 3.

Prendre:

Bismuth métallique . . . . . 100 gr.

disolvez dans:

Acide azotique de commerce. . . . . 300 gr.

ajoutez à la solution:

1°. Acide tartrique . . . . . 80 gr.

dissous dans:

Eau . . . . . quantité suffisante.

2°. 4 litres d'eau.

Jetez sur une toile, filtrez, lavez, jusqu' à ce que l'eau de lavage ne soit pas acide. Détachez le magma avec une spatule, dissolvez-le dans le moins possible d'ammoniaque, ajoutez à la solution:

Hyposulfite de soude . . . . . 80 gr.

Quand c'est dissous, filtrez et enfermez dans des flacons biens bouchés.

— S'humecter les cheveux tous les deux jours, et quand on a obtenu la couleur voulue, entretenir les racines.

Niet alleen dat dit praeparaat met zorg uit zuivere grondstoffen moet bereid worden; het moet, wil men alle kwakzalverij vermijden, daarbij niet aanbevolen worden alsof het iets meer zou kunnen doen dan het haar een beetje donker te kleuren. En bovendien, wie het verkoopt, hij zorge met een *behoorlijke* winst tevreden te zijn en geen f 3 voor een flesch te vragen. Voor f 1 is het zeer goed te leveren. Leugens, zooals HOUDENBROUCK op het etiket der flesschen van zijn mislukt praeparaat drukt, alsof verscheidene Koninklijke Hoogheden zijn goedje gekocht hebben, zal ieder eerlijk man vermijden.

Boekbeoordeeling.

De huisdokter voor stad en land. Gezondheidsleer voor het volk, door Prof. C. BOCK, Hoogleraar te Leipzig. Bewerkt door C. P. TER KUILE, Med. Dr. te Enschedé Tweede druk. Groningen NOORDHOFF en SMIT 1884 215 blz Prijs f 1.25.

Wanneer wij de aandacht vestigen op den naam van den schrijver, die reeds zoo menig populair geneeskundig werk heeft geleverd, zal het onnoodig zijn nogmaals het bovenaangegeven boekje in 't bijzonder aan te bevelen.

Uit den eersten druk heeft ook ieder kunnen zien, dat de bewerking in goede handen is, terwijl de uitgever heeft gezorgd voor zulk een nette uitvoering, dat de prijs gering moet worden geacht.

Konden wij om deze redenen volstaan met het boekje alleen aan te kondigen, wij achten ons verplicht meer te doen. Tallooze malen wordt ons door onze lezers gevraagd om inlichtingen betreffende sommige ziekte-toestanden, om raadgevingen hoe ze te verhoeden, te verbeteren of te genezen. In enkele woorden is daarop geen antwoord te geven; welnu, wie het ernst is iets degelijks te vernemen omtrent den bouw, de voeding en de werkingwijze van zijn lichaam in gezondheid en ziekte, hij koope dit boekje voor enkele stuivers en bestudeere het geregeld en zonder overhaasting; de stijl is vloeiend en geen vreemde kunsttermen zullen verwarring aanbrengen.

Wanneer hij beseft dat het behoud of het teruggeven van de gezondheid geen kunstje is, dat men zoo maar zonder ernstige voorbereiding spoedig kan aanleeren, zal hij zonder allerlei middeltjes voor allerlei kwalen aan te treffen, voor zich zelf of zijne huisgenooten toch vele nutte lessen uit dit boekje kunnen putten.

Evenals vroeger bij 't bespreken van dergelijke volks-geschriften willen wij ook thans een paar opmerkingen aanhalen, in 't bijzonder het onderwerp van dit blad betreffende.

Blz. 157: „Voor ruggemergstering beangstigen zich zeer dikwijls, doch geheel ten onrechte, menschen, die tengevolge van geslachtsverkeerdheden en uitspattingen op jeugdigen leeftijd, van tijd tot tijd, een gevoel van zwakte in de beenen ontwaren. Als zulke excessen ophouden en met het lichaam overeenkomstig de natuur te werk gegaan (krachtig gevoed) wordt, verdwijnen voor en na alle gevolgen dezer verzwakingen. Men wachte zich wel voor de bedriegelijke kwakzalvers, die voor geld zoogenaamde versterkende geheime middelen verkoopen.”

Blz. 179: „Tegen purgeermiddelen, vooral tegen laxeerende pillen (HOLLOWAY's pillen, enz.) moet gewaarschuwd worden, omdat al deze middelen de maag, die volstrekt geen schuld aan de verstopping heeft, langzamerhand zoo bederven, dat zij voor de spijsvertering geheel ongeschikt wordt. Wil men volstrekt purgeermiddelen gebruiken, dan doe men eene keus uit de volgende: appelwijn, gestoofde pruimen, karnemelk of melkwei, tamarindenmoes, wonderolie.”

Kleine Mededeelingen.

Migräne Stifte.

Onder dezen Duitschen naam en ook onder dien van *Nerven Krystal* wordt sinds eenigen tijd in het buitenland, en nu sinds kort ook in ons land, een zeker middel, zoo 't heet, tegen schele hoofdpijn, tand-, kies- en aangezichtspijn geadverteerd. 't Is weer een oude zaak in een nieuw kleed gehuld. Deze stiften bestaan, als ze goed zijn, uit niets anders dan gekristalliseerde *pepermuntolie*, dezelfde olie die in vloeibaren toestand algemeen bekend is en nu en dan ter afleiding van de pijn wordt aangewend.

In den laatsten tijd zijn deze staafjes ook voorgekomen bestaande uit *pepermuntolie* vermengd met wat *Eucalyptus olie* wat tot de werking niets afdoet, doch mede vermengd met *Thymol*, *Kamfer* en dergelijke kristalliseerbare organische stoffen, die veel goedkooper zijn.

Wie van *pepermuntolie* heil verwacht kan deze *Migräne Stifte* in de plaats daarvan aanschaffen, doch het publiek dient te weten wat het koopt en zal door deze mededeeling reeds weten dat van *zekere* genezing van de genoemde kwalen, door dit middel, geen sprake kan zijn.

Niet overdreven!

Onlangs verscheen in enkele Deutsche bladen een advertentie van zekeren *CONST. BRAESCA* te Bacau, die beloofde onfeilbaar de hydropsie of waterzucht te zullen genezen.

Iemand uit Duitschland schreef daarop per briefkaart om eenige inlichtingen en zondt ons den curieusen brief, die hij daarop als antwoord ontving.

Na verzekerd te hebben dat de docters waterzucht niet kunnen genezen doch dat hij, *BRAESCA*, een groote ontdekking heeft gedaan die hem daartoe in staat stelt, begint hij de voorwaarden te stellen. Deze zijn in hoofdzaak de volgende:

De patient moet, indien hij genezen wordt, een som betalen afhankelijk van zijn vermogen, b.v. zegt de kwakzalver, indien gij een vermogen bezit van 100,000 Mark, zult gij niet aarzelen om daarvan 20,000 Mark af te staan en zoo naar evenredigheid. Verder moet de patient 1200 Mark overzenden, om den man gelegenheid te geven naar hem toe te reizen en de kuur te beginnen.

Indien, dit voegt de kwakzalver er nog bij, de genezing niet gelukt, dan behoef hij niet de minste belooning... behalve de 1200 Mark, die hij vooraf moet hebben en in geen geval terug geeft. Aan het slot wordt de verwachting uitgesproken dat de patient deze voorwaarden „niet overdreven” zal vinden!

Als postscriptum wordt nog gevraagd om het antwoord per brief en niet per briefkaart te zenden. Wij willen waarlijk wel gelooven dat de man zulke handelwijzen in zijn omgeving niet bekend wil hebben.

Als men bedenkt dat waterzucht verre van ongeneeselijk is en eigenlijk meer een verschijnsel van een andere ziekte dan dat zij op zich zelf een ziekte uitmaakt, dan is het waarlijk wel mogelijk, dat de man behalve de 1200 Mark een enkele maal ook nog eens een som van 20,000 Mark voor zijn oneerlijke handelwijze oogst.

't Kan echter ook heel goed zijn, dat hij, wanneer de 1200 Mark zijn ontvangen, deze eenvoudig opsteekt, en verder niets meer van zich laat hooren.

Die *Deutsche Medizinal-Zeitung* von *Dr. Julius Grosse* te Prenzlau, een blad dat o.a. „den strijd tegen geheimmiddelen en tegen kwakzalverij zonder aanzien des persoons, op het nadrukkelijkst in zijn programma heeft opgenomen” heeft insgelijks het antwoord medegedeeld, dat iemand in Berlijn had ontvangen op een schrijven aan dezen *BRAESCA* en dit is woordelijk hetzelfde als dat hetwelk voor ons ligt.

Zouden er waarlijk nog ongelukkigen gevonden worden, die na zoo'n brief niet begrijpen, dat het alleen om de duiten te doen is?

Eau de Quinine . . . . . zonder Quinine.

Zoo goed als men électricisch flanel verkoopt, dat met électriciteit niets heeft te maken en berkenbalsem, waarin niets voorkomt dat van een berk afkomstig is, heeft men *Kinine-water* zonder *Kinine*. — Dit is een haarmiddeltje van een Parijschen parfumeur *PINAUD*, waarvan onlangs de samenstelling in het *Weekblad voor Pharmacie* werd gemeld. Een der redacteurs had het onderzocht en het bleek te bestaan voor een derde uit water en voor twee derde uit alcohol, gekleurd met een weinig *cochenille* en van een geurtje voorzien door *violenceence* en *benzoë-tinctuur*. Van *Quinine* of iets dat er op gelek was geen spoor te vinden.

CORRESPONDENTIE.

— Van dit nummer is een groot aantal exemplaren gedrukt. Leden, die exemplaren ter verspreiding wenschen, gelieven die zoo spoedig mogelijk, met opgave van het getal, aan te vragen bij den uitgever *H. VAN BELKUM* Kz. te Leeuwarden.

Nieuwe leden kunnen zich ook aldaar aanmelden of bij een der redacteurs. In het volgend nummer wordt een vervolg van de naamlijst opgenomen.

— De leden, die in het afgelopen jaar uitgaven hebben gedaan die voor rekening der Vereeniging dienen te komen, worden verzocht over het bedrag per post-quitantie te beschikken bij den Secretaris-penningmeester te Leeuwarden.

— Van tijd tot tijd komt ons, meest van ter zijde, ter ooren dat eenig lid of abonné het Maandblad of de ter verspreiding aangevraagde exemplaren niet heeft ontvangen. De verzending uit Leeuwarden geschiedt geregeld, doch abuizen zijn mogelijk.

Mocht iemand den vijfden van de maand nog geen blad hebben ontvangen, zoo zal hij ons genoegen doen, daar van kennis te geven aan den *Uitgever* te Leeuwarden. De gratis-exemplaren worden echter in den regel een paar dagen later verzonden.

— Aan . . . te A. Wij hebben immers niets kwaads of onwaars van het water gezegd en den naam niet eens genoemd. Het nu in ons blad te bespreken, zou geen goed doen aan 't debiet van een mineraalwater, dat wij gaarne erkennen niet tot de kwakzalversmiddelen te behooren.

— M. te R. Die zaak behandelen wij nu niet en wij hopen er nooit toe te moeten overgaan. Het is geen kwakzalverij en we vertrouwen dat de exploitatie van het vocht steeds daarvan vrij zal blijven.

— W. B. te 's G. *Eau Hamilton* van andere zijde nog niet ontvangen, dus we zien het van u gaarne te gemeet. — Over het arsenikhoudende water *La Bourboule* zoo mogelijk later. — De *Druidenzalf* is bij een der leden in onderzoek.

— *Meipleister*. Nadat de inlichtingen hierover in het vorig nummer reeds waren afgedrukt, ontvingen we nog uit 's Gravenhage het volgende schrijven van den heer *ARNOLD ISING*, dat wij hier gaarne een plaatsje geven. De heer *ISING* schrijft:

„Omtrent de zoogenaamde *Meipleister* of *toile de Mai* meen ik iets te kunnen mededeelen. Ik geloof, dat bij het vervaardigen daarvan het recept gevolgd is, afkomstig van den beroemden natuuronderzoeker *PIERRE LYONNET*, in 1789 in den Haag gestorven. Hij gaf het recept voor een pleister, inzonderheid bestemd ter genezing van zwerende borsten, waaraan kraamvrouwen dikwijls lijden, en in het algemeen ter genezing van zweren. Het voorschrift bleef in *LYONNET's* familie, waartoe ik het mij eene eer reken te behooren. De sage werd er bij overgeleverd, dat men de *LYONNET's* pleister niet moest toepassen op zweren onder of bij nagels. Vermits een hoofbestanddeel van de zalf in zeer oude boter bestaat, komt het mij voor, dat van daar het sprookje ontleend zal zijn, dat de pleister alleen in Mei zou gemaakt mogen worden. Ziehier nu het recept in zijn ouden vorm:

„Voor 3 stuivers gemeene rozenolie, geen ruikende;
„twee vetkaarsen van acht in een pond, waaruit het katoen moet getrokken worden;

„de oudste boter die men krijgen kan; daarvan een klomp genomen ter grootte van een hoenderei; leg dien in het water en kneed er het zout uit;

„anderhalf ons gele was;

„De was en het kaarsvet aan schilfers te snijden;

„alles samen koken in een aarden pot, een kwartier lang, tot een zalf. Een half oud serzet wordt dubbel geregen en zoolang in de gesmolten zalf gedoopt, tot dat die er geheel is ingetrokken; dan wordt het glad gestreken met de hand, opdat de zalf egaal verspreid zij. De pleister, opgerold bewaard in een geolied papier, blijft jaren lang goed. Men kan de pleister ook op wonden aanwenden. Men moet haar niet splijten, maar om de 24 uur omkeeren.

„De pleister verteert den nagel.”

Gelukkig kunnen wij hieraan toevoegen, dat de nagedachtenis van den grooten *LYONNET* niet wordt bezoedeld door dat met zijn pleister kwakzalverij gedreven wordt, want de pleister wordt niet geadverteerd of op andere wijs met bluf aanbevolen en is in den Haag en elders bij de apothekers te krijgen, dan echter, zonder ranzige boter enz., bereid op de wijze als in het vorig nummer vermeld.

Een apotheker uit de Hofstad deelt ons nog mede, dat hij, in oude nota's snuffelende, heeft gevonden, dat een zijner voorgangers de *Meipleister* o. a. afleverde aan de vrouw van *Prins WILLEM V*, waarmee misschien tegenwoordig nog de aftrek vooral in aristocratische kringen in verband staat.

— V. te Z. Denklijk in 't volgend nummer. Zie ook ons antwoord aan P. te G.

— Dr. P. te H. Voor zoover wij weten is het bedoelde middel van *Piéver* nog niet onderzocht. Wees zoo goed het ons toe te zenden.

— Zooals aan de meeste lezers uit de dagbladen zal gebleken zijn, hebben de Amsterdamsche geneeskundigen hun afkeuring uitgesproken over het feit, dat een hunner een attest aan een kwakzalver had afgegeven. Een paar dagen na het afdrucken van het vorig nummer ontvingen we officieel bericht van het door den Geneeskundigen Kring te Amsterdam op 26 Nov. genomen besluit. Ofschoon die zaak nu gelukkig geëindigd is, en wij er verder over kunnen zwijgen, achten wij toch voor de volledigheid ons verplicht de met algemeene stemmen aangenomen motie hier te moeten mededeelen, tevens ook omdat deze in de meeste nieuwsbladen niet volledig is vermeld. De motie, aangenomen in de afd. Amsterdam van de Nederl. Maats. ter bevordering der geneeskunst, luidt aldus:

„De Vergadering, gehoord hebbende de inlichtingen in zake het attest van den hoogleeraar *HERTZ*, lid der Amsterdamsche Afdeling der Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, aan den apotheker *BRANDT* — verklaart het met *Z.H.Gel* ten zeerste te betreuen, dat een zoodanige verklaring door hem is afgegeven; doch drukt als hare overtuiging uit, dat de handelwijze van genoemden Hoogleeraar volkomen ter goeder trouw is geweest.

„Tevens geeft zij het als haren uitdrukkelijken wensch te kennen, dat de leden van den Geneeskundigen Kring in den vervolge geene attesten afgeven van als panacé aangeprezen geneesmiddelen.

— Ds. P. te G. Die zaak behoort niet tot kwakzalverij en dus ook niet in ons blad. *Chloroform* en *laudanum*, als behoorende tot de „vergiftige zelfstandigheden”, mogen door apothekers niet worden afgegeven, dan op voorschrift van een geneesheer of op schriftelijke en ondertekende aanvraag, met opgaaf van het doel waartoe zij moeten dienen.

— W. te M. De courant in dank ontvangen. Komt later allicht te pas.

— G. te K. Tot ons spijt niet bruikbaar. Wij zullen het u terugzenden.

— In een der artikelen in dit nummer vindt men eene opgaaf van verschillende soorten *Urbanus-Schreuderspillen* enz., die in ons land verkocht worden. Mocht iemand onzer lezers nog andere gebruiksaanwijzingen kennen dan daarbij zijn vermeld, zoo zal hij met de toezending daarvan ons verplichten, liefst onder bijvoeging van het doosje pillen, dat er bij behoort.

— Van een paar tegenwoordig geadverteerde middeltjes waarmede nu juist geen grove kwakzalverij gepleegd wordt, willen wij hier de samenstelling mededeelen, volgens het onderzoek door het lid der Vereeniging den heer *D. v. D. WEERD* verricht.

Redlaers Exterogentinctuur. Een klein fleschje van 10 gram inhoud à 50 cent, bestaat uit *Collision* met 20 percent *Salicylzuur*, door *Indigo* gekleurd.

Cleban's Anti-Sudorificum. Een cartonnen doosje met 50 gram van een wit poeder, bestaande uit stijfselmeel met 2 percent *Salicylzuur*; wordt verkocht voor 60 cent.

— Veel moest wegens plaatsgebrek blijven liggen.

Herhaalde Waarschuwingen.

Anti-jicht-siroop van Boubée of Siroop anti-goutteux van *BOUBÉE*, wordt sinds enkele maanden druk geadverteerd en met verbazend veel ophet. Er wordt niets minder van gezegd dan dat de geheele geneeskundige faculteit verklaart, dat deze Siroop „het eenige absoluut krachtadige middel” tegen de jicht is.

Ongelukkig de jichtlijder die er zijn hoop op vestigt, hij zal bedrogen uitkomen. De heer *P. KRUIJSSE* heeft de Siroop onderzocht en bevonden dat zij bestaat uit afkooksel van *Sarsaparille-wortels*, met *Guajakhars* en *honig*. De eerste twee zijn zeer oude bekende geneesmiddelen, doch nu verouderd, in zoover men heeft ingezien dat zij weinig werking uitoefenen en er andere stoffen zijn die in den regel veel beter de verlangde uitwerking tot stand brengen. Beide zijn echter nog in elke apothek voorhanden en dat een stroop daaruit bereid iets nieuws zou zijn, zoodat zooals de kwakzalver beweert „de geheele medische pers in Frankrijk zich er mee bezig houdt”, is een bespottelijke onwaarheid. Tenzij onder „medische pers” verstaan wordt het gedeelte der nieuwsbladen dat aan kwakzalversadvertenties besteed wordt; daar wordt inderdaad, in goed betaalde advertenties en reclames, voortdurend dit middel aanbevolen.

De fabrikant kan dat adverteeren gemakkelijk volhouden, want hij krijgt zes gulden voor een enkele flesch van 300 gram inhoud, waarvan zeker vijf gulden verdiend wordt, zij het dan ook niet op zeer eerlijke wijs.

Wijn Duffot van Dr. Tartenson wordt tegenwoordig druk geadverteerd ter genezing van *jicht* en *rheumatiek* en uit brieven van lijders aan deze kwalen weten wij, dat menigeen het voor iets zeer bijzonders houdt, dat aan onze geneeskundigen en apothekers onbekend zou zijn. Nogthans is het eenvoudig een praeparaat van *vinum scillae* (wijn van Zeeajuin) een zeer bekend geneesmiddel, dat door alle geneesheeren van tijd tot tijd wordt voorgeschreven tegen rheumatische aandoeningen; wel is waar heeft het somwijlen goede diensten bewezen, maar nog vaker laat het in den steek, doch waarschijnlijk is er geen lijder aan eenigszins slepend rheumatisme of zijn gewone dokter heeft het hem eenigen tijd laten gebruiken.

De *vinum scillae* is echter een sterk werkende stof, die voorkomt op de lijst van *vergiften*, door onze regering vastgesteld. Daarom begrijpt ieder hoe gevaarlijk het is voor den leek om op eigen gezag tot het gebruik over te gaan en dat het bij *aezen* kwakzalver behalve een aanslag op de beurs wel degelijk een aanslag is op de gezondheid en het leven, is duidelijk als hij aan het hoofd zijner circulaire aan het publiek zegt: De *Antirhumatische Wijn* bevat geen vergift; men kan er dus met alle gerustheid dagelijks gebruik van maken.

Teerkapsules van Guyot. Nadat de geneeskunde vroeger nog al gebruik van teer en teerwater had gemaakt, heeft zij deze tegenwoordig grootendeels laten varen, daar andere stoffen beter de vereischte werking te weeg brengen, al kunnen de toebereidingen somtijds eenig nut doen. Indien de geneesheer tegenwoordig nog teer of teeraftreksel wil laten gebruiken kan hij bij iederen apotheker dit tot teerpillen laten verwerken. De capsules bestaan uit teer met een laagje gelatine omgeven. Bij een geringe verkoudheid, die echter ook zonder geneesmiddelen, indien men een goeden leefregel volgt, gemakkelijk geneest, kan het gebruik van enkele capsules geen kwaad. Veel heil verwachtte men echter niet van teer en niet ieder ga op goed geluk aan 't slikken. Men zij met 't gebruik voorzichtig. Teer is in 't geheel niet een zoo onschadelijke stof als het door *Guyot* en zijn opvolgers genoemd wordt. Terwijl sommige menschen verscheidene teerkapsules zonder scha schijnen te kunnen gebruiken, zijn ons meerdere gevallen voorgekomen waarin het gebruik, zelfs van een of twee stuks, onpasselijkheid te weeg bracht. In één geval zelfs bleef de hardnekkige braking nog den volgenden dag voortduren. Men zij dus gewaarschuid, vooral ook omdat de teerkapsules door vele zwakke borstlijders worden gebruikt. Bij een teringlijderes in 't laatste tijdperk zagen wij een hardnekkige braking van tijd tot tijd telkens terugkeeren. Bij onderzoek bleek, dat het meisje, op aanraden van een der familieleden, steeds volhield buiten weten van haar geneesheer twee of drie teerkapsules 's morgens te nemen. 't Gevolg was, dat de maag het zoo hoogst noodige voedsel nog eerder weigerde, dan de aard van het longlijden meebracht.

Een langdurig voortgezet gebruik schaadt zeker altijd zoowel de maag als de beurs. De 60 capsules kosten f 1,25 en zouden, fabriekmatig bereid, nog met behoorlijke winst voor f 0,30 te leveren zijn. Op een voorschrift van den geneesheer bij den apotheker gereed gemaakt zouden 60 teerpillen of teerlikeurpillen hoogstens f 0,60 kosten.

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Dit blad verschijnt den eersten van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December.

Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. Over de contributie wordt in de eerste drie maanden beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij wenschen terverspreiding.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.

Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abcoude.

P. KRUYSSSE, Apotheker „ Amsterdam.

Mr. J. C. MELJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.

Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden, Secretaris-Penningmeester.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No. 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

INHOUD. Berichten: Statistiek van het getal leden. — De speciaal-arts Dr. BLUM en de Minerva droguerie. — Nog eens het oogwater van SWHABE. — De advertentie van SCHINKELEBERG. — Een kwakzalver te Groningen. — Procesverbaal tegen GROOTE. — Een eer om voor HOLLOWAY te adverteeren? — Een parodie op een kwakzalvers advertentie. — Twee aanbevelenswaardige handelwijzen van redactie's van nieuwsbladen. — Hopbitter in een blijspel. — Een waarschuwing tegen 't niet betalen der kwakzalvers.

Grootere artikelen. Heeft het gebruik van HOLLOWAY'S Zalf en Pillen geen slechte gevolgen? — Nog eens het Eau Arsénicale de St. Etienne. — SUTHERLANDS Rheumaticon.

Kleine Mededeelingen: Huste Nicht. — Prof. Dr. ALBERT, Dr. BELLA en BRACHFELD & Co. — Dr. Prof. ALEXANDRE MALASPINA. — *Correspondentie.*

Herhaalde Waarschuwingen: Een kwakzalvers firma te Parijs. — Pain Expeller. — Druivenborsthozig.

Berichten.

Enkele dagbladen hebben van een tegen ons gericht schrijven van den heer J. A. DE BERGH, melding gemaakt, op een wijze die van weinig vertrouwen in de redactie van dit blad blijk gaf.

Wij hopen dat die bladen niet zullen nalaten het in dit nummer voorkomende artikel over die zaak in hunne kolommen over te nemen.

Ten einde een overzicht te verkrijgen van de personen die medehelpten om de kwakzalverij te bestrijden, hebben wij de volgende statistiek opgemaakt van de betrekkingen en beroepen der leden van de Vereeniging.

Oudminister	1
Leden van de 2e kamer	2
Burgemeesters	8
Geestelijken	9
Tandmeesters en veeartsen	9
Geneesk. ambtenaren en geneesk. raden (2)	10
Hoogleeraren en oud-hoogleeraren	11
Administratieve betrekkingen	15
Officieren en oud-officieren	15
Technische ambtenaren en ingenieurs	15
Dames: (Geneeskundige 1, Apotheker 1, Leerares M.O. 4, Zonder beroep 17)	23
Ambten. bij registr. en kadast.; notarissen en kassiers	23
Leeraars M. O. (16) en onderwijzers	30
Vereenigingen en Leesgezelschappen	31
Rechterlijke ambtenaren (3) en advocaten	31
Fabrikanten, kooplieden, uitgevers enz.	41
Onbekend of zonder beroep	76
Studenten: (Medische 71, Pharmac. 7, Philos. 9, Jurid. 41, Theol. 3)	139
Burg. en mil. apothekers, scheikundigen en drogisten	177
Burgerlijke en militaire geneeskundigen	270
Totaal	936

Hieruit blijkt dat de voornaamste steun wordt gevonden bij geneeskundigen en apothekers en ook van de studenten veel hulp wordt verkregen. Evenwel staat ongeveer de helft van alle leden geheel buiten de geneeskundige en pharmaceutische wetenschap, een verblijvend bewijs dat velen inzien met de bestrijding van een bedrog te doen te hebben, dat zeer goed door ieder verstandig mensch als zoodanig kan worden erkend en veroordeeld.

Naar de geografische verspreiding is het met de leden aldus:

	Getal leden.	Getal gemeenten.
Zuid-Holland	311	45
's Gravenh. 69, Rotterd. 61, Leiden 105.		
Noord-Holland	238	29
Amsterd. 179, Haarlem 12.		
Gelderland	81	36
Arnhem 21.		
Friesland	72	23
Leeuwarden 31.		
Utrecht	61	14
Utrecht 44.		
Groningen	48	18
Groningen 27.		
Noord-Brabant	37	22
Den Bosch 5.		
Overijsel	31	10
Zwolle 8.		
Zeeland	26	11
Middelburg 10.		
Limburg	9	5
Maastricht 3.		
Drenthe	9	5
Assen 2.		
't Buitenland	13	11
Totaal	936	229

Behalve van de beide eerste provincie's hebben wij van de steden slechts de provinciale hoofdsteden genoemd.

Genezing gewaarborgd. De meeste onzer lezers zullen de sinds korten tijd verschenen advertentie onder de oogen gehad hebben, met deze twee woorden in een vierkantje er naast en waarbij genezing wordt beloofd in drie dagen van geslachtsziekten en vele andere ongesteldheden.

In het vorige nummer wezen wij er op als een verblijvend teeken, dat het advertentie-bureau de firma STEINER te Hamburg aan de uitgevers, wien het de advertentie aanbod, per circulaire vroeg of er bezwaar tegen de plaatsing bestond.

't Blijkt thans uit een tweede circulaire, waarbij eene eenigszins gewijzigde advertentie wordt aangeboden, dat niet eenigzins bewustzijn bij de advertentie-bureaux ontwaakt is, als zouden de Nederlandsche bladen er iets op tegen hebben, bedriegelijke kwakzalversadvertenties te plaatsen, maar dat de vraag alleen werd gedaan met het oog op sommige uitdrukkingen in de eerst aangeboden en trouwens reeds door sommige bladen opgenomen advertentie. Thans zijn „de platte woorden daaruit verwijderd”, zegt de firma A. STEINER.

Zooals men zien kan wordt de advertentie ondertekend met den naam, Minerva-Droguerie, „waaraan uitsluitend brieven etc. geadresseerd moeten worden.”

Dit heeft zijne goede reden; in de advertentie toch wordt als de eigenlijke persoon, die de behandeling der patienten op zich neemt, genoemd de *Speciaalarts, Dr. med. Blum*. Welnu, volgens inlichtingen ons welwillend verstrekt is noch bij de postadministratie, noch bij het vreemdeling-informatiebureau te Danzig een persoon van dezen naam en kwaliteit bekend.

Ook de brieven, die men ontvangt bij 't schrijven op deze advertentie worden alleen met een stempel, Minerva-Droguerie, geteekend. Voor eerste honorarium moet men deze 20 Mark (12 gld.) toezenden. Ofschoon reeds vooraf het bedrog te zien is hebben wij de geneesmiddelen besteld. In het volgende nummer daarover nader.

Intusschen is waarschijnlijk deze kwakzalverij reeds in haar geboorte gesmoord, want in een laatste circulaire verzocht de firma STEINER de advertentie, waarvoor een contract was aangegaan om die 52-maal op te nemen, niet meer te plaatsen, omdat de steller er van „met het gerecht in conflict gekomen is en plotseeling in zijne werkzaamheid is gestoord.” Voorwaar, een verblijvende tijding.

—

In het vorige nummer hebben we

twee oogwaters besproken, onzuivere, troebele, bedorven vochten die aan de oogen nooit goed en zeker kwaad konden doen.

Het eene werd verkocht onder den naam *Geneeskrachtig Oogwater* en heette afkomstig van zekeren Dr. SWABE en het andere werd genoemd *Oogwater voor zwakke oogen* van Dr. WILMAR SWHABE.

In een briefje, eigenlijk voor ons bestemd, doch gericht aan een blad dat ons artikel had overgenomen, *De Echo*, en ons toevallig in handen gekomen, verklaart nu zekeren Dr. W. SCHWABE te Leipzig dat hij nooit in dergelijke zaken handel gedreven heeft en dat zijn naam misbruikt wordt door een hem onbekend persoon.

Het is geen zeldzaamheid dat verkoopers van kwakzalversmiddelen de een of anderen naam, soms expres met een kleine verandering, gebruiken om die aan hun waar te verbinden, zonder dat zij daartoe het recht hebben. Ook hier schijnen we van zoodanig geval een voorbeeld te hebben. De persoon die zich hieraan schuldig maakt is echter niet onbekend. Het is CLÉBAN te Amsterdam, die het middel in den handel brengt, denkkelijk op aanwijzing van den reeds meermalen door ons gesignaleerden kwakzalver van den Overtoom E. DONKERSLOOT, want van deze is het merkwaardige „cachet met 3 roosjes” afkomstig, waaronder dit bedorven oogwater aan den man gebracht wordt.

—

Een der handigste kwakzalvers in ons land, F. AD. RICHTER te Rotterdam, heeft een nieuwe methode bedacht om een van zijn middeltjes aan den man te brengen. Voor eenige dagen verscheen de volgende advertentie in vele nieuwsbladen:

Tegen even hardnekkige als smartvolle RHUMATIEK gebruikte ik velerlei middelen zonder gevolg, totdat ik door aanwending van een eenvoudig Huismiddel genezen ben, evenzoo ging het mijne vrouw. Uit dankbaarheid stel ik mij gaarne bereid om aan belanghebbenden gratis nadere mededeeling te geven.

J. J. SCHINKELEBERG,
Dirksmitstraat No. 9, Rotterdam.

Zooals ons bleek schreven een aantal lijdens aan rheumatiek op deze advertentie, denkende inderdaad de opgave van een eenvoudig huismiddeltje te krijgen. Doch allen kregen een eensluidend antwoord, dat het bedoelde middel was de reeds zoo dikwijls door ons genoemde *Pain Expeller*, het middeltje van RICHTER, (zie onder *Herh. Waarschuwingen*.)

Iemand die zich persoonlijk aan het opgegeven adres vervoegde, schrijft ons, dat hem door een vrouw de deur geopend werd, die hem met de woorden: „gij komt zeker op de advertentie”, onmiddelijk een papiertje toereikte, waarop te lezen stond *Pain-Expeller* (met opgaf van het adres waar te krijgen). Toen de bezoeker een gesprek begon, vertelde de vrouw, dat het storm liep om die advertentie en er wel 20 brieven per dag kwamen. Tot een lang gesprek was evenwel mev. SCHINKELEBERG, want deze bleek het te zijn, niet te brengen en op de vraag of het waar was wat er in die advertentie stond, luidde het alleen: „het heeft ten minste mijn man geholpen.”

In welk verband die mijnheer SCHINKELEBERG met RICHTER staat weten we niet, doch dat er eenig vrij innig verband zal bestaan, komt ons niet twijfelachtig voor.

Uit *Zandeweer* wordt door iemand aan de *Nieuwe Groninger Courant* geschreven, dat twee zijner mede-ingezetenen een wonderdokter te Groningen hebben geraadpleegd, die aldaar in den Adorper kelder zijn intrek moet genomen hebben. De een zou door gebrek aan vertrouwen in de kuur ongenezen moeten blijven, doch de ander zou zich er nog maar eenmaal aan hebben te onderwerpen en dan zou hij genezen zijn.

De kuur bestond in het prevelen van eenige onverstaanbare woorden en in een nauwelijks voelbare wrijving. Volgens de verklaring van den kwakzalver zelf is de oorzaak van de rhumatiek en jicht, die hij op die wijze geneest, niets anders dan electriciteit en zijn 's avonds al zijn lichaamsdeelen erg opgezet door de electriciteit, die hij de patienten heeft afgetrokken.

Voor elke aftrekking van electriciteit wordt slechts de som van 50 cent betaald.

Dezer dagen is proces-verbaal opgemaakt tegen den verkoper van allerlei kwakzalversmiddelen C. H. GROOTE te Amsterdam, wegens den verkoop van *Pillen van Gimborn* die aloë bevatten.

HOLLOWAY adverteerde veel, maar hij trachtte het, als een goed financier, zoo goedkoop mogelijk te doen. Voor weekbladen was de gewone prijs f25 per jaar, voor elke week een advertentie, zoodat die aankondigingen nog niet op 50 cent per stuk kwamen. Voorwaar geen hooge som, maar toch voldoende om vele kleine weekbladen in ons land bereid te vinden den kwakzalver te helpen.

Enkele bladen schijnen er daarbij iets als een eer in gevonden te hebben, dat HOLLOWAY ook hen uitkoos voor zijn advertenties. Zoo schrijft de *Oprechte Steenwijker Courant* van 14 Januari j.l. bij het vermelden van HOLLOWAY's dood: „Gedurende al de jaren dat de *Oprechte Steenwijker* bestaan heeft, adverteerde HOLLOWAY ook daarin alle weken en wij vonden geen reden om zijn advertenties te weigeren.”

Volgens den titel van dezen *Steenwijker* beleefte het blad nu zijn 15en jaargang en het heeft dus 15 maal f25, dat is f375, in al die jaren aan HOLLOWAY verdiend. Of de mededeeling, dat het blad geen reden vond om die advertenties te weigeren, de erkenning inhoudt dat het de zelf en pillen en de wijze waarop die worden aanbevolen niet nadeelig acht voor het publiek? Zoo ja, dan leze het blad hetgeen we elders in dit nummer schrijven over het nadeel dat die zelf en pillen kunnen toebrengen en overwege dan nog eens of er geen reden is die advertenties te weigeren.

Ter vergelijking kan de redactie ook de advertentie nemen die in hetzelfde nummer van 14 Jan. der *Oprechte Steenwijker* voorkomt en waarin de zelf van HOLLOWAY, met uitsluiting van andere geneesmiddelen, onfeilbaar genoemd wordt tegen *kinkhoest*, tegen *griep* en zelfs tegen *roodvonk*. Is het niet schandelijk?

Een parodie op een kwakzalversadvertentie. Een onzer medestrijders tegen kwakzalverij schijnt op een eigenaardige manier de bespottelijkheid der meeste kwakzalversadvertenties in 't licht te hebben willen stellen. Tenminste dit alleen meenden zij te zien in de volgende advertentie, voorkomende in het *Leidsche Dagblad* en ons door een onbekende toegezonden.

Geen Engelsche ziekte meer!

Deze heillooze krankheid, die eenen verraderlijk komt besluisen, en weder Kinders noch erwassenen spaart, is om zoo meer te vreezen, wijl tot hiertoe geen betrouwbaar middel daartegen heeft aangewend worden kunnen. Dit mag nu echter met recht een overwonnen standpunt heeten, sinds de Duitsche Wetenschap haar eindgeldige uitspraak heeft gedaan. En deze uitspraak luidt éénstemmig: „De pillen van prof. doct. A. L. KASAR, geheime Obersaniteitsraad en werkelijke Geneesheer bij Z. M. den Keizer, zijn onfeilbaar.”

In elegante verpakking van 100 stuks f 2.50.

Bij alle solide Kwakzalvers in Nederland te bekomen. Attest No. 2011. 's HAGE, 1 Dec. 83.

Na innamen van een doos uwer Pillen, heb ik het genoegen U mijn beterschap te melden. U moogt hiervan gebruik maken.

Uw Dienaar,
v. d. P.

Intusschen zou men er ook een serieuze advertentie in kunnen zien, van een Duitscher die het woord kwakzalver niet verstaat.

Met genoegen zagen we dat een nieuw opgerichte courant, *Ons blad*, *Weekblad voor Amersfoort en Omstreken*, in het eerste nummer verklaart:

„Eens en voor altijd hebben wij ons voorgenomen iedere annonce af te wijzen ter aanprijzing van geheime en kwakzalversmiddelen, ten doel hebbende onbevoegde uitoefening der geneeskunde.”

Is wel slechts een plaatselijk weekblad, dat hier van meet af aan de kwakzalverskraam buiten zijn kolommen houdt, maar de verbetering schijnt in dezen van de kleintjes te moeten uitgaan. Misschien is het er niet minder om.

De redactie van een ander blad, het *Dagblad van Scheveningen*, tracht zooveel mogelijk alle kwakzalversadvertenties te weeren. Toen dit haar onlangs met een dier advertentie's, in bedekten vorm gesteld, niet gelukte, schreef zij op de eerste bladzij van het nummer waarin die advertentie voorkwam:

„Administratie en Redactie van eene courant zijn twee. Het is misschien niet overbodig dit hier even te doen uitkomen. De administratie heeft eene advertentie in ons nummer van heden opgenomen over Rheumatiek. De redactie meent echter de lezers te moeten aanbevelen die zaak eerst goed te onderzoeken en zich van de uitkomst te vergewissen, al eer zij geld uitgeven. Men loopt dan zeker geen gevaar zich schade en verdriet te berokkenen.”

Zeker een navolgenswaardig voorbeeld voor al die redacties die verklaren wel het goede te willen, maar tegenover hun uitgever of administratie onmachtig te zijn.

Met *Hop-Bitter* is het nu voor goed uit; nergens ziet men meer de advertenties er van. Toch heeft het middel in een jaar tijds 't zoover gebracht dat het als type van kwakzalverij kan gelden.

Dit bleek ons ook door een paar zinsneden uit het veel besproken blijspel van FREDERIK VAN EEDEN, getiteld: *Het Sonnet*.

Als VAN DER PLUIM, een journalist, aan KAREL VAN DORBT voorstelt ook journalist te worden, heeft het volgende gesprek plaats:

KAREL. „Ik heb juist het meeste bezwaar tegen het boerenbedrog, dat zooveel plaats in de meeste couranten beslaat. Een courant heeft den naam het publiek te willen voorlichten en beschaven en het eerste, wat met reuzenletters in iedere courant den lezer in 't oog valt, is onveranderlijk: *Hop-Bitter!*”

VAN DER PLUIM. „Maar mijn waarde Heer, bedenk dat de pers helaas nog drijven moet op de kurken der kwakzalversflesschen. Zonder dien steun kon zij niet bestaan. Dat is treurig, maar beter dan geen pers...”

En later, als door omstandigheden KAREL toch VAN DER PLUIM's collega zal worden, zegt de eerste: . . . „Maar vóór dat ik mij verbind, heb ik twee voorwaarden te stellen. Geen humbug — en geen *Hop-Bitter!*”

Tegen een paar kwakzalvers waartegen wij waarschuwen, vinden we ook een waarschuwing in het weekblad *Limburg* van 26 Jan. j.l. en wel van den volgende inhoud:

„Oplichters! Wij waarschuwen onze Collega's voor de oplichtersfirma Brachfeld & Co. rue Dorian 10 te Parijs, welke overal advertenties laat plaatsen over Geheime en Vallende ziekten, welke, zooals het in die advertenties heet, genezen worden door zoogenaamde „Professors” en „Doctoren”, o. a. door Prof. Dr. Albert en Dr. Bella, te Parijs, en welke firma dan, als het op het punt van betalen aankomt, niets meer van zich laat hooren.

„De zich noemende „Docter” Lowet, Avenue de Keijser 34, te Antwerpen, bekend door zijne advertenties betreffende Haarwater, is van hetzelfde allooi. Beviende Couranten worden verzocht, deze waarschuwing in 't algemeen interesse over te nemen, opdat ook het publiek niet door dergelijke oplichterij bedrogen wordt. De Uitgever.”

't Is een waarschuwing van geheel anderen aard dan wij bedoelen, maar die toch waarschijnlijk wel nut zal doen, door menig blaadje van het plaatsen dier bedriegelijke advertenties terug te houden, zij het dan ook alleen uit eigenbelang.

Heeft het gebruik van Holloway's zelf en pillen geen slechte gevolgen?

Wij zijn eerst voornemens geweest in dit nummer een overzicht te geven van hetgeen in vele bladen, bij gelegenheid van den dood van HOLLOWAY, over hem is geschreven, doch hebben later geoordeeld dat de beperkte ruimte in ons blad beter is te gebruiken.

Liever willen wij bovenstaande vraag hier beantwoorden. Wel is daarop reeds meer dan eens en wel in bevestigenden zin een antwoord in dit blad gegeven, doch het volgende, dat wij in de *Arnhemse Courant* van 3 Januari vonden, toont dat het zeer noodig is opnieuw het publiek voor te lichten. Het genoemde blad schreef namelijk:

De lijkrede op HOLLOWAY, door de *Times* gegeven, bevat eene opmerking, die ondanks haar negatief karakter, toch inderdaad zeer tot lof van den koning onder de verspreiders der geheime middelen strekt. Zij zegt: „Er is nooit een bewijs geleverd van de slechte gevolgen van het gebruik zijner zelf en pillen, en er zijn weinig medicijnen, waarvan hetzelfde kan gezegd worden.”

Wel is waar gebruikt men geneesmiddelen om te herstellen, terwijl de HOLLOWAY-pillen en zelf slechts de negatieve verdienste hadden, dat niemand er aan stierf of er zieker door werd. Maar zoo velen, die zich onder behandeling van een bekwaam geneesheer

stelden, een positief getuigenis van diens recepten kunnen afleggen, groot is het aantal van hen, die tot de erkenning komen, dat er erkende doctoren zijn, die hen zelve of hunne betrekkingen een heel eind gebracht hebben in de tegenovergestelde richting van die, waarvan zij hun hulp inriepen.

Het hoofdbestanddeel der pillen heeft dan ook eene uitwerking, die voor zeer vele gestellen in noordelijke luchtstreken heilzaam werken kan.

Was HOLLOWAY te duur in verhouding tot de ingrediënten van zijne middelen — in Nederland hebben wij nooit apothekers-rekeningen hooren noemen onder de goedkoope zaken.

De uitspraak van de *Times* dat het bedoelde bewijs nooit geleverd is, wordt dus door de *Arnhemse* als onbetwijfelbare waarheid aangenomen en daarop verder doorgeredeneerd. Dat hierbij een pikante aardigheid aan 't adres van de doctoren en de apothekers geleverd zou worden, was te begrijpen. Wie gezond is lacht gaarne met de docters en apothekers, wier hulp hij bij ziekte niet gaarne zou ontberen.

Doch dit daargelaten: waaruit bestaan Holloway-pillen en wat kunnen ze uitwerken?

Het hoofdbestanddeel is en was altijd aloë, een sterk purgeermiddel en het goedkoopste wat er van dien aard bestaat. De pillen kunnen niets anders doen dan ontlasting veroorzaken en HOLLOWAY gaat van den stelregel uit dat dit altijd en voor iedereen goed is. Zelfs adverteert hij met nadruk dat dit het eerste gestel niet kan schaden.

Vraag nu uw geneesheer of dat, wat HOLLOWAY's stelregel is, hoe meer ontlasting hoe beter, in alle gevallen, bij allerlei kwalen, inderdaad aanbeveling verdient. Hij zal u antwoorden: integendeel, over niets hebben wij meer te klagen dan over het misbruik maken van purgeermiddelen, en niets is moeilijker te herstellen dan tragen stoelgang of hardnekkige verstopping, die het noodlottig gevolg is van dit misbruik. Te menigvuldige ontlasting is bovendien op zich zelf reeds dikwijls nadeelig. Vooral bij „teere gestellen,” waar zij volgens HOLLOWAY nimmer zoude schaden, kan zij doodelijke gevolgen hebben. Men behoeft, om hiervan de overtuiging te krijgen, slechts te zien, zoo als een onzer in zijn praktijk in de gelegenheid geweest is waar te nemen, hoe een ongelukkige teringlijder, wiens eenige steun bestond in eene ongestoorde spijsvertering, zijn eetlust, zijn maag en zijn ingewanden bedierf, door dagelijks in 't geheim eenige Holloway-pillen te slikken, om zijne tong zoo 't heette „schoon te houden”, omdat, zooals hij herhaaldelijk had gelezen: *deze pillen nimmer schadelijk kunnen zijn!*

Velen kunnen echter herhaalde ontlastingen verdragen, in den beginne schijbaar zonder nadeelige gevolgen, doch door 't veelvuldig gebruik van afvoerende middelen gewinnen zij hunne ingewanden aan deze overprikkeling zoodanig, dat die organen zonder deze middelen hunne gewone werkingen niet meer kunnen verrichten. Zij moeten altijd blijven doorgaan hunne purgeermiddelen te gebruiken, op straffe van groote wanorde in hun gestel te veroorzaken. Zij zijn aan HOLLOWAY verslaafd zooals anderen aan den jenever.

En dikwijls worden juist deze personen de grootste lofredenaars van de pillen.

Vele heillooze uitkomsten van het gebruik der Holloway-pillen worden niet bekend. Wie meent er baat bij gevonden te hebben zegt dit aan vrienden en kennissen, doch wie inziert er zich nadeel door te hebben berokkend, zwijgt in den regel. In een vorig nummer van dit blad (October 1882) werd het noodlottige gevolg van het gebruik van Holloway-pillen verhaalt, bij een zieke die niet-tegenstaande den raad van een geneesheer er naar greep. „Een diarrhae — zoo werd daar van den patient verhaalt — welke niet te stuiten is, neemt zijne krachten af, vreeselijke pijnen in het lijf misvormen zijn aangezicht en toch, HOLLOWAY wordt geloofd in spijt van een ervaren geneeskundige! Dan, eindelijk kan het zwakke lichaam de werking van de verderfelijke pillen niet langer doorstaan en met totale werkeloosheid der ingewanden sterft hij onder vreeselijke benaauwdheid.”

Niemand meene nu dat wij het gebruik van elk purgeermiddel onvoorwaardelijk afkeuren, of dat wij zonder uitzondering verlangen dat een ieder, wanneer hij denkt zoo een noodig te hebben, naar den geneesheer ga en zich een recept late voor-

schrijven. Tegen onschuldige huismiddeltjes op tijd en met verstand gebruikt bestaat geen bezwaar en als purgeermiddel kan men als zoodanig gebruiken gestoofde pruimen of karnemelk, waarvoor men geen apotheker noodig heeft, en anders tamarinde moes, ricinusolie (wonderolie) of een beetje Engelsch zout en desnoods een weinig rhabarber uit de apotheek. Dit zijn onschuldiger middelen dan de aloë van HOLLOWAY en zeker niet duurder.

En nu de Zalf van HOLLOWAY? Ja, deze is inderdaad op zich zelf onschuldig. Het is een mengsel van was, olie en hars, dat geen positief nadeelige werking door het smeeren er mee zal uitoefenen. Doch hierom meene men niet dat HOLLOWAY door het debiet van die zalf niet groot nadeel aan het publiek heeft berokkend. Want men kan iemand, die aan de een of andere kwaal lijdt, dikwijls niet meer schade toebrengen dan door hem aan te raden: smeer slechts met mijn zalf en houdt den heelmeester ver van u. En dit doet HOLLOWAY in zeer krachtige bewoordingen. Boven een van zijn advertenties plaatst hij met groote letters: *het mes afgeschapt* en raadt daarbij het publiek aan om zich toch van alle operaties te onthouden en slechts met zijn zalf te smeeren. Hoe menigmaal is daardoor het inroepen van doelmatige geneeskundige hulp uitgesteld tot het te laat was? Hoe dikwijls werd daardoor iets ongeneeslijk, wat in den aanvang gemakkelijk ware te genezen geweest?

Zie hier een der advertentie's zooals zij door HOLLOWAY woordelijk in honderden nieuwsbladen geplaatst worden:

Onverwachte goede uitkomst wacht een ieder door Holloways geneesmiddelen. Zij zijn onschatbaar voor de jeugdigen en schroomvalligen, wier blootheid somtijds hun leven in gevaar brengt. Een weinig oplettendheid, matige volharding en geringe kosten, zullen den schroomvalligsten in staat stellen om ieder geval tot eenen gunstigen uitslag te brengen, zonder geheime ziekten aan iemand te ontdekken.

Is er schandelijker wijze om duizende jongelieden in het verderf te storten mogelijk?

Kan men zulk een poging om de goede raadgevingen van ouders en geneeskundigen krachteloos te maken anders dan laaghartig noemen?

Zoo iemand nu nog wil beweerden dat HOLLOWAY's middelen geen nadeelige gevolgen hebben, dan dient hij het bovenstaande te weerleggen. Wie zonder dat te doen die middelen onschadelijk noemt en dit in een nieuwsblad aan zijne lezers vertelt, helpt mede om het publiek nadeel toe te brengen.

Wij mogen vertrouwen dat indien de *Arnhemse courant* dit inziert, zij in het belang harer lezers een enkel woord in haar kolommen zal opnemen, waarin van hare veranderde meening over de Holloway-zalf en pillen wordt kennis gegeven.

Nog eens het Eau Arsénicale van St. Etienne.

Op verzoek van verscheidene onzer lezers hebben wij in het nummer van December jl. het *Eau Arsénicale van Court St. Etienne* behandeld. Wij legden ons bij die bespreking in het bijzonder op duidelijkheid toe, wetende dat, zoo ooit, er hier kans was verkeerd begrepen te worden. Want er was hier sprake van een geneesmiddel, dat wij als zoodanig niet afkeurden, doch integendeel in sommige ziektegevallen als heilzaam beschouwden, en dat, als zijnde een natuurproduct, niet door een apotheker kon worden vervaardigd doch van de bron te Court St. Etienne moest worden verkregen. Echter konden wij het niet anders dan sterk afkeuren dat dit water, in advertenties en reclames tegen een reeks van kwalen werd geadverteerd en dat daarvan onder anderen gezegd werd, dat huidziekten en asthma er door worden genezen. Want in vele gevallen zullen deze ziekten er niet door genezen worden en menige zieke zou dus door dat met ophef adverteeren tot het gebruik worden overgehaald en daarna niet alleen geen heil er van ondervinden, maar dikwijls zelfs nadeel, omdat het water, als zijnde *arsenicumhoudend*, altijd met voorzichtigheid moet gebruikt worden.

De heer J. A. DE BERGH te 's Gravenhage is hoofdagent voor Nederland van het genoemde water en heeft door een Open Brief, aan ons gericht, het debiet van dat water trachten te bevorderen.

In dezen brief vertelt hij dat wij „op de bekende wijze te velde getrokken” zijn tegen het *Eau Arsénicale*, en dat wij het willen „rangschikken onder de kwakzalversmiddelen.” De lezer weet nu dat dit *onwaar* is en ten overvloede herhalen wij hier woordelijk wat in het December-nummer geschreven stond: „Men mag het *Eau Arsénicale de Court St. Etienne* als een aanwinst beschouwen voor onzen artsenschat, 't welk op zich zelf met kwakzalverij niets te maken heeft.”

Wij dachten dat dit duidelijk was en dat het dus niemand zou verwonderen dat een onzer het bedoelde water in zijn practijk had voorgeschreven.

Hierdoor blijft er niets over van de aantijging van den heer J. A. DE BERGH, dat wij iets onder de kwakzalversmiddelen zouden rekenen, dat wij zelf voor een onzer patienten gebruikt hadden. Evenmin zal iemand er iets afkeuringswaard in zien, dat wij, om aan dien patient het middel te leveren, een apotheker te Leeuwarden verzochten een depôt van het mineraalwater te nemen. Toen echter de hoofdagent, de heer J. A. DE BERGH, den naam van dien apotheker, den heer J. A. J. BRUINSMAN, onder zijn advertentie plaatste, verzocht deze hem dien naam daar te schrappen, omdat hij niet wilde medewerken tot misleiding van het publiek door in advertentie, waarin het middel ten onrechte tegen allerlei kwalen werd aanbevolen, te worden genoemd.

De heer J. A. DE BERGH schijnt niet te kunnen begrijpen, dat de een of andere vloeistof op zich zelf als geneesmiddel waarde kan hebben, en dat toch de wijze van aanbevelen aan het publiek, door de leugenachtige manier waarop dat geschiedt, ten sterkste moet afgekeurd worden.

Sutherland's Rheumation.

De lijders aan rheumatiek, jicht, zinkings en hoe men dat soort van pijnlijke gewaarwordingen verder moge noemen, behoeven waarlijk niet te klagen, dat het aan raad ontbreekt voor hunne kwalen. Integendeel, zoodra de aanbevelingen van het eene onfeilbare middel uit de kranten verdwenen zijn, wordt bijna onmiddellijk een ander niet minder onfeilbaar aangekondigd.

Zoo is dezer dagen de stroop van BOUBÉE vervangen door het zoogenaamde *Rheumation* van SUTHERLAND, dat volgens de advertentie een onbetaalbare schat is voor hen, die door rheumatiek geplaagd worden.

Om de aandacht te wekken is de advertentie met de afbeelding van een of ander dier geïllustreerd, die waarschijnlijk een rheumatische kat moet voorstellen, die haar krom getrokken poot pijnlijk optilt. Of zou het middel ook voor rheumatische katten kunnen dienen? Mogelijk, maar niet zonder gevaar voor de arme dieren. Want het is een alles behalve onschuldig geneesmiddel dat SUTHERLAND's *Rheumation* en van de meest voorkomende panacea tegen rheumatiek zeker een der meest schadelijke. Het hoofdbestanddeel er van is salpeterzure potasch, meestal eenvoudig salpeter genoemd, een stof, die zoo als bekend is een der bestanddeelen van het buskruit uitmaakt, tot velerlei doeleinden wordt gebruikt en ook als geneesmiddel in de apotheken wordt aangetroffen.

Ofschoon geen vergift in de beteekenis, die men gewoonlijk aan dat woord hecht, kan het inwendig gebruik van salpeter toch zeer nadeelig zijn. Een hoeveelheid van 10 à 20 gram op éénmaal gebruikt, kan doodelijke gevolgen hebben; dat derhalve het voortdurend gebruik van kleinere giften een zeer schadelijken invloed te weeg kan brengen, zal wel door niemand betwijfeld worden.

Het *Rheumation* wordt in vierkante flesschen van 700 gram inhoud of ongeveer een wijnflesch afgeleverd en bestaat uit de genoemde hoeveelheid water, waarin 60 gram salpeter is opgelost, benevens een weinig spiritus en suiker. Het vocht ziet er troebel uit, heeft een walgelijken reuk, die aan een vuile flesch doet denken, en is door tal van schimmeldraden verontreinigd. De smaak is als die van salpeter, zoutachtig en eenigszins prikkelend.

Dit onoogelijk vocht wordt op een allerslordigste manier afgeleverd; de flesschen zijn geheel zonder étiquet, of slechts gedeeltelijk beplakt met een bijna onleesbaar uit het Engelsch vertaald getuigschrift. Een brochure met dezelfde fraaie afbeelding en brieven inhoudende van Engelschen en Amerikanen,

die verklaren, door het middel, soms ook *Rheumatine* genaamd, genezen te zijn van *Rheumatiek*, aangezichtspijn enz., ontvangt men op den koop toe.

Een gebruiksaanwijzing ontbreekt geheel; in plaats daarvan moet men zich tevreden stellen met de mondelinge mededeeling, dat dagelijks drie à vier wijnglazen vol gebruikt moeten worden en twee à drie flesschen voldoende zijn om iemand te genezen.

Wanneer men den inhoud van een wijnglas op 60 gram stelt, dan bedraagt de hoeveelheid salpeter, die men op die wijze in eens gebruikt, ongeveer 4 gram, dat is niet minder dan 12 à 16 gram daags! In de geneeskunde werd vroeger, thans slechts enkele keeren, salpeter bij een bepaalde vorm van *rheumatiek* aangewend en dan met de meeste voorzichtigheid in kleine giften van een half of hoogstens één gram te gelijk en niet meer dan vijf gram daags.

Inderdaad een groot verschil met het middel van SUTHERLAND, waarbij volstrekt geen acht geslagen wordt of het gebruik er van bij wijnglazen iemands gezondheid kan benadeelen of zelfs zijn leven bedreigen. Trouwens, met zulke denkbeelden laat zich de kwakzalver, die zijne middelen de wereld inzendt, niet in, en evenmin bekommert er zich zijn handlanger de verkooper om, of het door hem aangeboden schadelijk of onschadelijk is en al of niet dienen kan ter bestrijding van de eene of andere kwaal.

Men behoeft zich daarover niet te verwonderen, want het is beiden alleen te doen om geld uit de zakken der lichtgeloovigen te kloppen en zij weten maar al te goed dat zij daarin meestal slagen. Veel meer moet het verwondering baren, wanneer men bespeurt hoe dikwijls ontwikkelde lieden zich laten misleiden, veelal door het denkbeeld dat onder die middelen ook wel goede worden aangetroffen en niet aarzelen geneesmiddelen te gebruiken hun door geheel onbevoegden aanbevolen. Zoo kan men zich verzekerd houden, dat ook het *Rheumation* door sommigen zal gekocht en gebruikt worden, in weerwil dat de verkooper er van te Amsterdam het beroep van bontwerker uitoefent, iemand dus, die niet de minste bevoegdheid heeft tot den verkoop van geneesmiddelen en in dat opzicht niet het minste vertrouwen verdient. Men zou dien man den verkoop van zijn schadelijk middel spoedig kunnen beletten, door hem te vervolgen wegens zijne overtreding der wet op de uitoefening der artsensnijbereidkunst. Beter en meer afdoende zal het echter zijn, zoodra het publiek den waren aard van dat soort van geneesmiddelen leert kennen en beter ingelicht, ophoudt te gelooven aan de valsche beloften der kwakzalvers.

P. KRUYSSÉ.

Amsterdam, Januari 1884.

Kleine Mededeelingen.

Huste-Nicht.

Dezen zonderlingen naam heeft een Duitsche kwakzalversfirma, zekere L. H. PIETSCH & Co. te Breslau, aan haar fabriikaat gegeven en na het reeds lang in Duitschland te hebben aanbevolen begint zij nu ook ons land er mee te begunstigen.

Volgens de advertentie's zou menigeen gretig naar dit *Hoest-nicht* moeten grijpen, want er wordt daar in gezegd dat het 't eenige ware en beste geneesmiddel is tegen alle keel- en borstaandoeningen, zelfs tegen longtering! Ongelukkig de arme die er zijn hoop op vestigt. Dit druk geadverteerde *Huste-Nicht* is in Duitschland sinds lang onderzocht en gebleken te bestaan uit *mout-aftreksel* (Malz-extract) met honig. Wat dit laatste is, en kan doen, weet ieder, en moutaftreksel is het extract van mout of gekieide gerst, het zelfde wat voor bier gebruikt wordt en dat wel licht verteerbare suikerachtige stoffen bevat, maar geen merkwaardige geneezingen bij borstziekten kan veroorzaken.

Behalve door advertentie's wordt het *Huste-Nicht* ook in groote bladen papier aanbevolen, die als afzonderlijke bijvoegsels de vorige maand bij meerdere nieuwsbladen in ons land werden verzonden. Daarin wordt vermakelijke onzin verteld, zoowel dat Paus Leo XIII. Von Bismarck, Von Moltke en andere hooggeplaatste personen het goed zouden hebben aanbevolen, als dat het een aftreksel is van 30 der heilzaamste Europeesche, Amerikaansche en Indische kruiden, waarvan 20 voor de borstkwalen zouden moeten dienen.

Als een der merkwaardigheden wordt van het *Huste-Nicht* nog verzekerd dat het zoo uitstekend is voor kinderen: „welke zonder de borst getrokken worden en vooral voor stillende vrouwen” wat door iemand, die geen Duitsch kent wel niet verstaan zal worden.

Prof. Dr. Albert. — Dr. Bella. — Brachfeld en Co. te Parijs.

De echte kwakzalvers doen als de hengelaars; wanneer een water is afgevischt, gaan zij verder op en eerst na eenigen tijd komen zij op de eerste plaats terug. De bovenaangegeven firma, die onder drie namen optreedt, geeft er een duidelijk bewijs van: De eigenaardige adver-

tentie's „met de dikke haal van boven en beneden en de twee letters V en G zeer groot." zoals bij de aanbidding gezegd wordt, die volgens hetzelfde bijgaande schrijven, „al- toos des Zondags en onder het litterarische gedeelte" ge- plaatst moest worden en dan ook door bladen, waarvan wij t nooit zouden gedacht hebben, getrouw in hunne Zondags- editie werd opgenomen, al deze annonces vonden wij vroeger alleen in bladen in 't Noorden van ons land. Daarna zag men ze meer in Holland en Gelderland en nu dezer dagen kan men ze voor 't eerst zien in de couranten der zuidelijke provinciën, waar echter gelukkig velen de op- name weigeren, als zijnde de inhoud in strijd met de goede zeden.

Als dit naderen tot de grenzen de laatste stap is, mogen we ons verblijden.

Zoolang wij deze kwakzalversfirma van de ergste soort echter niet geheel kwijt zijn, moeten wij blijven waarschuwen en nemen daarom nogmaals 't een en ander over haar op onder de *Herhaalde waarschuwingen* hierachter.

Dr. Prof. Alexandre Malaspina.

Iemand die zich dezen wijschen naam en titel heeft gegeven en te Parijs woont, kondigt in de Nederlandsche bladen in den laatsten tijd aan, de radikale geneezing van juist die ziekten, die heel dikwijls ongeneeslijk zijn en zal ongetwijfeld, evenals zijne voorgangers, sommige ongeluk- kigen of hunne naastbestaanden daardoor uitlokken een proef te wagen.

Elk moet weten wat hij doen wil; maar overeenkomstig de taak door ons opgenomen, zullen wij zooveel mogelijk inlichtingen inwinnen omtrent dezen nieuwen kwakzalver, opdat elk, die zijn geld dan volstrekt aan hem wegwer- pen wil, dit ten minste doe met volkomen bekendheid van zaken.

Zijne zoogenaamde onfeilbare geneesmiddelen zijn reeds onder weg, het resultaat van't onderzoek deelen wij in het volgende nummer mede en komen dan meer uitvoerig op dezen persoon terug.

Reeds thans kunnen wij mededeelen, dat uit de door ons gevoerde briefwisseling ten duidelijkste blijkt, dat het vragen van zoogenaamde nauwkeurige ziektebeschrijvingen, en van honorarium na volkomen geneezing, slechts manoeuvres zijn om de onnoozelen zand in de oogen te strooien.

Zonder toch nog iets anders van de ziekte te weten, als het adres van den zieke en de verzekering dat hij goed betalen kan, weet de knappe professor reeds, zoals hij ons schreef, dat de medicijnen voor de aanvankelijke geneezing zouden kosten 25 fr. 80 cent., welke wij verzocht werden hem vooraf toe te zenden.

Deze zonderling gespecificeerde prijs heeft zijn ontstaan daaraan te danken, dat het precies het bedrag is, 't welk tegen enkelvoudig port per postwissel naar 't buitenland kan worden verzonden!

Eene bijzondere manier om de personen, die aan zijn aas bijten, geld af te zetten, past deze kwakzalver toe, hoewel de methode juist niet hem alleen eigen is.

Wanneer men hem het geld voor éene bezending medi- cijnen toezendt, stuurt hij onmiddellijk de *drievoudige* hoe- veelheid af, waarbij hij verzoekt het ontbrekende van den koopsom als rembours bij de ontvangst te willen betalen. Iemand die voor éen bezending een postwissel van f12,50 had gezonden, moest daardoor bij de ontvangst van het pakket bovendien nog f30,90 betalen!

Men bedenke, dat het altijd ongelukkigen zijn, die de bestelling hebben gedaan, dat natuurlijk de hoop op geneezing door de medicijnen uit den vreemde bij dezen opnieuw is verlevendigd, dat bij weigering men veel kans beooft dat ook de reeds toegezonden geldsom verloren is en ieder zal beseffen hoe hoogst zelden deze laaghartige manier van handelen zonder gewenscht resultaat in toepassing zal worden gebracht.

CORRESPONDENTIE.

Sinds het verschijnen van het vorig nummer hebben zich de volgende 94 nieuwe leden aangemeld:

- Alkmaar, Dr. J. C. M. Simon Thomas.
 Amsterdam, Dr. P. J. Barnouw.
 „ J. C. Boas, Jur. doct.
 „ D. de Bois, Jr., Med. stud.
 „ B. G. Bruinsma.
 „ Dr. J. F. Coenen.
 „ T. W. van Eeden Jr., Med. cand.
 „ N. H. Frank,
 „ H. P. Goedkoop.
 „ Dr. Gualthérie van Weezel.
 „ M. Hymans, Arts.
 „ A. H. Ten Hoet, Apotheker.
 „ W. H. A. Linse, Onderdirect. Entrepôtdok.
 „ Dr. Mendes de Leon.
 „ Paul de Nocker.
 „ W. F. Piek, Bankier.
 „ W. Posthumus Meyjes, Med. cand.
 „ N. Quint, Phil. nat. cand.
 „ J. Schenckler, Comm. in effecten.
 „ J. G. Sillem, Bankier.
 „ Dr. A. Sleeswijk.
 „ J. Stenvers.
 „ J. P. Udink, Geneesheer.
 „ G. Vriens, Apotheker.
 „ M. de Vries, Onderwijzer.
 „ H. M. Witsen, Jur. Cand.
 „ J. J. Witsen, Koopman.
 Arnhem, Dr. H. M. Berns, Predikant.
 „ Dr. C. van Wicheren.
 Assendelft, S. Bon, Geneesheer.
 Bedum, Het Leesgezelschap.
 Den Bommel, Dr. J. Prins Fokkes.
 Bemmelen (bij Nijmegen), Dr. J. H. Van Bouwdijk Bastiaanse.
 Brummen, Dr. D. Hulst.
 Culemborg, Jhr. Mr. L. Schorer, Burgemeester.
 Duurswold, De Onderwijzers-Vereeniging.
 Elst, G. W. A. W. Baron van den Feltz, Burgemeester.
 Ezinge, E. Mellema, Arts.
 Gent, Taalminnend Stud. Genootsch. „t Zal wel gaan.“
 Goedereede, K. J. Lette, Arts.
 Gouda, De Openbare Gezondheidscommissie.
 's Gravenhage, Dr. J. J. W. Verhoeff.
 „s Gravenhage, J. W. C. Bloem.
 „ Dr. J. N. Ramaer.

- 's Gravenhage, Mr. P. H. Smits.
 „ A. Vermeulen, Kapit. v. Adm. K. Ned. Marine.
 Groningen, Mevr. H. J. van der Niepoort.
 „ Mej. A. Van Uildriks.
 Haarlem, C. Bakker, Semi-arts.
 „ Dr. A. Van der Loeff, Adj. Insp. v. h. Gen. Staatst.
 „ A. Q. Van Vloten, Luit. d. Inf.
 Helmond, C. F. Carp.
 Hengelo (Ov.), Mej. F. Stork.
 Helsingfors (Finland) Johs. Addens, Nederl.-Consul.
 Kortezwaag, J. B. Ebbinge, Arts.
 Leeuwarden, Jhr. Mr. A. E. Van Boelens Van Eysinga.
 Leeuwen, Dr. Van Haagen.
 Leiden, P. F. C. M. Bernhardt, Jur. Stud.
 „ H. G. J. Van den Bosch, Med. Stud.
 „ H. Bunnik, Luit. ter zee.
 „ H. M. J. Van Deinsse, Jur. cand.
 „ J. Endtz, Med. cand.
 „ P. J. W. Knaap, Kapper.
 „ C. Van Lookeren Campagne.
 „ H. C. Van Meerten, Jur. cand.
 „ A. G. Prins Visser,
 „ J. Van Stolk Jz., Jur. Stud.
 Lunteren, IJ. Bakker, Gep. Off. v. Gez. 1e kl.
 Maasland, J. H. Kropff, Geneesheer.
 Naarden, W. Overduin.
 Nieuwer-Amstel, Francken, Arts.
 Noordwijk-binnen, Dr. B. W. Schultetus-Aeneae.
 Nijmegen, P. G. Bender, Apotheker.
 „ Dr. J. van Hoek.
 Purmerend, R. Duijn, Apotheker.
 Rotterdam, C. F. Leeuw.
 „ D. J. C. Tijssens, Koopman.
 Schiedam, W. van Eeden, Apotheker.
 „ Mr. J. Lechner, Advocaat en Procureur.
 Steenwijk, Dr. C. J. Fabius.
 Stiens, Dr. J. N. Bogstra.
 Uithuizen, Dr. M. T. Tichelaar.
 Utrecht, Th. Bakker, Semi-arts.
 „ Lith de Jeude.
 „ Mej. A. Nahuijs.
 „ C. Voogd, Med. Doct.
 Warmenhuizen, Hüneman, Geneesheer.
 Wirdum, Th. Beekhuis, Geneesheer.
 Wijkkel, W. Snethlage, Arts.
 IJselstein, G. W. F. G. Callenfels, Rijksontvanger.
 IJzendijke, D. N. Benteijn.
 Zaandam, G. van Holk, Apotheker.
 „ G. van Sante Bz., Apotheker.
 Zwolle, S. E. Haagsma, Werktk. Ingenieur.
 Het geheele aantal leden is hierdoor van 842 tot 936 gestegen.

Op de bij het vorige nummer gevoegde naamlijst zijn enkele namen onjuist gespeld en komen enkele andere on- nauwkeurigheden voor. Ook zijn sommige leden sedert verhuisd. Wij achten 't echter onnoodig en om gebrek aan ruimte minder gewenscht dat alles hier te vermelden. Bij het verschijnen van een nieuwe naamlijst zal op de ons toegezonden verbeteringen gelet worden.

Men deelt ons mede, dat de heer C. W. Bruinvis te Alkmaar thans geen deel meer uitmaakt van de firma H. Schreuder & Co. aldaar, die wij in 't vorig nummer onder de fabrieken van Urbanuspillen hebben genoemd. De samen- stelling dier firma staat dus ook abusievelijk opgegeven in het laatst verschenen Pharmaceutisch adresboek.

Wij herinneren opnieuw dat aan de leden die geen aanvraag om exemplaren ter verspreiding doen, slechts één exemplaar van het Maandblad toegezonden wordt.

Elk lid kan zooveel exemplaren verkrijgen als hij ver- langt, doch wordt verzocht aan den uitgever het juiste ge- tal op te geven. Bij aanvraag om „eenige" of „een aantal" weten wij niet of 10 of 100 of meer of minder moeten worden gezonden.

v. P. te N. Pepton is juist wat op het door u er bij gezonden biljet gezegd wordt, doch of deze pepton-choco- lade uit Breslau het opgegeven gehalte van pepton bevat, vereischt een vrij lastig scheikundig onderzoek, waarvoor wij echter hopen, dat zich een der leden onzer Vereeni- ging beschikbaar wil stellen. Kosten zijn er voor u niet aan verbonden. Is een der leden geneigd dit onderzoek op zich te nemen, dan zal hij ons genoegen doen dit ons te berichten.

W. te L. Over Migräne Stifte reeds in het vorig nummer. Over de middelen om haargroei te bevorderen zie o. a. no. 7, Jaarg. II, op aanvraag bij den uitgever te verkrijgen.

W. R. te S. Het onderzoek van schrijffuncten op ons nemen en mede deelen welke schadelijk en welke onschadelijk zijn? 't Zou zeker nuttig wezen, maar wij moeten het aan anderen overlaten. Er is voor ons meer dan genoeg te doen als wij blijven bij de kwakzalverij met geneesmiddelen.

B. te A. 't Is een zeer onaangename zijde van onzen strijd, dat wij souwijken personen moeten signaleren, die overigens eer en aanzien genieten, die ook wij hun niet zouden willen onthouden. Langzamerhand zal dit verminderen, wanneer bij deze allen het besef doordringt, dat zij zich compromitteren door handelingen, met kwakzal- zalverij in verband staande, evenzeer als door alle andere gedragingen, waarbij de leugen in dienst moet worden genomen.

De inlichtingen in de door u besproken zaak zijn ons verstrekt van zeer verschillende kanten; de persoon, door u bedoeld, heeft daarbij ons niet geholpen.

R. te A. Zeker is de kwakzalverij met magnetiseurs en somnambules te Amsterdam zeer erg. Wie ons daarover onthullingen zendt is welkom. Een enkel stukje er over wacht op plaatsruimte. — Over het geval te O. is ons niets bekend. Eerst na nauwkeurige inlichtingen zou kun- nen blijken of het in de termen valt van behandeling in dit blad. Wij hebben echter te O. geen connecties. De contributie nu in orde.

Apoth. v. H. te Z. Onbevoegde uitoefening der artsenijbereidkunst is nog niet altijd kwakzalverij. Bovendien, zoo de verkoop van middeljes, die met leugens worden aan- bevolen, door apothekers geschiedde, zou de zaak niet beter worden, integendeel. Apothekers dienen zich in de eerste plaats van kwakzalverij te onthouden en de meesten doen dit ook. Blijkens het groote aantal apothekers onder de leden der Vereeniging, zijn velen zelfs geneigd om alle kwakzalverij met ons te helpen bestrijden. Dat zij daar- tegen bezwaren hebt, doch ons die niet meedeelt, maakt uw vraag voor ons niet duidelijker.

Dr. v. H. R. Het resultaat van uw onderzoek van de *Ruijters Haarextract* in dank ontvangen. — Over het andere kunt gij nader bericht van ons afwachten.

v. d. W. Ook den uitslag van uw twee analyses in dank ontvangen. Zal even als veel anders tot een volgend nummer moeten blijven liggen.

Over *Revalenta Arabica* en *Hoff's Malz-extract* zoo mogelijk in 't volgend nummer.

S. R. te 's G. Vóór dat wij met een onderzoek be- ginnen, ware 't beter dat gij van den apotheker de mede- deeling van de samenstelling vroeg. Er is alle kans dat wij hier niet met een kwakzalversmiddel te doen hebben.

J. T. v. E. te U. Wij zullen u van dit nummer voor dat doel 300 exemplaren toezenden, en als de kas het toe- laat ook van de volgende nummers.

H. te 's H. Antwoord in 't volgend nummer.

X. Y. te Z. Het lid onzer Vereeniging de heer M. L. Q. VAN LEDDEN HULSEBOSCH te Amsterdam is zoo goed ge- weest de door u gezonden *Asthma Sigaren* van de firma J. F. HOEDEMAEKER te Amsterdam te onderzoeken. Het re- sultaat is: *Stramonium bladen* (het gewone middel voor asthma-lijders) met een weinig Lavendelbloemen in tabaks- bladen gerold.

A. te B. Het *Eau Hamilton* ontvangen; 't wordt onderzocht.

T. S. te 's H. Kistje en brief in orde ontvangen.

Veel moest wegens plaatsgebrek blijven liggen.

Herhaalde Waarschuwingen.

Prof. Dr. Albert en Dr. Bela. Deze twee zoo het schijnt hoogwetenschappelijke personen adverteeren tegen- woordig druk in sommige dagbladen. De een geneest radicaal, zoo als hij zegt, *Epilepsie*, *stuipeu*, *zenuw- krampen* en *zenuwziekten*; de ander heet *Maladies Secrètes* (*geheime ziekten*) volkomen te genezen. Menigeen zal zich door deze twee heeren laten verleiden hun hulp in te roepen. Zie hier verkort herhaald wat we vroeger (no. 1, 1883) uitvoeriger hebben uit een gezet:

Vooreerst zij gemeld dat beide personen één persoon zijn. Ofschoon in de advertenties schijnbaar verschillende adressen te Parijs worden opgegeven, is Dr. ALBERT de zelfde man als Dr. BELA. En Dr. is hij niet, al noemt hij zich tweemaal zoo. Het is een boekhandelaar genaamd PARLAGHY uit *München*, die dan ook in het Duitsch correspondeert, en laag bedrog een verkiees- lijker manier vindt om geld te krijgen dan eerlijke handel.

Als geneesmiddel wordt gebruik gemaakt van het algemeene bekende *broomkalium*. Een oplossing hiervan is al wat men voor zijn geld krijgt. In de adver- tentie wordt wel gezegd *zonder succes geene betaling* en *de betaling geschiedt eerst na de herstelling*, doch dit moet men op kwakzalvers manier uitleggen. Het bleek ons dat de man atzonderlijk laat betalen voor de zoo- genaamde *geneeskundige behandeling* (alleen in een paar brieven bestaande) en voor de *medicijnen*. En die medi- cijnen (*broomkalium*) moeten terstond betaald worden, voor een prijs 10 maal zoo hoog dan men elders zou behoeven te betalen. Men zij op zijn hoede.

De *Pain Expeller* is een mengsel van een aantal stoffen waarin tinctuur van Spaansche peper, vliegende- geest, kamfer en zeep de hoofdrol spelen, vermengd met een weinig van verschillende vluchtige olieën voor den reuk en wat gebrande suiker voor de kleur.

Volgens het nieuwste en nauwkeurigste onderzoek kan men het vocht als volgt bereiden: Uit 200 deelen vruchten van *spaansche peper* wordt met sterken spiritus 600 d. tinctuur gemaakt; verder 22,5 d. *zeep* in 100 d. water opgelost en daar bij gevoegd *Vliegende geest* 300 d. Kamfer 30 d., Rosmarijnolie, Lavendelolie, Thijmolie en Kruidnagelolie elk 10 d., Kaneelolie 1,5 d., aftreksel van gebrande Suiker 5 d. Het middel wordt zoowel voor uit- als inwendig gebruik aanbevo- len, en het kan in sommige gevallen uitwendig gebe- zigd eenige verlichting van pijn geven, maar men zij met het gebruik voorzichtig en raadplege liever een geneesheer; vooral inwendig is het lang niet een on- schadelijk middelje en zal menigeen er zich nadeel door berokkenen.

Druivenborsthonig, heet ieder najaar uit versche druiven onder toevoeging van geneeskrachtige kruiden bereid te worden. Uit het onderzoek van de schei- kundigen DIETSCHE, KOPP en anderen is gebleken, dat het slechts suikerstroop is, d. i. een oplossing van veel suiker in water. Een ieder kan zich deze zoogenaamde druivenborsthoning bereiden door zooveel suiker als mogelijk is in kokend water op te lossen en dan te laten bekoelen. Ook de in den handel voorkomende witte aardappelstroop doet denzelfden dienst, geeft eenige verlichting bij verkoudheid of gewone hoest. Kinkhoest en keelziekte worden door de zoogenaamde druiven- borsthoning, al wordt het ook met groote letters in de advertenties verzeerd, evenmin genezen als door de bij den winkelier gehaalden stroop en men betaalt voor de laatste slechts ongeveer een derde of vierde van 't geen Zickenheimer voor zijn zoogenaamd geneesmiddel eischt. — Voor de meeste andere geadverteerde stroo- pen en bonbons geldt hetzelfde. Men kan evengoed wat suikerwaren bij den suikerbakker laten halen.

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Dit blad verschijnt den eersten van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. Over de contributie wordt in de eerste drie maanden beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij wenschen ter verspreiding.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.

Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abeoude.

P. KRUYSSSE, Apotheker „ Amsterdam.

Mr. J. C. MELJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.

Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden, Secretaris-Penningmeester.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No. 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

INHOUD. Berichten: Verspreiding van blaadjes te Groningen. — Hop-Bitter in België. — Huste Nicht. — Uit Indië. — Reclame van HOLLOWAY. — Een Amerikaansche almanak. — Dure advertenties. — Aan de Arnhemsche Courant. — Kwakzalversadvertenties geweerd. — Veroordelingen te Rotterdam.

Grootere artikelen. Het schandelijk bedrog van VOGELSANG te Antwerpen. — De Minerva Droguerie te Danzig. — Liqueur Anti-Epileptique van FIEVEZ. — DE RUYTER's beroemd haarextract. — Morgenbittertjes. — De Magnetiseur GUNTHERS en zijne somnambule. — No. 8 der vergiftige haarmiddelen. — Correspondentie.

Berichten.

Wij hebben deze maand van een eigenaardige gelegenheid kunnen gebruik maken om het doel van onze Vereeniging, de voorwaarden van het lidmaatschap enz. bekend te maken en tevens eenige nuttige waarschuwingen onder het publiek te brengen, namelijk bij de viering van den Dies Natalis aan een onzer academiën.

Te Groningen had op 4 Februari j.l. een student, candidaat in de medicijnen, den inval een kwakzalver voor te stellen en wij verschaften hem daarvoor gaarne eenige duizenden veelkleurige stroobilletten, waarop aan de eene zijde een bekendmaking van den werkring onzer Vereeniging en aan de andere zijde waarschuwingen tegen de meest gebruikelijke kwakzalverswaren.

Gekleed met zwarten rok, hooge boorden en een grijzen cylinder, stond onze vriend op zijn sjees het publiek toe te roepen, dat hij eerst door zijn trompetter om zich heen had verzameld. In krasse bewoordingen werd het nut van dit of dat uitgeschreeuwd, doch onderwijl onze biljetten bij grooten getale uitgereikt en rondgestrooid.

Er zijn vele manieren om iets te doen; wij vertrouwen dat ook de nu toegepaste nuttig zal gewerkt hebben.

Hop-Bitter in België. In 't voorbijgaan deelden wij in 't vorig nummer mede, dat het in ons land uit is met de Hop-Bitter negotie. Wij mogen veronderstellen dat onze bestrijding daaraan een groot deel heeft. Zekerheid bestaat daaromtrent echter niet; 't spreekt van zelf dat zulk een handel, waarvan kracht bestaat in groote woorden en die alleen op de lichtgeloovigheid van 't publiek steunt, vroeg of laat weer in 't niet verzinkt; — 't is alleen de vraag, heeft ons optreden den bloei belemmerd en het verdwijnen gevraagd?

Hierop gelooven wij, met het oog op onzen nabuur België, bevestigend te mogen antwoorden. De zaak is daar te lande ongeveer op dezelfde wijze en op denzelfden tijd aangevat als hier; hoewel de mogelijkheid om aanbevelingen tusschen den text in de couranten geplaatst te krijgen en de medewerking van tal van apothekers, de exploitatie veel gemakkelijker maakte dan bij ons.

Bijna geen plaatsje van eenige beteskenis in België of het Hop-Bitter was er te verkrijgen; de depothouders waren legio en zoowel bij apothekers en drogisten als in kleine likeurwinkeltjes en bij dranksluizers zag men het vocht uitgestald. Er is een tijd geweest dat

men haast geen lid eener Belgische familie kon spreken of hij wist dat dezen of genen in zijne omgeving het Hop-Bitter had gebruikt.

Ook daar te lande is met het verminderen der annonces het debiet afgenomen; toch wordt het product er nog heden veel gekocht en helaas het meest door de min gegoede klasse der bevolking. Met de exploitatie gaat men ijverig voort en tot op de treden van tramwagens ziet men de reclame geschilderd: *Hop-Bitters onfeilbaar!*

Een eigenaardige reclame wordt ons nog medege-deeld uit Gent, waar iemand (denkelijk wel op last van de Hop-Bitter-maatschappij) een Hop-Bitterwals heeft gecomponeerd en met het bekende vlaggetje op het titelblad heeft uitgegeven, waaronder 't opschrift: *Guérit le spleen*; terwijl het muziekstuk werd opgedragen aan den voornaamsten debitant van 't artikel, zekeren drogist te Gent.

Voor dat alles zijn wij hier in Nederland thans gelukkig behoord. In zooverre elk lid onzer Vereeniging voor zijn deel heeft meegeholpen een einde te maken aan deze zwendelarij, moge het aansporen op den ingeslagen weg gezamentlijk voort te gaan.

Met de aanbevelingen van *Huste Nicht* (eenvoudig een mengsel van woutaftreksel en honig) is men weder eens begonnen de postwet te ontduiken. Geheele bladen ter aanbeveling van dat middel worden als bijvoegsels bij verschillende couranten verzonden, ofschoon zij gedrukt door de kwakzalversfirma aan de uitgevers worden geleverd. Slechts wordt er dan den naam van het nieuwsblad waarvoor zij bestemd zijn boven gedrukt. Zoo hebben wij voor ons liggen een blad waar boven prijkt: *Bijvoegsel behoorende tot het Rotterdamsche Nieuwsblad*, een ander draagt tot opschrift *Bijvoegsel tot het Stads- en Prov. Groninger Advertentieblad*, een derde *Bijvoegsel tot het Vliegende blad* en zoo zullen er nog wel meer bestaan. Op allen evenwel staat onderaan vermeld dat zij gedrukt zijn te Heerlen in Limburg!

Men begint nu zelfs uit Indië aan de Nederlandse lijdens middeljes toe te zenden. In een advertentie in onze nieuwsbladen biedt iemand uit Buitenzorg aan voor f 2,50 per pakje een middel tegen graveel en nierziekte over te maken!

Dezer dagen werden wij aangenaam verrast door de toezending van een kleine maar zeer fraaie en zorgvuldig uitgevoerde oleografie. Het is een zeegezicht, bij stormweder. Donkere wolken bedekken den hemel, de schuimende golven beuken de rotsen en drie vrouwen, een bejaarde en twee jongeren, trotseeren den storm en richten van het strand haar angstige blikken naar den horizon. 't Is duidelijk dat de plotseling opgekomen storm haar, blootsvoets en slechts half gekleed, naar buiten heeft gedreven, uit angst voor het behoud van hen, die aan het wispelturig en gevaarlijk element hun leven hebben toevertrouwd. Zal de arme visscher een veilige haven vinden? Of zullen deze drie vrouwen morgen den dood van den trouwen echtgenoot en broeder te beweenen hebben?

Zoo verdiepten wij ons in de aanschouwing van dit roerend tafereel en wilden den toezender van zulk een fraai sieraad voor de huiskamer onzen dank brengen. Omdat we verwachtten op de achterzijde met een vriendelijk woord zijn naam vermeld te vinden keerden wij

het blad om, en lazen met groote letters gedrukt... *de pillen van Holloway, beroemd als versterkend voor het lichaam* . . . .

Een reclame dus van den aartskwakzalver!

Den Haag schijnt van uit Amerika hulp in ziekte en ellende te zullen ontvangen.

Een kapper, die als depôthouder optreedt, verspreidt er thans een Amerikaansche Almanak, uitgegeven door AYER & Co. te Lowell, Mass., die zich den zonderlingen titel van „practisch en ontleedkundig scheikundigen” geven. Bij dozijnen worden in dit boekje de kwalen opgesomd, die door enkele daarin genoemde middeljes gezezen heeten te kunnen worden.

Het aantrekkelijke van dit net gedrukte boekje van 40 bladzijden is, dat de ziekten door prentjes verduidelijkt zijn: bij *hoofdpijn* een meisje met de hand tegen het hoofd, bij *wormen* een knaapje, dat lusteloos bij zijn speelgoed ter neer zit, bij *puisten* een gesluierde dame, bij *jicht* een omwonden been, enz. Van deze en alle andere kwalen wordt gezegd dat zij door een 4-tal middeljes gezezen zullen worden!

Zouden er werkelijk in de residentie gevonden worden, die zich er door lieten bedotten?

Het opnemen der aanbevelingen van koopwaren en ook van kwakzalversmiddelen onder de gewone berichten is in de buitenlandsche bladen erger dan in de onze. De administratie van een der voornaamste Brusselsche bladen, die daaraan mededeed, kreeg onlangs zulk een afkeer van voortdurend onder de *faits divers* de aanbeveling van een paar kwakzalversmiddelen te lezen, dat zij voor die twee advertenties de prijs van 5 fr. tot 25 fr. per regel verhoogde. In beide gevallen werd evenwel last gegeven met de plaatsing der advertenties voort te gaan. . . . .

De *Arnhemsche Courant* van 3 Jan. j.l. had de uitspraak van *The Times* overgenomen, dat er nooit een bewijs geleverd zou zijn van de slechte gevolgen van het gebruik der *Holloway's-zalf* en *pillen*. Wij hebben in het vorig nummer aangetoond, dat deze uitspraak onwaar is en die zalf en pillen wel degelijk dikwijls groot nadeel hebben toegebracht aan de personen, die ze gebruikten.

Wij verzochten tevens de genoemde courant, zoo zij dit thans met ons inzag, van hare veranderde meening met een enkel woord aan het publiek kennis te geven.

De *Arnhemsche Courant* heeft dit niet gedaan. Zij blijft dus van meening, dat de Holloway-middelen onschadelijk zijn, en in dit geval betreuren wij die dwaling van de redactie in hooge mate, omdat dan vroeg of laat een harer lezers, zoo niet zij zelf, door schade wijs zal moeten worden. Of de redactie ziet in, dat wij inderdaad de bewijzen geleverd hebben, voor het nadeel dat HOLLOWAY de menschheid berekend heeft, doch laat na aan ons verzoek te voldoen om daarvan melding te maken. In dit geval is de zaak minder erg, omdat we dan bij de redactie eenvoudig met het niet zeldzame gebrek te doen hebben, dat verbiedt een dwaling te erkennen.

Nog een derde is mogelijk, namelijk dat de *Arnhemsche Courant* met een nieuwe bespreking van de *way-middelen* meer dan een maand wacht, omdat zij zelfstandig een uitvoerig onderzoek instelt over de

werking der zelf en pillen, bij de personen die ze na de aanbevelingen in de advertenties gebruikt hebben. Zoo dit de oplossing is, dan zien wij eerlang in het blad een krachtige op feiten gegronde waarschuwing tegen de besproken middelen te ontmoet.

Wij vragen reeds nu verlof om c. q. dat artikel van haar te mogen overnemen.

Een nieuw bewijs vonden wij onlangs dat het zeer goed mogelijk is om door eenig toezicht op de advertentie's de overmatige plaatsing van kwakzalversreclames te voorkomen.

De bekende Vereeniging „Eigen Hulp”, heeft met den uitgever van haar orgaan, dat onder den titel van *Ons Belang* elken Donderdag verschijnt, een nieuw contract aangegaan. Hierin vinden wij o. a. het volgende:

„Advertentiën. De derde en vierde bladzijde van het weekblad zijn ter beschikking van den uitgever tot het plaatsen van advertentiën, terwijl ook bijbladen voor advertentiën daarbij kunnen worden gevoegd.

„Plaatsing van advertentiën tegen verlaagd tarief betreffende loterijen en geheime geneesmiddelen is niet geoorloofd.

„Het Hoofdbestuur behoudt zich het recht voor om in de beide eerste bladzijden van het blad in beoordeeling te treden over den inhoud en de strekking van bedoelde advertentiën.”

Wat hier eene Vereeniging of in haar naam het Hoofdbestuur doet kan eene redactie in haar contract met een uitgever overnemen.

Hopbitter heeft te Rotterdam aanleiding gegeven tot eene strafrechtelijke vervolging, die ons van groot belang toeschijnt om het beginsel dat daarbij behandeld werd.

Op 29 Mei 1883 vonden de Heeren dr. J. C. SNIJDERS en G. W. BOOT, leden van den Geneeskundigen Raad voor Zuid-Holland, bij eene inspectie in de apotheek van den heer M. Cloos te Rotterdam, verschillende flesschen met dat vocht. Zij namen er een van in beslag en maakten proces-verbaal op van het feit, volgens hen, overtreding van art. 6 der wet van 1 Juni 1865 op de artsensbereidkunst, luidende: „Elk geneesmiddel wordt bewaard in een daartoe geschikt voorwerp, hetwelk den officieelen en meest gebruikelijken officinalen naam van het middel duidelijk leesbaar tot opschrift heeft. Bij geneesmiddelen, in de pharmacopoea niet vermeld, wijst het opschrift aan, naar welk voorschrift zij bereid zijn.”

De behandeling hiervan had op 5 Februari voor de rechtbank plaats. De heer SNIJDERS bevestigde zijn proces-verbaal, terwijl de heer BOOT niet ter terechtzitting tegenwoordig was wegens wettige verhindering en beide heeren vroeger reeds door den rechter-commissaris gehoord waren.

Thans werden gehoord als deskundigen de heeren W. A. L. LEBEKE en A. ROBERSON, die het Hopbitter onderzocht hadden. Zij verklaarden in hoofdzaak, dat daarin alcohol en aftreksel van hop voorkwamen, dat het Hopbitter als zoodanig niet in de pharmacopoea voorkomt, maar wel alcohol en de bestanddeelen van hop.

De substituut-officier mr. Noyon, was van oordeel, dat het Hopbitter, als geneesmiddel aangekondigd, maar niet in de Pharmacopoea voorkomende, onderworpen was aan het voorschrift van al. 2 van het bovengenoemde art. 6. Het opschrift op de flesschen nu maakt wel melding van enkele bestanddeelen, die daarin zouden voorkomen, maar niet van de quantiteit der enkele stoffen. Zijns inziens wees dus dit opschrift niet aan, naar welk voorschrift het middel bereid was, daar tot het voorschrift (recept) de quantiteiten der stoffen behooren. Zijn eisch strekte tot veroordeeling in eene boete van f 25.—.

De uitspraak is geweest dat de apotheker Cloos op 19 Febr. is veroordeeld tot eene boete van f 10.—, subs. 3 dagen gevangenisstraf.

Hiermede is een belangrijke beslissing gevallen, waardoor den weg is aangewezen om een einde te maken aan een deel der kwakzalverij, namelijk dat deel hetwelk uitgeoefend wordt door apothekers, waarvan er eenigen in ons land zijn, zoodat de veroordeelde, die hun apotheek verlieten tot een 'depôt van een groot aantal kwakzalverswaren.

Wij weten dat de ijverige Heeren SNIJDERS en BOOT, juist om het beginsel uitgemaakt te zien, de zaak hebben aangevat en hopen dat thans de andere leden van de Geneeskundige Raden hun voorbeeld zullen navolgen.

Nog wordt melding gemaakt van twee andere overtredingen van de geneeskundige wetten, op denzelfden dag voor de rechtbank te Rotterdam behandeld. Zij betreffen de zoogenaamde kwakzalverij op kleine schaal.

Zekere J. J. Bouman te Numansdorp, koperslager van beroep, werd vervolgd, omdat hij eene krankzinnige vrouw te Spijkenisse geneeskundig zou behandeld hebben. Hij staat in die buurt bekend als, vooral door handoplegging, de menschen te kunnen genezen. Hier had hij nog

andere middelen aangewend en o. a. voorgeschreven rhabarber en eau-des-carries. Wat het gevolg hiervan zou zijn, wist hij zeker zelf niet, wel dat deze handelwijze hem pl. m. f 40 rijker had gemaakt. De vraag doet zich hier voor: wie is het gekst? De patient, die familie of de aangeklaagde koperslager. Tegen hem eischte mr. Noyon, substituut-officier, 45 dagen celstraf. Hij werd op 26 Febr. tot een maand veroordeeld.

Het tweede geval betrof onbevoegde uitoefening van de heilkunde. F. J. Wolff, gepatenteerd als schoenmaker en fabrikant van eksteroogenzalf, was de beklagde. Hij had zijn zalf aangeraden voor een gedeeltelijk zelf geapliceerd op een gewel aan het hoofd van zekeren Zuidlandschen boer. Daarvoor had hij geen geld gevraagd, maar alleen f 6 voor reiskosten ontvangen. Verder had hij ook in Zuidland iemand iets aangeraden voor brand in den mond en te Rotterdam zijn zalf aangewend voor het zieke been van een Geervlietsch boerinnetje. Deze laatste was vijf malen bij hem geweest en had telkens f 1 betaald.

Het openbaar Ministerie eischte eene boete van f 100, of 14 dagen gevangenisstraf. De verdediging werd gevoerd door mr. J. van Gigh, uit 's-Hage. Hoofdzakelijk meende deze, dat niet bewezen was, dat de beklagde als bedrijf de heilkunde had uitgeoefend. Ook al is het niet noodig, dat er geld voor ontvangen is, toch moet de delinquent zich als dokter hebben voorgedaan en dat was hier niet gebleken; hij had zelfs uitdrukkelijk gezegd aan een paar der getuigen dat hij geen dokter was. Op 26 Febr. werd deze veroordeeld tot f 76 boete, subs. 14 dagen gevangenisstraf.

Het schandelijk bedrog van Vogelsang te Antwerpen.

In het *Nieuws van den Dag* ziet men tegenwoordig meermalen de onderstaande advertentie:

Vallende Ziekte! Epilepsie.

Ongelukkigen bekomen tegen toezending van f 12, mijn onfeilbaar *Huismiddel*. Adres: VOGELSANG, Handelslei 159, Antwerpen.

Het toppunt van onbeschaamde oplichterij is hiermee bereikt. Dit leerde ons het onderzoek waarvan wij hier de uitkomst mededeelen.

Om niet te veel geld weg te werpen, schreven wij aan 't opgegeven adres of wij de halve hoeveelheid ook konden krijgen. Hierop ontvingen wij een bevestigend antwoord, terwijl in hetzelfde schrijven nog gezegd werd: „ick bin overtuigt, dat de Ziekte zaal genesen; mag zoo goed zijn, een „laaten mij het ouderdom weeten, een hu lang de „Ziekte bestaat.”

Wel begrijpende, dat dit laatste toevoegsel, zoodat gewoonlyk bij zulke lieden, slechts moest dienen om zand in de oogen te strooien en het te doen voorkomen, alsof de individualiteit van den patient van eenig gewicht was bij de uitreiking van 't beloofde geneesmiddel, zoo namen wij er geen notitie van en stuurden alleen zes gulden zonder over den persoon of zijne ziekte een enkel woord te melden. Onmiddellijk werd ons per post een klein pakje toegezonden, ongefrankeerd, zoodat wij bovendien 60 cts. port moesten betalen.

In het gezondene vonden wij een briefje op zakkenpapier geschreven en twee pakjes, waarvan het eene twee poeders gemerkt No. 1 en No. 2 en 't andere zes poeders bevatte, allen gehuld in een soort van geelwit grof papier, dat gewoonlyk dient voor peperhuisjes. 't Eerste pakje droeg tot opschrift:

„Deze Pouders worden eerst gebruikt, een Pouders „word in een glas met 10 eetlepels water opgelost, „darom alle 2 stunden een lepel gebruikt, eerst „No. 1, daan No. 2.”

Op 't tweede pakje stond geschreven:
„Deze Pouders worden gebruik, inden die aander „op zijn, 's morgens, 's middags een het avonds, „een heel Pouders op te lozen in een eetlepel Water „een op eenmaal gebruikt.”

Om de onbeschaamdheid, waarvan wij hier boven gewag maken, in 't volle licht te plaatsen, deelen wij ook het begeleidend schrijven in zijn geheel mede.

„Mijnheer! As U aan het leste Pouders zijt, moet „U mij het onmiddellik weten laten, een mij daan „die aandre 6 fl. inzenden, omdat ick U daan het „aandre zenden kann, mogelick is het, dat die Gene- „zing aal met deze Pouders zaal komen, doch in „die meste Gefall mot het ganze middel gebruikt „worden, een staan ick darvor in, dat Genezing „komt, ick hef U in mijn vorige Brief geschreiffen, „van het ouderdom van die Patient, laat U mij „dat bij die aandre Brief weten, het is voor mij

„vaan belang, ook moet ick weten, of het een „Kind is manelick of vrouwelick Geschlag, in 5 „bis 6 Tagen hoop ik U Antwoord te hebben, die „Pouders zullen daan well op zijn.”

En wat was nu het *huismiddel*, dat wij voor zes gulden hadden ontvangen en waarvan in de advertentie gezegd werd, dat het onfeilbaar was, terwijl in den boven afgeschreven brief er nog werd bijgevoegd dat de genezing, N. B. van Vallende Ziekte, soms reeds na gebruik dezer geringe hoeveelheid, dus binnen een week plaats heeft?

Een onzer bestuursleden, de heer P. KRUYSE te Amsterdam, heeft ze onderzocht.

Poeder No. 1, waarvan zorgvuldig wordt gezegd, dat het opgelost moet worden in tien lepels water en daarvan alle twee uren een lepelvol gebruikt, is . . . . . SUIKER!

Poeder No. 2, dat op dezelfde manier moet worden genomen, doch vooral niet voor dat No. 1 verbruikt werd, is . . . . . SUIKER!!

De andere zes poeders, zorgvuldig afzonderlijk ingepakt en die daarna aan de beurt zijn om ingenomen te worden, bestaan alleen uit . . . . . SUIKER!!!

Het eenige wat nog een zweem van waarheid bevat in de bovenaangehaalde advertentie, is dat het zoogenaamde *Huismiddel*, een middel is dat uit 's mans eigen *huis* komt.

De kwakzalver is koopman in boter, en zijne vrouw houdt een winkel van suiker en suikerbakkersartikelen, zoodat ons wordt medegedeeld van wege het hoofd der politie te Antwerpen.

Zoo is weer dit bedrog ontmaskerd, maar natuurlijk niet voordat de advertentie hier en daar haar effect heeft teweeg gebracht en eenige ongelukkigen er door werden overgehaald hun geld den bedrieger toe te zenden. Indien de man voortgaat met adverteeren, zullen er nog meer in het net gelokt worden, want onze waarschuwing kan slechts een klein deel van het publiek bereiken.

En zou er dan niets aan te doen zijn, zoo iets in 't vervolg te voorkomen? Behoefde de eerste de beste schurk slechts een paar gulden aan een veelgelezen nieuwsblad te laten verdienen door 't doen opnemen eener advertentie om zeker te zijn eenige der meest beklagenswaardige medeschepselen geld uit den zak te kloppen?

Helaas! bij den tegenwoordigen toestand van onze wetgeving en van de pers zien wij niet in hoe daarin verandering kan worden gebracht.

Slechts een raad in 't algemeen, die wij hopen dat al onze lezers in hun kring verder zullen verspreiden.

Telkens leert het onderzoek, dat achter deze of gene advertentie die door ons onder handen wordt genomen, bedrog schuilt, misleiding of onvermijdelijke teleurstelling. Wij beseffen heel goed, dat al geschiedt dit negen en negentig maal, dit geen bewijs is, dat ook het honderdste geval tot dezelfde rubriek behoort. Toch moet elk erkennen dat het verstandig zal wezen dit te veronderstellen en daarom nooit eenige advertentie betreffende geneesmiddelen of zoogenaamde geneesmethode te vertrouwen!

Minerva Droguerie te Danzig.

In het vorige nummer hebben wij over deze firma gesproken; zij had door tusschenkomst van 't advertentiebureau van STEINER te Hamburg aan honderd Nederlandsche bladen de onderstaande advertentie doen aanbieden met opdracht ze elke week eenmaal te plaatsen.

Spoedige Hulp.

Genezing
gewaarborgd.

Met de meeste geheimhouding en zonder opzien worden in 3 a 4 dagen pas ontstane zieken grondig genezen als: Geheime ziekten, Onderlijfs- en Geslachtslijden, Wonden, Huidziekten (ook des gezichts) eveneens in zeer korten tijd verouderde en wanhopige gevallen, als ook Zwaktetoestanden, Zenuwverslappingen, Lintworm- en Maaglijden, Urinvoelziekten, alle verschijnselen van Vrouwenziekten onder garantie van succes zonder beroep- of diëetstoring, door de beproefde Geneesmiddelen van den **Speciaalarts Dr. med. Blum**. Het verzenden der Medicijnen geschiedt omgaande en discreet en moeten alle Brieven uitsluitend geadresseerd worden aan de

Minerva Droguerie te Danzig.

De plaatsing is echter spoedig gestaakt, omdat de steller er van in Duitschland „met het gerecht

„in conflict gekomen is en plotseling in zijne werkzaamheid is gestoord.”

Ondertusschen hadden wij de medicijnen reeds besteld en waren deze in onderzoek genomen door het lid onzer Vereeniging, den heer D. VAN DER WEERD, apotheker te Kampen; het resultaat daarvan deelen wij hieronder mede.

Zooals wij ook in het vorig nummer reeds mededeelden was in geheel Danzig geen Dr. BLUM bekend; welk een oplichter achter dezen naam schuilt leert het volgende.

Wanneer men de lijst van ziekten in de advertentie naziet, blijkt het dat een der gewone reeksen van kwalen, waarop de kwakzalvers hun kans op winst bouwen, namelijk zenuwlijden en zenuwtoevallen in hunne oneindige verscheidenheid niet genoemd worden; onder zenuwen-verslappingen, zooals in de advertentie staat, wordt iets anders bedoeld.

Daarom juist werd per briefkaart aan 't adres der Minerva Droguerie geschreven, dat iemand lijdende was aan zenuwziekte en gevraagd of men hem genezen kon, in hoeveel tijd en voor hoeveel geld.

Per omgaande werd geantwoord in een brief, die alleen met den stempel der firma was onderteekend: „ik ben bereid u van uw lijden te bevrijden onder „garantie voor den goeden uitslag, zoo niet, dan „zal het honorarium worden terugbetaald. Dit „honorarium bedraagt (voor de eerste maal met „inbegrip der medicijnen) 20 Mark (f 12). De „tijd der genezing kan ik niet vaststellen, daarvoor „moet gij uw lijden mij eerst meer beschrijven.”

Hierop werd teruggeschreven, dat „men zeide, „dat de ziekte uit de hersens voortspoot, dat de „patient niet kon staan en niet kon gaan en geen „eetlust had”; terwijl verder werd te kennen gegeven dat men hoopte, dat de ziekte thans genoegzaam hem bekend zou wezen en hij in dat geval verzocht werd de medicijnen te sturen.

En werkelijk, zooals wij reeds zoo dikwijls zagen bij soortgelijke briefdokteren, het onmogelijke geschiedde; deze geheel onzamenhangende, onbetekende opgave, waaruit elk geneesheer zou moeten zien, dat men den spot met hem dreef, was voor de Minerva Droguerie voldoende om aan te nemen „eene zieke grondig te genezen.”

Tegen rembours van f 12,15 werd ons weldra toegezonden een oud sigarenkistje en daarin een beduimd doosje met 72 zeer slordig bereide pillen benevens een fleschje met ongeveer 30 gram vocht.

De pillen bevatten als eenig werkzaam bestanddeel ijzer, (in den vorm van *ferrum hydrogenio reductum*, zooals het in de Nederlandsche pharmacopoea vermeld staat) omgeven met een laagje gelatine.

De vloeistof bestond uit *alcohol* met een weinig *tinctuur van benzoe-hars*, een stof die ook bij elken apotheker in Nederland voorhanden is.

Nog was er een gebruiksaanwijzing bijgevoegd, waarin gezegd werd dat de lijder 's morgens en 's avonds telkens één pil moest nemen en tweemaal daags 15—20 druppels uit 't fleschje.

Terwijl in de advertentie wordt beloofd dat de behandeling en de genezing zullen plaats hebben „zonder beroep- „of diëetstoring” is het opmerkelijk, dat in deze gebruiksaanwijzing nog wordt gezegd, dat „niets „wat vet en niets wat zuur is, mag gebruikt worden, geen spiritieuze dranken en evenmin bier.” 't Is het gewone toevoegsel bij al zulke voorschriften der briefdokteren; — 't is zoo goed als onmogelijk dezen raad geheel op te volgen en bij mislukken van de kuur heet deze nalatigheid dan daaraan schuld te zijn.

Dat men om ijzerpillen te verkrijgen niet naar 't buitenland behoeft te sturen weet natuurlijk iedereen, dat zij trouwens niet in staat zullen zijn om genezing aan te brengen in eene ziekte, waarvan men niet anders weet dan dat de patient „niet kan staan en niet kan gaan en geen eetlust „heeft,” zal ook elk inzien.

De benzoe-tinctuur beteekent zoo mogelijk nog minder; inwendig en verdund, zullen deze weinig druppels hoegenaamd niets in 't lichaam uitwerken; 't wordt tegenwoordig zelden anders gebruikt dan als schoonheidsmiddel om aan waschwaters een lekkeren geur mede te deelen.

Bij de vermelding in het vorige nummer konden wij aan 't slot mededeelen dat deze kwakzalverij op breede schaal opgezet, waarschijnlijk in de geboorte was gesmoord, doordat de hoofdpersoon met de politie in aanraking was gekomen.

't Is gelukkig, maar volgens den gewonen loop zal hij wel spoedig een opvolger hebben, zij 't ook in gewijzigden vorm. Laat het bovenstaande onzen lezers dan ter waarschuwing strekken tegen dien opvolger.

Liqueur Anti-Épileptique van Fiévez.

Het middel van FIÉVEZ, Apotheker te Luik, is een fraai groen gekleurde vloeistof met een aromatischen geur en een scherp zouten smaak. Het wordt in flesschen van 250 gram afgeleverd, die op beide kanten voorzien zijn van een beknopten inhoud der circulaire, die meestal dergelijke producten vergezelt en ook hier niet ontbreekt en, zoo als gewoonlijk, een leefregel benevens het gebruik van het middel vermeldt. Zoo leest men aan den eenen kant, behalve het bovenstaand opschrift: „*Guérison radicale et certaine de toutes les maladies nerveuses dont l'épilepsie est l'expression la plus complète*”, terwijl men aan den anderen kant het gebruik vindt opgegeven voor elken leeftijd, te beginnen met een zuigeling van zes maanden tot iemand, die den eerbiedwaardigen leeftijd van tachtig jaren heeft bereikt.

Verder treft men nog een brief aan, gericht aan de geneeskundigen, waarin FIÉVEZ eenige geleerdheid uitkraamt over het gebruik van broomzouten bij vallende ziekte, de soms nadeelige werking van broomkalium, de vervalschingen (verontreinigingen) van dat zout, waardoor zij, die het gebruiken, blootgesteld zijn aan allerlei bijkomende ongesteldheden.

Tot heil der lijdende menschheid is FIÉVEZ na langdurige studie en onnoemelijk veel waarnemingen er in geslaagd om, zooals hij het noemt, een composé daar te stellen, dat men zonder vrees voor kwade gevolgen kan gebruiken. De bescheidenheid verbiedt hem de talrijke attesten openbaar te maken, die hem door zoovele herstelden zijn toegezonden — *herstelden van vallende ziekte en alle mogelijke zenuwkwalen!*

De man verdient een standbeeld nog in zijn leven, als het waar is hetgeen hij zegt. Maar helaas! wat is weder de waarheid? Het hoog geroemde middel is eene oplossing van broomkalium, gearomatiseerd met welriekende oliën, door een plantaardige stof groen gekleurd en dus niets meer dan een navolging der blauwe en roode oplossingen van broomkalium van PARLAGHY, KILLISCH en anderen. De hoeveelheid broomkalium in deze groene oplossing, waarvoor men f 2.50 betaalt, bedraagt 40 gram, die men in elke apotheek voor hoogstens 50 cents kan bekomen en daarbij volkomen mag vertrouwen op de zuiverheid van het zout, iets dat men volstrekt niet zeggen kan van de bereidingen der fabrikanten van geheimmiddelen.

Amsterdam,

Februari 1884.

P. KRUYSSÉ.

De Ruyter's BEROEMD haar-extract.

„Na vele en onvermoeide proefnemingen is het gelukt het meest doeltreffende middel te vinden ter bevordering van den haargroei. Reeds velen waren meer dan eens de dupe der misleiding en lieten zich door hoogdravende advertentiën en beloften medeslepen, terwijl ze later bespeurden dat het slechts om hun geld te doen was geweest.”

Zie daar de woorden waarmee de aanbeveling van dit veel geadverteerde middel aanvangt en dat door zekeren DE RUYTER HARMSÉN te Utrecht in den handel gebracht wordt. Zou men niet wanen hier nu iets geheel vrij van kwakzalverij te ontmoeten, een werkelijk goed middel, dat nog iets anders beoogt dan den verkooper rijk maken?

En toch is ook dit weer de gewone bedriegerij, zooals met andere middeltjes die heeten het haar te zullen ontwikkelen. Het lid der Vereeniging Dr. P. F. VAN HAMEL ROOS heeft het onderzocht en er niets anders in gevonden dan *water*, *alcohol* en de bestanddeelen van *kaneel*. Het is dus een met verdunden spiritus gemaakt aftreksel van gewone pijpkaneel, een onschuldig goedje dat geen kwaad zal doen, maar ook volkomen buiten staat is om, zooals de verkooper beweert, kale hoofden en baardelooze kinnen met haartooi te versieren.

Men zal echter opmerken dat er dan toch personen zijn die het tegendeel ondervonden hebben, want DE RUYTER HARMSÉN publiceert getuigschriften

van enkele dames die dit verklaren. Men kan echter reeds van elders weten hoe het met zulke getuigschriften gesteld is. Ook zoo zij werkelijk ter goeder trouw zijn afgegeven beteekenen zij niets, want in vele gevallen als het haar is uitgevallen, vooral na ziekten, geeft de natuur het terug, zonder eenig kunstmiddeltje, en dus ook wel wanneer men wrijft met wat kaneelspiritus, zoo als dit *De Ruyters beroemd Haarextract* kan genoemd worden. Onder de duizenden die, aangelokt door de vele advertentie's, het middeltje gebruiken, zullen in den loop van eenige jaren wel enkelen gevonden worden die in dit geval verkeerden, in hun goed geloof aan de onschuldige kaneelspiritus de eer geven die de natuur toekomt en dit door een „attest” staven.

Een enkel getuigschrift dat gewoonlijk als no. 1 gepubliceerd wordt is bijzonder grappig van inhoud. Het is van iemand die aangewezen wordt als H. J. BROM, Heel- en Vroedmeester te Utrecht. Zulk een persoon bestaat te Utrecht niet, doch wij willen aannemen dat er een geweest is. Natuurlijk weet een geneeskundige wel, dat een kaneelaftrekseltje geen verloren haar zal terug geven; de heer BROM *verwachtte* er dus niets van, maar scheen reden te hebben om toch een getuigschrift af te geven, steunende op zijn ondervinding met het middel. Zie hier op welk een leuke wijze hij nu zijn attest stelde:

De ondergeteekende verklaart dat het haarextract, bereid door den Heer de RUYTER te Utrecht, proef-ondervindelijk is gebleken *aan de verwachting te beantwoorden*.

Utrecht.

H. J. BROM,
Heel- en Vroedmeester.

Hier was dus de bedrieger bedrogen!

Dat DE RUYTER zijn middeltje niet voor een paar stuivers verkoopt, zoo als hij zou kunnen doen zonder schade te lijden, is te begrijpen. Hij krijgt voor een klein fleschje f 1.50 en voor een grooter f 2.50, uitgaande van de stelling dat als het publiek bedot wil worden, het die dwaasheid ook behoorlijk moet betalen.

Morgen-bittertjes.

Men is zoo algemeen overtuigd, dat het publiek *alles* slikt in letterlijken zoowel als in figuurlijken zin, wanneer men er maar den naam van geneesmiddel aan vastknoopt, dat die kwalificatie aan de meest zonderlinge zaken wordt gegeven.

Vroeger spraken wij reeds van een hemd als geneesmiddel; van gezondheid bevorderende schoenzolen; van flanel tegen allerlei ziekten en wat niet al meer.

In de laatste dagen zien wij weer een paar likeurstokers met een nieuw soort „*drank*” voor den dag komen, die zeker denken hun debiet te bevorderen door er de zoogenaamde „attesten van dokters” bij te halen, waardoor het als heilzaam voor de gezondheid zou zijn verklaard.

Beide komen uit Amsterdam; het eene wordt *Bitterwijn* genoemd, „aanbevolen door vele doctoren”, zooals in de advertenties staat en 't geen natuurlijk een leugen is; de geneesheeren mogen een glas goeden wijn voor herstellenden en ouden van dagen aanprijzen of in sommige ongesteldheden cognac doen gebruiken, zij zullen zich wel wachten eenig mengelmoes, dat door dezen of genen onder den naam van wijn wordt verkocht, in 'talgemeen aan te bevelen.

Het andere nieuwe product wordt aangekondigd onder den weidschen titel van „*Nektar*” van J. ELBOGEN te Weenen.

„Het onderscheidt zich,” zoo wordt gezegd, „van alle andere likeuren door de gunstige werking op de maag, wekt bijzonder de eetlust op en bezit een onvergelykelijke aromatische geur en smaak.

„Een van de beste Hollandsche geneeskundigen getuigt schriftelijk”, zoo luidt het verder, „dat de Nektar uit de beste kruiden bereid is en beveelt haar als een gezond en den eetlust opwekkenden drank aan. Dit attest is voor belangstellenden *ter inzage*”.

Toen wij ons aan het opgegeven adres te Amsterdam vervoegden, vonden wij een kelder, waar langs den muur de flesschen met het kostbare vocht waren uitgestald.

Het bewuste attest kon men ons echter niet toonen; het was op dat oogenblik, zooals men

beweerde, toevallig niet aanwezig. Dat we hier dus insgelijks met een leugen te doen hebben, is zoo goed als zeker.

't Is trouwens wel wat erg in openbare advertenties de geneeskundigen te willen voorstellen als de beste drankkeurders!

De magnetiseur Gunthers en zijn sonnambule.

Nadat dezen door de rechtbank te Middelburg en vervolgens in hooger beroep door het Hof te 's Gravenhage veroordeeld waren, heeft de Hooge Raad op 10 December j.l. het arrest van dat Hof vernietigd en de zaak verwezen naar het Hof te Amsterdam.

In afwachting van de eindbeslissing, gaat de man voort zijn bedrijf uit te oefenen. Van iemand die aan zware hoofdpijnen leed, naar hij meende door congesties veroorzaakt, en die daarvoor, mede half uit nieuwsgierigheid, het echtpaar GUNTHERS korten tijd geleden raadpleegde, wordt ons het volgende gemeld. Men kan daaruit opnieuw zien hoe het op zoo'n séance toegaat. Misschien kan een ander, die het ook uit nieuwsgierigheid zou willen beproeven, hierdoor zijn f 4 (want dat is de prijs van een „consult") besparen.

„Toen de patient de kamer binnentrad zat mejuffrouw GUNTHERS op een canapé, terwijl haar man hem tegemoet kwam, met de woorden: „Verlangt U mijn vrouw te consulteren?" Nauwelijks had hij deze vraag bevestigd of hij vond mijnheer bereid mejuffrouw met zijn oogen te biologieeren en de juffrouw om in haar z.g. magnetischen slaap te vervallen.

„Nu begon het onderzoek. Eerst legde de sonnambule hare vijf vingertoppen op die van den patient, en begon hem daarna op alle mogelijke manieren te betasten. Hiermede was 't afgelopen, want de kwalen, die hij volgens haar wetenschap met zich moest slepen, werden nu opgesomd, nl. klepslijmvliesontsteking (?), storing in de urinesecretie, pijn in de ruggegraat, neiging om tegen den grond te vallen enz.

„De patient was geheel overbluft door het hooren van al die kwalen, waarvan hij nooit iets gemerkt had, en zoo zelfs, dat hij niet in staat was antwoord te geven. Dit beviel den heer GUNTHERS maar half en deze vroeg hem daarom: „Mijnheer, waarvoor komt u hier, heeft u dan geen een van deze kwalen?" „Neen", antwoordde daarop de patient, „ik lijd altijd aan hoofdpijn." Nauwelijks had de sonnambule dit gehoord, of ze verklaarde dat hij ook wel congesties kon hebben.

„Vervolgens werd er overgegaan tot het geven van een recept. De heer GUNTHERS verzocht den patient beleefdelyk het zelf te willen opschrijven, terwijl zijn vrouw het dicteerde. Zij zelf was er te vermoeid toe, volgens zijn zeggen.

„De séance was afgelopen, en nadat de vrouw weer uit de hooger sferen tot het aardsche was teruggeroepen, vertelde zij zeer naïef, dat zij volstrekt niet meer wist wat zij gezegd had, en maande den patient aan toch zeker over eene week weer eens terug te komen, ofschoon ze wel met Prof. SCHMIDT uit de „Bad-doctoren", van JUSTUS VAN MAURIK JR. had kunnen denken: „En die komt nooit weerom."

De nieuwigheid dat de patient zelf en niet mijnheer GUNTHERS het recept schrijft, zal wel een kunstgreep zijn om proces-verbaal wegens 't onbevoegd uitoefenen der geneeskunst te vermijden. Wat er van de half in 't Latijn en half in 't Nederlandsch gestelde recepten terecht moet komen, wanneer ze door een dame die de namen zelf niet goed kent, aan iemand die er niets van weet, gedictieerd worden, kan men begrijpen.

Het ons toegezonden recept is dan ook verre van duidelijk. Het ergste is evenwel dat er naast onschadelijke stoffen, als „merg uit been, kalfs- of runder," ook sterk werkende zooals guttegom op voorkomen.

Een vergissing in één woord of cijfer, zooals bij zulk een samenwerking van onkundige personen zoo licht zou kunnen voorkomen, kan de noodlottigste gevolgen na zich slepen.

Gelukkig zullen de apothekers, zoo zij er al toe overgaan zulke zonderlinge recepten gereed te maken, de patienten waarschuwen als ze gevaarlijk zijn.

No. 8 van de vergiftige haarmiddelen. Eau Hamilton.

Op gevaar af van vervelend te worden moeten wij voortgaan de middelen voor het kleuren van

het haar te bespreken, vooral wanneer men ons advies daarover vraagt. In 't algemeen kunnen wij opmerken dat middeltjes die alleen voor het bevorderen van den haargroei aanbevolen worden, in den regel onschadelijk zijn, doch ook onwerkzaam, maar dat het grootste aantal der middelen voor het kleuren van het haar loodsuiker (azijnzuur lood) bevatten en daarom schadelijk kunnen werken.

Thans zijn we aan no. 8 dezer middelen. Het *Eau Hamilton*, dat met grooten ophef wordt aanbevolen, heet zoowel den haargroei te bevorderen als het grijze haar te kleuren en als aanwijzing van de samenstelling wordt er bij gezegd dat het is bereid à *Base de Quinquina*.

Van dit laatste is er echter niets in te vinden, doch wel de vergiftige loodsuiker. Het lid der Vereeniging de Heer F. M. RASKER, onderzocht den inhoud der flesch die men voor f 2,50 koopt en vond: 300 gram water met wat glycerine, door rozenwater geparfumeerd, daarin ongeveer 3 gram zwavel, fijn verdeeld er in rond drijvend, en 3,54 gram loodsuiker er in opgelost. Het gehalte dezer laatste vergiftige stof is dus ongeveer 1,2 percent, genoeg om zich er voor in acht te nemen, al hebben wij in sommige andere dergelijke haarmiddelen 2 en 3 percent gevonden.

Het lijstje van in ons land gebruikte loodhoudende haarkleurmiddelen is dus nu: *Eau des Fées*, *Allen's haarhersteller*, *Melrose*, *Het nieuwe haarmiddel (verkoophuis)*, *De nieuwe London haarhersteller*, *Eau de Zénobie*, *Royal Windsor haarhersteller* en *Eau Hamilton*.

En er zullen nog wel meer zijn.

CORRESPONDENTIE.

— Sinds de verschijning van het vorig nummer hebben zich de volgende 33 nieuwe leden aangemeld:

- Amsterdam, J. R. Boerlage, Jur. doct.
„ Willem P. J. Bok, Litt. et Jur. cand.
„ C. W. Crous.
„ J. W. Groeneboom, Med. cand.
„ A. C. Joosten, Lid v. d. Gemeenteraad.
„ A. K. Mulder, Jur. cand.
„ J. Noyon, Med. cand.
„ H. J. C. van Tienen, Jur. cand.
„ J. W. Viehoff Jr., Jur. cand.
Gent, Société La Concorde.
's Gravenhage, Jhr. W. H. Teding van Berkhout.
„ Dr. H. J. Betz.
„ D. de Graeff van Polsbroek, Ministre-Resident
„ J. P. Krabbe.
„ Mej. E. Twiss.
Groningen, P. J. Troelstra, Jur. cand.
Haarlem, F. Willekes Mac Donald, Jur. cand.
Kampen, J. H. P. Ennema, Apotheker.
Kolhorn, Het Depart. v. d. Maatsch. tot Nut v. 't Algemeen.
Kralingen, P. Schrameier Verbrugge, Cand.-Notaris.
Langeraar, A. M. Finkenflugel.
Leiden, K. G. W. de Bosson, Med. stud.
„ P. C. Ising.
„ A. W. F. R. Haastert,
Meppel, Het Depart. v. d. Maatsch. tot Nut v. 't Algemeen.
Rotterdam, N. J. Cramer, Hoofdonderwijzer.
„ Mr. B. Denekamp, Advocaat en Procureur.
„ J. J. Francois, Directeur v. h. Onderling Crediet.
„ Cs. van Gilse v. d. Pals Hzn., Fabrikant.
„ J. M. Montauban v. Swijndregt, Koopman.
„ Van Schaick & Baljon, Koopheden.
Schiedam, J. van der Schalk, Apotheker.
Zeist, Jhr. A. T. M. van Asch van Wijk.

Het getal leden is hierdoor van 936 tot 969 gestegen. Nieuwe leden voor 1884 kunnen zich nog voortdurend aanmelden en ook de dit jaar reeds verschenen nummers ontvangen.

Bij het volgend nummer zullen aan de leden postwissel-formulieren toegezonden worden ter betaling van de contributie.

Leden Apothekers of andere scheikundigen, die genegen zijn onderzoekingen te doen ten behoeve der Vereeniging, worden vriendelyk verzocht zich aan te melden.

Het aantal der middelen, die wij ons moeten aanschaffen of ons ter onderzoek worden toegezonden, neemt gestadig toe, zoodat de gewone medewerkers, die steeds voortgaan ons met hunne belangloze hulp ter zijde staan, aan alle aanvragen niet kunnen voldoen.

— C. B. M. te L. Wij deelen uwe opvatting dat zoo art. 405 van het C. P. niet voldoende is om de kwakzalvers onder het bereik van den rechter te brengen, toch zeker art. 326 van het nieuwe strafwetboek, dat het genoemde art. vervangt, daartoe wel voldoende is. Het eerste artikel spreekt van „het bewegen tot de afgifte van eenig goed door listige kunstgrepen" doch het nieuwe bovendien van „een samenweetsel van verdichtsels" en zoo mogen zeker wel genoemd de leugens waarvan de kwakzalvers gebruik maken om hun nietswaardige stoffen tegen hoogen prijs aan den man te brengen.

Wij komen hierop waarschijnlijk later terug, naar wij hopen spoedig en dan... als het nieuwe strafwetboek is ingevoerd.

— Lid van de club te 's G. Zoo mogelijk zullen wij de gezonden *Pepsineewijn van Burck* onderzoeken. Van de *Odo magnetic nerve indigators* en *Liver appliances* is ons niets bekend. Waarom ons uw naam verzwegen?

— X. te M. Stukken in het Maandblad kunnen zonder vermelding van den naam van den inzender geplaatst worden, maar aan ons moet die naam bekend zijn.

— H. V. te A. Ook middeltjes ons toegezonden door

niet-leden kunnen onderzocht worden, doch wanneer er groote voorraad is, zooals nu, zal men 't ons ten goede houden dat wij aan de verzoeken van leden het eerst voldoen.

— R. te R. Het schijnt ons toe dat een aanklacht, ingediend door een groot aantal apothekers eener plaats, tegen de inzenders van advertentie's waarbij onder de bedriegelijke aanbevelingen van kwakzalverswaren te lezen staat *verkrijgbaar bij alle apothekers of in de voornaamste apotheken*, wel eenige kans van slagen zou hebben, maar durven voor 't succes niet instaan. Onze Vereeniging kan de kosten eener dergelijke procedure niet dragen, vooral nu niet, nu nog twee processen tegen haar hangende zijn.

A. te K. Uw stuk kon thans niet geplaatst worden; misschien in een volgend nummer. Is er echter geen lid of plaatsvervangend lid van den Geneeskundigen Raad te vinden, die procesverbaal opmaakt tegen den Limburger kwakzalver, of een veldwachter of marechaussee?

— S. te 's G. *Siroop d'hypophosphite de chaux* is wat de naam zegt en kan, als het niet met leugenachtige advertenties wordt aanbevolen, die wij er niet van gezien hebben, niet als kwakzalversmiddel beschouwd worden, ofschoon het wel duur is. Wat nieuws is het echter ook niet; elk geneesheer kan u het daarin voorkomende werkzame bestanddeel voorschrijven en in elke apotheek is dit te krijgen.

Over het *Bain Anti-Rhumatismal* volgend nummer.

— Van de losse blaadjes te Groningen verspreid, waarvan sprake is in de berichten, is nog een klein getal in voorraad. Leden die enkelen kunnen gebruiken, gelieven aan te vragen met opgave van getal en het model dat zij wenschen. Overgedrukt uit het Maandblad bevat: A. waarschuwingen tegen Hop-Bitter; B. tegen Hollowayszalf, Powells balsem van aniszaad, Allen's haarsteller en andere vergiftige haarmiddeltjes; C. tegen Teerkapsules en Urbanus-Hollowaypillen en dergelijke; D. tegen Electromotorische tandhalsbandjes en Zwitsersche pillen.

— Na alles wat daarover is voorgevallen vonden wij het zonderling van de *Compagnie des Eaux arsenicales de Court St. Etienne* een brief te ontvangen, waarin zij een hoeveelheid van haar mineraalwater gratis ter onzer beschikking stelt met verzoek over den uitslag van ons onderzoek aan haar een rapport in te dienen. Wij bedanken voor het aanbod.

— A. J. J. t. H. te A. Het schandelijke bedrog van de Juffrouw van de Bloemgracht te Amsterdam, met haar zelf tegen hersenziekte van kinderen is in No. 8 en in No. 11, Jaargang II besproken en nog eens in No. 7 Jaarg. III. De zalf is niets anders dan *gekleurd vet*. Daar gij schrijft dat de Juffrouw nog altijd een zeer groot debiet heeft, zullen wij trachten nog eens te Amsterdam het volk over haar handelwijze voor te lichten.

— Dr. P. te R. Zoo mogelijk zal ook het gezondene *Anti-Epileptique Uten* onderzocht worden. Ergs echter zoo veel en men bedenke dat alle leden der Vereeniging hun chemische onderzoekingen gratis verrichten. Bovendien stellen wij het eerst aan de beurt de middeltjes die veelvuldig geadvertiseerd worden en waardoor dus het publiek het eerst kans heeft bedrogen te worden.

— *Haarkleurmiddel van Naquet*. De behoefte aan een onschadelijk kleurmiddel schijnt hierdoor vervuld te zullen worden. Verscheidene personen, kappers en anderen, berichten ons dat zij het in den handel zullen brengen en enkelen zonden ons een proefje.

Ons aandeel in deze zaak is echter hiermede geëindigd. Wij kunnen ons niet verbinden de toegezonden monsters allen te onderzoeken en nog veel minder, zooals men van ons verlangt, een attest van deugdelijkheid afgeven. Wij herinneren slechts opnieuw dat de bereiding door een bekwaam scheikundige, volgens het voorschrift in no. 1 van dit blad onlangs opgegeven, uit zuivere grondstoffen dient te geschieden. Waar, zooals bij het vocht in het vorig nummer besproken, het middel door onzuiverheid toch vergiftig is zullen wij blijven waarschuwen.

Eene firma bracht het middel van Naquet in den handel en adverteerde daarbij: „Aanbevolen door het Maandblad der Vereeniging tegen de Kwakzalverij", zonder eenig verloop van ons en zonder dat wij het middel onderzocht hadden. Wij herinneren daarom opnieuw: dat nooit door ons eenige aanbeveling van een middel van welken aard ook wordt afgegeven en men gerust, zonder nader onderzoek, hen die den naam van onze Vereeniging of van ons Maandblad als aanbeveling voor hun middeltjes gebruiken, voor bedriegers kan houden.

Men vraagt ons bovendien of een apotheker zijn naam zou kunnen leenen aan dit artikel, zonder zich te compromitteren. Het antwoord behoort misschien niet juist in dit blad, toch meenen wij als ons gevoelen te mogen mededeelen, dat er hoegenaamd geen bezwaar tegen bestaat, maar dat het in tegendeel zou strekken om het debiet der schadelijke haarmiddelen te verminderen, indien de apothekers, evenals andere scheikundigen, zich belasten met de bereiding van dit middel en het onder hunne verantwoordelijkheid aan kappers enz. afleverden, b.v. met een opschrift als: *Haarkleurmiddel volgens Naquet*, bereid door..., apotheker te... Het publiek heeft dan een beteren waarborg dan wanneer het alleen onder den naam van den kapper wordt verkocht. Natuurlijk dient men zich ook bij dit middel van alle overdreven, dus onware aanbevelingen te onthouden.

Het bovenstaande geldt ook van het *Middel van Pincus*, dat in enkele gevallen den groei van het haar bevorderen kan en medegedeeld werd in no. 7 jaarg. II. Exemplaren van dat nummer kunnen wij niet meer toezenden; de voorraad is uitgeput.

— Kan iemand ons de samenstelling van *Vin de Vial* en van *Ubebine Lechaux* opgeven of ons daarvan een flesch toezenden?

Brassicon, het Russisch geneesmiddel tegen hoofdpijn, dat op de tentoonstelling te Amsterdam gedebiteerd werd, bestaat volgens de „Industrie Blätter," die dit aan een Russisch tijdschrift ontleent, uit: pepermuntolie 2 gram, aetherische monstardolie 6 druppels, kamfer 0,6 gram, aether 1 gram, spiritus van 10 perc. 12 gram en wat melisse of pepermunttinctuur voor de kleur. (Dit ter aanvulling van het in no. 11 Jaargang III gezegde.)

Evo's fruit salt. Van dit in Engeland met zoo verband veel ophef geadvertende zout, vinden wij in het Journ. de Pharmacie d'Anvers van Jan. j.l., de samenstelling vermeld, ontleend aan het Amerikaanse Tijdschrift New Remedies. Volgens die mededeeling bestaat het zout uit: *Magnesium sulfaat* (Engelsch zout), *Kalium bitartaraat* (Cremor tartari), *Magnesium Citraat*, *Natrium bicarbonaat* (Dubbel koolzure soda) en *Wijnsteenzuur* elk 2 deelen met 4 deelen suiker.

— Het stuk over *Malaspina* en vele andere moesten wegens plaatsgebrek blijven liggen.

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Dit blad verschijnt den eersten van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaars en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December.

Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. Over de contributie wordt in de eerste drie maanden beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij wenschen ter verspreiding.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.

Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abcoude.

P. KRUYSSSE, Apotheker „ „ Amsterdam.

Mr. J. C. MEIJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.

Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden, Secretaris-Penningmeester.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No. 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

INHOUD. Hoofdartikel: Mogen wij geen namen noemen?

Berichten: Uit Engeland. — Uit Mecklenburg. — Een kunstje met Haarlemmerolie. — De bedriegerijen van CAGLIOSTRO niet uitgestorven. — Een woordje aan het weekblad *Ons Belang*. — Een proces tegen een nieuwsblad te Utrecht. — Magnetisch water. — Hoe een kwakzalver uit Aken zich aanbeveelt. — De veroordeeling van den magnetiseur A. H.

Grootere artikelen: HOFF'SCH Malzextract. — Verkeerde raadgevers (Het zoogenaamde Nieuw receptenboek). — Haarlemsche kindergort.

Kleine Mededeelingen: Een onbekwaam geneeskundige gevraagd. — Een Nederlander aan 't werk in Amerika.

Correspondentie (o. a. over Pillen van GIMBORN.) — **Herhaalde waarschuwingen:** De fistelpot van KLAAS URSEM.

Mogen wij geen namen noemen?

Het doet ons genoeg dat nu en dan personen, die de wijze afkeuren waarop wij den strijd tegen de kwakzalverij voeren, daarvan in het openbaar blijk geven. Hierdoor toch krijgen wij gelegenheid de bedenkingen, die anders slechts gefluisterd zouden worden, in het publiek te weerleggen.

Om deze reden begroetten wij met blijdschap een artikel van den Hoofdredacteur der *Geneeskundige Courant* in het nummer van 24 Febr. j.l., in zoverre wij mogen aannemen dat de daarin neergelegde bezwaren tegen onzen strijd niet slechts door één persoon maar door een aantal gedeeld worden. Dit laatste meenen wij vooral te mogen veronderstellen, nu het *Pharmaceutisch Weekblad* met zoo groote ingenomenheid van het artikel in de *Geneeskundige Courant* melding maakt.

Hooren wij hoe de tegen ons ingebrachte beschuldiging luidt. Na eerst in het algemeen grooten lof te hebben toegezwaid aan veel wat wij ter volvoering van onze „grootsche en stoute taak” hebben gedaan, heet het verder:

„Maar ongelukkig heeft de ijver van de strijders zich buiten hun eigenlijk terrein laten lokken; de H. H. B. hebben den strijd tegen zaken op den strijd tegen personen overgebracht; ze hebben de rol van leermeesters, onderzoekers, raadgevers met die van rechters vermeerderd. Ze hebben niet geschroomd een Nederlandschen Areopagus in te stellen, die zich vermeent personen te signaleeren, en door een soort van terrorisme hun aanhang te versterken. In één woord, ze hebben zich van aanklagers tot rechters verheven.”

Nog duidelijker wordt daarop aangewezen wat het afkeurenswaarde in onze wijze van bestrijding is door de volgende voorbeelden:

„Nu eens hebben ze iemand verplicht uit zijn betrekking als lid van den geneeskundigen raad zijn ontslag te nemen, dan weer een hooggeplaatst arts gedwongen, zich als 't ware van een aanklacht te zuiveren, dan weer den verkooper van geheimmiddelen in den socialen ban gedaan, een andermaal namen in een daglicht gesteld, dat voor den bezitter compromittant was.”

„Hier zijn de ondernemers echter” — zoo wordt verder van ons gezegd — „hun doel voorbij gestreefd.” Zelfs volgt daarop tegen ons de beschuldiging: „hier hebben zij een strafbare daad gepleegd.”

Uit het betoog blijkt verder dat wij deze berisping ons alleen op den hals hebben gehaald door dat wij de personen, wier handelwijzen wij afkeurden, met name hebben genoemd en hen in ronde woorden als kwakzalvers hebben gesignaleerd; in het bijzonder dat wij dit gedaan hebben met iemand die denzelfden familienaam draagt als de hoofdredacteur van de *Geneeskundige Courant*.

„Wie geeft u het recht — zoo vraagt het blad — iemand te signaleeren? Dit recht behoort alleen aan de politie of justitie en mag door een ander niet straffeloos worden gevindiceerd.”

Hiermede meenen wij, voor onze lezers die de genoemde courant niet onder de oogen krijgen, duidelijk te hebben doen zien wat daarin zoo streng in ons wordt afgekeurd.

Ter onzer verdediging beginnen wij met toe te geven dat het noemen van namen, met bijvoeging van het woord kwakzalver, zeer onaangenaam is . . . . . voor de kwakzalvers zelf. Eveneens dat het onaangenaam is voor de personen die denzelfden geslachtsnaam dragen als de kwakzalvers, doch dat wij — zoo als de *Gen. Cr.* erkent — door volledig ook de voorletters en de woonplaats te noemen, alle verwarring hebben getracht te vermijden.

In de tweede plaats moeten wij er op wijzen dat dit noemen van de namen der kwakzalvers, met bijvoeging van eenige minder vleiende, ja dikwijls vrij krasse toevoegsels, op zich zelf niet ons doel is, en ons nooit eenig vermaak geeft. Dat wij schijnen „er genoeg in te scheppen” den naam van dezen of genen onder de groote zondaars te noemen, kan slechts opkomen in het brein van iemand die het doel van geheel ons streven uit het oog verliest.

En dit laatste doen de *Geneeskundige Courant* en het *Pharmaceutisch Weekblad*.

Er zijn enkele personen die hun kwakzalverij, nu eens meer dan eens minder grove, zeer in het geheim plegen. Wier handelingen strenge afkeuring verdienen, doch die zich daarvoor weten te vrijwaren door hun naam niet in de advertentie's enz. te noemen. Als deze personen door ons met naam en toenaam worden genoemd en zij daardoor de welverdiende minachting van velen ondervinden, dan staren de genoemde twee bladen zich zoo blind op het onaangename van dit feit voor de kwakzalvers en hunne familieleden, dat zij geheel uit het oog verliezen dat het algemeen belang door die onthullingen wordt gebaat.

Dit laatste, het algemeen belang, is het eenige wat ons drijft om onzen schroom voor het af-

drukken van namen en zelfs onze vrees voor gerechtelijke vervolging te overwinnen¹⁾. In het geheele artikel der *Geneesk. Cr.* wordt zelfs niet de veronderstelling gewaagd, dat het ter waarschuwing voor het publiek wel goed zou kunnen zijn bij het aanwijzen van grove kwakzalverij man en paard te noemen. En toch ware dit niet zoo moeielijk in te zien. In de eerste plaats toch is het billijk dat daden die tegenover het publiek gepleegd worden, die door alle wel-denkenden, ook door de *Geneesk. Cr.* en het *Pharm. Weekblad*, sterk worden afgekeurd als in het nadeel van het publiek, doch die door de wet niet kunnen worden bereikt, hunne rechtmatige straf vinden in de publieke opinie. Waar de Wet terecht of ten onrechte een tegenover het publiek gepleegde handeling ongestraft laat, mag de in de nieuwsbladen uitgesproken publieke opinie den schuldige treffen. Wanneer die nieuwsbladen, en daaronder ons Maandblaadje, hierbij nauwgezet te werk gaan, verrichten zij naar onze meening een niet zeer aangename, maar wel zeer nuttigen arbeid.

Het nut is tweeledig. Vooreerst wordt door die publiciteit waarschijnlijk menigeen er van terug gehouden het voetspoor der kwakzalvers te volgen.

Het speculeeren op de lichtgeloovigheid van het publiek zou waarlijk al te uitlokkend zijn als tegenover de gelegenheid die het biedt om groote geldsommen te verdienen, niet het min aangename gevolg stond dat men daardoor in de oogen van het publiek aan achting verloor. Dit tegenwicht aan te brengen achten wij zeer nuttig, en 't komt ons voor dat de ervaring ons in 't gelijk heeft gesteld.

In de tweede plaats is het noemen der namen van de kwakzalvers, zonder terughoudendheid, nuttig en dikwijls zelfs volstrekt noodig, om het doel te bereiken: waarschuwing van het publiek. Als een kwakzalver adverteert dat genezing te krijgen is door een brief te zenden onder de letters X. Z. aan den boekhandelaar die en die, en 't blijkt ons dat slechts schandelijk bedrog daarmee beoogd wordt, dan waarschuwen we het publiek niet alleen tegen die advertentie met de letters X. Z., maar we voegen den naam er bij van hem

1) Het art. 367 van het C. P. wordt aangehaald om er ons op te wijzen dat men iemand in het openbaar niet van iets leelijks mag beschuldigen, zelfs al is het buiten twijfel dat hij er zich aan schuldig maakt. — Mogen wij echter de *Gen. Cr.* ook attent maken op art. 1412 van het B. W., waarin o. a. te lezen staat, dat de burgerlijke rechtsverordering ter zake van laster, hoon of belediging niet kan worden toegewezen „indien niet blijkt van het oogmerk om te beledigen, maar integendeel verplichting om getuigenis der waarheid te geven of ook andere rechtmatige of geoorloofde inzichten, tot de daad, welke anders hoon of beledigend zoude zijn, billijken grond en aanleiding hebben gegeven.”

Ons kan niemand beschuldigen ooit om een andere reden dan die aan het publiek belang ontleend, eenig persoon iets onaangenaams te hebben gezegd.

die zich daaronder verbergt. Dan alleen is het mogelijk dat het publiek zich voor hem wacht, ook als hij morgen onder andere letters gaat adverteeren. Eveneens als een kwakzalver zich onderteekent „een geneesheer” of „een Hollandsch geneesheer.” Alleen waarschuwing met naam en woonplaats treft dan het doel.

Wie zich door het noemen dier namen gekrenkt gevoelen, behooren te bedenken dat de oorzaak niet bij ons doch bij de personen schuilt, die door hunne handelingen het noodig maken dat wij tegen hen waarschuwen.

Berichten.

In Engeland zal eerstdaags bij het Parlement een bill worden ingediend ter regeling van het vraagstuk der zoogenaamde „patent medicines.” Dit zijn de z. g. „specialités” en „geheimmiddelen” waarvan de bereiding niet door den apotheker op recept van een geneesheer geschied, maar die in den regel fabriekmatig en op groote schaal meerendeels buiten Engeland, worden vervaardigd.

De verkoop daarvan is, welke ook hare samenstelling moge zijn, aan een ieder geoorloofd, doch er moet in Engeland vrij aanzienlijke belasting van worden betaald.

Teneinde de toenemende zwendelarij met geheimmiddelen tegen te gaan, in zoverre dit mogelijk is door de bestaande wetgeving, heeft de Regeering van 't Groothertogdom Mecklenburg de distrikts-beambten er op gewezen, dat ook na de invoering van de nieuwe *Wet op de Bedrijven* in Duitschland enkele vroeger uitgeschreven bepalingen van kracht zijn gebleven.

Daartoe behoort o. a. een Besluit van 30 Maart 1858, waarbij op straf van 10 Thalers (f 18) wordt verboden aan de verantwoordelijke redacteurs der periodieke geschriften, in het Groothertogdom verschijnende, om door het opnemen van aankondigingen betreffende den verkoop van zoodanige verboden artikelen en koopwaren van buitenlandschen oorsprong, dezen verkoop in de hand te werken.

Te Oud-Alblas, zoo lezen wij in de dagbladen, en misschien ook wel in andere gemeenten in den omtrek, worden door kooplieden in Haarlemmerolie kwade praktijken in toepassing gebracht.

Des morgens komt een vrouw in een winkeltje om eenige fleschjes van dit zoogenaamde geneesmiddel, maar de winkelier kan aan de vraag niet voldoen. Gelukkig komt des namiddags een commissair die waar aanbieden, de winkelier slaat een goeden voorraad in, maar de koopster laat nu niets meer van zich hooren.

't Kunstje is niet nieuw. Bij de exploitatie van 't Hop-bitter is het bij verscheidene apothekers in toepassing gebracht 's Morgens kwam de een of ander het goedje vragen en 's avonds of den volgenden dag kwam toevallig juist de agent der compagnie. Natuurlijk zal deze of gene het later weer met iets anders beproeven; elk zij gewaarschuwd. Tevens zij herinnerd, dat Haarlemmer-olie door geen winkelier mag worden verkocht. In 't vorige jaar werd iemand te Middelburg wegens dien verkoop veroordeeld tot boete.

Het weekblad *Ons Belang*, het orgaan van de Vereeniging Eigen Hulp, bespreekt in een Feuilleton eenige der bedriegerijen uit vroegeren tijd.

In het nummer van 21 Maart is het eerst aan de beurt de Graaf de St. Germain, die beweerde 2000 of 3000 jaar oud te zijn en door zijn middeltes aan ouden van dagen de kracht en schoonheid der jeugd terug te kunnen geven. Met z'n wonderbaarlijke thee en zijn levenselixer wist hij koningen en prinses voor den gek te houden. Hij stierf in 1780. — Niet minder erg maakte het de bekende Cagliostro die in 1795 stierf, en eigenlijk Joseph Balsamo heette. Deze beweerde door zijn „kophtadroppels”, zijn aderlatingen en andere bewerkingen de menschen 50 jaar jonger te kunnen maken.

Na uitvoerige bespreking van een en ander zegt het genoemd blad het volgende, waarmee wij geheel instemmen:

„In onze verlichte 19e eeuw is het onmogelijk in den ouden vorm zulke bedriegerijen uittehalen. Het is er echter ver dat ze met wortel en tak zonden zijn uitgeroeid. Nieuwe goochelaars zijn opgetreden en zeilen onder een nieuwe vlag. Met allerlei geheime middelen, poeders, pillen en tincturen genezen zij alle ziekten. Zij zijn de tovenaars, die de rheumatisme, tering, maag- en leverziekten totaal verdrijven. Zij zijn de duizendkunstenaars die om de gladde lippen van ijdele jongelingen den volsten baard doen ontspruiten, die de huid van coquette jonkvrouwen van zomersproeten bevrijden en de kale knikkers van oude vrijers met krullend haar voorzien. Zij zijn de wonderdoeners die voor een paar gulden met één fleschje ondermijnde krachten herstellen en het gesloopte lichaam een nieuwe jeugd verzekeren. Ja, gij moogt lachen, Cagliostro en St. Germain! Uw kunst is niet uitgestorven, zij bloeit en tiert in de eeuwen der

verlichting. Een verkooper van een enkel geheimmiddel ontving in drie jaar tijds meer dan een ton gouds aan postwissels. Een andere fabrikant van geheimmiddelen stak in een jaar f 180.000 aan postwissels op en betaalde in een kwartaal f 3600 aan advertentiekosten. De levensverlenging-bedriegerij heeft ook in onzen tijd niet opgehouden. Zij is slechts lager gezonken. Zij plundert niet meer de rijken, zooals Cagliostro en St. Germain deden, maar zuigt de arme zieken uit.”

Met minder ingenomenheid maakten wij kennis met een andere uitspraak der redactie van *Ons Belang*, in een vorig nummer (15 Febr.) dat ons toevallig eerst thans onder de oogen komt. Er was sprake van vergiftige inktsoorten en wij hadden in ons nummer van 1 Febr. aan iemand, die ons vroeg of we niet op ons konden nemen de meest gebruikelijke inkten op hun schadelijkheid te onderzoeken onder „correspondentie” geantwoord dat wij, hoe nuttig dit ook mocht wezen, het aan anderen moesten overlaten. Er is voor ons, zoo schreven wij, meer dan genoeg te doen als wij blijven bij de kwakzalverij met geneesmiddelen.

Was het nu erg billijk van het orgaan onzer zuster-vereening om, aan het slot van de bespreking der schadelijkheid van sommige inktsoorten, zich aldus uit te laten:

„Alleen mogen wij ons leedwezen niet verhelen dat de redactie van het Maandblad van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij gemeend heeft te moeten weigeren omtrent schrijffinken een onderzoek in te stellen. Wij kunnen inderdaad niet inzien dat haar strijd tegen b. v. *onschadelijke* druivenborsthoon of malzbonbons gewichtiger en heilzamer is voor het publiek dan een bestrijding van *vergiftige* inktsoorten zou kunnen worden.”

Meent de redactie, dat de genoemde honig en bonbons niet schadelijk zijn voor het publiek, ook niet voor de beurs, wat voor de leden van *Eigen Hulp* anders nog al een hoofdzaak is, dat zij dan, hetgeen wij herhaaldelijk er over geschreven hebben, weerlegge. Maar zij make er ons geen verwijt van dat de leden der Vereeniging ten behoeve van het publiek niet alles gratis aan een chemisch onderzoek gaan onderwerpen, ook dat wat met kwakzalverij met geneesmiddelen niets te maken heeft.

Zoals thans het onderzoek van *inktsoorten*, heeft men ons vroeger gevraagd dat van *wijn*, die soms met schadelijke stoffen vervalscht is en dat van *flanel* die men meende dat met een schadelijke kleurstof geverfd was. Zoo kan men ons een volgend^{er} keer het onderzoek van *behangselpapier* en *crétone* op arsenicum, en later dat van *potten* en *pannen* op schadelijk verglaassel verzoeken. Het publiek zou zeker zeer gebaat zijn bij een inrichting waar men dat alles kosteloos onderzocht kon krijgen, maar onze Vereeniging heeft nooit beweerd zich daarvoor beschikbaar te stellen. Ons dacht dat het al wel ware, dat zij aan ieder de gelegenheid geeft om van als *geneesmiddelen* aanbevolen stoffen de samenstelling te weten te komen.

Wil de Vereeniging *Eigen Hulp* aan hare afdelingen een toevoegen ter onderzoek van inkt en andere stoffen van dagelijksch gebruik, wij zullen het toejuichen, doch haar er geen verwijt van maken als zij zulk een uitbreiding harer werkzaamheden niet onderneemt.

Naar aanleiding van een artikel: *De Kwakzalverij en hare slachtoffers*, voorkomende in de *Stichtsche Courant* van 16 November 1882, werd door prof. MASOIN te Leuven tegen den uitgever, den heer F.B. VAN DITMAR te Utrecht, eene vervolging ingesteld. Het genoemde blad, dat opgehouden heeft te bestaan, had het bedoelde artikel in hoofdzaak ontleend aan het *Maandblad tegen de Kwakzalverij*, dat voor deze zaak eveneens vervolgd wordt, (welke vervolging nog steeds hangende is). In het breede werd in het artikel aangetoond, op welke gemakkelijke wijze sommige personen door middel van de kwakzalverij aan den kost komen, en welke rampzalige gevolgen de verschillende geheimmiddelen na zich slepen kunnen, ten koste van de lichtgeloofigen, die heil daarin zoeken. Daarna beschreef het blad de aan het *Maandblad tegen de Kwakzalverij* ontleende geschiedenis van eene dame te Utrecht, die aan suikertering lijdende, zich buiten medeweten van haren dokter tot professor MASOIN te Leuven had gewend, hoe de zieke en uitgeteerde vrouw van het voorgeschreven geneesmiddel gedeeltelijk gebruik maakte en welke de treurige gevolgen waren.

Tot zoo ver een bericht in de nieuwsbladen.

Deze zaak zou eenige dagen geleden voor de arr. rechtbank te Utrecht behandeld worden, doch is op verzoek van den eischer 14 dagen uitgesteld.

Een van de laatst bekende kwakzalverijen op groote schaal zijn de *Magnetic Springs*, in dorpen in Ohio, Noord-Amerika. Daar worden eenige bronnen verklaard zoo sterk magnetisch ijzer te bevatten, dat — messenlemmets bij het indoopen sterk magnetisch worden! Er zijn in die dorpen reeds eenige hotels opgevuld met hulpzoekende patienten. Vermoedelijk waait die nieuwe ontdekking wel spoedig met den aanhoudenden westenwind naar Europa over. (N. R.)

In een der Limburgsche bladen, ons door een ijverig medewerker toegezonden, vinden wij de onderstaande advertentie, waarbij een „beroemd homöopaath zijn adres enz. te Aken opgeeft. Wij plaatsen haar als curiositeit.

Lees dit.

Lees dit.

Zieken worden spoedig en zeker genezen.

Vele attesten en Dankbetuigingen liggen ter inzage, waarvan hier eenige volgen:

Een knaapje uit Bonn, hoorde niet, in 4 dagen genezen. Een man uit Eicherscheidt, die 5 jaar hardhoorig was, in 5 dagen genezen.

Een meisje uit Altenberg, 3 jaren maagpijn, genezen in 3 weken.

Een man uit Eicherscheidt, 3 jaren maagpijn, genezen in 3 weken.

Een man uit Aken, 3 jaren maagpijn, in korten tijd genezen. Een man uit Kämpchen, 1/2 jaar maagpijn, in korten tijd genezen.

Een knaap uit Warden, 3 maanden lam door een val op de knie, en door een geneesheer voorgeschreven, 't been af te zetten, in 7 weken genezen.

Een man uit Aken, 4 jaren aan jicht lijdende, in korten tijd genezen.

Een man uit Bennwegen, 7 jaren aan jicht lijdende, in 6 weken genezen.

Een man uit Hilfrath, 3 jaren aan jicht lijdende, in 2 maanden genezen.

Een man uit Höngen, 3 maanden aan jicht lijdende, in 3 weken genezen.

Een knaap uit Aken, 3 maanden ziek door het innemen van vitriool, genezen in 5 weken.

Een vrouw uit Aken, bloedspuwing, in 6 weken genezen.

Een man uit Kalterherberg, longpijn, in 4 dagen genezen.

Een knaap uit Montzen, verkoudheid, in 4 weken genezen.

Een meisje uit Warden, Koudevatting, in 5 dagen genezen.

Een meisje uit Burtscheidt, Waterzucht, in korten tijd genezen.

Een jongmensch uit Aken, geelzucht, genezen in 8 dagen.

Een kind uit Aken, Dyphteritis, in 3 dagen genezen.

Een kind uit Aken, Kroup, in 3 dagen genezen.

Een man uit Horst, uitslag en Haarworm, in 4 weken genezen.

Een man uit Altenberg, Haarworm, in 4 weken genezen.

Een man uit Eicherscheidt, 5 jaren huiduitslag, in 5 dagen genezen.

Een kind uit Aken, Buikloop, in 3 dagen genezen.

Een knaap uit Aken, koorst, in korten tijd genezen.

Een knaap uit Aken, 5 weken roodvonk, in 2 weken genezen.

Een vrouw uit Aken, 2 jaren ziek, in 7 weken genezen.

Een meisje uit Verviers, zonder eetlust en klierpijn, in korten tijd genezen.

Een man uit Welkenradt, Neusverstopping en klierpijn, in korten genezen.

Zelden zagen wij de moeitevolle taak van den geneesheer zoo als een kunstje voorgesteld.

't Is opmerkelijk dat *verkoudheid* in vier weken en een der hevige ziekten „*dyphteritis*” (kwaadaardige en besmettelijke keelontsteking) in drie dagen genezen wordt. Zoo zou hier veel bij op te merken zijn, doch het bespottelijke der annonce blijkt uit zich zelf reeds voldoende.

De gepatenteerde magnetiseur A. H. en de somnambule M. E. S. stonden op 29 Febr. j.l. voor de correctionele rechtbank te Amsterdam terecht, ter zake van het onbevoegd uitoefenen der geneeskunst, door het verlenen van geneeskundigen raad of bijstand als bedrijf. Den magnetiseur werd namelijk ten laste gelegd dat hij de somnambule in slaap had gemaakt met het doel om haar voor patienten, die zich aangemeld hadden, raad te doen geven; aan de somnambule, dat zij, wetende dat het voor een patiënt was, zich in slaap had doen maken. De patienten waren een zekere M., tengevolge van een ongeval lijdende aan hevige doofheid, en de Rijksveldwachter L., die, nadat M. reeds meerdere consulten had genoten, met hem binnentrad en ook voor zichzelf raad vroeg, natuurlijk als particulier gekleed. De magnetiseur had M. voor 10 bezoeken f 10 doen betalen, den veldwachter bracht hij f 2 in rekening.

De somnambule gaf een recept voor den stokdoove, bestaande in affreksel van 4 lood wilde kastanjes en vier lood oranjebladen, voor inwendig, en later van Haarlemmerolie voor uitwendig gebruik. Het recept werd door den bezoeker opgeteekend, waarvoor papier en potlood op tafel lagen. Er werd gezegd, dat de middelen bij iederen drogist te verkrijgen waren. Er zijn intusschen ook geneesmiddelen opgegeven in Latijnsche bewoordingen, voorkomende in de pharmacopaea batava.

De middelen hadden bij den doove volstrekt geen gevolg. De somnambule zeide van den veldwachter o. a., dat hij aan volbloedigheid leed en het hoofd met brandewijn moest wasschen. De magnetiseur verklaarde, dat hij door zijn patent bevoegd tot magnetiseren, allerlei menschen ontving, die voor verschillende zaken raad vroegen en hij dus niet wist bij het inslaapmaken of iemand een raad voor zijne gezondheid verlangde.

De somnambule verklaarde dat volstrekt niet te weten en gedurende haar slaap in een toestand van volkomen bewusteloosheid te verkeeren. Zij erkende van den magnetiseur, bij wien zij inwoonde, geld te ontvangen, dat haar instaat stelde, met de rente van een klein vermogen, in haar onderhoud te voorzien. De geldelijke ondersteuning is afwisselend. Op een vraag van den Voorzitter, antwoordde zij, dat zij nooit Latijn had geleerd. Zij kon geen dag doorbrengen zonder dat zij in magnetischen slaap werd gebracht, omdat zij daaraan behoefte had. Dit geschiedde soms zonder eenig doel en door de wilskracht van den magnetiseur, zelfs wel eens als deze buiten de kamer was.

De hoogleeraar Dr. B. J. STOKVIS, als deskundige gehoord, verklaarde o. a. dat het magnetisme niet volkomen wetenschappelijk was vast te stellen. Er was zijns inziens echter menigwerf een gesimuleerde slaap. Soms waren de raadgevingen niet onschuldig, meestal werden onschuldige middelen opgegeven. Dat er wel eens genezing op die raadgevingen scheen te volgen, schreef de hoogleeraar toe aan de omstandigheid, dat de natuur zelve hielp vooral bij zenuwlijders, die geen inwerkend geneesmiddel hadden gebruikt. Het schadelijke lag, zijn inziens, vooral hierin, dat

middelen werden gegeven, zonder plaatselijk onderzoek naar de ziekte. De substituut-officier Mr. B. ORT oordeelde de ten laste gelegde feiten bewezen en beide beklagden strafbaar wegens overtreding der geneeskundige wetten, niet aan bedriegelijke oplichting. De eisch luidde: betaling eener geldboete van f 200, (subsidiar 1 maand gevangenisstraf) voor de somnambule, en een celstraf van 2 maanden voor den magnetiseur, die reeds vroeger voor een dergelijk feit veroordeeld was.

De advocaat Mr. FARENSBACH wees op tal van geleerden, die aan het magnetisme geloofden, oordeelde o. a., op grond van het gevoelen van den beroemden criminalist Carara, de somnambule ontoerekenbaar en meende, dat de zaak niets met de uitoefening der geneeskunst te maken had, als zijnde de raadgever volkomen onschuldig, ook volgens Prof. STOKVIS. Ook was het uitoefenen als bedrijf hier niet bewezen.

Op 6 Maart had de uitspraak plaats. De somnambule M. E. S. en de magnetiseur H. werden schuldig verklaard aan de hun te laste gelegde onbevoegde uitoefening der geneeskunst door het verlenen van geneeskundigen raad als bedrijf.

De rechtbank overwoog o. a. dat de somnambule, zelfs als zij in haren slaap ontoerekenbaar is te beschouwen, strafbaar is, omdat zij, wetende dat er onder de bezoekers ook personen zijn, die geneeskundigen raad komen vragen, zich door den magnetiseur in slaap heeft laten brengen.

De rechtbank heeft, onder aanneming van verzachtende omstandigheden, de somnambule veroordeeld tot een geldboete van f 50 (subsidiar 7 dagen celstraf), den magnetiseur tot een celstraf van 15 dagen en een geldboete van f 50 (subsidiar 3 dagen celstraf). (N. v. d. D.)

Hoff'sche Malz-extract.

Een van de mannen, die na HOLLOWAY het meest gebruik hebben gemaakt van reclame ten behoeve van hun kwakzalvers-fabriekaat is JOHANN HOFF te Berlijn.

Sinds een reeks van jaren beveelt hij in bijna alle landen van Europa en zelfs daarbuiten zijn zoogenaamd gezondheidsbier aan, in allerlei groote en kleine advertenties.

Hij beseft zeer goed dat het met zijn fabriekaat niet is als met een solied artikel, dat eenmaal bekend door zijn deugdelijkheid vanzelf aftrek behoudt, maar dat het debiet in direkte verhouding staat tot de talrijkheid zijner annonces, omdat die aan steeds nieuwe lezers onder de oogen komen en hij alleen onder dezen zijne dupes kan vinden.

In den laatsten tijd heeft hij na eenig betrekkelijk stilzweigen ons land weder met zijne aanbevelingen in de couranten overstroomd. De uitgevers ontvangen soms niet minder dan een dozijn advertenties te gelijk ter plaatsing, allen kenmerkend met dikke randen voorzien, doch overigens zeer verschillend van formaat en inhoud.

Wij begrijpen eigenlijk niet hoe iemand zich de vervelende moeite kan getroosten die aanbevelingen te lezen, die toch allen op hetzelfde neerkomen, nl. dat geen enkele gezonde of zieke mag nalaten een der preparaten van HOFF te gebruiken. Malz-extract, Malz-chocolade, Malz-ijzer-chocolade of Malz-toiletzeep.

Wie zou het trouwens niet willen gelooven, als een dezer advertenties zegt: „Drie honderd genes-inrichtingen en meer dan 20,000 attesten hebben verklaard dat er geen heilzamer en krachtiger werkend voedingsmiddel bestaat voor zieken, lijdende aan ziekelijke aandoeningen der maag, of longen, aan bloedarmoede, verkoudheid, hoest, heesheid, bleekzucht of hemorrhoiden dan het „JOHANN HOFF'SCHE Malz-extract-gezondheidsbier.”

't Behoefte er, zou men zeggen, in eene andere advertentie waarlijk niet meer bijgevoegd te worden, dat dit middel „genezing aanbiedt van alle ziekelijke aandoeningen der spijsverteringsorganen en van volslagen uittering.”

En welke is nu de godendrank, die al deze wonderen wrocht? 't Is sinds langen tijd bekend, niets anders dan mout-aftreksel.

Mout of malz is gerst, die met water bevochtigd op een eenigszins warme plaats heeft gelegen en daardoor is ontkiemd. Deze gekiemde gerst is de voorname grondstof voor alle biersoorten, die bereid worden door er met water een uittreksel van te maken en dit in gisting te brengen. Men kan dus bier in 't algemeen, gegist moutaftreksel noemen, behalve dat er ook nog hop bijgevoegd wordt en soms enkele andere stoffen.

HOFF'SCH Malzextract is nu niet anders dan een dergelijk gegist moutaftreksel, waarbij eene zeer geringe hoeveelheid van een aftreksel van althaeawortel, corianderzaad, steranijs en paradijszaad is toegevoegd, benevens wat stroop of glycerine en op iedere ton enkele druppels citroenolie.

De prijs is 45 cts. per flesch en behoefde niet hooger te zijn dan die van gewoon bier. Elk, die kennis neemt van de vreemdsoortige bestanddeelen, waardoor deze fabrikant het „edele gerstennat” ver-

knoeid, zal bovendien erkennen moeten, dat een glas gewoon goed gerstebier verreweg de voorkeur verdient.

En toch door dag aan dag altijd maar weer opnieuw luide te schreeuwen: *mijn bier is geen bier*, mijn bier is een geneesmiddel, het geneest zeker en onfeilbaar allerlei kwalen en gebreken, de gezonde moet het gebruiken om ziekte te voorkomen, de zwakke om krachten te verkrijgen, de zieke om te herstellen; *mijn bier is geen bier*. Daardoor en daardoor alleen lokt deze kwakzalver altijd weer koopers in alle deelen der wereld.

En niet enkele onnoozelen laten zich verblinden door dit leugengeschreeuw; de ondervinding schijnt HOFF geleerd te hebben, dat ook ontwikkelde personen zich laten vangen door zijn leus: *mijn bier is geen bier*.

Hoe anders te verklaren, dat hij de moeite en de kosten durft wagen om, zooals onlangs is geschied, b.v. tot alle geestelijken in ons land eene afzonderlijke circulaire te richten om onder hen zijne waar aan den man te brengen.

Zie hier wat hij schrijft.

Wel-Eerwaarde Heer!

Het hooge beroep, dat U-Eerw. zeker met alle liefde uitoefent, zal ongetwijfeld dikwijls met ongesteldheid en ziekte verbonden zijn, want volgens de statistiek lijden vele Heeren Godgeleerden aan de een of andere kwaal. In dit geval is de JOHANN HOFF'SCHE MALZ-EXTRACT steeds het beste geneesmiddel geweest.

Zoodoende neem ik de vrijheid U-Eerw. iets uit de brieven uwer Ambtgenooten mede te deelen. (Berichten van privaatspersonen die op de werking van mijn fabriekaat geen betrekking hebben zijn opzettelijk achterwege gelaten). NB. Aan dezen brief zijn eenige attesten en bestellingsbrieven van leeraars en geestelijken in Duitschland toegevoegd.

Met het oog op de waarde die door vele Vorsten en Doctoren op het reeds 30 jaren bestaande en algemeen bekende MALZ-FABRIKAAT gelegd wordt, kan ik nog berichten dat ik 58 Diploma's en een massa Prijs-Medailles bezit, en dat ik Hofleverancier van de meeste Vorsten van Europa ben en honderdduizend brieven van dankzegging uit alle standen der maatschappij mij zijn toegezonden.

Indien U-Eerw. niet in de gelegenheid is de gewone prijs te betalen, zoo kan, wanneer het door U gewenscht wordt, een prijsvermindering plaats hebben. Geheimhouding wordt hierover verzekerd.

Uwe waarde orders tegemoet ziende

Met alle achting,

JOHANN HOFF'S CENTRAAL-DEPOT.

Deze brief behoeft geen toelichting. In 't bijzonder vestigen wij echter de aandacht op de door ons gecureseerde zinsneden om te doen zien met welke onnoozele vleierij en onbeholpen logica deze kwakzalver de personen, die hij blijkens den omslag der circulaire als „Zeer Geleerd” beschouwt, meent te kunnen vangen.

Wij vertrouwen dat na bovenstaande toelichting tenminste deze of gene de waarde van 't geschreeuw van JOHANN HOFF uit Berlijn zal inzien en zich van koopen onthouden.

Verkeerde Raadgevers.

No. 5. Het zoogenaamde Nieuw Receptenboek.

't Is geen gering kwaad dat verkeerde dingen soms zoo lang nawerken. Dit leert ons weer een boekje dat ons dezer dagen werd toegezonden. 't Is een halve eeuw geleden voor 't eerst gedrukt en wordt onder den titel van „de vriend in elks woning” of „de vriend der armen” nog dagelijks in ons land door zekeren L. KARSTEN aan den man gebracht, als een „nieuw receptenboek.” Nu eens heet het volgens den omslag nagelaten door Prof. Hufeland dan weer door Prof. Descartes.

De man, die er reeds jaren lang het land mee rondreist, verspreidt zijn stroobiljetten in alle huizen. Achtereenvolgens werden ze ons toegezonden uit Rotterdam, Amsterdam, Leeuwarden en Groningen. Bij het terughalen biedt hij tegen 30 cts. de boekjes te koop aan, die, zoo het heet, „een tachtigtal recepten bevatten, die in het dagelijksche leven elkeen te pas komen en met vrucht kunnen worden aangewend.” Van welken aard deze zijn en welk een wijsheid daarin voorkomt leere de volgende bloemlezing:

7. „Om de waanzin te genezen, braakmiddelen met gieting van koud water op het hoofd”. „Hoeveel ongelukkigen zijn reeds daardoor niet genezen geweest”, luidt het verder zeer terecht, doch waarschijnlijk anders bedoeld.

19. „Kinbraad of gespikkelde schurft in het aangezicht. Meng een vierde lood fijn gewreven zout van lood (acetate plumbi crystallinus) met twee en een half lood melsroom en bestrijk daarmee 's avonds de aangedane plaatsen.”

29. „Cholera. Ik heb ondervonden dat de cholera eene ziekte is, die niets beteekent en altijd geneesbaar is, als men dezelve niet verwaarloost, enz.”

30. „Voor de pokken. Stoof porei, meng daarbij lijnzaadmeel tot eene pap, leg deze op de beenen, billen en buik, zoo zal de uitslag op die plaats komen en de borst, keel en hoofd zullen er bijna niet van aangedaan worden.”

55. „Voor opgekrompen pezen en zenuwen. Daarvoor zal men nemen zes of acht groote daauwormen of pieren, deze levend in eene flesch met een pint brandewijn gedaan, laat dezelve daarin 24 liggen, schud het dan frisch door elkander, dan zal men daarvan eene dunne zalf als olie bekomen enz.”

58. „Voor inwendige kwetsing. Is niets belangrijker dan het hondenvet te gebruiken, schoon dat men ook tot een extra middel kan gebruiken dit volgende: men neemt 2 lood meekrap hetwelk men kookt met 2 pinten oud bier, zoolang dat het op de helft verkookt is, daarvan ingenomen, vier theekopjes daags. Met dit middel kan men zelf gebroken ribben genezen.”

64. „Voor kiespijn en mondzuivering. Neemt men voor 3 cent Honig en 1 cent blauwe Vitriool en daarmede de mond driemaal daags met de vingers smeren.”

69. „Om zwarte tanden als ivoor wit te maken. Men neemt lood als asch gebrand en daar de tanden mee gepeetst.”

73. „Voor de mazelen. Wanneer men ontdekt dat een kind de mazelen krijgt door het hoesten en benauwdheid op de borst, dan haalt men voor 10 cents mee bij den drankslijter en dan geeft men dit in twee keeren in, dan zal men ontdekken dat de mazelen uitkomen.”

Bij 't lezen van dezen onzin vraagt men zich onwillekeurig af: wat helpen alle welgemeende gezondheidslessen en raadgevingen, wanneer dergelijke boekjes steeds voortgaan de meest dwaze veroorzaken bij het volk te steunen?

En juist in de lagere volksklassen worden deze geschriften bij voorkeur gekocht, omdat men inderdaad er in hoopt te vinden wat de verkooper beweert: „de gelegenheid om elkeen in staat te stellen zich zelve te helpen, als geen deskundige dadelijk bij de hand is.” Hoe bedrogen de argeloze koper uitkomt, kan men uit de aangehaalde voorbeelden zien, die gemakkelijk tot den omvang van het halve boekje vermeerderd kunnen worden.

Is er iets tegen dezen aanslag op de gezondheid der burgers te doen? Vooreerst: elk waarschuwen om het boekje niet te koopen en zich niet te laten beetnemen door de fraaie woorden op het stroobiljet. Daarna: iedereen opwekken om mee te helpen goede populaire geschriften over ziekte en geneesmiddelen onder 't volk te verspreiden. Eindelijk: een beroep doen op den drukker en uitgever J. P. NOBELS te Haarlem.

Zijn wij goed ingelicht dan worden deze boekjes niet voor hem gecolporteed maar verkoopt hij ze aan de rondventers bij dozijnen. Laat deze uitgever zich de geringe moeite getroosten om in plaats van deze onmogelijke recepten steeds weer opnieuw over te drukken, in hetzelfde formaat af te drukken de bekende: *Voorschriften tot voorloopige hulpverlening bij plotselinge ongevallen*.

Deze nadruk zal hem ongetwijfeld niet worden verboden. Als hij op den omslag drukt: *volgens de opgave van den Geneeskundigen Raad van Noord-Holland* of iets dergelijks, zal het boekje nog meer vertooning maken dan met den naam van, den meesten onbekenden, Hufeland of Descartes. Aan den uitgever, zoowel als aan zijne afnemers, zal het op den duur toch meer voordeel opleveren als zij iets goeds aan den man brengen, dan een prul waarvan nooit iemand nut kan hebben.

Haarlemsche kindergort.

Er is een wet die voorschrijft aan maten en gewichten een bepaalden naam en vorm te geven, ten einde zooveel doenlijk te verhoeden dat de koper worde bedrogen in de *kwantiteit* der koopwaar.

Het ware te wenschen, dat evenzeer wetsbepalingen konden worden in 't leven geroepen, die den argeloozen koper eenige bescherming verleenden, waar hij ieder uur bloot staat aan bedriegerijen met betrekking tot de *kwaliteit* der gekochte goederen.

Een der eerste verplichtingen zou allicht zijn, dat alle waar slechts ten verkoop mocht worden aangeboden onder haar eigen naam. Wel zouden arglistige ontduikingen der wet niet achterblijven, doch in allen geval zou het bedrog zeer worden bemoeielijkt.

Dan zou *Revalenta Arabica* bij ieder winkelier den naam moeten dragen van *linzenmeel*. *Druivenborsthong* zou *suikerstroop* moeten heeten en zoo

vervolgens, waardoor niemand zoo dwaas zou zijn om, verleid door een vreemden klank, vijf à zes honderd procent boven de waarde te betalen.

't Boverstaande kwam ons in de gedachte toen we dezer dagen weer iets dergelijks onder de oogen kregen.

Zeker winkelier te Haarlem, P. W. TER PLEGT, kondigt aan en verkoopt een artikel onder den naam van *Kindergort*, tegen den prijs van 50 cent per $\frac{1}{2}$ kilo.

't Is, zooals het onderzoek van het lid onzer Vereeniging, de heer M. L. Q. VAN LEDDEN HULSEBOSCH te Amsterdam heeft geleerd, niet anders dan *boekweitgries*, dus eenvoudig grof gemalen boekweit.

Hiervan wordt gezegd in de aanbeveling van den verkooper:

„Deze fijne bereide kindergort is een der beste voedingsmiddelen voor jonge kinderen en zwakke personen, doch is hoofdzakelijk bestemd voor zuigelingen, de moedermelk te vervangen. De fabriekage van deze gort geschiedt naar voorschrift van deskundigen op de meest nauwgezette wijze, en ook de Akker, waarop deze wordt geteeld, ondergaat een speciale bewerking en bemesting, om van de groote voedingskracht verzekerd te zijn.”

't Moet gezegd worden dat wij in een oorspronkelijk Nederlandsche aanprijzing zelden zulk een kolossalen onzin hebben aangetroffen. De laatstzinsnede herinnert aan den buitenlandschen levertraan-debitant, die in zijne circulaire durfde te laten drukken, dat de kabeljauwen, waarvan zijn traan getrokken werd, vooraf in groote vijvers gemest en gespeend werden.

Toch vond die man geloovigen en vindt de gortkoopman uit Haarlem hen eveneens en het gelukt hem een halve gulden te doen betalen voor een zakje meel, dat bij elk ander grutter te krijgen is voor twee à drie stuivers.

Het waarschuwen tegen de dure levensmiddelen ligt niet precies op onzen weg; er zijn echter vooral gezondheidsbelangen gemoeid met het debiet van deze gort.

't Is toch niet waar, dat „'t een der beste voedingsmiddelen is voor zuigelingen om de moedermelk te vervangen”; integendeel, 't komt op de laatste plaats en de kleinen zijn zeer te beklagen, wien het als voedsel moet worden gereikt.

Nog een bijzondere reden noopte ons over dit artikel te spreken en wel omdat de verkooper zelf er de geneeskundigen bijhaalt, waar hij in een noot zegt:

„NB. Tal van vleijende geschriften van Professooren en Doctoren leggen (sic) voor een ieder ter inzage.”

Een onzer leden gaf zich de moeite persoonlijk onderzoek te doen naar deze attesten; natuurlijk had de brutale winkelier daarop niet gerekend.

De getuigschriften waren nergens te vinden. Nu, op een leugen meer of minder komt het ook niet aan!

Ondertusschen zij elk gewaarschuwd in 't belang van zijn beurs en nog meer in 't belang van de maag zijner lievelingen.

Het eene kind verdraagt beter dit, het andere iets anders. Bij de oneindige verscheidenheid der afzonderlijke gestellen, valt het moeielijk een bepaalden regel aan te geven en zoo is het ook mogelijk dat boekweitmeel een enkele maal de voorkeur verdient.

Elk raadplege daarover zijn geneesheer, doch ga niet af op de mooie woorden van een belangzoekenden leverancier. 't Kindergestel is te zwak om het zonder levensgevaar aan roekeloze proefnemingen te onderwerpen.

En ten slotte zij niemand, die dit meel meent noodig te hebben, zoo dwaas om een paar honderd procent te veel te betalen voor het prentje op den zak en de leugens die hij toe krijgt.

Kleine Mededeelingen.

Een onbekwaam geneeskundige gevraagd!

Zoo iets geschiedde onlangs per advertentie in Duitschland. Men las de volgende aankondiging:
Een arts, zij het ook gebrekkig of door andere oorzaken buiten staat zijn vak uit te oefenen, kan zich, door een zeer gemakkelijk werk, levenslang een goed bestaan verschaffen in een kleine stad in Noord-Duitschland. — Brieven te adresseeren aan het advertentie-bureau enz. enz.

Tot zulke zonderlinge aanvragen geeft de kwakzalverij aanleiding. Want het blad uit Saksen, waaraan we dit ontleenen, merkt op dat door de verordening van 1 Juli met Januari j. l. ook in Duitschland aan *rondtrekkende* onbevoegden de uitoefening der geneeskunst verboden is en zij zich nu zoeken te dekken door te werken met den naam van een bevoegd geneeskundige, die dan ook niets anders dan zijn naam behoeft te leenen. Inderdaad een zeer gemakkelijk werk, doch slechts voor iemand die zijn geweten aan kant heeft gezet.

Ook in ons land komen helaas gevallen voor dat kwakzalvers geneeskundigen vinden die zich, tegen goede belooning, willen verlagen om hen te helpen. Wij hebben daarvan vroeger bij 't bespreken van den Magnetiseur Gunthers en van den „zeedokter” te Amsterdam voorbeelden vermeld. Gelukkig dat bij ons de jongste rechterlijke uitspraak (het Hof van Zuid-Holland dd. 16 Juni j.l.) heeft uitgemaakt dat de bevoegdheid van een in naam assisteerend geneeskundige niet in staat is om een ander voor overtreding van de wet te vrijwaren.

Een Nederlander aan 't werk in Amerika.

De meeste kwakzalvers, die in Nederland hunne netten uitwerpen in den vorm van advertenties, zijn buitenlanders en zooals wij herhaaldelijk zagen, zijn deze lieden ook in ander opzicht vaak van zeer twijfelachtig gehalte.

Een enkele maal schijnt soms een onzer landgenooten zoo'n zaakje in 't buitenland te beproeven.

Als voorbeeld daarvan diene onderstaande circulaire, ons onlangs in handen gekomen. Zij is van een Nederlander afkomstig, die ons toevallig bekend is.

Pas op uw geld!

Zekere geneezing voor 60 cents.

ALPH. SAUTER.

Europeesch Docter.

Alle soorten van mijn beroemde poeders kunnen voor 10 cents het stuk verkregen worden bij den Heer HOLLY in Taragonastraat en den heer JOHN MARTINI bij het Postkantoor en in mijn winkel. Verkoopers in de stad en in het geheele land worden gevraagd.

Deze poeders zullen elke ziekte genezen.

Geneezing door nieuw ontdekte medicijnen, onbekend aan alle andere geneeskundigen in Europa en Amerika, vruchten van een vijftigjarige ondervinding.

Zekere geneezing van Asthma, Cholera, Geele en andere koorts en.

Ontdekte specialiteit voor keelziekte, maagpijn, wormen, geslachtszwakte, syphilis enz.

Geopend van 9 tot 12 en van 12 tot 4 uur.

P. O. Bon 182. HOFMAN HOUSE, Tarragonastraat
Marianna, Florida.

Men houde daarbij in 't oog, dat de man, die zich hier het publiek aanbiedt, volstrekt geen Europeesch dokter is of eenige, laat staan 50 jaren lange, geneeskundige studiën heeft gemaakt zooals hij beweert.

't Is eigenlijk iemand, waarop men het spreekwoord zou kunnen toepassen van twaalf ambachten en dertien ongelukken en die het nu eens met doktertje-spelen schijnt te willen proberen.

CORRESPONDENTIE.

— Er was zooveel vraag naar de losse blaadjes ter waarschuwing tegen enkele veel geadverteerde middeljes, waarover we in het vorig nummer spraken, dat de kleine voorraad spoedig was uitgeput. Wij hebben nu een nieuwe oplage laten drukken en wel Model B. met waarschuwingen tegen *Holloway's zalf*, *Powell's balsam van anijszaad* en *Allen's haarsteller*. Model C, tegen *Teerkapsules van Guyot*, *Urbanus*, *Holloway*, *Slijm-* en *Maagpillen*. Model D, tegen *Electromotorische tandhalsbandjes* en *Zwitserse pillen*. Leden die hiervan kunnen gebruiken worden verzocht met opgave van het model en het verlangde getal aan te vragen bij den uitgever.

— Sinds de vorige maand zijn de volgende 19 nieuwe leden tot de Vereeniging toetreden:

Amersfoort. De Openbare Gezondheids-Commissie.
Amsterdam. J. H. H. Stroink Jr., Pharm.-Cand.
J. H. A. Van Dale, Med. Stud.
Antwerpen. Dr. Bessems.
Dr. Roselt.
La Sociéte de pharmacie d'Anvers.
Felix Van de Velde, Apotheker.
Beesd. D. C. Van Leeuwen v. Duivenbode, Geneesheer.
Edam. J. W. van Hoogstraten, Predikant.
Hattem. Het Depart. van de Maat. tot Nut van 't Alg.
Hoofddorp. J. Balkestein, Geneesheer.
Kampen. W. N. Roldanus, 1e Luit. Inf.
Leiden. L. V. Hoog.
M. E. Sepp, Litt. Student.
F. J. W. G. Spiering, Jur. cand.
J. de Wit, Med. Cand.
Oud-Beijerland. Dr. K. Lodder.
Schiedam. De Sociéteit tot geneeskundige verzorging.
Zeist. G. Costerman, Burgemeester.

Drie leden moesten wij sedert het begin van dit jaar door den dood verliezen. Eén lid is per abuis 2 maal genoemd. Het getal leden is hierdoor gebracht van 969 op 984.

— Met dit nummer ontvangen de leden postwissel-formulieren met verzoek die te gebruiken tot betaling der contributie, onder duidelijke invulling van naam en woonplaats.

Wij herinneren dat het voor de kas der Vereeniging een welkome aanvulling zal zijn, indien evenals vorige jaren, ook nu sommige leden zich opgewekt gevoelen nog iets meer dan de f 3 contributie voor het goede doel te offeren.

— De uitgever zendt te gelijkertijd postwissel-formulieren aan de direct bij hem geabonneerden ter betaling van het abonnement à f 1.25.

— Met het volgend nummer hopen wij de conceptrekening en verantwoording en het jaarverslag der Vereeniging te kunnen verzenden.

Pillen van Gimbom. De fabrikant H. VON GIMBORN geeft deze pillen den naam van Slijm-, Maag-, Urbanus- of Holloway-pillen. Volgens het nieuwste onderzoek, medegedeeld in het Weekbl. v. Pharmacie, No. 6, Jaarg. II, bestaan deze pillen uit *aloë*, *kaliumsulfaat*, *jalappe* en *zwavel* en zijn ze omgeven met een laagje *tolubalsem*. Het zijn dus niet anders dan purgeerpillen.

— Wij lezen in een Weekblad dat er in de residentie een tuinman is opgestaan van wiens kuren men de grootste wonderen verhaalt; zelfs wordt er bijgevoegd: „op wiens cliëntele de meest gevierde arts jaloersch zoude zijn.”

Is een onzer lezers in staat ons iets van dien wonderman mede te deelen?

— Men vraagt ons naar de *Poudres anti-dyspeptiques du Dr. Kopp*. Is iemand onzer lezers daarvan iets bekend?

— T. te X. 't Is zeker erg, als een burgemeester meehelpt aan kwakzalverij. Voor wij echter 't geval mededeelen, dienen wij eerst te weten of de man zelf belang heeft bij 't verstreken van 't recept, dan of hier ook misschien alleen sprake is van 't geen zoo vaak voorkomt op dit gebied, misplaatste hulpvaardigheid of dom vertrouwen in eenig middel, dat mogelijk een enkele maal geholpen heeft en nu altijd moet helpen. En vóór alles moeten wij 't middel zelf hebben. Kunt gij 't ons bezorgen?

— A. te K. 't Is wenschelijk uw stuk ook nu nog achterwege te laten, juist om vervolging zoo noodig en mogelijk, niet te belemmeren. De aandacht zal er zeker op gevestigd blijven; kunt gij een goed geconstateerd geval van een patient in Nederland mededeelen, die ook voor de rechtbank geneigd is zijn woord gestand te doen, meld het dan aan ons.

— J. B. te K. Gij schrijft niet wie dien fistelpot levert of onder welken naam hij bekend is. Denkelijk echter is het de bekende fistelpot van wijlen Klaas Ursem, waarover wij reeds meer dan eens geschreven hebben en waarvan wij de hoofzaak thans weer in de rubriek „Herhaalde Waarschuwingen” opnemen.

Dat wij in deze veronderstelling hier met erge kwakzalverij te doen hebben is duidelijk. Zoo van wege de armvoogdij die potten tegen den enorm hoogen prijs van f 4.25 verstrekt werden, zou een drienavigig kwaad gesticht zijn: 1o. het geld weggeworpen zonder enig voordeel voor den patient; 2o. den kwakzalver bevoordeeld met het geld dat den arme behoort; 3o. de lijders in het geloof aan zulk soort wondermiddeltjes gesterkt. Zoo niet bovendien de lijder, door te steunen op den likkepot, den raad van zijn geneesheer minachtte en daardoor zijn kwaal deed verergeren.

— W. P. te N. Gij schrijft ons niet den naam van het haarmiddel en de flesch bezit geen etiket noch andere aanwijzing van den naam. Wees zoo goed ons de laatste, met gebruiksaanwijzing enz. te zenden, opdat wij na afloop van het onderzoek, het publiek het resultaat mededeelen. Alleen voor mededeeling per brief, aan één persoon, worden geen onderzoekingen verricht.

— L. H. te D. Neen, wij hebben nooit een aanbeveling van eenige inktsoort gegeven, evenmin als een afkeuring. Wij houden onze werkzaamheden beperkt tot het gebied der kwakzalverij met *genesmiddelen*.

— E. L. te A. Die bekrooning was ons reeds bekend. Meld ons s. v. p. wat meer over die treurige gevolgen die gij bij een uwer bloedverwanten van het gebruik der bewuste middeljes hebt gezien. Het kan ter waarschuwing voor anderen dienen.

— S. R. te 's G. Nu gij den Apotheker de samenstelling van het *likdoormiddel* niet wenschte te vragen, hebben wij dit gedaan, maar tot onze verwondering te vergeefs. De man maakt er een geheim van. Een der leden onzer vereeniging heeft het toen onderzocht en gevonden dat het een meermalen tegen likdoorns aanbevolen mengsel is, n.l. *Collodion met Salicylzuur* en eenig extract, hoogst waarschijnlijk van *Cannabis Indica*. Behalve wat dit laatste betreft komt het dus overeen met Redlauer's tinctuur, medegedeeld in no. 1 van dezen jaargang.

Te duur is het niet, en daar het niet op leugenachtige wijze aan den man gebracht wordt, kunnen wij het geen kwakzalverij noemen, al vinden wij de geheimhouding van den apotheker juist niet in overeenstemming met een waardige uitoefening der pharmacie.

— Dr. v. H. R. te A. De coca-zwendelarij is o. a. behandeld in No. 4, Jaargang II.

— E. B. te L. Het *Eau d'Amérique* is voor zoover wij weten nog niet onderzocht. Wees zoo goed het ons te zenden.

— A. v. B. te L. Iets daarover in 't volgend nummer.

— A. v. L. H. te A. Dank voor de genomen moeite. Zoodra onze andere inlichtingen volledig zijn, zullen wij de zaak behandelen.

— Veel moest wagens plaatsgebrek blijven liggen.

Herhaalde Waarschuwingen.

De fistelpot van Klaas Ursem. Het volk noemt alle chronische etterende gezwellen *fistels* en daaronder zoowel die gemakkelijk als die zeer moeielijk genezen.

Klaas Ursem, een Noord-Hollandsche boer die voor twee jaar is overleden, speculeerde daarop en verkocht voor veel geld een zoogenaamde fistelpot. De erfgenen zetten nu de winstgevende zaak voort. Volgens mededeeling van den heer P. KRUYSSÉ (zie no. 1, jaarg. II) bestaat het middel uit 2 dooiers van eieren met boter en eenige plantenpoeders, voornamelijk van karweizaad, laurierbessen en sevenboom. Eén zulk een pot, (die misschien geen 25 cent waarde heeft) kost ruim f 4.—, doch men moet volgens Ursem minstens 6 stuks gebruiken voor men over de uitwerking een oordeel kan vellen, zoodat ruim f 24 het minste is wat men op 't altaar der lichtgeloovigheid offert. Gelukkig zoo dit geld het eenige is wat men er door verliest, want maar al te dikwijls doet het misplaatste vertrouwen op den fistelpot, die niets kon baten, den lijder het inroepen van noodzakelijke geneeskundige hulp uitstellen, of de door den geneesheer aanbevolene behandeling veronachtzamen. Dr. J. ENSING deelde vroeger (no. 3, jaarg. II) een geval mede waarin Klaas Ursem's kwakzalverij op die wijze den dood van een jongmensch had veroorzaakt.

Leeuwarden. — Coöperatieve Handelsdrukkerij.

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenbergen en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Dit blad verschijnt den eersten van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.—. Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. Over de contributie wordt in de eerste drie maanden beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij wenschen ter verspreiding.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenbergen, Voorzitter.

Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abeoude.

P. KRUYSSSE, Apotheker „ „ Amsterdam.

Mr. J. C. MEIJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.

Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden, Secretaris-Penningmeester.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No. 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:
Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

- door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;
- door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;
- door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;
- door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;
- door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

INHOUD. Berichten: Gevaarlijke reclame van Zwitsersche pillen. — De handel in geheimmiddelen in Engeland — in Philadelphia. — Verschillend oordeel over onze methode. — Agenda der Maatschappij tot bevordering der geneeskunst.

Rechtszaken: Vrijspraak van Gunter. — Veroordeeling van Dijkstra te Heerenveen. — Proces-verbaal tegen tuinman de Jong te 's Hage — tegen M. V. te Zevenbergen.

Grootere Artikelen: Geen inspuiting. — Kindervoedsel en Haarlemsche Kindergort. — De zwendelarij van MALASPINA. — Hoe erg het is bij onze uren. — Pillen tegen zwaarlijvigheid.

Herhaalde waarschuwingen: Zwitsersche pillen. — Miraculo-praeparaten. — Injection Brou. — Tandpoeder.

Correspondentie.

Berichten.

BRANDT gaat voort op de meest onbeschaamde wijze zijne pillen aan te bevelen door middel van reclames, een soort van advertenties, waarvoor meer betaald moet worden, doch die dan ook meer in 't oog vallen.

Zijne zoogenaamde raadgevingen, die hij in den laatsten tijd voornamelijk richt tot de eenvoudige burgerklasse en die daardoor dus dubbel gevaarlijk zijn, nemen somwijlen een misdadig karakter aan.

Zoo lazen wij deze week:

„Vrouwen en Meisjes welke zuiverende middelen aanwenden, moeten niet verzuimen, de Zwitsersche Pillen van den Apotheker R. BRANDT te beproeven; deze toch worden door de beste deskundigen aanbevolen, en zij zullen zich spoedig overtuigen van haar aangename en zekere uitwerking, zonder de minste pijn. Te verkrijgen in alle Apotheken tegen 70 cent.”

Schandelijker en roekeloozer raad is moeilijk denkbaar. De Zwitsersche pillen bevatten als hoofbestanddeel eene stof, die voor vrouwen onder zekere levensomstandigheden hoogst gevaarlijk is en bij eenig gebruik de direkte oorzaak zou kunnen worden van betreurenswaardige ongelukken.

Elk zij gewaarschuwd.

Wij lezen in de *N. R. Ct.* van 29 Maart j.l. onder de rubriek Engeland: Het Lagerhuis heeft zich gisteren een paar uren niet nutteloos onledig gehouden met een debat over den onbelemmerden verkoop van geheime geneesmiddelen, en wel naar aanleiding eener wetsvoordracht van den afgevaardigde voor Bridport, den heer Warton, strekkende om dien verkoop, in het belang der openbare gezondheid, te beperken. Dit is een belangrijk onderwerp, dat trouwens niet alleen hier te lande aan de orde blijft. De aanmaak en den verkoop dezer zoogenaamde *patent medicines* vormen ongelukkig een gewichtigen en bloeienden tak der volksnijverheid in Engeland. Men berekent, dat hij werk verschaft aan een 100,000 menschen, die door een 1000tal eigenaars dezer artikelen worden beziggehouden. In de laatste twee jaren alleen werden 30,000,000, zegge dertig miljoen, pakjes met geheime geneesmiddelen door de depothouders gedebiteerd. Zij betalen 's jaars aan de schatkist 5 shillings voor het verkooprecht, doch de voornaamste winst voor deze wordt getrokken uit de zegelbelasting, die op den verkoop van ge-

heime geneesmiddelen geheven wordt. De jaarlijksche opbrengst dezer belasting is, van £ 97,000 in 1874, in 1883 geklommen tot ruim £ 150,000 en deze cijfers toonen meer wellicht dan iets anders aan, hoezeer het verbruik dezer geneesmiddelen in de laatste jaren is toegenomen.

De verkoop der geheime artsijen is, gelijk gezegd, tot dusverre geheel onbelemmerd. Dit moet eene anomalie en een gevaar worden genoemd. De openbare verkoop van vergiften is door de wet beperkt, en terecht; maar hoewel dit het geval is, kan een eigenaar gif verkoopen zooveel hij slechts wil, mits hij zorg drage dat het besloten zij in eene pil, balsem of elixer, en dat hij daaraan een phantastischen naam geve.

Dat is voldoende, om het desbetreffende „geneesmiddel” uit te sluiten van de werking der *Pharmacy Act*, tenzij de eigenaar, of een ander belanghebbende, van de *Pharmaceutical Society* een attest krijgje, waarin het tegendeel wordt verklaard. Het Lagerhuis heeft geweigerd, aan dezen drastischen maatregel zijn zegel te hechten, en het kostte den tegenstanders der voordracht niet veel moeite, aan te toonen dat deze geheel andere gevolgen hebben zou, dan den heer Warton zich voorstelt. Aan den éénen kant zou de verkoop van schadelijke, doch misschien geen bekend vergif inhoudende artikelen worden bevorderd, en daarentegen het debiet van andere medicijnen, die een onschadelijk, wellicht heilzaam, minimum gif bevatten, onmogelijk gemaakt worden.

De Regeering heeft beloofd, eene regeling dezer zaak te zullen voorstellen in een ontwerp, dat zij bij het Hoogerhuis wil indienen. Men moet afwachten wat dat wezen zal; maar dat de aangelegenheid voorziening eischt, zal wel niemand kunnen betwisten.

Eene groote verbetering zou reeds wezen het wegemen van den officieelen stempel van Somerset House op elk pakket van geheime geneesmiddelen, ten bewijze dat het zegelrecht voldaan is. Daardoor worden „boeren en buitenlui” in den waan gebracht, dat de Regeering den inhoud der pakketten bekrachtigt. Natuurlijk zouden zij hunne dwaling kunnen inzien, zoo zij slechts konden of wilden lezen; doch dit is juist het geval niet. Daarom heb ik ook geen vertrouwen in het huismiddeltje van de *Standard*, om eene waarschuwing of iets dergelijks op den stempel te zetten. De afschaffing der zegelbelasting, en hare vervanging door eene andere, zal m. i. alleen baat kunnen brengen, indien het publiek werkelijk geholpen wil zijn — hetgeen echter velen juist betwijfelen.

Elders vinden wij omtrent den omvang van dezen handel en zijne toename nog aangeteekend:

het getal kooplieden die daarvoor een patent namen bedroeg 10193 in 't jaar 1863 en 19404 in 't jaar 1883, dus bijna verdubbeling in twintig jaren tijds;

aan zegelbelasting voor deze *patent-medicines* ontving het rijk in 1863 p. st. 55.514, in 1874 ruim p. st. 97.000, in 1878 p. st. 122.426 en eindelijk in 't vorige jaar de enorme som van p. st. 154.438 of meer dan achttien en een half miljoen gulden.

't Is om te watertanden voor een minister van financiën, die zoekt naar uitbreiding van inkomsten.

Volgens een schrijven van den correspondent te Philadelphia aan het *Boston Medical Journal* hebben de Pharmaceuten te Philadelphia beslo'en, de zoogenaamde *patent medicines* (spécialités, geheimmiddelen) niet meer te verkoopen.

Het blad betreurt het dat in dat opzicht in Amerika, het voorbeeld van het Japansche Gouvernement dat alle patent medicines laat onderzoeken en de formule op iedere verpakking laat afdrucken, nog niet is gevolgd. (N. T. G.)

De *Geneesk. Cour.* komt even terug op ons antwoord en blijkt van meening, dat men alleen hem een kwakzalver mag noemen, die zonder eenige bevoegdheid te hebben tot uitoefening der geneeskunde, middelen aanprijsst ter geneezing.

Wij blijven met den schrijver in gevoelen verschillen, juist omdat het woord volgens hem in verband staat met *»scarlatan* (van *scarlatatare*, zwetsen) oordeelen wij dat de wettige bevoegdheid geen vrijdom verleent om zich aan zulk eene laakbare handeling schuldig te maken.

Verder wordt gezegd dat bij de afkeuring van de wijze, waarop door ons den strijd gevoerd wordt »de bijval van een groot aantal artsen en apothekers den »schrijver is gebleken.”

Wij nemen 't gaarne aan, doch meenen dat wij in de eerste plaats moeten te rade gaan met het gevoelen van de leden der Vereeniging, van wie wij in 't algemeen tot nog toe deze afkeuring niet ondervonden hebben.

Terwijl bovendien een ander vakblad het *Weekblad voor Pharmacie*, juist een geheel tegenovergesteld gevoelen als dat van den hoofdredacteur der *Geneesk. Courant* openbaart, waar zij onlangs het volgende schreef:

„Waar het een belangrijk beginsel betreft, past geen halfheid en geen transigeeren, maar een tot de uiterste consequentie doorvoeren van een begrip, gegrond »op waarheid en eerlijkheid.”

„Zaken moeten behandeld worden, personen daarbuiten blijven, is gezegd. Eilieve hoe is dat mogelijk, waar »het geldt handelingen door bepaalde personen bedreven? Alleen door te blijven prediken in algemeene »termen zal het goede doel niet worden bereikt; men »moet niet schromen de dingen bij hun waren naam »te noemen; zonder aanzien van personen moet men »blijven wijzen op wat onedel, onwaar en oneerlijk is.”

En nu nog iets; de *Geneesk. Cour.* hoopt, dat wij in 't vervolg de kwaal in het hart zullen aanpakken, terwijl wij het tot nog toe bij de schors deden (zij zelf cursiveert). Meent zij in ernst dat deze verandering zal kunnen geschieden door 't angstvallig weglaten van namen?

Volgens de pas verschenen *Agenda* voor de Algemeene Vergadering der *Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst*, te houden in 't begin van Juli van dit jaar, is door twee Afdelingen n.l. *Leiden e. O.* en de *Vecht e. O.* voorgesteld, om van wege de genoemde Maatschappij eene jaarlijksche subsidie van f 200 te verlenen aan de Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Allen die er iets aan kunnen bijdragen en belang stellen in onze Vereeniging wenschen wij ten sterksten

aan te sporen hun invloed te gebruiken om het voorstel te doen aannemen.

Ruime en gratis verspreiding van 't Maandblad of andere geschriften is een vereischte, doch daarvoor is eene ruime kas noodig; het weldra te verschijnen jaarverslag met rekening over 1883 zal doen zien, dat de Vereeniging zich echter daarmee nog niet kan verheugen.

Rechtszaken.

Bij vonnis der rechtbank te Middelburg van 6 Maart 1883 waren de magnetiseur H. A. Gunter, benevens zijne echtgenoot, die als somnambule was opgetreden, en docter Kimmel uit Leiden, wegens onbevoegde uitoefening der geneeskunde en medeplichtigheid daaraan, ieder tot drie maanden celstraf en f 100 boete veroordeeld. Een plaatsvervangend lid namelijk van den geneeskundigen raad van Zeeland had zich als patiënt voorgedaan, en terstond van zijne bevinding aangifte gedaan. In hooger beroep voor het Hof te 's-Hage werd echter alleen de boetestrif gehandhaafd. Beklaagde Gunter en zijne echtgenoot teekenden daarop cassatie aan tegen dat arrest en vonnis, op grond dat deze niet behoorlijk waren gemotiveerd, en de Hooge Raad vereenigde zich met dien grond en verwees de zaak naar het gerechtshof te Amsterdam. Dezer dagen kwam de zaak opnieuw in behandeling, maar juffrouw Gunter was inmiddels overleden. De advocaat-generaal mr. Op ten Noort eischte vernietiging van het vonnis der rechtbank, maar veroordeeling van den beklaagde tot eene boete van f 300. Zijn verdediger mr. Bergsma uit 's-Hage echter meende, dat er geen strafbaar feit was gepleegd en men in dit geval den medeplichtige niet kon straffen, nu hoofdbeklaagde was overleden. Hij meende ook, dat de aan beklaagde ten laste gelegde feiten geene medeplichtigheid uitmaakten, en concludeerde dientengevolge tot ontslag van rechtsvervolging.

Na re- en dupliek werd de uitspraak bepaald op 21 April. Bij arrest van dien datum werd Gunter door het Hof te Amsterdam ontslagen van rechtsvervolging, als hebbende hij slechts één op zich zelf staand feit gepleegd.

Deze uitspraak verschilt dus aanmerkelijk met het arrest van het Hof van Overijsel d.d. 24 Nov. 1866, waarbij werd aangenomen: De toelastlegging van een enkel geïsoleerd feit van onbevoegde uitoefening van geneeskunst, zonder eenige bijomstandigheden, is voldoende om eene veroordeeling uit te spreken.

Trouwens niemand, tot wiens plicht het behoort de wetten te handhaven, behoeft zich door de thans gevallen beslissing te laten weerhouden om waar hij slechts van een enkel feit kennis kan nemen proces-verbaal op te maken, indien overigens de omstandigheden er op wijzen, dat van de wederrechtelijke uitoefening der geneeskunst een bedrijf wordt gemaakt.

De Hooge Raad toch gaf te kennen 20 Mei 1868: In voormelde (geneeskundige) wet niet zijnde omschreven, wat moet verstaan worden door de woorden *als bedrijf*, staat de beslissing daaromtrent aan den rechter.

En later, 21 April 1873: De *judex facti* kan het bestaan der overtreding uit de omstandigheden aannemen bij het bewezen zijn zelfs van een enkel feit van behandeling *als bedrijf*.

In de zitting van de Arr. Rechtbank te Heerenveen op 10 April jl. stond terecht G. Dijkstra, 58 jr., koopman, woneude te Leeuwarden, geboren te Franeker, beschuldigd van het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde. Bekl. kwam 7 Febr. j.l. aan huis bij S. Talsma te Katlijk. Het 17-jarig dienstmeisje Tjaltje van Teijen deed hem open, aan wie hij vroeg „of zij in de buurt ook goeds kende met zeere beenen of andere kwalen.” Zulke menschen kende Tjaltje niet, waarom zij de zoon des huizes Retze Talsma, die achter huis bezig was, naar voor riep. Aan dezen stelde bekl. zich zelve voor als „kwakzalver” en vroeg of men bijgeval zijne hulp ook noodig had.

Retze sloeg weinig geloof aan de geneeskracht der kwakzalverskunst en zei dan ook dat men hem niet van noode had, toen zijne moeder, die achter was gebleven hem bij zich riep en vroeg wie er was. Retze zei: „t Is zoo'n soort kwakzalver. Moeder.” Nu dan wou Moeder hem toch reis spreken. Zij had reeds sedert lang last gehad van pijn in 't hoofd en was ook een weinig doof. Zij had al zoo veel gedokterd maar 't hielp allemaal niets. Misschien kon bekl. nog wel genezing brengen, dacht zij. Bekl. gaf daarop ook alle hoop. Hij nam haar hoofd tusschen zijne beide handen en zei: „Ik zie 't al, je bent erg zenuwachtig, maar ik kan je nog wel genezen.”

Hij maakte op staanden voet twee drankjes klaar, die vrouw Talsma moest innemen, en vroeg daarvoor f 1.60, maar stelde zich ook tevreden, toen hem f 1.50 geboden werd.

Vrouw Talsma nam stipt en trouw in, maar vond geen genezing, alleen hare doofheid werd nog wat erger.

Dienzelfden dag bezocht bekl. ook Gerrit Tadema te Oudeschoot, die ook de een of andere kwaal scheen te hebben. Een veertien dagen vroeger was Tadema ook reeds met een bezoek van bekl. vereerd geworden, die hem toen hoop op herstel en tevens een drankje voor f 2.50 had weten aan te praten, van welk drankje Tadema op de bepaalde tijden 40 druppels moest innemen. Tadema zegt: „Ik heb van dat drankje elke keer veel meer dan 40 druppels ingenomen en het heeft nog niets geholpen.” Bij deze tweede visite was Tadema afwezig, waarom bekl. tegen de huishoudster Froukje zei of zij bij zijne thuiskomst dan wel het compliment aan de baas wou doen en hem zeggen dat Bramen, de wonderdokter, er was geweest. Bij zijn vorig bezoek had Froukje bekl. ook wel gezien, maar toen heette hij Hoekstra. (Bekl. hield er voor de variatie wel een stuk vijf, zes, namen op na o.a. van „beroemde kwakzalvers” als Staler enz., en gaf zich nu eens uit voor dezen, dan weer voor genen.)

Misschien dat deze verwisseling van namen (bekl. had Tadema de vorige keer als zijn adres opgegeven Gerrit Hoekstra, Groeneweg no. 309 te Leeuwarden,) ook Tadema wantrouwend maakte, althans deze gaf den veldw. van Zeven kennis van het voorgevallene. Van Zeven informeerde

te Leeuwarden naar bekl. maar kreeg bericht terug, dat daar geen Gerrit Hoekstra bekend was. Wel had daar vroeger iemand van dien naam gewoond, maar die was reeds voor drie jaren in een krankzinnigen gesticht opgesloten. Om bekl. toch nog zoo mogelijk in een val te lokken, dicteerde van Zeven de huishoudster van Tadema den volgende brief:

M!

Zoo ik een fleschje medicijn van UEd. heb gehad, dat mij uitmuntend is bevallen, maar dat ik bij ongeluk heb laten stukken vallen, en nu ben ik weer lang zoo goed niet. Het speelt mij zeer dat ik niet thuis was toen UEd. bij mij kwam, maar zou UEd. nu zoo goed willen zijn nog eens over te komen dan kunnen wij elkander in de herberg bij Gerrit Visser wel te spreken krijgen. Gegroet, Gerrit Tadema.

Dit briefje, gedresseerd aan het door bekl. opgegeven adres, waar hij als Gerrit Dijkstra werkelijk woonde, werd door bekl. ontvangen. Hij begaf zich weder op reis naar Oudeschoot en trof daar Tadema aan in de herberg van Visser. De veldwachters van Zeven en Kort hadden zich achter de deur van eene aangrenzende kamer verscholen, om alles persoonlijk te kunnen waarnemen. Bekl. begon: „Je bent nu lang zoo goed niet.” „Nee” zei Tadema „ik ben zoo goed niet.” „Ik zal je nog maar een drankje geven” zei bekl. en hij maakte dit dan ook direct klaar.

„Hoeveel kosten?” vroeg Tadema. „Twee gulden zestig en dan de spoorkosten natuurlijk” zei bekl. Tadema wilde dat bedrag uitbetalen, toen de veldwachters binnenkwamen, bekl. aanhielden, proces-verbaal tegen hem opmaakten en zijn fleschjes, potjes en zakjes in beslag namen. Bij nader onderzoek bleek wie beklaagde was, n.l. een oud bekende van de justitie. Wegens diefstal heeft hij reeds tweemaal gevangenisstraf ondergaan en wel eenmaal 3 jaren tuchthuistrif en eenmaal 1 jaar celstraf. Bekl. bekent het voorgevallene met Tadema. Van zijn bezoek bij Talsma weet hij zich niets meer te herinneren, maar hij wil dat daarom niet ontkennen. Hij zegt op de volgende manier er toe gekomen te zijn de geneeskunde uit te oefenen.

„Bij eene verkoop van Herbarium werd ik kooper van een vat oude boeken. Twee hiervan handelden over geneeskunde en geneesmiddelen. Die beide heb ik goed bestudeerd en er mij in de meeste gevallen wel bij bevonden. De kruiden (al de in beslag genomen drankjes waren aftreksels van Iersche mos, met andere onschadelijke bestanddeelen vermengd) kocht ik bij een apotheker te Franeker en liet ze aftrekken op de manier, zooals in de boeken aangegeven stond.”

Het O. M. zegt in zijn requisitoir: „wij hebben hier weder te doen met een listigen kwakzalver den lande afreizende met zijne zoogenaamde geneesmiddelen, in dezen gelukkig nog bestaande uit onschadelijke mengsels. Of hij echter goed deed? daar zou men wel een groot vraagteken achter mogen plaatsen.

Niet alleen dat de prijs van de niets helpende drankjes veel te hoog is, maar nog meer benadeelt hij de kranten in hunne gezondheid, door hun geloof te doen slaan aan de geneeskracht zijner middelen en hen daardoor af te houden baat te zoeken bij een kundig geneesheer. Jammer dat de goê gemeente, vooral ten platten lande, zich nog zoo spoedig laat foppen door zulk een slimme rat, die, ware hij niet door een zoogenaamde politiestreek in den val gelokt, zeer zeker nog ongestoord zijn kwakzalversbedrijf zou hebben voortgezet. Ons echter de bevoegdheid, aan deze bedriegelingen zoo veel mogelijk paal en perk te stellen door het opleggen van strenge straffen.

Eisch 6 mnd. celstraf en de kosten. Bekl. verzoekt eene „genadige straf.” Hij heeft het zeer armoedig, zegt hij, tengevolge eene langdurige ziekte. Vijf weken lang was hij onder behandeling van dokter Middeldburg geweest. De Pres. merkt op, waarom hij dan als wonderdokter zich zelve ook niet genezen had? „Och” antwoordt bekl. „mijne middels hielpen niet voor mijne ziekte.” (N. Adv. Bl.)

De rechtbank heeft den beschuldigde wegens het verleen van geneeskundigen raad of bijstand als bedrijf, zonder daartoe bevoegd te zijn, veroordeeld tot 15 dagen celstraf.

De tuinman De Jong in de Malakkastraat te 's-Hage die sedert geruimen tijd door zieken uit elken stand werd geraadpleegd, omdat hij de kunst zou verstaan, door aanraking nu met eenvoudige middelen genezing aan te brengen bij de hardnekkigste kwalen, zal weldra voor den rechter moeten verschijnen, daar tegen hem proces-verbaal moet zijn opgemaakt wegens het onbevoegd uitoefenen van geneeskunde.

De justitie heeft een einde gemaakt aan de geneeskundige praktijk van een daartoe onbevoegde, zekeren M. V., te Zevenbergen, die met een grooten, ijzeren nagel en wat zalf of olie, alles voorzien van bovennatuurlijke geneeskracht, der goê-gemeente het geld uit den zak klopte.

Geen inspuiting.

Men behoeft waarlijk niet van overdreven kiescheid beschuldigd te worden, wanneer men zich ergert bij het lezen van de advertentie met bovenstaand opschrift, die dikwijls in een paar der voornaamste Amsterdamsche dagbladen wordt aangevonden. Is reeds het aankondigen van geneesmiddelen tegen geslachtsziekten en zoogenaamde speciale geneeswijzen van alles, wat daarop betrekking heeft, af te keuren, hoeveel te meer wanneer dit geschiedt met woorden, die de grenzen van welvoegelijkheid verre overschrijden? Of is dit niet het geval, wanneer men in de advertentie, hier ter sprake gebracht, niet alleen den naam eener walgelijke ziekte, maar nog bovendien een harer verschijnselen met de meeste onbeschaamdheid tevens durft noemen?

Al bestond er geen vereeniging ter bestrijding der kwakzalverij, dan zou het toch gepast zijn er op te wijzen, dat dergelijke advertenties niet te huis behooren in een dagblad, waarvan ook de vierde bladzijde niets mag bevatten, wat strijdig is met de goede zeden.

Die advertenties doen echter onberekenbaar meer kwaad dan men zou vermoeden, en waarbij zelfs het eerstgenoemde slechts van ondergeschikt belang is.

Evenals alle middelen der kwakzalvers, worden die, welke geslachtsziekten, vooral die door ontucht te weeg gebracht, moeten bestrijden, onfeilbaar genoemd, en op dien regel maken de pillen no. 2 en no. 3 van den specialen arts geen uitzondering: ze genezen spoedig de eerste pas ontstane en de andere verouderde ziekten. Is dit werkelijk het geval, welnu, dan wordt door het openbaar aanbieden dier geneesmiddelen in de dagbladen de behulpzame hand gereikt aan gewetenlooze speculanten op een der laagste hartstochten, daardoor tevens — wie zal het na een weinig nadenken ontkennen? — de prostitutie bevorderd.

Helpen die geneesmiddelen daarentegen niet, of zijn ze zelfs schadelijk — er zijn schadelijke onder en ook deze pillen zullen hem teleurstellen, die ze gebruikt — dan werkt men het bedrog in de hand ten koste der misleide slachtoffers, die thans het grootste gevaar loopen, door ondoelmatige hulp in het begin hunner ziekte, levenslang de gevolgen hunner onvoorzichtigheid te moeten dragen.

Van alle kwakzalverij met geneesmiddelen is deze zeker de onzedelijkste en de gevaarlijkste.

Wanneer iemand suiker tracht te verkoopen als een middel tegen de vallende ziekte, of zoo als ook gebeurd is, houtzaagsel als eene panacee voor de derdendaagsche koorts, dan komt dat bedrog vrij wel overeen met hetgeen men gewoon is diefstal te noemen, al valt de bedrijver er van niet binnen het bereik der strafwet, omdat hij voorzichtig genoeg is geweest zijn suiker en houtzaagsel een geneesmiddel te noemen. — Het nadeel hierdoor berokkend kan men onder cijfers brengen, maar niet te berekenen is de slechte invloed, dien men uitoefent door zaken, welke nooit besproken worden in tegenwoordigheid van vrouwen en kinderen, voortdurend door de dagbladen onder de oogen van het publiek te brengen, waardoor ongetwijfeld langzaam maar zeker de publieke moraliteit wordt ondermijnd.

En wie kan het aantal dergenen noemen, die eindelijk de hulp van een bevoegd geneeskundige moesten inroepen, toen hun toestand niet langer geheimhouding gedoopte, en zij op de gevoeligste manier hun blind vertrouwen op de raadgevingen van den Hollandschen geneesheer of specialen arts hebben geboet?

De scheikundige samenstelling der pillen, die als no. 2 en 3 van de bovengenoemde advertentie worden genoemd, komt in hoofdzaak hierop neer:

De pillen no. 2, bevatten eenige milligrammen *Cubebine* en een weinig poeder van *Wolfsklauw* (*Lycopodium*) het bekende stuf- of smetpoeder met een bindmiddel tot pillen gemaakt. De eerste stof is een bestanddeel van Cubebe of staartpeper, die ter bestrijding van zekere ziekten in de geneeskunde wordt aangewend, terwijl het daaruit bereide *Cubebine* in de gevallen hier bedoeld zonder eenig nut zal gebruikt worden. Hetzelfde geldt van het uiterst kleine beetje *Wolfsklauw*-poeder.

De pillen no. 3, bevatten als hoofdbestanddeel niets anders dan een weinig van het spiritueuse extract van roode Java Kina met een bindmiddel ter bereiding van pillen. Evenmin als de vorige kunnen ook deze pillen beantwoorden aan het doel, waarvoor ze worden aangeprezen.

Beide soorten van pillen zijn gewikkeld in suiker en een aromatisch poeder (*Cardamom*?) hetzelfde poeder, dat men aantreft bij de drie soorten van reconfortatiepillen, koortspillen enz., van denzelfden fabrikant. Zij worden gelijk de anderen afgeleverd in fleschjes, die men het best kan vergelijken bij miniatuur Leidsche flesschen, door hun eigenaardige bedekking met bladtin. De pillen, 64 stuks in elke flesch, zijn week, en hebben daardoor allerlei vormen, en zien er zeer onoogelijk uit. Verder zijn de fleschjes verzegeld met het bekende drie roosjes cachet, terwijl bij no. 2 niet alleen de kurk, maar ook de bodem en het onderste gedeelte met een laag roodachtig lak is bedekt, waar-

door men alweder aan electriciteit zou gaan denken, en meenen een of ander electrisch middel te zien van MATTEL, den waardigen collega van den specialen arts, wiens wondermiddelen door CLEBAN worden verkocht, en ook door tusschenkomst van den boekverkooper HOOGENBOOM zijn te bekomen.

P. KRUYSE.

Amsterdam, April 1884.

Kindervoedsel en Haarlemsche Kindergort.

Wij moeten terug komen op een artikel in het vorig nummer over den verkoop van Haarlemsche kindergort. Het spijt ons dat het op die manier is geplaatst en zonderling genoeg niet om hetgeen er staat maar om hetgeen er niet staat.

Men heeft toch in dit stukje gelezen, dat wij deze kindergort beschouwden als kwakzalverij. Niets is minder waar. Wij hebben gezegd en in een ingezonden stuk in „de Spaarne-bode” door den winkelier geplaatst, erkent deze het thans zelf, dat deze kindergort niets anders is als *boekweitgries*, zooals door een bevoegd deskundige ons was opgegeven.

Wij voor ons zouden deze meelsoort in de laatste plaats verkiezen als kindervoedsel, het blijkt ons thans echter dat sommige geneeskundigen daaromtrent andere ervaring hebben opgedaan en gaarne geven wij het oordeel van dezen hier een plaats.

Toch blijven wij de uitspraak wraken, waarmee de aanbeveling begint, dat „de fijne bereide kindergort een der beste voedingsmiddelen is en bestemd voor zuigelingen de moedermelk te vervangen;” het is hier niet de keerzijde van de medaille, maar de keerzijde van het zakje, die de waarde bepaalt.

Blijkbaar volgens opgaaf van een uitnemend deskundige wordt daar eene vermenging van deze gort met melk en eene verdere bereidingswijze aangegeven waarbij als ze nauwkeurig wordt gevolgd, vele kinderen ongetwijfeld goed zullen varen.

Doch de zoete koemelk is daarbij het hoofbestanddeel, die bestemd is „de moedermelk te vervangen”; reeds de verhouding geeft het aan: $\frac{1}{3}$ eetlepel van de gort en $\frac{1}{2}$ kan zoete melk, onder bijvoeging nog van een eetlepel suiker en water.

De boekweitgries dient gelijk andere meelsoorten om de koemelk, die door zeer vele kinderen alleen met water verdund en onder toevoeging van suiker niet verdragen wordt, verteerbaar te maken.

Gaarne vermelden wij ten overvloede, dat verschillende personen ons hebben medegedeeld, dat zij bij de kunstmatige voeding hunner kinderen met goed gevolg van deze boekweitgries hebben gebruik gemaakt.

Wij mogen echter niet nalaten daarbij de woorden in herinnering te brengen van iemand, wiens bevoegdheid door elk wordt erkend. Dr. ALLEBÉ zegt het in de vijfde editie van zijn werk over „het kind”:

„Men moet weten en mag bij het uitspreken van een oordeel niet uit het oog verliezen, dat er kinderen zijn, die bij slecht gekozen voedingswijze desniettemin in het leven blijven. Een groot aantal kinderen zijn, bij de eertijds hier te lande toegepaste voedingswijze met brood- en beschuitpap, niet bezweken: nogtans is ten stelligste bewezen, dat pap niet aan de vereischten van volledige kindervoeding voldoet. Wanneer men een gering aantal kleinen nagaat, kan men het zoo treffen, dat de uitwerking niet ongunstig schijnt.”

Doch in één opzicht hebben wij ons vergist. Wij schreven dat boekweitgries bij iederen grutter verkrijgbaar was; dat schijnt niet het geval.

Volgens ons verstrekte inlichtingen wordt zij slechts door enkele grutters bereid en om ze af te leveren in zuiveren staat, zooals de besproken gort, moet de prijs noodzakelijk verhoogd worden.

„Ook de gebruiksaanwijzing is een kwartje waard” schrijft ons iemand. Wij willen de waarde daarvan niet verkleinen, doch ’t zou wat erg zijn, die bij elke halve Kilo in rekening te brengen.

Trouwens nu het bekend is geworden dat hetgeen onder den naam van kindergort in den handel wordt gebracht, *boekweitgries* is, zij ’t ook een bijzonder gezuiverde en met veel zorg bereide soort, zal de concurrentie den prijs allicht tot de normale hoogte terugbrengen; en indien daartoe geene mo-

gelijkheid bestaat dan zal toch nimmer een te hoogen prijs op zich zelf dit of eenig ander artikel bestempelen met den naam van kwakzalverij. Hoe afkeuringswaardig ook in veler oogen; ’t is een bloote handelszaak en ’t ligt niet op onzen weg ons daarmede in te laten.

Wanneer echter getracht wordt dien hoogen prijs te rechtvaardigen door leugenachtige beweringen op het gebied van genees- of gezondheidleer, dan meenen wij ’t recht te hebben die handelwijze als kwakzalverij te kwalificeeren.

’t Was om die reden dat wij deze kindergort bespraken en ook thans het een kolossalen onzin blijven noemen, ’t geen op ieder zakje te lezen staat: *de akker waarop deze gort wordt geteeld, ondergaat een speciale bewerking en bemesting om van de groote voedingskracht verzekerd te zijn.*

Laat de verkooper deze en dergelijke onware beweringen vermijden en eenvoudig adverteeren, zooals wij ’t hem na ons vorig artikel in Amsterdamsche bladen hebben zien doen, wij zullen in dit blad voorzeker geen aanleiding vinden er op terug te komen.

De zwendelarij van Malaspina.

De kwakzalver, die zich Prof. Dr. MALASPINA noemt en te Parijs woont, waar hij tot nog toe door ’t geven van les in de Fransche taal in zijn onderhoud trachte te voorzien, bezit hoegenaamd geen diploma of titel van arts. Hij is een meer dan gewoon gevaarlijk persoon, vooral omdat hij zijne laakbare industrie blijkbaar op groote schaal uitoefent.

De fleschjes, die wij van hem ontvingen, waren gewikkeld in stukken van couranten uit *Rusland, Polen en Hongarije*. In al deze bladen was in de taal van het land dezelfde advertentie geplaatst en een kistje dat om later te melden reden door ons was geweigerd, werd door den expediteur te Rosendaal op order van den afzender, doorgestuurd naar *Zweden*.

Met welk eene sluwe berekening deze man speculeert op de zwakheden en het ongeluk van de slachtoffers, die het wagen zich met hem in betrekking te stellen, leere het volgende.

De gewone advertentie, die hij vooral aan weekbladen toezend en die ook door sommigen in Nederland reeds geplaatst werd, luidt:

„Radicale genezing van elk Zenuwlijden, van Vallende ziekte en van Geheime ziekten » van allerlei aard door mijne speciale methode, » zonder de gezondheid te schaden.

„Geld voor de behandeling is niet eerder » verschuldigd dan na geheele genezing.

„Dr. Prof. A. MALASPINA, lid van verschillende geleerde genootschappen, Parijs enz. » Behandeling per brief.”

Wij vestigen thans alleen de aandacht op het toevoegsel, dat bij de kwakzalvers advertenties meer en meer in gebruik komt, dat „geen geld voor de behandeling” behoeft betaald te worden dan na afloop van de kuur.

Wat er van aan is, zullen wij zien.

Er werd aan ’t opgegeven adres geschreven, dat iemand, die zelf echter de correspondentie niet op zich kon nemen, omdat hij geen Fransch verstond, last had van duizeligheid, soms tot bewusteloosheid toe en verlies van geheugen; vroeger had men hem gezegd, dat hij *syphilitique* was.

MALASPINA antwoordt dat hij voor zijn honorarium, na de genezing te betalen, 50 francs bedingt, dat hij eene gedetailleerde ziekte-geschiedenis verzoekt, doch . . . weet nu reeds te zeggen dat de geneesmiddelen moeten kosten 25 fr. 85 (*f* 12.50), welke men verzocht werd toe te zenden aan zeker adres te Parijs.

Wij wezen er reeds vroeger op, dat deze eigenaardig gespecificeerde som juist het bedrag is, dat voor enkelvoudig port naar ’t buitenland per postwissel kan overgemaakt worden.

Wel wetende dat dit vragen om eene nauwkeurige beschrijving der ziekte, slechts moest dienen om zand in de oogen te strooien, werd alleen het gevraagde bedrag opgezonden, waarop de z.g. medicijnen onmiddellijk werden verstuurd.

Toch was het onmogelijk voor iemand iets van ’t lijden van den patient te weten, want met opzet waren enkele zeer oppervlakkige kentekenen van zenuw-

lijden aangegeven, doch daarentegen den naam van een z. g. geheime ziekte genoemd en nog wel een van de allerergste soort.

Niettegenstaande deze zeer duidelijke tegenstrijdigheid werd tegelijk met de medicijnen een schrijven ontvangen, waarbij de kwakzalver verklaarde „qu’a » près avoir fait d’importants ré flexions, la maladie » n’était pas du tout sérieuse et que le malade » ressentira bientôt de heureux résultats de guérison”, maar dat eene driedubbele hoeveelheid geneesmiddelen noodig was en men daarom verzocht werd bij den ontvangst van het kistje nog 58 fr. 50 (*f* 27.75) als rembours te betalen.

Hierop werd teruggeschreven, dat men weigerde het kistje onder die voorwaarde in ontvangst te nemen; een nieuwe aanmaning volgde daarop om toch vooral, vooral deze goede gelegenheid om zeker en vast genezen te worden niet te laten voorbijgaan „le malade aura le bonheur de recouvrir une bonne santé.”

Men bleef echter namens de zieke, bij zijne weigering volharden, en drong er ten sterkste op aan de medicijnen voor het reeds toegezonden bedrag te mogen ontvangen, tevens werd er, als in ’t voorbijgaan bijgevoegd, dat men zich in den naam der ziekte had vergist en dat de lijder was *épileptique*, niet *syphilitique*.

Wat men met dit laatste bijvoegsel op ’t oog had gehad, slaagde volkomen, de bedrieger beet in het aas, dat hem werd voorgehouden.

Onmiddellijk kwam het antwoord, dat de geleerde heer nu eerst recht zeker was van de ziekte en zich gelukkig achtte onfeilbare genezing te kunnen beloven, maar.... het was waarschijnlijk, dat hij van deze gelegenheid wilde gebruik maken om de porto’s zijner brieven met woeker terug te halen, ten minste.... men zou thans 63 fr. 65 (*f* 30.25) rembours bij ontvangst der medicijnen moeten betalen.

Ook dit werd geweigerd en zooals wij in ’t begin zeiden, de expediteur te Rosendaal kreeg last het kistje door te zenden naar Zweden en de gewaande lijder ontving eindelijk voor zijn *f* 12.50, tegen betaling van *f* 2.10 voor vracht, acht kleine fleschjes.... zoogenaamde medicijnen.

Om de geheele zaak als een zwendelarij te doen kennen, doet het er eigenlijk weinig toe om te weten, wat zij bevatten.

Het lid onzer vereeniging, de heer F. A. J. GULDENSTEEDEN EGELING, apotheker te Zeist heeft zich echter de moeite getroost om ze te onderzoeken, ten einde ook hen te overtuigen die van meening mochten zijn, dat er wel eens iets bijzonders in aanwezig kon zijn.

’t Onderzoek leerde dat het vocht bestond uit een oplossing van ’t overbekende *brometum kalicum*, met wat suiker en door plantenaftreksel bruin gekleurd.

En met deze stoffen zouden dan binnen weinig tijds, zeker en onfeilbaar een persoon genezen kunnen worden, onverschillig of hij aan *syphilis* leed dan wel aan *vallende ziekte*!

’t Zou belachelijk zijn, wanneer ’t niet zoo hoogst treurig ware; want wij herhalen wat wij vroeger schreven, hoe weinigen zullen er zijn die bij zulk een aandrang, onder zulk eene aanhoudende verzekering van stellige genezing, niet zullen eindigen met het gevraagde geld, in dit geval de waarlijk niet geringe som van *f* 12.50 + *f* 30.25 = *f* 42.75, den kwakzalver toe te zenden, met wien zij argeeloos in correspondentie zijn getreden, omdat hij annonceerde dat „de gelden voor behandeling” niet eer dan na totaal herstel betaald behoeften te worden.

En nog veel erger, hoevelen verspelen onherstelbaar hunne genezing, omdat zij in eene vreeselijke ziekte als syphilis, geloof hechten aan de verzekeringen van een zwendelaar, die het alleen en uitsluitend te doen is om zooveel mogelijk geld te slaan uit hun ongelukkig lijden.

En nu nog iets; inlichtingen over dezen persoon door ons ingewonnen hebben ons medegedeeld, dat hij op finantieel gebied weinig te vertrouwen, en het bijna zeker is, dat MALASPINA zelfs de uitgevers niet betaalt, die hij door zijne circulaires heeft verlokkt om zijne advertentie in hunne nieuwsbladen te plaatsen.

Waarschijnlijk om hunne vorderingen te ontloopen verandert hij, zooals nu onlangs weer is geschied, gedurig te Parijs van woonplaats.

Dit is met meer van zijn soort het geval en als regel kan men bijna aannemen, dat die buitenlanders, welke zich niet door middel van de bekende advertentie-bureaux tot de uitgevers wenden, maar door afzonderlijke circulaires hunne advertenties aanbieden, zich later weinig bekommeren om de toegezonden nota's wegens plaatsing.

Zouden nu de uitgevers niet zoo verstandig kunnen zijn om in alle geval die advertenties te weigeren, waarvoor geen voldoende garantie van betaling wordt verstrekt? Wij zijn er van overtuigd dat vele ergerlijke aankondigingen achterwege zouden blijven.

Hoe sluw mannen als MELASPINA ook daarbij te werk gaan is ons overigens gebleken. Bij het aanbod zijner advertentie geeft hij een drietal namen op, met schijnbaar goeden klank, in Frankrijk en Italië, waar referenties omtrent zijn persoon te krijgen zijn. Aan geen der bijgevoegde adressen is eenig bericht van hem te verkrijgen.

Hoe erg het is bij onze burenen.

In Duitschland is de uitoefening der geneeskunst geheel vrij, elk geëxamineerd en bevoegd of niet, mag zich met genees-, heel- of verloskundige praktijk onledig houden.

Voor de artsnijbereidkunst echter bestaat beperking; de apotheker moet, nadat hij examen heeft gedaan, om zijn vak te kunnen uitoefenen een der bestaande apotheken koopen. Het aantal dezer apotheken is zeer beperkt, daartusschen verrijzen echter in den laatsten tijd meer en meer zoogenaamde wilde apotheken en drogistwinkels. Hunne bezitters mogen weliswaar geene recepten gereed maken, doch de verkoop van zeer vele geneesmiddelen en zoogenaamde specialiteiten kan hun onder zekere omstandigheden niet worden belet.

't Zijn vooral deze personen die ook in de Nederlandsche bladen allerlei geheimmiddelen adverteeren om zich zelf klandizie te bezorgen. Meestal geven zij daarbij voor, een geneesheer aan zich verbonden te hebben die de correspondentie met de patiënten voert en naar gelang van omstandigheden wijziging brengt in de geneesmiddelen.

Wij hebben herhaaldelijk aangetoond dat dit beveren geregeld een leugen is en dat zoo'n gewaande apotheker niet anders doet dan dezelfde medicijnen toe te zenden aan ieder patiënt, die onnoozel genoeg is op zijne advertenties te schrijven.

In Duitschland zelf gingen zulke lieden tot nog toe somwijlen voor hun nering op reis, ook daarvan deelden wij vroeger een voorbeeld mee; zij zochten in steden en dorpen patiënten op en bereisden hunne klanten evenals gewone handelsreizigers.

Hieraan is sedert eenigen tijd een einde gemaakt; eene nieuwe wet is aangenomen, waarbij weliswaar het beginsel van vrijheid in de uitoefening der geneeskunst niet is aangetast, doch waarbij het uitoefenen van geneeskundige praktijk, rondtrekkende van de eene plaats naar de andere (im Umherziehen), aan onbevoegden is verboden.

Iemand in Dresden, die reeds langen tijd zulk een negotie gedreven had en zich thans in zijn bestaan zag bedreigd, vroeg daarom per advertentie een in Duitschland geëxamineerden en geapprobeerden docter om voor hem deze reizen te ondernemen.

Door prospectus, circulaires en advertenties zou de komst van den dokter telkens worden bekend gemaakt in de plaatsen waarheen hij zich zou begeven, terwijl hij niet anders te doen had dan de patiënten aldaar te spreken en de specialiteiten van zijn patroon voor te schrijven of uit te reiken.

Dat de zaak voor dezen winstgevend was, bewees zijn aanbod; hij loofde namelijk een vast salaris uit van f 2000 tot f 2500, behalve vrije reis- en verblijfkosten.

't Is te hopen dat de man nergens een geneeskundige mag vinden, die zich in zulk een dienst wil verlagen.

Pillen tegen zwaarlijvigheid.

Een likeurtje om mager te worden, de zoogenaamde *Anti-Obesitas* van de *Créchy*, hebben wij vroeger eens besproken (Jaarg. II, No. 10). Dat middelje schijnt echter, zooals zoovele andere, alweer van de markt verdwenen, en de advertenties,

met de afbeeldingen der ongenezen zwaarlijvige en de genezen vermagerde patienten zijn niet meer te vinden.

Als 't publiek geen drankjes meer wil nemen is het toch licht geneigd om wat pillen te slikken en zoo worden dan nu *Pilules contre l'obésité* aan den man gebracht, *Pilules du docteur Bilandel*, zooals zij heeten en *préparées par A. Dameraal* te Parijs.

Men koopt een blikken doos met 100 der dikke rood gekleurde pillen voor f 2.50 en moet daarvan 10 tot 20 per dag innemen, tot dat . . . . de zwaarlijvige patient tot een slanke figuur is teruggebracht.

Hoelang dat zal duren, dus hoeveel doozen van een rijksdaalder men zal moeten slikken, zegt de gebruiksaanwijzing niet. Dit zou dan ook moeielijk zijn op te geven, want al slinkt zijn beurs gedurende de kuur, wij durven niet te verzekeren dat het met de gestalte van den patient evenzoo zal gaan.

Het lid der Vereeniging, de Heer D. v. d. WEERD te Kampen, heeft de pillen onderzocht en zij bleken te bestaan uit *Ammonium jodide* (onzuiver) omgeven door suiker en met *karmijn* rood gekleurd. Er is dus wel overeenkomst met het bovengenoemde likeurtje, dat een oplossing van *Kalium jodide* was. Ook in de uitwerking die zij willen hebben is er veel overeenkomst met de *Anti-Obesitas*. In de groote hoeveelheden ingenomen die de gebruiksaanwijzing voorschrijft is *Ammonium jodide* geen onschuldige stof. Wie de pillen op die wijze langen tijd inneemt zal aan zijn gezondheid in 't algemeen en aan zijn spijsverteringsorganen in het bijzonder een niet gering nadeel berokkenen. Men wachte zich dus niet alleen om zijn beurs maar ook om zijn gezondheid voor de kuur van den kwakzalver „die mager maakt”. Als er tegen zwaarlijvigheid iets te doen is, ligt de hulp niet in eenige dozen pillen of eenige flesschen vocht, maar in een gepasten leefregel. Daarover raadplege men zijn geneesheer.

De verkooper van deze pillen sluit juist dien eenigen weg om tot verbetering te geraken af, door in zijn prospectus te zeggen dat men bij 't gebruik van zijn pillen niets aan den leefregel of zijn dagelijksche gebruiken behoeft te veranderen. Ongewijfeld zullen daardoor meerderen gelokt worden tot het gebruik van zijn pillen, want alleen deze te slikken, zonder overigens iets in zijn gewoonten te wijzigen, is zeker gemakkelijk, maar te talrijker zullen daardoor ook zij zijn, die bedrogen uitkomen.

Herhaalde Waarschuwingen.

Zwitsersche pillen van Richard Brandt te Schaffhausen. Deze pillen is men ongeveer 2 jaar geleden begonnen in ons land te exploiteeren, met een verbaazenden ophef, alsof het geheel iets nieuws en bijzonders was en voortdurend treft men allerlei bluffende advertenties er van aan. Het is echter alweer een zeer cud middel onder een nieuwen naam, want het onderzoek van den heer v. Gelder, milit. apoth. te Leeuwarden, heeft ons geleerd dat het hoofdbestanddeel aloë is, het purgeermiddel dat reeds in zoo veel vormen aan den man gebracht wordt. De pillen kunnen dus ontlasting veroorzaken, maar verder doen ze geen nut en zeker schade als men er zijn ingewanden aan gewent.

Hiertegenover maakt het een zonderlingen indruk in de lange »ingezonden mededeelingen” en advertenties in de nieuwsbladen te lezen dat ongeveer alle ongesteldheden er door genezen worden en zelfs, zooals woordelijk daarin wordt gezegd: »zware en gevaarlijke ziekten.” Die aanbevelingen dragen dikwijls tot opschrift: „Geneeskundige brieven” om daardoor het publiek op een dwaalspoor te brengen. Ook vindt men aan 't hoofd er van nu en dan gedrukt: »Een ware huis- en familieschat.” Nu, een schat zijn ze en hulp hebben ze werkelijk aangebracht, maar slechts aan één persoon, aan Richard Brandt, die door het denkbeeld om die algemeen bekende aloë weer eens een nieuwen naam te geven en met veel leugens aan te bevelen, een aardige geldsom bijeen brengt.

Miraculo preparaten. In den laatsten tijd wordt weer de volgende advertentie geplaatst:

Zwakke toestanden worden bij oude en jonge mannen blijvend onder waarborg genezen door de wereldberoemde *Miraculo-Preparaten* van den Medicinalraad Dr. MÜLLER, die verschillende gouden medailles verworven hebben en aan elk verzwakt lichaam de kracht der jeugd teruggeven. Nieuwe wetenschappelijke verhandeling in de Nederlandsche taal, tegen toezending van 60 cent in postzegels, geheim en franco.

Wij herinneren er daarom aan, hoe wij kort geleden hebben aangetoond, dat noch bij oude noch bij jonge mannen eenige geneezing mogelijk is door

deze preparaten en ook geen kracht der jeugd daardoor kan teruggegeven worden. Het onderzoek van het lid der Vereeniging Dr. van Hamel Roes heeft geleerd dat men niets ander krijgt dan wat spiritus (brandewijn) om mee te wasschen en een ijzermiddelje om in te nemen. — Verder zij hier herhaald:

Dat er geen Medicinalraad Dr. MÜLLER bestaat, maar de geheele zaak een exploitatie is en de beloofde waarborg niets als een klank zonder beteekenis.

Dat de nieuwe wetenschappelijke verhandeling in de Nederlandsche taal, niet nieuw en niet wetenschappelijk en zelfs in 't geheel geen verhandeling is, maar een erbarmelijke reclame voor de genoemde middelen in onbeholpen taal te zaam geflansd.

Niemand zij dus zoo onnoozel om, al ware 't ook enkel uit nieuwsgierigheid 60 cts. weg te werpen door de enkele bladzijden druks te laten komen.

Injection Brou. Bestaat uit 200 gram waterig aftreksel van 0,5 gram opium, 1 gram saffraan en 0,5 gram catechu, waarin 3 gram zinkvitriool en 1,5 gram loodsuiker opgelost zijn. Deze hoeveelheid kost 2,50 en zou voor een tiende van dien prijs nog met winst te leveren zijn.

Door zijn loodgehalte moet dit middel als zeer gevaarlijk beschouwd worden. Niet dadelijk maar na voortgezet gebruik, dikwijls eerst als met het gebruik is opgehouden, volgt lood vergiftiging, waarvan de geneesheer dan slechts moeielijk de oorzaak kan opsporen. Met een gewetenlooze leugen heet het in de dagelijksch geplaatste advertentie, *hygienisch onfeilbaar en voorbehoedend!* Natuurlijk wordt ook hierbij weer gezegd *verkrijgbaar in de voornaamste apotheken*, terwijl nauwelijks een enkele apotheker te vinden is die zulk een bedrog in de hand wil werken.

Tandpoeder van J. G. Popp bestaat volgens HILDKOMEN waar zijn. Het scheikundig onderzoek van het lid der Vereeniging den Heer F. M. Rasker heeft namelijk geleerd dat het enkel bestaat uit: *glycerine*, *spiritus*, een spoor *zoutzuur* en een weinig vluchtige olie voor den aangename geur. Vette olie is er niet in en het goedje geeft dus geen vetvlekken. Maar deze negatieve verdienste is dan ook al het verdienstelijke dat er in te vinden is.

„Voorkomt en geneest in 24 uren het uitvallen van het haar,” dit is, zooals ieder zal begrijpen, die gelezen heeft hetgeen we vroeger schreven over den haargroei door geen enkel vocht te bereiken. En het andere, wat in de advertentie gezegd wordt, geldt voor die *oenoline* zoomin als voor enig ander haarmiddel. De *oenoline* is een onschuldige mengseltje, dat niets zal uitwerken, en gerust zou de fabrikant het slot van de advertentie kunnen laten luiden: *vekt niet, vet niet, en doet niemandal.*

Behalve natuurlijk den „uitvinder” en zijn depôt-houders hun buidel vullen. Want voor een flesch van het vocht, die met cartonnen koker en fraai etiket wel voor 20 cent zou te leveren zijn, en dan nog met voordeel, wordt f 1,90 betaalt, wat men bezwaarlijk een »bescheiden winstje” kan noemen.

CORRESPONDENTIE.

— *Aan de leden der Vereeniging.* Het jaarverslag met de rekening over 1883 kon door ongesteldheid van den Secretaris-Penningmeester nog niet verzonden worden. Dit is ook de reden, waarom dit nummer enkele dagen te laat verschijnt.

— In de afgelopen maand zijn 11 nieuwe leden toegetreden; de namen deelen wij later mede.

— Sommige leden die zich welwillend belasten met de gratisverspreiding van 't Maandblad, ontvangen honderd of meer exemplaren. Tot ons leedwezen moeten wij mededeelen, dat aan niemand in 't vervolg meer dan dertig kunnen worden verstrekt. Ook anderen wien het mocht blijken, dat zij al de afdrucken, die zij tot nog toe ontvingen, niet meer behoeven, worden verzocht op te geven met hoeveel minder zij kunnen volstaan.

Deels is de groote verspreiding door enkele leden niet meer zoo noodig als vroeger, omdat die verspreiding thans door meerdere handen geschiedt, maar vooral moet deze maatregel worden toegepast, nu de toestand van de kas eischt gedurende enkele maanden de oplaag van 't Maandblad met één t t tweeduizend exemplaren te verminderen.

— *Aan de redactie van Ons Belang,* Orgaan van Eigen Hulp. *Non omnia possumus omnes.* Wij blijven verdeling van arbeid voorstaan, al erkennen wij volmondig de wensche-lijkheid om het publiek te waarschuwen tegen het nadeel-ige voor de gezondheid van sommige artikelen voor huis-houdelijk gebruik.

G. te Salatiga. Gaarne zullen wij een onderzoek instellen naar *Murry's specific*, doch daarvoor is 't noodig, dat gij of iemand anders het ons toezendt of althans nadere inlichtingen verschaft.

— L. te R. Dank voor de mededeeling, in 't volgende nummer.

— Dr. F. Alleen het annunceren van tandpoeder enz. is geen kwakzalverij. Wij zullen onderzoeken of gebruik wordt gemaakt van een valschen naam.

— Verschillende stukken moesten blijven liggen.

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Dit blad verschijnt den eersten van elke maand. Prijs per jaar f 1.25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. Over de contributie wordt in de eerste drie maanden beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij wenschen ter verspreiding.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.
 Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abeoude.
 P. KRUYSSSE, Apotheker „ Amsterdam.
 Mr. J. C. MELJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.
 Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden, Secretaris-Penningmeester.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No. 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

INHOUD:

Berichten: Uit het jaarverslag. — Over de Tentoonstelling. — Drie voorstellen voor de verg. v. d. Maats. v. Pharmacie. — Zeelucht in een doosje. — Een verklaring van het Departement Amsterdam. — Een fraaie reclame. — Een nieuwe streek van Richard Brandt. — Prentjes als reclames.

Rechtszaken: Uitlokken tot overtreding? — Verboden verkoop van Haarlemmerolie. — Verantwoordelijkheid voor den inhoud van advertenties.

Homeriana of Herba Homeriana, het geruchtmakende middel tegen tering. — Dragées Dupont. — Fellow's stroop van hypophosphieten.

Boekbeoordeling.

Kleine Mededeelingen: Electro-medicale amuletten. — Onschadelijk krulwater. — Kracht der reclame. — Zelts Shakespeare.

Correspondentie (o.a. over een likdoornmiddel en Salicylate Callman).

Herhaalde Waarschuwingen: Dr. Hanneman's droppels. — Biscuits Ollivier. — IJzer van Bravais. — Hoofdpijndroppels van Kerwand. — Abshaubin's of Anti-Rhumatische Watten. — Pillen van Blair.

Dit nummer is gratis verkrijgbaar bij den Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Berichten.

Met dit nummer worden aan de leden verzonden het jaarverslag en de rekening over het jaar 1883.

Daaruit blijkt o.a. dat het ledental in den loop van dat jaar van 520 tot 782 is gestegen en dus met meer dan 50 procent is toegenomen. Van het Maandblad werden ruim 91.000 exemplaren gratis verspreid en bovendien nog ruim 17.000 kleine blaadjes, zoodat er door de Vereeniging meer dan 108.000 stuks drukwerken met nuttige waarschuwingen onder het publiek werden gebracht.

Vele leden zonden bijdragen of bouwstoffen voor het Maandblad en van 17 middelen, die tot nu toe niet onderzocht waren, werd door de leden der Vereeniging een chemisch of microscopisch onderzoek verricht.

De inkomsten der Vereeniging bedroegen ongeveer f 1800, waaronder f 200 van de Ned. Maats. ter bevordering der geneeskunst en een nog iets grootere som van extra-bijdragen der leden. Daarentegen bereikten de uitgaven een nog hooger bedrag en kon het nadeelig saldo van het jaar 1882 ten bedrage van f 403 niet geheel worden aangevuld, maar werd het slechts verminderd tot een bedrag van f 231.

Terwijl het verslag de overtuiging uitsprekt dat de Vereeniging ook dit jaar nuttig is werkzaam geweest, ter waarschuwing tegen een bedrog dat de gezondheid en de welvaart bedreigt, eindigt het met een opwekking tot de leden om in hunnen kring vrienden en kennissen aan te sporen om mede het doel der Vereeniging te helpen bevorderen.

Het plan om bij gelegenheid van de volgende algemeene vergadering der Vereeniging, waarschijnlijk in 't laatst van Augustus te Amsterdam, voor de leden een tentoonstelling te houden van kwakzalvers-attributen, zoodaans aanplakbiljetten, brochures, prentjes, prospectussen, almanakken, strooibiljetten, met advertentie's overvalde nieuwsbladen enz. enz. zal denklijk tot uitvoering komen.

Wie daarvoor nog iets heeft bij te dragen wordt verzocht het te zenden aan het lid van het bestuur den heer P. KRUYSSSE, apotheker te Amsterdam, die voorloopig de zorg voor deze zaak heeft op zich genomen.

Op de agenda voor de algemeene vergadering van de Nederlandsche Maatschappij ter bevordering van pharmacie, die dit jaar op 26 Juni te Groningen zal worden gehouden, komen een drietal punten voor, waarvan wij de aanneming zeer zouden toejuchen.

Het eerste is het voorstel van het hoofdbestuur om van wege de Maatschappij de geneeskundige Inspecteurs te wijzen op het veelvuldig voorkomen van onbevoegden verkoop van geneesmiddelen, vooral in groote steden, met het verzoek krachtiger dan tot nu toe van de middelen, welke de wet aanbiedt, gebruik te maken om die misbruiken te beteugelen.

Verder wordt door het Departement Rotterdam voorgesteld dat aan de Maatschappij ter bevordering der geneeskunst zou te kennen gegeven worden, dat het den apotheker niet geoorloofd is om voorschrift van een geneeskundige zoogenaamde geheim- of depôtmiddelen af te leveren, daar hij voor de samenstelling dezer middelen niet verantwoordelijk kan zijn.

Eindelijk vinden wij een voorstel van het Departement Amsterdam, dat de leden onzer vereeniging zeker het meest zal interesseeren, luidende: dat de Algemeene Vergadering besluite, om jaarlijks eene som beschikbaar te stellen voor de Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Om twee redenen hopen wij dat dit voorstel zal worden aangenomen. Vooreerst om den financiëlen steun, die daardoor onze Vereeniging zal krijgen en die zij zeer noodig heeft. Wel weten wij dat de Maats. voor pharmacie niet over ruime geldmiddelen heeft te beschikken, maar ook een betrekkelijk klein bedrag is welkom.

Ten tweede zou de aanneming van het voorstel ons genoeg doen door den zedelijken steun die daardoor onze Vereeniging zou ondervinden van de Maatschappij, welke de vertegenwoordigster is van den apothekerstand in ons land. Hoewel zeer vele apothekers lid onzer Vereeniging zijn zouden wij een zoodanige erkenning dat de apothekers in het algemeen hare arbeid nuttig oordeelen, wat enkelen ook in ondergeschikte punten mogen afkeuren, van veel belang achten.

Wel is de Maatschappij voor Pharmacie zelf ook meermalen werkdadig tegen de kwakzalverij opgetreden en zou zij dus, thans weer dien wege inslaande, zelf de som kunnen gebruiken welke zij voor het doel beschikbaar acht, doch het behoeft weinig betoog dat men met een kleine som meer nut doet, wanneer men ze voegt bij de kleine sommen die honderde anderen voor het doel besteden, dan wanneer men er zelfstandig, afgescheiden van de anderen, in den bedoelden zin mee gaat werken. Eendracht maakt ook in den strijd tegen de kwakzalvers macht.

Te meer hopen wij dat de Nederlandsche Maatschappij voor pharmacie onze Vereeniging eenigen steun en een bewijs van sympathie geve, nu in België niet alleen Le Cercle Medicale te Antwerpen, maar ook La Société de Pharmacie d'Anvers als lid is togetreden, de laatste tegen betaling van de viervoudige contributie.

Men heeft reeds vele onmogelijke waar aan den man zoeken te brengen, doch misschien is er geen bespottelijker en naar het schijnt dommer poging gedaan om iets te doen doorgaan voor wat het onmogelijk zijn

kan, dan die waarvan een Amerikaansche advertentie, die ons wordt toegezonden, blijk geeft.

Het opschrift luidt *Ocean air produced in homes*, dat is, zoodaans wij dit zouden vertalen: *Zeelucht, bij zich aan huis bezorgd*. Voor 1 dollar koopt men het en heeft men voor 3 maanden genoeg, om de lucht in zijn vertrekken te ververschen en bovendien zich van verkoudheid en andere kwalen te genezen.

Als de Amerikanen zich laten verleiden tot koopen, twijfelen wij niet of het debiet zal zich spoedig ook tot Europa uitbreiden.

De groote meerderheid der Amsterdamsche apothekers, namelijk die welke leden zijn van het Departement der Maatschappij voor pharmacie, hebben het nuttig geoordeeld op nieuw te doen uitkomen dat zij niet de hand willen leenen aan kwakzalverij en de volgende verklaring gepubliceerd:

Het Departement Amsterdam der Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Pharmacie, in aanmerking nemende, dat bij vele ter goeder naam bekend staande apothekers hier ter stede, herhaaldelijk geheimmiddelen, zoodaans Zwitsersche Pillen van Brandt, enz. worden gevraagd, bericht dat de attervering van zoodanige kwakzalversmiddelen door de leden van bovengenoemd departement niet geschiedt, als in strijd met de wet, regelende de uitoefening der Artsenijbereidkunst, en met eene waardige uitoefening der Pharmacie.

P. KRUYSSSE, *President*.

M. J. v. D. PLAATS, *Secretaris*.

Onder het opschrift *Un scandale au théâtre* verhaalt een Fransch blad uitvoerig de opschudding, die bij een voorstelling van »Frou-frou» onder een der eerste bedrijven ontstond, door dat een der vooraan zittende toeschouwers een hevige hoestbui kreeg en het geheele parterre er op aandrang den hinderlijken persoon te verwijderen. — Toen liet een der aanwezigen den persoon een doosje overreiken. De man gebruikte er iets uit, de hoest bedaarde, en zonder iemand te hinderen, kon hij verder de voorstelling tot het einde toe bijwonen.

Het doosje, zoo vervolgt daarop het blad, bevatte Pastilles van X. Y., verkrijgbaar tegen zooveel, bij die en die . . . . .

RICHARD BRANDT, de bekende pillenfabrikant te Schaffhausen, heeft aan de apothekers in Oostenrijk een circulaire gezonden, waarin hij bun mededeelt, dat de samenstelling zijner pillen door hem is veranderd. De aloë, waarvan den verkoop zonder voorschrift van een bevoegd geneeskundige aan de Oostenrijksche apothekers is verboden, heeft hij nu vervangen door het extract van gezegende distel en venetiaansche zeep!!

De uitwerking der pillen wordt hierdoor vrijwat gewijzigd, maar dit is voor Brandt geen bezwaar, als de pillen maar verkocht worden. Ook de advertentie's zullen voor Oostenrijk denklijk wel dezelfde blijven. Zeggen dat de pillen onfeilbaar zijn tegen alle kwalen kan de fabrikant altijd, onverschillig waar ze uit bestaan.

HOLLOWAY is niet de eenige, die zoodaans wij in een vorig nummer zeiden, gebruik maakt van

fraaie prentjes om voor zijne kwakzalverijen reclame te maken.

Wij hebben reeds in ons bezit een reeks sierlijk uitgevoerde plaatjes met vergulden achtergrond, waarop min of meer geestige en fraai gekleurde tafereeltjes zijn voorgesteld en daaronder samenspraken om de aandacht te vestigen op de eene of andere z. g. specialité.

Een dezer stelt voor eene Parijsche grisette, tamelijk gedecolleteerd, die aan den arm van haar cavalier van een bal schijnt te komen: *Je sens que j'ai froid* roept zij uit, *Sois sans crainte* is 't antwoord, *j'ai de la Pâte Zed!*

Op een ander plaatje doet een galante huisknecht eene declaratie aan een coquet kamermeisje met het onderschrift:

Vrai le Quina Laroche c'est aussi bon au coeur, qu'à l'estomac.

En op een derde tafereel legt men een tooneeldokter uit den tijd van Molière de woorden in den mond:

Alors ce Fer diastase . . . se permet de guérir sans moi?

Waarlijk men weet zijn waar aan den man te brengen!

Rechtszaken.

Bij de behandeling eener rechtszaak, betreffende den ongeoorloofden verkoop van geneesmiddelen, voor de arrondissements-rechtbank te Amsterdam, werd de houding van den rijksveldwachter gegist, die geen moeite gespaard had om den beklaagde in den val te brengen.

Juist bij overtreding der geneeskundige wetten wordt deze wijze van constateeren dikwijls aangewend en het is vaak niet mogelijk om langs anderen weg daarvan het wettig bewijs in handen te krijgen.

't Is daarom van belang te vernemen wat over deze handelwijze gezegd werd door het rechtskundig lid van den Geneeskundigen Raad van Z.-Holland, Prof. Mr. G. A. VAN HAMEL te Amsterdam, (Raadszitting 11 December 1883).

„Op de vraag of zij al dan niet geoorloofd is, kan „geen algemeen antwoord gegeven worden. Over dergelijke gevallen moet in *concreto* geoordeeld worden. „Uitlokking tot overtreding kan bestaan, 1°. wanneer „eenige overreding werd aangewend bij den winkelier „en deze aanvankelijk weigerde; 2°. wanneer, ook zelfs „zonder eenige overreding, eenvoudige aanvraag tot „verkoop gedaan werd bij een winkelier of drogist, „van wien volstrekt niet bekend was dat hij dit deed. „'t Zou dan kunnen zijn dat die ééne, zelfs eenvoudige „vraag voor hem de gelegenheid schiep tot eene overtreding, welke hij anders niet begaan zou hebben.

„Maar de gevallen doen zich meestal aldus voor: „een winkelier overtreedt de wet en dit is bekend, niet „door algemeene ongegronde verdenking, maar bekend „uit mededeelingen van geloofwaardige personen*), „doch 't wettelijk bewijs ontbreekt en de overtredingen „worden voortdurend straffeloos gepleegd. Dán is „zulk eene handeling geen uitlokken „van overtreding. De overtredingen geschieden „bij alle gelegenheden; ze hebben plaats gehad vóór „den inkoop door de politie en zullen plaats hebben „daarna; de wetsovertreding wordt voortdurend gepleegd; de geconstateerde gevallen vormen slechts „enkele schakels in den keten, maar al de schakels „zamen maken den keten uit.”

Een der vakbladen op geneesk. gebied, het *Pharmaceutisch Weekblad*, deelde onlangs (4 Mei) op de vraag van een zijner lezers mede:

»De verkoop van Haarlemmer-olie door niet-apothekers »is niet strafbaar.»

Om allen wie het aangaat beter in te lichten, herinneren wij aan het volgende uit de *Handelingen van 't Geneesk. Staatsstoezicht*, 1882 blz. 209.

»Door de rechtbank te Middelburg werden (in den »loop van dit jaar) 4 personen veroordeeld tot f1 boete, »wegens onbevoegd verkoopen van Haarlemmer-olie te »Vlissingen.»

't Is duidelijk dat het met sommige rechtsverhoudingen in ons land niet in orde is. Reeds meer dan eens hebben wij door voorbeelden er op gewezen welk een ontzaglijke moeite het kost voor iemand om zijn naam uit een advertentie te doen verdwijnen, wanneer hij daarin zij 't al of niet met vroegere toestemming, als depothouder of tot aanbeveling van geheimmiddelen wordt genoemd.

De uitgever van 't nieuwsblad, waarin de advertentie voorkomt, acht zich in den regel niet gerechtigd om op eigen gezag wijziging te brengen in den inhoud

*) Of door advertenties en publieke geschriften, zouden wij er bij wenschen te voegen.

Wij hebben toch hier meermalen te doen met het zonderlinge feit, dat overtredingen, bestaande in den verkoop van Urbanaspillen, Zwitsersche pillen en meer andere artikelen, door depothouders aan wie deze verkoop niet geoorloofd is, publiek in de nieuwsbladen of op prijscouranten worden aangekondigd.

Red.

van de advertentie en de een of andere inzender, vaak in 't buitenland, stoort zich evenmin aan de brieven van den persoon, wiens naam tegen zijn zin wordt gedrukt.

't Wordt meer dan tijd dat een rechterlijk vonnis in dezen eindelijk eens ga beslissen, bij wien de verantwoordelijkheid berust van den letterlijken inhoud van advertenties.

Vooraf komt het dikwijls voor dat apothekers ten rechte als depothouders in advertenties worden genoemd, en op geen manier kunnen bewerken dat daaraan een einde gemaakt wordt. Wij weten ten slotte aan die apothekers geen anderen raad te geven dan: laat de uitgevers van de nieuwsbladen per deurwaarders exploit sommeeren de namen weg te laten en wordt daaraan niet voldaan, stel dan uw belangen in handen van een rechtsgeleerde.

HOMERIANA of HERBA HOMERIANA,

het geruchtmakend middel tegen tering.

Sinds langer dan een jaar wordt in Duitschland met groote volharding een z.g. onfeilbaar middel tegen longtering in den handel gebracht.

De wijze van exploitatie getuigt van verregaande stoutmoedigheid, geen enkel der onderkwakzalvers gebruikelijke middelen van reclame wordt verwaarloosd; 't lijkt dus bijna geen twijfel of den een of anderen tijd zullen de advertenties ook onze grenzen overschrijden en niet onwaarschijnlijk zullen reeds thans sommige ongelukkige lijdens het hooggeprezen middel uit 't buitenland hebben betrokken.

Wij achten het daarom gewenscht er thans reeds tegen te waarschuwen.

Men heeft het nieuwe produkt den klassieken naam gegeven van *Homeriana* of *Herba Homeriana*, zoo 't heet naar den ontdekker, een koopman te Triest die zich PAUL HOMERO noemt en de plant in Rusland voor 't eerst gevonden en verzameld zou hebben.

De talloze advertenties, waarvan wij er o.a. in een Duitsch blad eene vonden van een gansche kolom lengte, zijn er geheel op ingericht om lezers, die zich door de gewone, vaak plompe grootsprekerijen niet meer laten beetnemen, door een schijn van wetenschappelijkheid te bedotten.

„Zooals bekend is”, zoo leest men b.v. in eene dezer, „gelukte het eenigen tijd geleden den Regeeringsraad Dr. ROBERT KOCH te Berlijn, het bewijs te leveren, dat de oorzaak dezer vreeselijke ziekte (long-tuberculose, longtering) gelegen is in mikroskopische parasieten (woekerdierpjes, die slechts onder 't mikroskoop zichtbaar zijn), de zoogenaamde tuberkel-bacillen.”

„Verdere op 't voetspoor van KOCH gedane onderzoekingen van Dr. EHRLICH en Prof. BAUMGARTEN te Königsberg, hebben met zekerheid aange-toond, dat de tering is eene infectie d. i. besmettelijke ziekte.”

„Door deze ontdekkingen werd aan de therapie (leer der geneesmiddelen) den weg gewezen, waarlangs zij zich zou moeten bewegen om deze vispelturige ziekte met goed gevolg te bestrijden.”

Na dezen hoogdravenden aanhef volgt, niet de mededeeling van 't resultaat der onderzoekingen van dezen of genen geleerde, maar de opgaaft dat bovengenoemde HOMERO op zijne reizen zeker kruid heeft ontdekt.

Dit kruid wordt door eene firma te Triest, die het in den handel brengt, gedroogd en fijn gesneden. 't Wordt in dien toestand afgeleverd in pakjes en moet door de patienten als thee getrokken en gedronken worden, alle twee dagen één geheel pakje te gebruiken.

Eenvoudig genoeg dus en 't is niet te verwonderen, dat duizende lezers het middel willen beproeven, waardoor de affaire weldra zulk eene uitbreiding heeft erlangd, dat door de firma filiaal-inrichtingen worden opgericht.

En wat is nu het nieuwe middel? 't Is haast niet te gelooven, indien op het gebied der kwakzalverij het ongelooflijke ten slotte nog niet het meest te vertrouwen ware.

De bewuste plant is niets als een gewoon onkruid, een plant die bij ons te land groeit langs wegen en op allerhande plaatsen en ook in den omtrek van Triest veelvuldig in 't wild wordt aangetroffen.

't Is de *Polygonum aviculare*, zooals de weten-

schappelijke naam luidt, hier te lande bekend als *varkensgras* of *kreupelgras*.

Waarde bezit het in geen enkel opzicht, doch het inzamelen, drogen, snijden en verpakken kost natuurlijk arbeid; deze in aanmerking nemende zou elk pakje van 60 gram nauwelijks een stuiver behoeven te kosten om met winst verkocht te kunnen worden; de firma te Triest vraagt er f1.20 voor en verkoopt het in groote hoeveelheden.

't Is opmerkelijk op welke wijze de debitant van dit geheel onwerkzaam en algemeen bekend onkruid er in geslaagd is zijn koopwaar als iets bijzonders te doen voorkomen.

Zeër verschillende plantkundigen hebben de plant onderzocht en herkend als de bovengenoemde *Polygonum aviculare*.

Zij allen weten er echter niets van, roept deze kwakzalver in zijne laatste advertenties triomfante-lijk uit, de welbekende botanicus Dr. C. A. SEEHAUS te Stettin verklaart de plant te zijn *Lamvernacula Lingua!*

Dit is echter een onmogelijke naam, zoo als er in de plantkunde geen bekend is. Wat was nu 't geval geweest? Een bekende had Dr. SEEHAUS een pakje kruiden toegezonden met verzoek hem te willen melden, van welke plant zij afkomstig waren. Deze teekende aan op de keerzijde van een visitekaartje: „*Polygonum aviculare* L. var. *polycnemiforme* Lam. *vernacula lingua: Schweinegras!*”, dit wil zeggen: *Polygonum aviculare*, volgens LINNEUS en van de variëteit *polycnemiforme*, volgens LAMARCK, in de volkstaal genaamd: varkensgras.

Dit visitekaartje kwam toevallig den hoofddepôthouder in handen en hij las er uit, om het als top-punt van onbeschaamdheid te verkondigen, dat zijne kruiden iets heel bijzonders waren en tot nog toe aan anderen geheel onbekend. Daar de beroemde Dr. SEEHAUS had verklaard, dat ze afstamden van *Lamvernacula lingua!*

Après cela tirons l'échelle, zou men geneigd zijn lachend uit te roepen, indien de ervaring niet dagelijks leerde, dat zelfs zulke ezelsstreken niet verhinderen om ongelukkige patienten hun geld te doen wegwerpen aan een kwakzalver.

En de winsten door dezen behaald zijn ook in dit geval weer kolossaal en stellen hem ruimschoots in staat de zeer talrijke en groote advertenties te bekostigen, die hij dagelijks in de Deutsche bladen doet opnemen.

Wij zeiden reeds, het pakje kruiden kost nauwelijks een stuiver en wordt voor f1.20 verkocht, 't moet in twee dagen worden gebruikt en de kuur moet minstens zestig dagen worden volgehouden, wil men eenig effect behalen; zoo wordt er in de advertenties gezegd, terwijl er uitdrukkelijk wordt bijgevoegd dat men zich vooral niet moet laten afschrikken, al bespeurt men in den beginne geene verbetering of zelfs al ontstaat er verergering van den toestand. Juist dit, zoo luidt het woordelijk, en het toenemen van 't hoesten of de vermeerdering van fluiamscheiding is een gunstig teeken.

Elke lijder die dus tot de kuur overgaat, levert den kwakzalver een winst op van zes en dertig gulden en hoevele duizenden zullen ten laatste zich niet laten overhalen als zij dag aan dag dezelfde positieve verzekeringen van onfeilbare genezing onder de oogen krijgen?

Alleen in ons land sterven jaarlijks meer dan veertien duizend personen aan tering of sleepende ziekten der ademhalingswerktuigen. Laat slechts 1 pct. van deze het middel op de voorgeschreven wijze een enkele maal beproeven dan zou er een jaarlijksche winst worden verkregen van ruim vijf duizend gulden.

En hoevele duizenden kunnen daar nog bijkomen van de lijdens aan keel- en borstziekten, wier kwaal geen doodelijk verloop heeft? Het wordt in de advertenties toch zoo uitdrukkelijk vermeld, dat het middel voor alle dergelijke aandoeningen, sleepend of niet, altijd even uitstekend zal blijken te zijn.

De goedgeloovigen reeds bij voorbaat te waarschuwen achten wij ons daarom ten plicht; mocht deze kwakzalverij op groote schaal eerstdaags haar intocht doen in ons land dan zullen wij, als dekas der Vereeniging het toelaat, een uittreksel van dit artikel, vermeerderd met andere onthullingen betreffende deze zaak en die door de Gezondheidscom-

missie te Karlsruhe bij officieele publicatie van wege den burgemeester zijn bekend gemaakt, laten afdrucken en evenals deze heeft gedaan op ruime schaal gratis laten verspreiden.

Natuurlijk zou een veel eenvoudiger weg zijn, als de nieuwsbladen, *thans bij voorbaat ingelicht* de aankondigingen weigerden op te nemen, doch daarop durven wij onze hoop niet vestigen.

NASCHRIFT.

Nadat het bovenstaande reeds gezet was en de vorige maand wegens plaatsgebrek moest blijven liggen, vonden wij waarlijk in een der Nederlandsche dagbladen van 27 Mei het middel reeds geadverteerd, met aankondiging dat er een hoofddepôt in Nederland was gevestigd.

Lijders aan long en hals luidt het opschrift van de Hollandsche advertentie en onbeschoord wordt van het nietswaarde onkruid gezegd, dat het een als deugdzzaam erkend middel is ook tegen *Long-Tuberculose*.

Wie mee wil helpen om de arme teringlijders een teleurstelling te besparen, geve meerdere bekendheid aan hetgeen wij boven schreven.

Dragées Dupont.

Nu en dan worden deze dragées in de dagbladen als het voortreffelijkst geneesmiddel tegen verouderde en pas ontstane ziekten (geslachts-ziekten), ontsteking der blaas, enz. aanbevolen en zoo als gewoonlijk wordt eene spoedige en radicale genezing verzekerd aan hen, die ze gebruiken. Volgens de gebruiks-aanwijzing, die men in de doos aantreft, kunnen de zwakste personen deze dragées of suikerpillen aanwenden tegen inflammatie, zweeren, klieren en de verschillende syphilitische aandoeningen.

Wanneer men de bestanddeelen leert kennen, waaruit deze pillen bestaan, dan zal men ontwaren, dat zij soms een enkele keer met goed gevolg gebruikt kunnen worden, maar stellig niet in al die gevallen, die hier worden genoemd en dat zij alerminst tegen de laatstgenoemde kwalen baat geven.

De pillen, die het voorkomen hebben van de bekende suikerboonen der banketbakkers, bestaan eenvoudig uit poeder van *Cubebe* en *Copaivabalsem* met Armenische bolus tot pillen gemaakt, en verder op de bekende manier door middel van een mengsel van suiker, meel en gom in den vorm van bonbons gebracht.

Cubebe en Copaivabalsem zijn zeer bekende middelen, sinds lang in de geneeskunde in gebruik, terwijl Armenische bolus, een soort van ijzerhoudende aarde, alleen strekt om genoemde stoffen tot een kneedbare massa te maken, en derhalve slechts als onschadelijk bindmiddel beschouwd moet worden.

Uit deze mededeeling zal alweder genoegzaam blijken, dat de Dragées Dupont tot de gewone kwakzalvers-middelen behooren en nog wel tot die gevaarlijke soort, waarvan het ontijdig of nutteloos gebruik, in plaats van tot radicale en spoedige genezing, aanleiding kan geven, dat aandoeningen, in het begin van minder beteekenis en door doelmatige hulp gemakkelijk te bestrijden, ontaard zijnde door hare gevolgen, de gezondheid van meer dan één menscheijk leven verwoesten.

AMSTERDAM, Mei 1884.

P. KRUYSSÉ.

FELLOW'S STROOP VAN HYPOPHOSPHIETEN.

Telken jare wordt aan de geneesheeren in Europa zoowel als in Amerika *direct uit Engeland* een vlagschrift toegezonden, meest onder toevoeging van eenige circulaire's enz. om hen aan te sporen deze stroop bij hunne patienten voor te schrijven.

Dezer dagen werd het *derde deel* in Nederland verzonden, evenals de beide voorgaande een keurig boekje, gedrukt met fraaie letter op chineesch papier en daardoor in 't uiterlijk geheel afwijkende van de meestal slordige en goedkope reclameboekjes, die andere kwakzalvers verspreiden ter aanbeveling hunner specialiteiten.

De inhoud komt echter geheel overeen met al dergelijke producten. Allerlei beroemde namen en theorieën worden te pas en te onpas er bij gehaald om zoogenaamd te bewijzen, dat nu juist dit praeparat van FELLOW de meest uiteenlopende ziekten

geneest. Verder is het boekje evenals zijne voorgangers gevuld met verklaringen en attesten uit Amerika, Spanje, Ierland enz. Deze zijn niet te controleeren, doch velen dragen het duidelijk kenmerk dat ze niet anders zijn als zoogenaamde beleefdheidsbrieven.

De fabrikant volgt namelijk de gewoonte van vele zijner collega's, om van tijd tot tijd aan hospitalen en zieken-inrichtingen een voorraad van zijn praeparat aan te bieden met verzoek het te willen beproeven. De hoofden dezer inrichtingen schijnen tot nog toe de eigenlijke beteekenis van zulk een geschenk dikwijls niet te bevroeden en achten zich verplicht, zij 't ook meest in zeer algemeene termen, hun dank te betuigen voor de gratis toezending. In welke banale woorden zulk een dankbaarheidsschrijven ook is vervat, het gelukt den behendigen fabrikant of dephouder allicht er een getuigschrift uit te destilleeren.

Niettegenstaande ook Nederland reeds jaren lang werd bewerkt, is er geen spoor van eenig getuigschrift uit ons land afkomstig, ook worden daarvoor geene afzonderlijke boekjes gedrukt, maar worden alleen de Duitsche vertalingen hier rondgezonden.

't Een en ander wijst er op dat het debiet bij ons niet groot is; om echter allen met kennis van zaken zich te doen onthouden van het gebruik of het voorschrijven van dit Engelsch fabrikaat, herinneren wij aan wat wij vroeger meer uitvoerig er over hebben geschreven toen het door den heer J. VAN RIEL te Bergen op Zoom was onderzocht. (Jaarg. I No. 9.)

De FELLOW's stroop bevat inderdaad de hypophospheten van ijzer, chinine, strychnine, kalk, mangaan en kali; 't is niets nieuws, want reeds jaren lang kwamen praeparaten van gelijksoortige samenstelling in den handel voor.¹⁾

Elk geneesheer kent ze en zal onder omstandigheden gebruik maken van deze onderphosphorigzure verbindingen, die ieder apotheker kan bereiden en afleveren tegen *billijken* prijs, terwijl een flesch dezer specialiteit van 400 gram inhoud f 3.70 kost, 't geen veel te duur is.

't Spreekt echter van zelf dat de mooie boekjes en de porto's, die alleen ongetwijfeld jaarlijks een aanzienlijk bedrag uitmaken, ook moeten betaald worden door de personen, die zich door dezen schijn van degelijkheid laten verleiden om de kostbare stroop te koopen.

Boekbeoordeeling.

Leefregels voor zenuwlijders, bewerkt voor Artsen, Hoofden van huisgezinnen, enz. naar het Hoogduitsch door Med. Dr. D. HULST, Haarlem, G. G. Vonk. 1884. Compleet in 4 à 5 afl. à f 0.30.

De schrijver van het hieraangeduide werkje, is in 't algemeen geen voorstander van z.g. populaire geneeskundige geschriften. Zij bereiden, zoo meent hij, veel moeilijke en droevige uren, aan tal van leeken, "omdat deze er zich eerst inwerken moeten," 't geen hun in vele gevallen onmogelijk is, daar hun het juiste inzicht door gebrek aan voorafgaande studie zal blijven ontbreken.

"De basis van dergelijke boeken," zoo zegt hij, "moet geen andere z n dan de bijzondere en openbare gezondheidsleer en nimmer mogen zij, naast of zonder deze, eene opsomming van ziekten met hare verschijnselen, verloop en uitgang bevatten." Later voegt hij er bij: "Als de studie en praktijk der geneeskunde zoo gemakkelijk waren, en iedere leek de voor zijne verbouding absoluut noodige kennis zelfs bij benadering konde bezitten, dan zoude de staat den geneesheer geen zoo groote eischen stellen, als hij het inderdaad en met recht doet en iedereen zoude arts kunnen zijn in de strenge beteekenis van het woord."

Na zulke woorden, zal niemand in dit boekje uitvoerige beschouwingen zoeken "over het wezen en de verschijnselen der bijzondere zenuwziekten," of eene optelling van recepten en geneesmiddelen om haar te bestrijden.

¹⁾ Voor deskundigen teekenen wij hier aan dat volgens het laatste onderzoek, van Dr. Tsheppe, medegegeeld in de *Pharm. Zeitung*, de stroop op 100 deelen bevat: chinine en strychnine (watervrij gewogen) 0,100; Hypophosphiet (als natrium zout berekend) 1,00; IJzer en Mangaan (als oxyde gewogen) 0,15; verder sporen kalk, zwavelzuur en phosphorzuur.

Ten einde een stroop van een dergelijke samenstelling te krijgen wordt voorgelagen in zoo weinig mogelijk water op te lossen: Ferriphosfaat (of pyrophosfaat) 1,0; Natrium hypophosphiet 3,00; chiniaesulfaat 0,3; strychnine 0,5; Manganhypophosphiet of salfaat 1,0 en daarna suikerstroop bij te voegen noodig om 50) gewichtsdeelen te krijgen.

De schrijver wil behalve eene algemeene aanwijzing van alle algemeene en bijzondere nadeelige invloeden voor 's menschen zenuwleven, zeer eenvoudig de wegen wijzen, waarop zenuwlijders met of zonder hunnen geneesheer raad vinden en troost."

In de eerste aflevering, de eenige die nog verschenen is, worden behandeld "onze zenuwstelsels" en aangetoond wat "zenuwlijden" en de "verschijnselen van zieke zenuwen" zijn; en verder de invloed van gemoedsbewegingen, slaap en slapeloosheid, enz.

Nu de toenemende kwaal onzer eeuw juist zenuwziekten en zenuwlijden zijn ('t volk noemt ook *typhus* somwijlen zenuwziekte; doch deze wordt hier niet bedoeld) zal dit boekje voor velen ongetwijfeld een nuttige lectuur opleveren.

Nog dient vermeld, dat de oorspronkelijke schrijver is, de bekende speciaalarts voor zenuwlijders te Blankenburg a/d Harz, Dr. OSCAR EYSELEYN en dat het werk eigenlijk een soort van vervolg is in de reeks van "geschriften over de diëtetische behandelingen van ongesteldheden," in welke reeks het *Kookboek voor Gezonden en Ziekten* en *Leefregels voor Maaglijders*, in vertaling uitgegeven bij P. KLUITMAN te Alkmaar, de beide eerste nummers uitmaken.

Kleine Mededeelingen.

Dr. Arbie E. Cutters Electro-mediceale amuletten.

De Amst. deelde onlangs als curiosum een drietal advertentie's mede uit een Amerikaansch weekblad, waarvan die over deze amuletten zeker de merkwaardigste is. Zij luidt: "De aanwijzingen, noodig tot het vinden der wortels en kruiden waaruit deze amuletten worden samengesteld, zijn gegeven door den geest van Dr. John C. Warren, die in het aardse leven een bekwaam dokter en apotheker was. Nadat de amuletten gereed zijn, worden zij gemagnetiseerd door de geesten van apothekers, daarna geladen met Electriciteit en in de wereld gezonden om hunne leven en gezondheid brengende roeping te vervullen.

"Zij voorkomt Diphtheritis, Kinderpokken, Croup, Scharlakenkoorts, Catharr, en alle mogelijke aanstekelijke ziekten, doordat zij de opname van de kiemen dezer ziekten in het menschelijk organisme verhindert. Met ieder amulet gaat een geest mede van de groep der Wickets Island Home en een ieder die een amulet bestelt, wordt medewerker en lid van de geestengroep, die de roeping heeft over dit eiland te waken."

In de advertentie's in onze bladen spreken de kwakzalvers niet van geesten, omdat hier niet, zoo als in Amerika, het spiritisme bloeit, doch overigens zal ieder, die de in Nederlandsche bladen adverteerende kwakzalvers eenigen aandacht schenkt, moeten toegeven dat zij het niet minder erg maken.

Onschadelijk Krulwater

wordt in den laatste tijd als iets nieuws geadverteerd, zoo 't heet met allerlei merkwaardige eigenschappen toegerust.

Het lid der Vereeniging, de heer A. A. LEGAAN, Apotheker te Rotterdam, onderzocht dezer dagen dit vocht en inderdaad: *onschadelijk* is het zeker voor het haar en de gezondheid; voor de beurs van den gebruiker valt echter te betwisten.

't Is niets anders als *Eau de Cologne* met wat *benzoë-tinctuur*. 't Wordt verkocht voor 70 cts. en, het fleschje mee berekend, zou de prijs nog geen kwartje behoeven te zijn.

Wij willen dit niet als een verbaazend erge kwakzalverij nitkrijten, maar meenen toch, nu wij er toe in de gelegenheid zijn, het publiek te moeten mededeelen, wat het voor zijn geld krijgt en dat er van krullende werking geen sprake kan zijn, evenmin alsof men eenvoudig *Eau de Cologne* gebruikte, zonder het beetje *benzoë-tinctuur*. Dit laatste doet niets anders dan de kleur en den reuk wijzigen.

Kracht der Reclame.

Dr. ALLEBÉ zegt in zijn bekend werk: "Zoo 't gelukt een kunstmatig kindervoedsel door middel van dagbladen en kunstgrepen in de mode te brengen, wordt de ondernemer een rijk man, 'n zij het ook dat zijne koopwaar, na verloop van eenigen tijd, door die van anderen verdrongen wordt."

't Is of deze woorden niet hier te lande zijn geschreven, maar in Amerika, zoo precies slaan zij op 't volgende, dat men van daar schrijft:

Voor de oprichting van het kolossaal beeld van de Vrijheid, door den beeldhouwer BARTHOLDI als eene hulde van Frankrijk aan de Vereenigde Staten vervaardigd en dat aan de baai van New-York moet prijken, komt nog zeld te kort. Er is 250,000 dollars voor noodig en de *Pedestal Fund Company* heeft daarvoor tot dusverre maar 120,000 ontvangen in inschrijvingen waaronder een van 5000 dollars de hoogste is.

Nu leeft *The Centaur Company*, eene maatschappij tot exploitatie van een onfeilbaar kindervoedsel, eene bijdrage van 20,000 dollars aan het fonds toegezegd onder de enkele voorwaarde dat het haar toegestaan zal worden, den naam van haar middel "Castoria" met goed leesbare letters op het voetstuk van het beeld te doen plaatsen en gedurende een jaar geplaatst te laten.

Zelfs Shakespeare

ontsnapt niet aan het gevaar, door de kwakzalvers als reclame te worden gebruikt. Men zendt ons, uit Duitchland, waar zij dus ook reeds schijnt te zijn doorgedrongen, *Professor Brown's Shakespearian Annual Almanac for 1884*, een aardig boekje, dat bij het doorbladeren een geïllustreerde bloemlezing uit Shakespeare's werken schijnt. Gedeelten uit *Henri IV*, uit de *Merchant of Venice*, uit *Julius Caesar* enz., met fraaie daar bij passende afbeeldingen, vullen de rechter bladzijden, terwijl men op de linker zijden vindt van allerlei middeljes, die tegen vele kwalen worden aanbevolen.

Correspondentie.

Sinds de vorige opgaaf (in No. 4) zijn de volgende 17 nieuwe leden toegetreden:

Amsterdam, Dr. D. J. Griot la Cave.

" J. A. Honders.

" (Tolhuis) P. H. Mol.

" G. Mijnaerd.

" F. J. Tusch, leeraar in de Gymnastiek.

Antwerpen, Dr. Berchem.
• de Bruyn, Apotheker.
• Dr. A. Cavensille.
• Le Cercle medicale.
• Fr. van Pelt, Apotheker.

Gent, Prof. Bouqué.

's Gravenhage, J. L. de Bruijn Kops.

A. Numans, Ingenieur b/d Waterstaat in N. I.

Naarden, B. M. Busing, Veearts.

Rotterdam, Mr. C. A. Blommestein, Advocaat en procureur.

Johs. van Wotki.

Zoetermeer, A. Meerburg, Arts.

Het getal leden is hierdoor van 984 tot 1001 gestegen.

Van 644 leden hebben wij thans de contributie per postwissel ontvangen, waaronder van 75 boven het gewone bedrag nog een extra-bijdrage, tot een gezamenlijke som van f 152.61.

Wij verzoeken de andere leden zoo mogelijk nog deze maand hun contributie per postwissel te voldoen. Daarna zullen wij die van de overigen per postquintantie innen, wat echter meerdere kosten meebrengt.

— De stukken uit M. ontvangen later.

— Vele ons toegezonden middeltjes zijn in onderzoek.

— **Likdoornmiddel.** Naar aanleiding van de geheimzinnigheid door een apotheker bij het afleveren van zulk middel aan den dag gelegd (zie correspondentie in no. 4) meldt ons een ander apotheker, die terecht zulk een geheimzinnigheid als niet passend bij de uitoefening der pharmacie beschouwt, dat hij dikwijls, in fleschjes van 10 gram inhoud, aflevert een likdoornmiddel dat goed voldoet, bestaande uit Salicylzuur 6, Extract van cannabis 1, Colloidium 48 deelen.

— E. T. te 's G. Het *Salicylate Callman* is volgens het prospectus *Salicylate de Soude* dat is *Salicylzuur Natrium*, dat inderdaad tegen rhumatiek niet zelden door geneeskundigen wordt voorgeschreven. Welk een goed geneesmiddel deze stof ook is in sommige gevallen, het is onwaar, wat de prospectus zegt, dat het altijd zeker geneest, zoudt dat de patient weder invalt en zonder gevaar. Wat dit laatste betreft, is intengende voorzichtigheid aan te bevelen en 't gebruik buiten advies van den geneeskundige niet geraten.

Wat de prijs aangaat, 10 poeders ieder van 2 gram voor f 1.50, deze is (in de veronderstelling dat zij geheel uit zuivere Salicylzure natron bestaan), niet hooger dan waarvoor men ze in de apotheek op voorschrift van den geneesheer zou krijgen.

— J. H. te R. Uit de briefkaart zult gij reeds bemerkt hebben, dat het opnemen van uw stuk overbodig is, nu er door den man in het geheel geen publiciteit gegeven is aan hetgeen waar tegen gij opkomt.

— Een der leden onzer Vereeniging doet een eenigszins zonderling voorstel, dat, hoe goed ook gemeend, bij ons geen instemming kan vinden. Omdat het wel de verdienste heeft van aardig gevonden te zijn, willen wij het hier mededeelen. Het bedoelde lid schrijft:

„In het Maandblad der Vereeniging tegen de Kwakzalverij, de vraag lezende of het optreden der Vereeniging den bloei der Hoppitter-negotie hier te lande zou hebben verminderd, rees bij mij de gedachte, dat er wel een eenvoudig middel zou zijn te vinden om voortaan met meer zekerheid te werk te gaan en met zekerheid succes te kunnen constateeren.

„Mijns inziens toch wordt het doel der Vereeniging het beste bevorderd, wanneer diegenen, die gebruik maken van kwakzalvers-middelen, op de hoogte gebracht worden van het bedrog, dat achter die advertenties schuilt.

„De Vereeniging zou namelijk in een of meer der meest gelezen dagbladen eene kwakzalvers-advertentie kunnen plaatsen, met vermelding van een middel tegen eenige der meest voorkomende kwalen. Den prijs van het middel zou men zeer laag kunnen stellen, ten einde vele koopers te lokken, en de voorwaarde er aan kunnen verbinden, dat de betaling eerst behoeft te geschieden na ontvangst. In plaats van het middel zou men dan gratis een exemplaar van het Maandblad kunnen sturen, waarin den kooper aangeraden werd voortaan niet op advertenties af te gaan, maar zich liever tot een bevoegd geneeskundige te wenden.

„Ook zou men in de advertenties het middel verkrijgbaar kunnen stellen bij die apothekers, die lid der Vereeniging zijn, en hun daarvoor een zeker aantal exemplaren van het blad kunnen sturen, om die af te geven aan hen, die het middel zouden vragen.

„Een groot bezwaar is echter de tamelijk groote kosten, die aan de uitvoering verbonden zijn. Hierin is echter eenigermate te voorzien, als men zich tracht te verstaan met een dier dagbladen, die ook wenschen het doel der Vereeniging te bevorderen.

„De aanneming echter van nieuwe leden, heeft de inkomsten weer niet onwaardig vergroot, zoodat in het klein het middel te beproeven zou zijn. Van het succes dier eerste onderneming kan dan afhangen of de Vereeniging het in't vervolg op grooter schaal toegepast zou wenschen.

„Mocht echter, wat niet onwaarschijnlijk is, het gevolg dier onderneming zijn, dat velen, die aldus het nuttig streven der Vereeniging zullen leeren begrijpen, tot haar toetreden, als leden of als abonnés, dan zou het middel bovendien nog tot den bloei der Vereeniging bijdragen.”

Zooals wij zeiden, wij kunnen ons niet met dit voorstel vereenigen, omdat het iets anders zou zijn dan den rechten weg bewandelen. Wij zouden dan, zooals de kwakzalvers, de arme zieken in den waan brengen een uitstekend geneesmiddel te zullen ontvangen en hen daarop toezenden... een betoog dat zij zich in hun eigen belang van kwakzalverij hebben te onthouden! Wij twijfelen bovendien of op die manier onze raad wel in goede aarde zou vallen.

Herhaalde Waarschuwingen.

Dr. Hanneman's droppels. Dit zijn allermerkwaardigste droppels, zowel door hetgeen ze zijn als door hetgeen ze niet zijn.

De advertentie, waardoor ze aanbevolen worden, luidt: *Misselijkheid, braken en kramp wordt oogenblikkelijk weggenomen door Dr. Hanneman's droppels bij zwangere vrouwen, andere personen en bij zeeziekte; zij herstellen de maag; flacon 75 cent met gebruik.* Men zou deze druppels dus met open armen moeten

ontvangen, al ware het alleen omdat ze bij zeeziekte de misselijkheid oogenblikkelijk wegnemen.

Doch ongelukkig is dit een der eigenschappen die de droppels niet hebben. Want het lid onzer Vereeniging, de heer D. v. d. WEERD, heeft den inhoud van het zeer kleine fleschje (een vingerhoed vol), dat men voor 75 centen krijgt, onderzocht en het vocht dat zulke oogenblikkelijke heilzame uitwerking moet hebben, is niets anders dan een beetje *alcohol*. Door geen kleursel of riekende stof heeft men zelfs getracht het uiterlijk of den reuk er van te veranderen. In 't vertrouwen dat eenige groote woorden voldoende zouden zijn om aan een algemeen bekend vocht den schijn van iets bijzonders te geven, heeft de „fabrikant” eenvoudig uit een groote flesch alcohol een aantal kleintjes volgeschonken en daarmede had hij een winst van duizend percent of meer zich verzekerd!

Wie nu voortaan het genot van de *Hanneman's droppels* zich wil verschaffen, die kan op een goedkoopere markt terecht. Hij neme enkele droppels *brandewijn* of *cognac*. Zijn misselijkheid zal daardoor even veel of even weinig genezen worden als door *Hanneman's droppels* en zijn beurs zal er beter bij varen.

Biscuits Ollivier. Hoort, hoort den lof van deze beschuitjes: *De enige die door de Akademie der geneeskunde goedgekeurd en door het gouvernement geautoriseerd zijn na openbare proeven met tienduizend beschuitjes. Waarachtige geneezing van contagiëuse ziekten, bederf van het bloed, huiduitslag en alle ziekten bij mannen, vrouwen en kinderen. Bereiding zoo volmaakt mogelijk. Aangename, snelle, ongevaarlijke behandeling zonder wederinstorting.*

Dat alles en nog meer fraais staat in de advertenties te lezen.

En wat leert de wetenschap? Het zijn beschuitjes van melk, meel en suiker gebakken waarin een kwikzilververbinding. Een buitenlandsche chemicus heeft 1 centigram *kwiksublimaat* per beschuit er in gevonden. Dr. O. J. RISSELADA, die voor ons een nieuw onderzoek heeft ingesteld, heeft eveneens het kwikzilver er in aangetoond maar in de door hem onderzochte beschuitjes was, door het samengobakt zijn met de andere bestanddeelen, niet te bewijzen in wolken vorm het kwikzilver er in gebracht was, doch dat het er in is, is buiten twijfel.

Er blijft dus van al den lof uit de advertenties niet veel over. De kwikverbindingen zijn zeer oud en overbekend aan elk geneesheer en elk apotheker. De geneesheeren schrijven ze ook thans nog dikwijls voor; maar slechts in nauwkeurig, vooraf onderzochte gevallen en met groote voorzichtigheid, want in het algemeen zijn de kwikverbindingen vergiftig en vooral het kwiksublimaat. Hier echter worden ze als een onschuldige waar en in een aangename vorm als zoete beschuitjes aangeboden! In zekeren zin is het daarom een geluk dat ook de fabrikant van deze kwakzalverij verbaasd veel geld voor zijn waar neemt.

IJzer van Bravais. Wie wil zien welke grove leugens de hedendaagsche kwakzalvers laten drukken, leze de dikwijls afwisselende, veelal lange en zeer bedriegelijk gestelde advertentie's van dit middel. Zie hier enkele zinsneden uit een der reclames:

„Het koortsachtige leven en het zaken doen, het lange waken, uitspattingen van allerlei aard of overmaat van verdriet alles werkt mede om het ongelukkige mensche-lijke mechanisme des te spoediger te ontstemmen. Langzaam maar zeker komt het tot een Algemeene Bloedarmoede. Gelukkig evenwel dat het middel naast de kwaal ligt. Als de Koepokinenting een vereischte is om te vrijwaren voor pokken, is het IJzer Bravais als aangewezen om onmiddellijk de hardnekkigste bloedarmoede te doen verdwijnen.”

In een ander luidt het:

„Men moet dus ijzer innemen, veel en dagelijks, om met vrucht een tegenwicht te geven en op krachtige wijze deze algemeene verzwakking te bestrijden; maar er bestaat een groot verschil tusschen ijzer en ijzer, en een slecht ijzerhoudend middel kan evenveel kwaad doen als een goed kan baten. Men aarzel daarom niet, om het IJzer Bravais te nemen, dat eigenlijk gezegd het enige ijzerhoudende middel is, hetwelk zich geheel vereenigt met het maagzuur en bijgevolg zich het best leent tot de herstelling der roode bolletjes”

Alles wat hier van dit middel gezegd wordt is eenvoudig klinkklare leugen. *IJzer van Bravais* of *Fer Bravais* is hetzelfde als het artikel in de apotheken en bij geneeskundigen bekend onder den naam *Gedialiseerd ijzer (Ferrum dialysatum)*. Voor 25 jaar was het een nieuw preparaat en dacht men er een ijzermiddel in gevonden te hebben, beter dan de toen bekende. Doch het bleek niet aan die verwachting te voldoen en de meeste geneeskundigen onthielden zich daarom van 't gebruik, daar hun genoeg andere dergelijk werkend stoffen ten dienste stonden. Sedert hebben de kwakzalvers de stof opgeraapt en de meest uitgestrekte reclame heeft er een soort van vermaardheid aangegeven, die echter niets dan een treurige beruchtheid is.

Als ijzermiddel is het ijzer van Bravais niet beter dan de meeste andere ijzerpreparaten; waarschijnlijk

veel slechter. Wat van de vereeniging met het maagzuur gezegd wordt is geheel onwaar.

Overigens verwachte men ook van de andere ijzermiddelen niet wat er van wordt rondgebaazuind. Een zeer geringe hoeveelheid van de een of andere ijzerverbinding kan somtijds nut doen. Het gebruik van een groote hoeveelheid kan nooit nuttig zijn en zal dikwijls nadeelig werken.

Hoofdpijndroppels van Kerhwand. Of er een Doctor Kerhwand bestaat of bestaan heeft weten wij niet, maar wij willen het aannemen op gezag van zekeren drogist J. C. Woortman te Utrecht, die hoofdpijndroppels verkoopt welke van hem atkomstig heeten. Noch de „doctor” noch de drogist schijnen het in de geneeskunde, zoomin als in de spelling van de Nederlandsche taal, ver gebracht te hebben. Zie hier wat op het biljet, dat bij de droppels verkocht wordt, te lezen staat:

Door een langdurige ondervinding in de Tropicelanden opgedaan, wegens de verschillende hoofdpijnkwalen, is het mij gelukt, een Balsem daar te stellen, welke in de meeste gevallen directe geneezing geven en zoo het geene geheele herstelling direct daarsteld, zoo zal het toch zeker de leider zeer verlichting van pijn geven.

Hopende dat mijne ondervinding onder Gods zegen voor de leidende menschheid tot verlichting moge zijn, teeken ik mij met het volste vertrouwen.

Dr. J. R. KERHWAND.

Die „langdurige ondervinding” in de „Tropicelanden” heeft „onder Gods zegen” voor de „leidende menschheid” niet veel bijzonders tot resultaat gehad. Want het scheikundig onderzoek heeft geleerd dat het vocht, dat in een uiterst klein fleschje voor 30 centen verkocht wordt, een gewone vette olie is met wat *mostaardolie* vermengd. De stof zoomin als de combinatie is dus iets nieuws, en de aangeprezen aanwending tegen hoofdpijn even min. Mostaardolie is een scherpe bijtende olie die als men ze onvermengd of wat veel op de huid smeert, een blaar veroorzaakt. Zij kan, door afeiding, verlichting van pijn geven, even als de bekende mostaardpappen en mostaardpleisters dit doen. Het gebruik dezer laatsten is echter meer aan te raden en minder gevaarlijk.

Abshaubin's of Anti-Rhumatische Watten.

Meermalen hebben we betoogd dat de kwakzalverij in den regel niet in de stoffen zelf schuilt, die verkocht worden, maar in de wijze waarop ze aan den man worden gebracht. Deze door A. BRETVELT Az. te Delft met behulp van veel advertenties in den handel gebrachte watten, zijn daarvan een goed voorbeeld. Wij hebben voor 30 ct. een pakje gekocht en moeten zeggen de watten zijn goed, zeer goed zelfs.

Wat wij er dan tegen hebben? De vele leugens waarmee en waardoor ze gedebiteerd worden. Zie hier hoe de lange loftuiting, die bij elk pakje wordt afgeleverd, aanvangt:

Deze Bereide Watten zijn een onfeilbaar middel tegen alle rhumatische aandoeningen, hoe ernstig ze ook zijn mogen, of hoelang men daaraan gelaboreerd heeft. Alle pijnen onder rhumatiek te rangschikken, zooals hoofd-, kies- of tandpijn, kramp-colijk, maagkramp, jicht, buik-, borst- of schouderpijn, pijn in de gewrichten, armen, beenen of welke kwellingen meer van rhumatischen aard zijn, worden in zeer korten tijd door het gebruik dezer Watten ontwijfelbaar genezen; enz.

Dit is nog maar een klein gedeelte van de wonderen die er van worden verhaald. Behalve dat zulke onware vertelsels in 't algemeen het bijgeloof in zake geneeskunde in de hand werken, en het soms dringend noodzakelijke raadplegen van een geneesheer doen uitstellen, maken ze ook de overigens goede watten duur. Want een klein pakje dat 30 gram weegt kost 30 cent, terwijl zonder al die zotternij zoo'n gewicht wel voor de helft te leveren zou zijn.

Ten minste wij kochten gewone watten voor 13 cent een half vel, dat 40 gram woog. Maar 't publiek schijnt overdrijving te willen.

Pillen van Blair. Wat deze pillen zijn, „die onfeilbare geneezing van de jicht en rheumatiek” beloven heeft de heer RASKER onderzocht. Zij bestaan uit het bekende *arrowsoot*, waarbij *gom*, *aluin* en *wijnsteenzuur* gevoegd is. De pillen zijn rood gekleurd door *cochenille* en omwikkeld met *magnesia*.

Als de advertentie dus zegt dat deze pillen om hunne „krachtdadigheid” aanbevolen worden is 't een groote leugen. 't Is zeker, dat nog nooit iemand door deze pillen genezen kan zijn van jicht enz. of zelfs de minste verbetering in zijn toestand heeft kunnen ondervinden, evenmin als door sago met bessensap.

De prijs van 75 cent is eigenlijk geheel winst, zoo weinig waarde hebben de weinige grondstoffen, waaruit de pillen zijn vervaardigd. In allen gevalle kost het doosje en de gedrukte gebruiksaanwijzing, die er bijgevoegd is, zeker evenveel als de 14 pillen die men voor zijn geld krijgt.

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Dit blad verschijnt den eersten van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. Over de contributie wordt in de eerste drie maanden beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij wenschen ter verspreiding.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.
 Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abconde.
 P. KRUYSSSE, Apotheker „ Amsterdam.
 Mr. J. C. MEIJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.
 Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden, Secretaris-Penningmeester.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

INHOUD: *Berichten:* Uit de verg. van de Ned. Maatschappij van Pharmacie. — Weer een blad zonder kwakzalvers-advertenties. — Wat geldzucht al niet tot stand brengt. — Is adverteeren altijd nuttig? — Cleopatra's drank als likdoornmiddel. — Russisch maar toch navolgingswaard. — Bespottelijk maar toch geen kwakzalverij. — Bijna ongelooftlijk.

Rechtszaken: Veroordeeling te Rotterdam. — Processen-verbaal te 's Gravenhage. — Een minder juiste wetsexplicatie.

Grootere artikelen: Nog meer Urbanus- en Schreuderspillen. — Genezing van dronkenschap. — Alweer een nieuwe methode van bedrog. — Nadeelige gevolgen van de Zwitsersche pillen van Richard Brandt. — *Boekbeoordeeling.* — *Correspondentie.*

Kleine Mededeelingen: Ayer's Haar-Versterker. — Königs-china-Rinden-Kopfwasswasser. — William Lason's Haartinctuur. — Geen geneeskund. raad of bijstand.

Herhaalde waarschuwingen: Hartzemas rhumatiekmiddel — Huste-Nicht. — Prof. Albert en Dr. Bela.

Berichten.

In de algemeene vergadering van de *Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Pharmacie* op Donderdag 26 Juni j.l. te Groningen gehouden, zijn al de drie voorstellen, welke een bestrijding der kwakzalverij beoogen en die wij in het vorig nummer bespraken, aangenomen.

Een dezer voorstellen, van het Departement Amsterdam afkomstig, om aan onze Vereeniging den steun der Maatschappij te verlenen, vond veel instemming. Er werd besloten dat de Maatschappij nog in het loopende jaar als lid zou toetreden en zich tot een verhoogde contributie zou verbinden. In verband met den toestand der maatschappelijke kas werd de te betalen bijdrage voor dit jaar en ook die voor het volgende jaar op f 25 bepaald.

Met genoegen maken wij er melding van dat er weer een blaadje toe is overgegaan, geen kwakzalvers-advertenties op te nemen. Het *Winschoter advertentieblad* (uitgevers Ten Cate en Co.) verklaart in het No. 13 van 14 Juli j.l.:

„We ontvingen voor een paar weken, eene groote advertentie, ter aanbeveling van een middel, dat zoo ongeveer alle mogelijke menschelijke kwalen zou kunnen genezen.

„Na rijp beraad is door ons 't besluit genomen, dergelijke advertenties niet in ons blad 'op te nemen, overtuigd als we zijn, daarmee onze weldenkende lezers geen ondiens te doen. Met de annonces ter aanmoediging van buitenlandsche geldloterijen zal bij voorkomende gelegenheid, aldus gehandeld worden.”

Het is ook hier wel geen groot dagblad dat voor de kwakzalverskraam de deur gesloten houdt, doch slechts een wekelijksche advertentieblad, maar toch zal menige eenvoudige lezer, die niet vele andere couranten in handen krijgt, hierdoor behoed worden voor het vallen in de strikken der kwakzalvers.

Vivat sequens.

Onlangs ontvingen wij de eerste aflevering van een belangrijke Engelsche uitgave ter bevordering der gezondheid, namelijk *The Book of Health*, waarin onder redactie van *Malcolm Morris* een twintigtal bekwame

geneeskundigen, ieder op het gebied dat hij meer speciaal beoefent, de verschillende onderdeelen der gezondheidsleer zullen behandelen.

Zelfs hier hadden de met zulk een goed doel bezielde schrijvers niet kunnen verhinderen dat de uitgevers Cassell & Company te Londen, achter de laatste bladzijde van de aflevering eenige kwakzalversadvertenties plaatsten. Zelfs een geheel brochure'tje ter aanbeveling van een als geneesmiddel niets beteekende stof was er achterin geplakt!

Wat geldzucht al niet tot stand brengt!

Nu en dan wordt er in de nieuwsbladen op gewezen van welk een belangrijk nut het adverteeren voor handelaars is om huu debiet uit te breiden. Geen wonder dat menig nieuwsblad, dat voor een groot deel van advertentiën moet bestaan, het adverteeren daardoor aanmoedigt. Doch het gevaar dreigt dat hierdoor het nut van die wijze van tot het publiek te spreken overschat wordt.

Zie hier wat wij onlangs weer in meer dan één nieuwsblad lezen:

„De Hollandsche manufacturiers en ook andere kooplieden en industriëelen in 't algemeen adverteeren niet genoeg maken te weinig reclame.

„Hoe kwam Holloway aan zijne millioenen?

„Door adverteeren.

„Op welke wijze slijt de Zwitsersche apotheker Richard Brandt zulke enorme hoeveelheden pillen (aloe! naar wij meenen), in ons dierbaar vaderland, pillen die (wil men den fabrikant gelooven) bijna elke ziekte kunnen genezen?”

„Het antwoord is: Door adverteeren.”

„Men behoeft bijna niet na te denken om te beseffen dat adverteeren, reclame maken op elke ten dienste staande wijze, het eenige middel is om klandisie te krijgen. Een kind begrijpt het dat een neringdoende het meest succes heeft, wanneer hij zijn naam, zijn zaak, zijn waren, zijne prijzen in den ruimst mogelijken kring bekend maakt, de gedachte daaraan levendig houdt bij het publiek, dat zulke goederen als hij aanbiedt, volstrekt noodig heeft.”

Er wordt hier van adverteeren gesproken, zonder dat daarbij in 't minst gelet wordt op de wijze van dat adverteeren. Hierop echter komt het juist aan. Als wij bovenstaande twee voorbeelden wilden gebruiken, dan zouden wij aldus spreken:

— Hoe kwam HOLLOWAY aan zijn millioenen?

Door over de geheele wereld de grofste leugens in zijn advertentiën te doen drukken?

— Op welke wijze slijt de Zwitsersche apotheker zulke enorme hoeveelheden pillen?

Door in alle mogelijke bladen leugens en nog eens leugens van zijne pillen te vertellen.

— Waarop steunt dus het groote debiet van wijlen HOLLOWAY en van RICHARD BRANDT?

Op leugen en bedrog.

Wij willen nu niet beweerden dat dus slechts door leugenachtig adverteeren het debiet van koopwaren gebaat wordt, maar wel dat de aangehaalde voorbeelden niet gebruikt mogen worden om kooplieden, die eerlijk willen blijven, tot adverteeren over te halen.

Onze overtuiging is dat zeer vele der advertentie's, waarmee de stellers inderdaad goede zaken maken, op bedrog steunen, en dat, indien men volkomen eerlijk is in zijn adverteeren, slechts bij zeer weinige koopwaren de prijs de niet onaanzienlijke verhooging kan lijden, die de groote kosten voor het adverteeren mee brengen.

In een Engelsch blad wordt het volgende aanbe-

volen als een middel om likdoorns te genezen. Men lost eene kleine parel — pareltjes van de minste waarde zijn voldoende — in citroensap op; na verloop van eenige dagen geeft dat eene roomachtige zalf. Daar besmeert men een lapje er mede, dit legt men eenige ochtenden op den likdoorn, en spoedig zal men er eene verrassende uitwerking van zien. (*Z. v. h. N. v. d. D.*)

Hier hebben wij dus de kostbare drank die Cleopatra voor Antonius bereidde, een parel in azijn opgelost, verlaagd tot . . . een likdoornmiddelje!

En was het dan nog maar een goed middel, maar de parels zullen niets uitwerken. Meer baat zou men dan nog vinden bij citroensap of azijn zonder parels. Wil men echter volstrekt iets als het voorschrift beproeven dan neme men stukjes van oester- of mosselschelpen of van welke andere schelpen ook, die precies dezelfde scheikundige samenstelling hebben als parels.

Russisch maar toch navolgingswaard, schrijft de *Geneesk. Crt.* bij het volgende, dat voorkomt in haar nummer van 22 Mei j.l.: Daar, in weerwil zulks bij de Wet is verboden, verschillende dagbladen in Rueland voortgaan, de ergerlijkste en stoutste reclames op te nemen over alle mogelijke (z. g.) geneesmiddelen, heeft dezer dagen de Afdeling van het Algemeen Bestuur, aan welke de aangelegenheden der pers zijn opgedragen, aan de Uitgevers van Journalen enz., eene circulaire gericht, waarbij zij gewezen worden op de bepaling, dat geenerlei geneeskundige annonces mogen gedrukt of gepubliceerd worden zonder toestemming van het geneeskundig Staatstoezicht.

Te Batavia is dezer dagen een boek uitgegeven en tegen een prijs van f 5.— verkrijgbaar gesteld, waarin recepten worden gegeven van Inlandsche geneesmiddelen tegen vele ziekten en kwalen.

Volgens een beoordeeling van dit werk in het *Soerabaische Handelsblad*, aangehaald door de *Amsterdammer*, worden in dit boek de onmogelijkste medicijnen aanbevolen, zooals: het bezinksel van een koperen olielamp; speeksel; mieren, met of zonder hunne eieren; rijst- of pisangwormpjes; gebraden oude spijkers; een reeds gebruikte cigarette; het uiteinde van een vischnet; spinrag; vliegen; menschenhaar, het vuil uit een opiumpijp; kakkerlakken, zwarte torren enz.

Ook van kwakzalverij — zoo gaat het blad voort — vindt men in het boek de onomstootbare bewijzen, b. v. waar de volgende middelen aanbevolen worden: de drek van een witte eend of van een albino-Buffel; de pit van een Chinesees kaars; het bloed van een zwarten hond; de veeren van een zwarte kip, die pas gelegd heeft en eindelijk een door den lijder te stelen bokkenstaart!

Hoe zonderling en niets beduidend al deze huismiddeltjes ook zijn, moeten wij er op wijzen, nu het woord kwakzalverij hoe langer hoe meer in de dagbladpers wordt gebezigd, dat wij dit woord niet gebruiken in den zin waarin het hier voorkomt.

Wij noemen kwakzalverij de handelwijze van iemand die daarmee op bedriegelijke wijze zijn eigen geldelijk voordeel beoogt. Het aanprijzen van huismiddeltjes, wanneer die niet door den aanprijzer tegen hoogen prijs verkocht worden, kan bespottelijk en dwaas zijn, en dikwijls zelfs nadeelige gevolgen voor den lijder nazich slepen, maar dit is niet de kwakzalverij waartegen wij strijd voeren, die waardoor het meeste nadeel in de gezondheid en de beurs wordt berokkend.

In vele nieuwsbladen vinden wij, ontleend aan het *Journal de Chartres* het bijna ongelooflijk verhaal, dat een bakkersvrouw te Aule van een zoogenaamden wonderdokter den raad kreeg om dadelijk, nadat het brood uit den oven kwam, in den heeten oven te gaan liggen, ten einde een, zooals de kwakzalver zeide, met berkenbladen welriekend stoomblad te gebruiken; dit was een onfeilbaar middel tegen rheumatiek. De bakker liet een matras in den oven leggen, bestrooide deze met behulp van den wonderdokter met gedroogde berkenbladeren, de vrouw kroop in den oven, die door haar man en den kwakzalver werd gesloten.

Na ongeveer 80 minuten vond men de vrouw zoo goed als gebraden terug. — Zij was haar rheumatiek kwijt.

Wonderdokter en bakker zullen voor het assisen-hof dit onfeilbaar geneesmiddel mogen verdedigen.

Rechtszaken.

Voor de arrondissements-rechtbank te Rotterdam, stond Dinsdag 17 Juni j.l. terecht J. de R., winkelier, wonende aldaar, ter zake van het verkoopen van geneesmiddelen zonder bevoegdheid. Hij had nl. op 18 April in zijnen winkel zonder te zijn apotheker of geneeskundige, bevoegd tot het afleveren van geneesmiddelen, aan een persoon, hem later bekend gemaakt als inspecteur van politie, verkocht een mosselschelp gevuld met oogzalf, welke zalf bij onderzoek der deskundigen, de heeren W. A. L. Legebeke en A. Robertson, bleek te bevatten eene hoeveelheid van 0.542 gram kwikoxyde (*oxydum hydrargyricum*), welk geneesmiddel in mindere hoeveelheid dan 50 gram niet mag worden verkocht. Beklaagde bekende den verkoop. Het O. M. requireerde zijne veroordeeling tot f 10 boete subs. drie dagen gevangenisstraf. De uitspraak was op 24 Juni conform deze eisch.

Het betrof hier dus de zoogenaamde *schulpjesoogzalf*, een zalf die in den tijd toen de potjes en fleschjes nog vrij duur waren, in schelpen werd verkocht, en bij elken apotheker voor weinig centen te krijgen is. De apotheker levert ze thans in een potje af, doch een deel van het publiek, het voorwerp waarin verkocht wordt als de hoofdzaak beschouwende, geeft nog altijd de voorkeur aan de zalf als ze in een mosselschelp wordt gedebiteerd.

Men bericht in de nieuwsbladen dat tegen verschillende drogisten in Den Haag procesverbaal is opgemaakt wegens verkoop van geneesmiddelen, die aan hen verboden zijn te verkoopen.

Het *Overveluwsche Weekblad* gaf onlangs een hoofdartikel over „De Wetenschap” en vlocht daarin ook de volgende ontboezeming:

„De wetenschap beloert met Argusogen den hulpvaardige, die zijn kranken evenmenschen een geneesmiddel reikt, de medelijdende, die eene arme kraamvrouw in den nood bijstaat, of ze in hun onschuld soms iets verrichten, dat bij de wet op de geneeskunde aanleiding kan geven tot vervolging.”

Wij moeten den wetenschappelijken hoofdredacteur van het genoemde weekblad opmerken, dat dit minder juist is of ten minste directe oorzaak van minder juiste begrippen kan zijn. Wie alleen uit *hulpvaardigheid* zijn kranken evenmenschen een geneesmiddel reikt, of uit *medelijden* een arme kraamvrouw in den nood bijstaat, behoeft geen vrees te koesteren voor vervolging. Slechts wie zonder bewezen te hebben de vereischte kundigheden te bezitten, dus onbevoegd, de genees- of verloskunde als *bedrijf* uitoefent, en zoo door nog andere drijfveeren dan medelijden en hulpvaardigheid gedreven wordt, heeft volgens onze wetten kans op vervolging.

Nog meer Urbanus- en Schreuderspillen.

Onder den titel „Geldverspilling” hebben wij in het eerste nummer van dezen jaargang eene opsomming gegeven van de verschillende fabrikanten in ons land, die zich toeleggen op de vervaardiging van purgeerpillen in 't groot en deze onder toevoeging van eigenaardige gebruiksaanwijzingen, met opgaaf van de ongesteldheden waarbij zij dienstig heetten te zijn, trachten aan den man te brengen onder den naam van *Urbanuspillen*, *Italiaansche pillen*, *Slijm- en maagpillen* of *Schreuderspillen*.

Wij begrepen dat waarschijnlijk niet alle fabrikanten ons bekend zouden wezen en verzochten daarom in de *Correspondentie* aan de lezers, om, indien hun toevallig nog andere aanwijzingen van soortgelijke pillen in handen kwamen, ons deze te willen toezenden.

Slechts ééne opgave hebben wij daarop ontvangen en het blijkt weer dat ook deze ons tot dusver onbekende fabrikant het raadzaam heeft geoordeeld, beide soorten purgeerpillen te vervaardigen, niet-tegenstaande het verschil in samenstelling gering is.

De eene soort toch bevat in hoofdzaak slechts *aloë*, de andere *aloë* met een beetje *rhabarber*.

Volgens de bij elk doosje behorende circulaire zijn het de zoogenaamde „*Italiaansche pillen*”, bekend „onder den naam van *Urbanuspillen*”. Bereid volgens het aloude en echte Recept, door Dr. SCHOEPP, apotheker, (waarop men in het bijzonder attent „maakt”).

De gebruiksaanwijzing komt geheel overeen met die vroeger door ons bekend gemaakt, alleen is thans *Paus Urbanus VII* (niet VIII) de groote geneeskundige, van wien het recept afkomstig heet te zijn. Natuurlijk wordt er nadrukkelijk op gewezen, dat slechts die doosjes goed zijn, die verzegeld zijn met 't cachet van Dr. SCHOEPP enz. zooals al de andere fabrikanten dit beweerden van hun naam en hunne onderteekening.

De andere soort zijn: „*Slijmafdrivende en maag- versterkende pillen*”, bekend onder den naam van „*Schreuder's pillen*”. bereid door Dr. SCHOEPP, apotheker te Maastricht.”

Ook de hierbij behorende gebruiksaanwijzing verschilt weinig van die, welke aan de gelijknamige pillen uit andere fabrieken is toegevoegd; daar ze velen onzer lezers misschien nimmer onder de oogen kwam, lassen wij ze hier in.

„Deze door proef-ondervinding bevestigde Pillen, kunnen gebruikt worden door Jonge en Oude Menschen; deze verdunnen de *Slijm*, en voeren dezelve gemakkelijk af, door ontlasting, etc.; *versterken de zwakke maag en ingewanden*; verouderde kwalen der maag en ingewanden worden door dezelve genezen. Ook zijn dezelve bijzonder goed tegen de *gal*, *scherpte in het bloed en uitslag der huid*, bevorderen de *spijsvertering*; en zijn zeer *zacht Laxeerend*. Men gebruikt dezelve des avonds van 3,5 tot 7 Pillen; geen ontlasting veroorzakende gebruikt men des morgens dezelfde hoeveelheid. Oude en Zwakke Menschen beginnen met het laagste getal. Dezelve worden verkocht tegen 32½ cent het Doosje.

Deze Pillen worden niet voor echt erkend dan die waarom een biljet is, geteekend door

Dr. SCHOEPP.

NB. Bovenstaande handteekening bevindt zich op het Zegellak, waarmede elk Doosje verzegeld is. *Men gelieve daar wel attent op te zijn; en wachte zich voor het gebruik van namaaksels, welke men tracht in omloop te brengen.*

Na hetgeen wij herhaaldelijk gezegd hebben over de werking van *aloë*, behoeven wij er niet op te wijzen, dat van *versterking der maag of der ingewanden*, zooals in deze gebruiksaanwijzing gezegd wordt, geen sprake kan zijn, wel van het tegendeel. Ongelukkig de „*Jonge en Oude Menschen*”, die eenigen tijd volhouden om „dezelve des avonds 3,5 tot 7 Pillen” te gebruiken en „des morgens dezelfde hoeveelheid.”

In werkelijkheid is de heer L. J. R. SCHOEPP, apotheker te Maastricht, de vervaardiger dezer pillen, de titel van Dr. heeft hij aan zijn naam toegevoegd, sedert hij volgens de *Courrier de la Meuse*, door de Akademie te Philadelphia, die zooals bekend is tegen betaling van ettelijke dollars doctordiploma's aflevert, zoogenaamd *honoris causa* werd gepromoveerd in *sciences naturelles*.

't Zou eene eigenaardige rechtskwestie opleveren om te onderzoeken of hier, door het toevoegsel *Dr.* onder dergelijke stukken, gebruik gemaakt werd van „een titel die als geneeskundige aanwijst” zonder daartoe bevoegdheid te bezitten, 't geen strafbaar gesteld is bij de wet.

't Is zeker te betreuren dat juist deze pharmacut door den Geneesk. Raad van Nd. Brabant en Limburg kort geleden werd benoemd tot corresponderend lid. Al moge deze waardigheid op zich zelf ook niet van groot gewicht zijn, toch houden wij 't er voor, dat alleen onbekendheid met het bovenstaande zulk eene benoeming mogelijk kon maken. Naar wij weten heeft zij ten gevolge gehad, dat de onderteekening en de zonderlinge doctorstitel sinds dien tijd van de begeleidende biljetten der pillen zijn geschrapt, hoewel zij ook daarna in advertentie's, die ons onder de oogen kwamen, is blijven staan.

Genezing van Dronkenschap.

Enkele jaren geleden kwamen in onze nieuwsbladen verscheidene advertenties voor, waarin tegen toezending van zoo of zooveel gulden genezing van dronkenschap werd toegezegd. Kraehmer, Retzlaff, Konetsky, Heymann, Vollmann, dat waren de kwak-

zalvers die van de een of andere plaats in Duitschland uit, zekere genezing van dronkenschap toezeyden. Zooals wij vroeger in onze boekjes tegen de kwakzalverij uitvoerig hebben besproken, zonden zij, als men op hun advertenties schreef, voor veel geld eenig waardeloos poeder, veelal poeder van Driblad, of van Gentiaanwortel, soms ook poeder van Kalmuswortel, met zwavel en fijn ijzer-vijsel, dat alles niets kon uitwerken.

Sedert een paar jaar zijn echter al deze advertenties, voor zoover wij hebben kunnen nagaan, geheel uit onze Nederlandsche bladen verdwenen, zonder dat wij de oorzaak van dit gelukkige verschijnsel kennen. Met ééne uitzondering echter.

Bij de vele buitenlanders, die op de goedgelovigheid van dronkaards of hunne arme familieleden speculeerden bevond zich sinds jaren ook één Nederlandsche firma, die hetzelfde minedele ambacht uitoefende en juist deze gaat door met nu en dan te adverteeren, waarom wij tegen haar opnieuw onze waarschuwendende stem moeten laten hooren.

Het is de firma die zich noemt *de Erven Wed. Abbring* te Amsterdam. Zij bezit, zooals zij adverteert, het *onfeilbare* middel tegen het misbruik maken van sterken drank. De prijs wordt in de advertentie niet vermeld, doch schrijft men aan de firma dan ontvangt men het bericht dat het *vijf en twintig gulden* kost. Tevens ontvangt men opnieuw de verzekering dat het middel onfeilbaar is en eenige gedrukte attesten die dit moeten bevestigen. Bovendien worden een aantal namen van personen genoemd „bij wien informatiën kunnen worden verkregen van de duurzaamheid en blijvende genezing der van de dronkenschap herstelde lijdens.”

Wij hebben vroeger een uitvoerig onderzoek naar deze attesten en namen ingesteld en het resultaat was, in 't kort medegedeeld, aldus:

1o. dat ter aanbeveling tal van namen gebruikt worden van personen die sinds jaren zijn overleden en waarbij navraag dus onmogelijk is;

2o. dat eveneens namen genoemd worden van personen die nooit eenigen goeden uitslag hebben verkregen;

3o. dat gevallen van zoo het heet *duurzame* genezing worden vermeld, waarbij, zooals ons uit brieven van de betrokken personen bleek, de genezing slechts zeer *tijdelijk* was geweest en de „lijder” later weder geheel in zijn kwaal was teruggevallen.

Ten 4den echter bleek het dat ook meer dan één geval was voorgekomen waarin de dronkaard na het gebruik van het middel, voor goed van den drank af was, tenminste voor zoo lang als de personen, die ons de inlichtingen gaven, hem hadden kunnen waarnemen.

Dus toch niet geheel en al kwakzalverij, hooren wij uitroepen?

Wij antwoorden: ja wel degelijk geheel kwakzalverij, want in de gevallen waarin tijdelijke of blijvende genezing werd verkregen, lag de oorzaak van dit verblijvende feit niet in het middel maar in het bij dat middel, gegeven voorschrift om *niet te drinken*.

Het middel is een plantenpoeder, dat men met melk of citroenlimonade moet drinken, en op zich zelf niets zal baten, maar het eerste voorschrift dat daarbij gegeven wordt luidt: *gedurende 56 weken geen drank gebruiken*. Wanneer dit gedurende die 13 maanden, *zonder een enkele afwijking wordt volgehouden*, en de patiënt telkens wanneer de trek naar sterken drank boven komt, wat melk of limonade met een weinig van het poeder gebruikt, dan heet het dat voor goed een afschrik van den drank wordt verkregen.

Niemand zal het thans behoeven te verwonderen dat nu en dan wel eens „genezingen” zijn verkregen; wie inderdaad de kuur goed doormaakt, zich aan het voorschrift houdt en meer dan een jaar lang geen druppel drank gebruikt, die is gelukkig op weg tot beterschap. Doch een ieder kan ook inzien dat hetzelfde succes zonder het dure poeder van f 25 had kunnen verkregen worden.

Voor bemiddelde personen maakt het nu geen groot verschil of zij al of niet dat geld offeren, maar zij die op de advertentie schrijven zijn in den regel onbemiddelde personen. Maakten echter allen die hun f 25 er aan besteden de kuur met ernst door, dan was er toch voor hen die met moeite dat geld bijeen hadden gebracht, voordeel in gelegen, want een dronkaard een jaar lang drankvrij te maken, dat is wel f 25 waard. Doch verreweg de meesten hech-

ten meer aan het middel, aan het poeder, dan aan de gebruiksaanwijzing, en drinken er onder het gebruik op los. Treurige voorbeelden zijn ons bekend van personen die reeds verarmd waren door het aan den drank verslaafd zijn van den kostwinner, en herhaaldelijk de met veel opoffering bijeen gekregen gelden besteden aan het poeder, doch zonder het minste resultaat.

Wij willen deze regelen besluiten met enkele aanhalingen uit een artikel dat *Mr. H. Goeman Borgesius* in de Juni-aflevering van de *Vragen des Tijds* heeft gegeven. De schrijver geeft daar de rede die een beroemd Engelsch geneesheer Dr. Norman Kerr op een congres te Derby heeft gehouden. Deze sprak o. a. het volgende:

„Een tegengift tegen de drankzucht ken ik niet. Een physisch middel is in staat een verlangen te dooden, dat deels van physischen, deels van zedelijken aard is. Als echter de patiënt de ernstige begeerte koestert om genezen te worden, dan zal hij, door rijp ooft te eten, en met mate water, koffie en thee te drinken, zijn dorst allengs kunnen verminderen. *)

„Vóór alles moet de oorzaak van het kwaad buiten hun bereik worden gebracht. De dronkaard met zijn ziekelijk lichaam, zijn beneveld verstand, zijn verzwakt zedelijkheidsbesef, en volkomen gemis aan wilskracht, is het slachtoffer van een gift, dat lichaam en ziel bederft. Zoolang men dat gift niet van hem wegneemt, zal zijn ellende steeds grooter worden. Zoolang hij nog spiritualia gebruikt, zal de onverzadelijke begeerte naar dat vocht, dat zijn dood, zijn verderf wordt, niet verdwijnen, maar nog steeds grooter worden.

„Het eenige middel derhalve om dronkaards van de drankzucht te verlossen en de onverzadelijke begeerte naar alcohol te dooden is *volstrekte onthouding*. Een drinker, die weer vrij wil worden, moet geen enkelen drank gebruiken, die alcohol bevat. Van volkomen genezing kan eerst dan sprake zijn, indien de dorst naar het „vuurwater“ geheel verdwenen is. In den regel duurt dat vrij lang, zelfs bij geheele onthouding. Soms schijnt het dat de patient geheel genezen is, terwijl later blijkt, dat de genezing nog niet meer was dan schijn, want dat de lust slechts slapende was, zoodat een enkele borrel, een enkel glas bier zelfs, opnieuw geheele instorting ten gevolge heeft.”

„Voorzover het lichaam door den drank verslapt is, moet men trachten aan dat lichaam nieuwe levenskracht te geven. Lichtverteerbare spijzen zijn noodig om de spijsvertering weer in orde te brengen. Ook voedzame, vaste spijzen zijn aan te bevelen. Mineraalwater is niet kwaad, maar alles wat prikkelend werkt moet overigens vermeden worden. Van het grootste gewicht is ook regelmatige, voor het gestel passende arbeid. Niets is zoo bevorderlijk aan de genezing van denk- en wilskracht als geschikte arbeid; de patient wordt daardoor genoopt zich intespannen en aan iets anders te denken dan aan zich zelf. Vriendelijke en gezellige omgang, en nu en dan een hartelijk woord zijn ook geneesmiddelen voor dergelijke lijders.”

*) Wij willen met nalaten hier melding te maken van een eigenaardig middel, waarover wij ergens hebben gelezen en dat zeker uitmunt door gemakkelijke uitvoerbaarheid en goedkoopte. Wij waren zelf in de gelegenheid eenmaal, zij 't ook boven verwachting, de gunstige werking waar te nemen.

Het middel bestaat in 't gebruik van *water in zeer groote hoeveelheid* (één of meer liters) telkens wanneer de behoefte naar drank zich doet gevoelen.

't Schijnt dat de ziekelijke prikkel daardoor somwijlen wordt afgestompt.

Natuurlijk moet de ernstige wil aanwezig zijn om genezen te worden.

(Red. Maandbl.)

Alweer een nieuwe methode.

In de nieuwsbladen wordt van tijd tot tijd melding gemaakt van personen in ons land, die uit 't buitenland brieven ontvangen, waarin hun wordt medegedeeld dat de schrijver in staat is eene belangrijke erfenis te bezorgen of een schat aan te wijzen, die in vroegere dagen ergens verborgen was. Men wordt verzocht een som gelds toe te zenden om eenige formaliteiten te vervullen of de noodige stukken en papieren zich aan te schaffen.

Een soortgelijke poging tot oplichterij wordt thans ook door de kwakzalvers beproefd; of, wat meer waarschijnlijk is, dezelfde soort bedriegers,

ziende dat het met de erfenis en de verborgen schatten niet gaat, beproeven thans hunne methode bij zieken met de belofte van onfeilbare genezing.

Een geacht inwoner van Nederland, wiens zaak meebrengt dat zijn adres gemakkelijk in 't een of ander adresboek of uit prijscouranten te vinden is, ontving dezer dagen uit *Görlitz in Silezië* een brief, waarvan wij de getrouwe vertaling laten volgen.

De man, zoo gezond als een visch, was niet weinig verwonderd opeens onder de borstlijders gerangschikt te worden en 't nuttigste gebruik dat hij van dit zonderling schrijven kon maken was zeker om het ons ter hand te stellen ten einde het ter waarschuwing van anderen te publiceeren.

Een tweede persoon, die echter wel aan zijn longen sukkelde, ontving een *woordelijk* gelijkkluidenden brief. Denkelijk zijn er dezer dagen een groot getal in ons land verspreid. De vertaling luidt aldus:

GÖRLITZ, 13 Juni 1884.

Geachte Heer!

Een van mijne patienten heeft mij medegedeeld, dat ook gij lijdende waart aan de longen; ik veroorloof mij daarom uwe aandacht te vestigen op mijne geneeswijze tegen zoodanige ongesteldheden.

Zelf in den hoogsten graad aangetast geweest zijnde door tuberculeuse longtering, heb ik geneesmiddelen ontdekt, door welke ik mij zelf en in mijne tegenwoordige praktijk vele honderden anderen, die zich vol vertrouwen tot mij vervoegden en die mijne voorschriften hebben opgevolgd, van een wissel dood heb gered, terwijl bij niet een zich de ziekte later opnieuw heeft geopenbaard.

De kuur eischt slechts zeer weinig tijd en kan zonder eenige stoornis in het beroep worden ondernomen, zelfs waar de behandeling in eene geneeskundige kliniek zonder eenig goed gevolg gebleven was, heb ik nog verrassende resultaten verkregen.

Alles wat voor de kuur noodig is, nauwkeurig berekend naar den tijd der behandeling, zal ik u voor den, met 'toog op het belang der zaak, zeker zeer geringen prijs van 15 gulden toezenden.

Gij kunt te eerder 't volste vertrouwen in mij stellen, daar mijne reputatie de steipste eerlijkheid waarborgt, en mijne jarenlange praktijk de beste garantie voor uwe zekere genezing aanbiedt.

Bij de op ommezijde aangegeven personen kunt gij desverkiezende inlichtingen verkrijgen over de werkzaamheid mijner methode.

Met hoogachting,

Uw dv. dienaar,
PAUL RUPPERT.

PS. Zend mij eene nauwkeurige beschrijving der ziekte en ook eenige fluimen.

De acht personen, waarvan aan de keerzijde de namen en adressen werden opgegeven, wonen allen in Hongarije, Saksen, Bohemen, Oostenrijk en Pommeren. Waarschijnlijk besefte de brievenrijver zelf dat men niet altijd geloof zal hechten aan zulke uitheemsche attesten en dat deze opgaaf min of meer in strijd is met den aanhef van zijn brief, althans hij voegt er nog aan toe: „*De patienten in uwe nabijheid heb ik geheimhouding beloofd.*”

Is het wel noodig, dat de Vereeniging weder f 15 wegwerpt om de zoogenaamde geneesmiddelen zich aan te schaffen en te onderzoeken, daarmee den kwakzalver een niet gering voordeeltje bezorgende?

Wij gelooven het niet, den leugen en kwade trouw kan elk in den brief ontdekken. Ieder brief kost den kwakzalver slechts 12½ cts. aan port en bij 't groot aantal ware of vermeende borstlijders heeft hij kans om f 15 te winnen, van elken brief die in handen mocht komen van een dezer lijders. Niemand verwondere zich ook, hoe iemand in den vreemde aan de nauwkeurige opgaaf van zijn naam en woonplaats komt; adresboeken zijn tegenwoordig overal gemakkelijk na te slaan.

Een paar punten uit dit schrijven willen wij re-
leveren om ook den meest halstarrig geloovige te overtuigen.

De schrijver vraagt eene nauwkeurige beschrijving der ziekte. Hij wil dus doen gelooven, dat hij den aard van het lijden zal onderzoeken en daarnaar zijne behandeling inrichten, en toch weet hij reeds vooraf aan te geven, dat de genezing zeker is, dat de behandeling slechts kort zal duren, dat men er geen hinder van heeft in zijn beroep of hierin verandering moet brengen van welken aard of hoe ongezond het ook moge zijn.

Verder is het zeker zonderling dat hij nauwkeurig het gebruik der medicijnen zal berekenen, doch dat ze altijd precies en nooit meer dan f 15 zullen kosten.

Ongeneeslijke ziekten bestaan er dus volgens dezen man zeker niet en verschil in prijs voor de behandeling evenmin.

Men zij voorzichtig!

Nadeelige gevolgen van de Zwitsersche pillen van Richard Brandt.

Voortdurend vindt men nog allerlei reclames en advertentie's van deze pillen in onze nieuwsbladen. Ook in 't buitenland worden zij druk gedebiteerd, doch niet overal leenen de nieuwsbladen zich tot het opnemen van de bedriegelijke aanbevelingen. Zoo hebben te Mecklenburg niet alleen de gezamenlijke apothekers den verkoop geweigerd, maar hebben ook de nieuwsbladen, voorgelicht door de daar bestaande Commissie tegen de Kwakzalverij, de aankondigingen niet willen opnemen.

Dr. FR. DORNBLUTH, dit in een Duitsch blad besprekende, voegt er het volgende bij, dat ook voor alle andere aloë-houdende pillen geldt, zooals Holloway-pillen, Urbanus- en Schreuders-pillen, slijm- en maagpillen enz.

De genoemde dokter schrijft: „Deze weigering van den verkoop en van de aankondiging der Zwitsersche pillen is te meer gerechtvaardigd, nu zij geen in alle omstandigheden onschadelijk purgeermiddel vormen. De pillen prikkelen zeer sterk den darm, zooals alle aloë-houdende middelen dit doen, waardoor vele ziekelijke toestanden, die een leek onmogelijk herkennen en onderscheiden kan, zeer kunnen verergeren en ten slotte gevaarlijk worden. Zoo b. v. alle gezwollen in de maag en den darm, die zich in den regel onder zeer onduidelijke verschijnselen ontwikkelen, tot dat een bloeding haar aanwezigheid doet kennen. Zoo ook het begin van buiktyphus, vele leverziekten, zoogenaamde hémorrhoidaal-kwalen; eindelijk alle kankerachtige aandoeningen, die door zulke middelen zonder twijfel verergerd, ja misschien zelfs veroorzaakt worden.

„Ik zelf — zoo gaat Dr. DORNBLUTH voort — heb in twee gevallen, waarin wegens verstopping Zwitsersche pillen waren gebruikt braken en diarrhee met hevige pijnen en bloedige ontlasting gelijkende op buikloop gezien, wat geen andere oorzaak had als die pillen. Hier waren ook de personen geen oogenblik in twijfel, dat de afgescheiden stoffen „ziekte stoffen“ of „onreine vochten“ zouden wezen, maar slechts producten der darmprickeling door de veel geroemde Zwitsersche pillen.

„Dat deze en andere dergelijke laxeerpillen — zoo eindigt de schrijver — niet altijd zulke duidelijke nadeelige uitwerking hebben, en zij dikwijls zelfs langen tijd zonder merkbaar nadeel ingenomen kunnen worden, is bij het groote verschil in gevoeligheid der spijsverteringsorganen niet meer te verwonderen, dan dat de een de moeilijkst te verteeren zaken in massa's kan gebruiken, terwijl de ander reeds door het voorzichtig te beproeven zich gevaarlijk ziek kan maken. De bedoelde pillen bevatten een stof die reeds in geringe hoeveelheid een sterk prikkelende werking uitoefent. Door menigvuldige herhaling van zulke prikkelende werkingen zullen echter zeker mettertijd ziekelijke verschijnselen veroorzaakt worden, die dikwijls op den trap van slijmvorming en bloeding zullen blijven staan, niet zelden echter ook tot weefselontaardingen en nieuwvormingen van kwaadaardigen aard, zoogenaamde kankerboobels, kunnen leiden.”

Boekbeoordeeling.

De koudwaterbehandeling, door Dr. E. MAIENFISCH. Uit het Duitsch vertaald en voor het Nederlandsch publiek bewerkt door Dr. I. A. M. T. SANNES, arts te Rotterdam. Uitgegeven bij W. J. VAN HENGEL, Rotterdam, 1884, blz. 88, prijs f 0.90.

Dr. SANNES, die door de bewerking van de twee boekjes van Dr. PAUL NIEMEIJER *Een en ander over den hoest en Het kouwatten*, aan velen een dienst heeft bewezen door betere begrippen onder leken te verspreiden over de borstorganen en menig veroordeel over huone werking en hunne ongesteldheden heeft getracht weg te nemen, heeft opnieuw in het hierboven aangekondigde een echt populair wetenschappelijk boekje het licht doen zien.

Er is een tijd geweest, een halve eeuw geleden, dat PRIESSNITZ en zijne volgelingen alles beloofden te genezen door de behandeling met koud water. De overdreven voorstellingen moesten noodzakelijk eindigen met teleurstelling, die weder het niet ongewone gevolg had, dat langzamerhand nagenoeg alle wetenschappelijke waarde aan de koudwaterbehandeling van zieken werd ontzegd.

In den laatsten tijd is hierin verandering gekomen

en men is opnieuw het water, uitwendig gebruikt, leeren beschouwen als een krachtig en in vele gevallen heilzaam geneesmiddel. Beter dan vroeger heeft men daarbij de eigentlijke werkingwijze leeren inzien en verbetering gebracht in de methode van toepassing, zoowel als in de onderscheiding van de gevallen, waarin het gebruik is aangewezen.

Het aangekondigde boekje is een gemakkelijk leidraad voor allen, die juiste inlichtingen wenschen te verkrijgen over de wijze, waarop het water moet worden aangewend in verschillende soorten van baden en douches, wat verstaan moet worden onder doelmatige afwassching, afwijving, inwikkeling enz. Wij herinneren echter aan een zinsnede uit de inleiding: „Evenwel is het met het oog op het nog steeds niet uitgstorven ras der koudwaterweebers misschien niet overbodig hier nog eens op den voorgrond te stellen, dat het water, welk voortreffelijk geneesmiddel het ook moge zijn, echter geen voor alle kwalen passend middel is; dat het wel in vele gevallen gunstig werkt, doch dat het noch bij ieder individu, noch bij alle ziekten baat geeft.”

Kleine mededeelingen.

Ayer's Haar-Versterker.

Een wonderlijke afwisseling heerscht er op 't gebied der haarversterkers en haarherstellers, die allen hun advertenties met het portret van een langharige dame versieren. Nu is weer het bovengenoemde verzeen, dat van Amerikaanschen oorsprong schijnt en ook *Ayer's hair vigor* genoemd wordt.

Natuurlijk is dit volgens de advertenties weer beter dan alle andere. Als gij grijs of kaal zijt, als uw haar dun, wreed, droog, hard of zwak is, in al die gevallen wordt geraden dit middel te gebruiken. Zelfs wordt er in de advertentie gezegd dat het geneest bijna alle ziekten waaraan de schedel onderhevig is. . . . .

Gaf men nu voor deze belofte een onschuldig niets uitwendig waschwatertje, dan pleegde men wel bedrog, doch de ijdelheid en lichtgeloovigheid der koopers werden alleen in de beurs gestraft. Maar ook hier krijgt men alweer die vergiftige stof, namelijk eene oplossing van loodsuiker (0.6 pct.) volgens het in Duitschland door CHANDLER verrichte onderzoek, die stof waarvan wij reeds herhaaldelijk de nadeelige werking hebben besproken.

Het lijstje der loodhoudende in onze Nederlandsche bladen geadverteerde haarmiddeltjes is dus nu tot 9 gestegen n.l.: . . . . *Eau des Fées*, *Allen's haarhersteller*, *Melrose*, *Het Nieuwe haarmiddel* (verkoophuis), *De Nieuwe London haarhersteller*, *Eau de Zénobie*, *Royal Windsor haarhersteller*, *Eau Hamilton* en *Ayer's haarversterker*.

Wij herinneren hier aan de depôthouders dat op 13 Sept. 1883 twee verkoopers van een dezer middeltjes te Rotterdam, een kapper en een barbier, door de rechtbank aldaar deswegen tot boete zijn veroordeeld.

Königs-china-Rinden-Kopfwasswasser

EN

William Lasson's Haartinctuur.

Het is werkelijk een verademing te bevinden dat déze twee haarmiddeltjes, waarvan ons door twee lezers de samenstelling gevraagd wordt, tot de onschadelijken behooren.

Het eerste, dat den langen naam *Königs-china-rinden-kopfwasswasser* draagt, en door zekeren F. FRANK te Cleve bereid wordt, bleek in zooverre aan zijn naam te beantwoorden, dat er werkelijk een aftreksel van china-bast in is. Het lid der Vereeniging de heer v. D. WEERD heeft het namelijk onderzocht, en bevonden dat het een met alcohol sterk verdunde china-tinctuur is. Dat het echter onmogelijk al de mooie werkingen kan uitoefenen die er in den prospectus van gezegd worden, en in 't algemeen niet veel meer kan doen dan het wasschen met brandewijn, willen wij den fabrikant nu maar niet te sterk aanrekenen, nu hij ten minste iets aflevert dat geen kwaad kan doen.

Het tweede, de *William Lasson's tinctuur voor den groei van het haar*, is tweemaal in Duitschland onderzocht. De eerste maal door SCHÄDLER in 1878, die voor de samenstelling vond 5,6 procent glycerine, 1,4 keukenzout en water, geparfumeerd door Bergamotolie. De tweede maal door een niet genoemden onderzoeker, (medegedeeld in de *Industrie Blätter* 8 Sept. 1883), die behalve water en glycerine, tannine en aluin er in vond. Volgens beide uitkomsten is het een onschadelijk maar ook vrij onwerkzaam vocht. Omdat, zoo als hieruit blijkt, de samenstelling door den fabrikant in den laatsten tijd gewijzigd is, kunnen wij er dus niet voor instaan, dat het tegenwoordig verkochte nog de genoemde samenstelling heeft, ofschoon waarschijnlijk wel de laatst medegedeelde.

Geen geneeskundige hulp of bijstand.

In de Amsterdamsche bladen vindt men in den laatsten stent tijd gedurig de volgende advertentie:

W. C. J. H. Plooster van der Roest, Specialiteit voor Ruggegraatsverkrummingen, Spierverlammingen, Contracturen, Neuralgie, Onvolgende ademhaling, Constipatie uit nervens aard, Gevolgen van Jicht, Rheumatismus, Misvorming van den Voet en andere Chronische Ziekten, Behandeling Heilgymnastisch frictie en massage.

De persoon, die zich hier voor de geneeskundige behandeling van eenige der meest uiteenloopende ongesteldheden „en andere chronische ziekten” aanbiedt, is iemand aan wien de uitoefening der geneeskunst in Nederland niet is geoorloofd.

Toch gaat hij voort deze uitoefening publiek aan te kondigen en toe te passen, zonder dat de bevoegde autoriteit in staat schijnt het te kunnen beletten.

Dit is mogelijk omdat eene rechterlijke opvatting heeft aangenomen, dat wel is waar „het verlenen van genees- of heilkundigen raad of bijstand als „bedrijf”, door niet-geneeskundigen strafbaar is, maar tevens dat het geen „genees- of heilkundige raad of „bijstand” is, wanneer iemand op eigen gezag aan zijn te verlenen „genees- of heilkundigen raad of bijstand” den naam geeft van heilgymnastie, frictie en massage.

Correspondentie.

— Sinds de vorige opgave zijn de volgende 10 nieuwe leden toegetreden:

Amsterdam, Dr. J. J. Koning.
„ G. P. Kievits, Geneesheer.
„ P. J. Kruysse, Pharm. cand.
„ De Ned. maatschappij tot bevordering der Pharmacie.
„ G. J. van Wieringen, Arts.
Assen, Mr. A. Hilbingh.
Groningen, Dr. G. Post, Apotheker.
Gulpen, E. H. Lebrét.
Oudenbosch, Het Leesgezelschap.
Woerden, Dr. Richell.

Het getal leden is hierdoor tot 1011 gestegen.

— Van 710 leden is thans de contributie per postwissel ontvangen. Wij verzoeken de overigen zoo mogelijk vóór den 10en dezer maand postwissels te zenden. Daarna zullen wij per *postquittantie* over het bedrag beschikken.

— *Nektar*. Wij hebben in het Maartnummer, onder het opschrift *Morgenbittertjes*, op het verschijnsel gewezen dat men weer het debiet van een paar dranken trachtte te bevorderen door er attesten van docters bij te halen. Een dier dranken werd aangekondigd onder den weidschen titel, zooals wij het noemden, van „Nektar” van J. ELBOGEN te Weenen. Dit werd geadverteerd met bijvoeging der woorden: „Een van de beste Hollandsche geneeskundigen getuigt schriftelijk dat de Nektar uit de beste kruiden bereid is en beveelt haar als een gezond en den eetlust opwekkenden drank aan. Dit attest is voor belangstellenden ter inzage.” — Iemand die voor ons aan het opgegeven adres te Amsterdam naar het attest vroeg kreeg ten antwoord dat het toevallig niet aanwezig was.

Over deze zaak ontvingen wij twee brieven. In een dezer, van de agenten te Amsterdam, wordt gezegd dat het attest niet in het verkoopplokaal bewaard wordt, maar toch wel in hun bezit is. Tevens wordt er bij vermeld den naam van een officier van gezondheid, die dat attest heeft afgegeven, doch ons toegevoegd dien naam niet te publiceren, daar dit niet mag.

In een anderen brief schrijft ons de fabrikant blijkbaar niet wetende wat zijne agenten hadden geadverteerd, dat hij niet verplicht was ons een attest te toonen en dat wij ook geen attest noodig hadden, daar wij een flesch hadden kunnen laten halen en onderzoeken.

In beide brieven wordt bovendien verzekerd dat deze Nektar een uitstekende drank is.

Wij willen dit laatste niet ontkennen doch evenmin bevestigen. Wat wij afkeurden en ook nu nog blijven afkeuren is, dat men gewone dranken of likeuren zoekt aan den man te brengen alsof het eenigszins geneesmiddelen waren. Met name in dit geval wordt gezegd, dat het vocht zich „onderscheidt van alle andere likeuren door de gunstige werking op de maag”, waardoor vele maaglijders er naar zullen grijpen, die zich anders van zulke dranken zouden onthouden. Bedoelt men geen geneesmiddel te debiteeren, wat de agenten ons schrijven dat inderdaad niet de bedoeling is, dan dient men zich van zulke uitdrukkingen te onthouden. Wil men het publiek het bewijs leveren dat de drank geen schadelijke bestanddeelen bevat, dan stelle men het fabrikaat onder controle van een *scheikundige*.

Op welken grond de bedoelde officier van gezondheid verklaard heeft „dat de Nektar uit de beste kruiden bereid is” en welke de beste kruiden zijn, weten wij niet.

De agenten en de fabrikant van dit vocht mogen bedenken, dat wij ons over den drank zelf niet uitlieten, maar zooals wij duidelijk schreven, de wijze waarop zij werd gedebiteerd afkeurden. Zelfs als uitstekende port of maderaport of de bedoelde wijze werd geadverteerd, zouden wij er tegen opkomen.

— Onze twijfel uitgesproken bij het onder de Herh. Waarsch. behandelen in het vorig nummer van de hoofd-pijndroppels van Dr. J. R. KERHWAND (vette olie met een weinig mostaardolie), of er wel zulk een docter bestaat of bestaan heeft, wordt weggenomen door een schrijven van een onzer lezers te Wieringen. Daaruit blijkt dat in 1831 en 1832 aldaar een 350tal schepen in quarantaine hebben gelegen, en dat op een daarvan een dokter was genaamd J. R. KERHWAND. Daar de man reeds veel scheen gereisd te hebben, kan wat in de gebruiksaanwijzing van zijn nu nog gedebiteerd middeltje gezegd wordt, over „langdurige ondervinding” in de „Tropielanden” waarheid zijn, doch jammer dat de „leidende menschheid” daarvan niet anders profiteert dan door de niets beduidende droppels die wij in 't vorig nummer bespraken.

— R. A. Q. te T. — J. v. A. te A. — en anderen. Slechts bij uitzondering kunnen wij in particuliere correspondentie treden over advertenties en geheimmiddelen. Zoo mogelijk zullen wij echter altijd in 't *Maandblad* antwoorden. Men behoeft dus ook geen postzegels voor antwoord te zenden.

— J. v. A. te A. De bedoelde persoon is werkelijk lid der Vereeniging. Dit lidmaatschap is op zich zelf echter geen bewijs dat iemand zich niet ophoudt met kwakzalverij. 't Bewijs alleen, dat zoo hij dit wel doet het aan ons onbekend is. Dat lidmaatschap van den verkooper mag ook nimmer worden gebezigd om eenig middel aan te bevelen; reeds dit zou een reden kunnen zijn den bedoelden persoon te schrappen. Wij zullen de zaak verder nagaan. Wilt gij precies worden ingelicht, zend ons dan het bij U aanbevolene middel, en wij zullen de samenstelling onderzoeken. Spaar overigens uw geld voor zoo iets en raadpleeg een dokter.

— X. te S. (Belgie). De *Liqueur Anti-épileptiques Fiever* is reeds door den Heer Kruysse onderzocht (zie *Maandblad* no. 3). 't Is niets anders dan een oplossing van Broomkali.

— A. G. L. Zoo mogelijk volgend nummer.

— X. te R. Kunt gij ons een flesch van dat zoogenaamde geheel onschadelijk haarkleurmiddel *Asiatique* toezenden? dan behoeven wij er geen f 1.50 voor te betalen.

— H. te H. Zeker, wij zullen daarvan werk maken.

— De *Pepsine-wijn* en vele andere middeltjes zijn in onderzoek.

— Sp. te A. en H. B. te A. Wegens plaatsgebrek moest het artikel waarover wij u schreven tot een volgend nummer wachten.

— v. D. te L. *Siroop d'hypophosphite de chaux du Dr. Churchill* is, indien het aan zijn naam beantwoordt, waarvoor men bij buitenlandsche waren geenerlei waarborg heeft, een stroop met *onderphosphorigzure kalk*, een stof die in elke apotheek te vinden is en de geneeskundigen niet zelden met succes gebruiken. Een universeel geneesmiddel voor borstlijders is het niet. Elk ziektegeval moet afzonderlijk beoordeeld worden. De prijs van f 3,60 voor een flesch is veel te hoog.

Herhaalde waarschuwingen.

Hartzema's rhumatiemiddel. HARTZEMA, wiens eigenlijke naam BEREND HAITZEMA ENUMA is, onderscheidt zich van zijn collega-kwakzalvers door den wetenschappelijke klank dien hij aan zijn aanbevelingen tracht te geven, waarin hij spreekt van *eindproducten van onvolledige stofwisseling, concrementen van urinezuur, oplosend vermogen van het bloed en meer fraais*. Ook is het merkwaardig dat deze zoogenaamde HARTZEMA zelf als een proefstuk aan het publiek voorstelt, want de voornaamste aanbeveling van zijn vocht is dat hij zelf, hij Hartzema, door zijn waar van rhumatiemiddel en jicht is genezen!

De heeren professoren J. W. GUNNING en J. H. VAN 'T HOFF te Amsterdam, hebben op verzoek van de rechtbank aldaar het mengsel onderzocht en de hoofdbestanddeelen bleken te zijn *Salicylzuur* en *ijzer*, stoffen die elke geneeskundige kent en in de gevallen waarin hij ze noodig acht doet gebruiken. Natuurlijk vraagt hij hiervoor een prijs ver boven de waarde van het vocht.

Voor den deskundigen lezer zij hier aangestipt dat blijkens een onderzoek van den heer KRUISSE men een volkomen gelijk vocht krijgt door de *Sol. Chlor. Ferrici* der Pharm. met water verdund, door *Natrium hydroxyde* te praecipiteeren en, zonder verwijdering van het gevormde Chlor Natrium, onder verwarming er wijnsteenzuur bij te voegen tot het praecipitaat is opgelost, en daarna het in een weinig spiritus opgeloste salicylzuur er aan toe te voegen. De hoeveelheden, zoo dat er 1 gram *Salicylzuur* op 300 gram vloeistof komt. Bij de rechterlijke instructie heeft H. de samenstelling vermeld, die hiermede overeenkwam behoudens een spoor salicylolie.

Huste-Nicht. Dezen zonderlingen naam heeft een Duitsche kwakzalvers-firma, zekere L. H. PIETSCH & Co. te Breslau, aan haar fabrikaat gegeven en na het reeds lang in Duitschland te hebben aanbevolen, begint zij nu ook ons land er mee te begunstigen.

Volgens de advertentie's zou menigeen gretig naar dit *Hoest-niet* moeten grijpen, want er wordt daar in gezegd dat het 't eenige ware en beste geneesmiddel is tegen alle keel- en borstaandoeningen, zelfs tegen longtering! Ongelukkig de arme die er zijn hoop op vestigt. Dit druk geadverteerde *Huste-Nicht* is in Duitschland sinds lang onderzocht en gebleken te bestaan uit *mout aftreksel* (Malz-extract) met *honig*. Wat dit laatste is, en kan doen, weet ieder, en moutaftreksel is het extract van mout of gekiemde gerst, het zelfde wat voor bier gebruikt wordt en dat wel licht verteerbare suikerachtige stoffen bevat, maar geen merkwaardige genezingen bij borstziekten kan veroorzaken.

Behalve door advertentie's wordt het *Huste-Nicht* ook in groote bladen papier aanbevolen, die als afzonderlijke bijvoegsels bij meerdere nieuwsbladen in ons land werden verzonden. Daarin wordt vermakelijke onzin verteld, zoowel dat Paus Leo XIII, Von Bismarck, Von Moltke en andere hooggeplaatste personen het goed zouden hebben aanbevolen, als dat het een aftreksel is van 30 der heilzaamste Europeesche, Amerikaansche en Indische kruiden, waarvan 20 voor de borstkwalen zouden moeten dienen.

Als een der merkwaardigheden wordt van het *Huste-Nicht* nog verzekerd dat het zoo uitstekend is voor kinderen „welke zonder de borst getrokken worden en vooral voor stillende vrouwen” wat door iemand, die geen Duitsch kent wel niet verstaan zal worden.

Prof. Dr. Albert en Dr. Bela. Deze twee zoo het schijnt hoogwetenschappelijke personen adverteeren tegenwoordig druk in sommige dagbladen. De een geneest radicaal, zoo als hij zegt, *Epilepsie, stuipen, zenuwkrampen en zenuwziekten*; de ander heet *Maladies Secrètes (geheime ziekten)* volkomen te genezen. Menigeen zal zich door deze twee heeren laten verleiden hun hulp in te roepen. Zie hier verkort herhaald wat vroeger (no. 1, 1883) uitvoeriger hebben uit een gezet:

Vooreerst zij gemeld dat beide personen één persoon zijn. Ofschoon in de advertenties schijnbaar verschillende adressen te Parijs worden opgegeven, is Dr. ALBERT de zelfde man als Dr. BELA. En Dr. is hij niet, al noemt hij zich tweemaal zoo. Het is een boekhandelaar genaamd PARLAGHY uit Munchen, die dan ook in het Duitsch correspondeert, en laag bedrog een verkiesse-lijker manier vindt om geld te krijgen dan eerlijke handel.

Als geneesmiddel wordt gebruik gemaakt van het algemeene bekende *broomkalium*. Een oplossing hiervan is al wat men voor zijn geld krijgt. In de advertentie wordt wel gezegd *zonder succes geene betaling en de betaling geschiedt eerst na de herstelling*, doch dit moet men op kwakzalvers manier uitleggen. Het bleek ons dat de man afzonderlijk laat betalen voor de zoogenaamde *geneeskundige behandeling* (alleen in een paar brieven bestaande) en voor de *medicijnen*. En die medicijnen (broomkalium) moeten terstond betaald worden, voor een prijs 10 maal zoo hoog dan men elders zou behoeven te betalen. Men zij op zijn hoede.

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteuren Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Dit blad verschijnt den eersten van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. Over de contributie wordt in de eerste drie maanden beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij wenschen ter verspreiding.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.

Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abcoud.

P. KRUYSSSE, Apotheker „ „ Amsterdam.

Mr. J. C. MEIJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.

Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden, Secretaris-Penningmeester.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

INHOUD.

Raadgevingen in tijden van Cholera.

Berichten: Jaarlijksche vergadering. — Subsidie van de Maatschappij voor Geneeskunde. — Een Cholera-tinctuur. — Uit Amerika. — Uit Zuid-Afrika. — Uit Indië.

Rechtszaken: Het proces Oidtmann. — Veroordeeling te Rotterdam. — Proces-verbaal te Doesburg. — Massage door onbevoegden. — Een merkwaardig kwakzalver voor de rechtbank te Heerenveen.

Middeltjes tegen Cholera.

Kleine mededeelingen: Weer twee middeltjes om het haar te kleuren, Asiatische en Eau d'Amérique. — Het dronkenschap-middel van de Erven Wed. Abbring.

Correspondentie: o. a. over Hygia-water en Redlaers Exteroogen-tinctuur.

Herhaalde waarschuwingen: Miraculo-paraferaten.

Raadgevingen in tijden van Cholera.

Dank zij het toenemend verkeer en de ontzaglijke uitbreiding der dagbladpers, is nog nimmer de mogelijke komst dezer gevreesde volksziekte zoo lang te voren in al zijne bijzonderheden besproken als op 't oogenblik, niettegenstaande de epidemie nog dagreizen ver van onze grenzen verwijderd is.

Dank zij den vooruitgang der wetenschap en inzonderheid de onderzoekingen van den beroemden Koch, is de eigentlijke oorzaak en de daarvan afhankelijke verspreiding der ziekte nimmer zoo goed bekend geweest als thans.

Hebben 'teen en ander er nog niet toe geleid het middel ter genezing van de ziekte te vinden of met zekerheid de wijze aan te geven, om zich te vrijwaren tegen iedere besmetting, den weg voor beiden is aangewezen en reeds nu zijn er bepaalde en duidelijke gegevens, waarmede de Staat, het individu en den geneesheer hun voordeel kunnen doen.

Een kort overzicht is het groot aantal leeken onder onze lezers allicht niet ongevallig, de deskundigen mogen het om der wille van dezen voor lief nemen.

Koch heeft in den laatsten tijd aangetoond, dat gelijk het reeds voor vele andere ziekten van mensch en dier bewezen was, ook de *Asiatische Cholera* wordt gekenmerkt door het aanwezig zijn in het menschenlijke lichaam van uiterst kleine, slechts onder 't mikroskoop onder bepaalde omstandigheden zichtbare levende wezens, zeer eenvoudig van samenstel en op den grens staande van de planten- en dierenwereld, doch tot de laatste behoorende en bekend onder den algemeenen naam van bacteriën.

Eene eigenaardige vorm dezer wezens, de *Cholera-microbe*, is aanwezig in de uitwerpsels van elken lijder aan *Cholera Asiatica*, en juist daardoor onderscheidt zich deze uitheemsche ziekte van de zoogenaamde *Cholera nostras* of inlandsche braakloop, die niet besmettelijk is, doch overigens in uiterlijke kenteekenen, in haar voorkomen gedurende zekere jaargetijden, somwijlen zelfs in haar

doodelijken afloop met de eerstgenoemde zeer veel overeenkomst heeft.

Men wachte zich wel bij 'tspreken over 'taanwezig zijn van diertjes in de menschenlijke uitwerpsels ook maar te denken aan ingewandswormen of iets van dien aard; de dierlijke wezens, waarvan hier sprake is, zijn kleiner dan het kleinste stofje dat het oog kan aanschouwen, hun aantal wordt geteld bij millioenen.

Vooraf of misschien alleen door de spijsverteringsorganen, dus met het eten of drinken, komen deze wezentjes in het menschenlijk lichaam, waarbinnen zij onder begunstigende omstandigheden zich in onnoemlijk korten tijd ontwikkelen en in ontzaglijke menigte vermeerderen.

Als een vreeselijk voorbeeld van de macht van het kleine brengen deze *microben* tijdens en door hare snelle ontwikkeling en uitgebreide voortplanting, in het menschenlijk lichaam weefselveranderingen en zenuwstoornissen te weeg van zulk een diep ingrijpenden aard, dat soms binnen enkele uren de dood er het gevolg van is.

En is daartegen niets te doen, is dit alles niet te voorkomen?

Op deze vraag, die natuurlijk op aller lippen zweeft, is een bepaald bevestigend antwoord onmogelijk, hoewel het volstrekt niet noodig is in moedeloosheid te wanhopen.

De *microben* kunnen vooreerst verhinderd worden ons te bereiken.

Wanneer, zoo als op 't oogenblik, de ziekte nog slechts woedt buiten onze grenspalen, moet dit geschieden door den Staat. Doelmatige en strikt uitgevoerde quarantaine waar deze uitvoerbaar is, in de eerste plaats; daarna streng isolement van den eersten lijder, die binnen onze grenzen door de ziekte mocht worden overvallen en ontsmetting, 't best door verbranding, van 't geen hij met zich heeft gebracht. Daar bij het tegenwoordig uitgebreid internationaal verkeer niemand kan zeggen, in welke misschien kleine gemeente het toeval den reiziger uit Frankrijk zal aanvoeren, die de noodlottige kiemen met zich draagt, is 't een vereischte, dat in iedere gemeente zulk eene gelegenheid tot afzonderlijke verpleging en ontsmetting aanwezig is, en dat de hoofden der gemeenten zich diep doordringen van de dure verplichting tegenover hunne medeburgers die op hen rust, door nauwgezet, spoedig en met ijver te handelen.

't Geneeskundig Staatstoezicht zal het best weten, hoeveel in dezen nog ontbreekt, voordat de toestand kan gezegd worden te zijn, zooals hij behoort te wezen.

De ervaring heeft verder geleerd, dat de ontwikkeling der *Cholera-microben* en hare verspreiding werd bevorderd door de tegenwoordigheid van vocht, ophooping van vuil, rottende zelfstandigheden enz. Deze van de woonplaats der

menschen te verwijderen of door ontsmetting hun schadelijk karakter te ontnemen, is eveneens een plicht der Overheid en slechts mogelijk door een ijverig en doortastend optreden van deze, ondersteund door de welwillende medewerking van 't publiek en het individu. Ook hieraan ontbreekt echter in zeer vele gevallen maar al te veel, tot dat de nood aan den man en helaas, vaak de geschikte tijd voorbij is.

Mocht niettegenstaande doeltreffende voorzorgsmaatregelen de ziekte toch in onze omgeving uitbreken, dan werke elk bovendien voor zich zelf en zijn gezin. In de omgeving van den choleralijder moet alles aan ontsmetting onderworpen worden om de voortplanting der *microben* tegen te gaan.

Vooraf aan vochtige voorwerpen van dierlijken of plantaardigen oorsprong hechten zij zich en blijven haar ontwikkelingsvermogen langen tijd behouden. Kookhitte vernietigt haar of doodt ze. Vruchten enz. moeten daarom van den schil worden ontdaan, eer ze gegeten worden en nog beter alle eten of drinken moet voor 't gebruik gekookt worden.

't Spreekt echter bijna van zelf dat in weerwil van zulk eene zorgvuldigheid enkele der gevreesde dierlijke kiemen in het lichaam kunnen geraken. Niet ieder krijgt echter daardoor de cholera. In dezelfde omgeving, bij 't gebruik van 't zelfde voedsel, van denzelfden drank worden sommigen in den hevigsten graad, anderen niet aangetast.

De oorzaak moet hierin gelegen zijn, dat de cholera diertjes in het lichaam en de ingewanden geen geschikte stof vinden om zich verder te ontwikkelen, of dat hunne voortplanting door den een of anderen toestand van het menschenlijke lichaam wordt tegengewerkt.

Welke deze toestand is, weten wij, helaas niet; ons ontbreekt dus het middel om hem te voorschijn te roepen en een dam op te werpen tegen de ziekte. Een schijnbaar goede gezondheid is geen waarborg, krachtige lichaamsgesteldheid, jeugd of ouderdom evenmin. In iedere epidemie worden gezonden en sterken weggerukt, even als zwakken en ouden van dagen.

Er zijn echter enkele omstandigheden die zeer duidelijk eene voorbeschiktheid voor de ziekte in 't leven roepen. 't Is niet zoo heel ongewoon de Cholera te hooren noemen „een armelui's-ziekte." En inderdaad vooral in 't begin van bijna iedere epidemie bepaalt zich het overgroot aantal slachtoffers tot de lagere volksklasse. Doch iedere nieuwe aangetaste levert een nieuwe kolonie van wezens, die elk voor zich de besmetting kunnen voortdragen. De gegoeden handelen dus in hun eigen belang door voor zich de kans op besmetting te verminderen, wanneer zij alle krachten inspannen om door betere voeding, ruimere huisvesting, vermeer-

derde zindelijkheid, de voornaamste gevolgen der armoede, en daarmee de voornaamste voortplanters der ziekte, te beteugelen.

Behalve armoede, kommer en ellende schijnen verschillende stoornissen der spijsverteringsorganen een toestand in 't lichaam te weeg te brengen die de ontwikkeling der cholera-microben bevorderen. Zoowel misbruik van sterken drank, die het zenuwleven overprikkelt en bloedsaandrang te voorschijn roept, als spijsen die indigestie of diarrhee veroorzaken, zooals onrijp ooft of te veel vruchten. Ook invloeden die het zenuwleven ter neer drukken, als groote vermoeienis, langdurige inspanning en angst. 't Is uit het vorenstaande duidelijk, dat niemand door angst alleen de smetstof der cholera en dus de ziekte zal kunnen ontvangen, maar ieder die eenig begrip heeft van de verlamme werking van vrees en schrik op den mensch, hoe daardoor onder gewone levensomstandigheden alle werk- en denkkracht kan belemmerd worden, zal beseffen dat ook het weerstandvermogen tegen den schadelijken invloed dezer ziektemakende organische wezens moet verminderen.

Meer dan anders is het daarom noodig tijdens 't heerschen van cholera de hulp van den geneesheer in te roepen ook bij voorkomende lichte ongesteldheden, niet uit overdreven angst, maar om te voorkomen dat door koorts, diarrheën of andere ongesteldheden een zwakte-toestand wordt onderhouden, die voorbeschikt maakt tot het opnemen of de ontwikkeling van toevallig opgenomen kiemen.

Nog meer echter is die hulp noodig wanneer zich ten slotte de ziekte heeft ontwikkeld; — hoe wel helaas! vele zoo niet de meest aangetast bezwijken, heeft toch de kunst enkele rationeele middelen, waarvan zij met recht somwijlen genezing mag verwachten.

Drie verschijnselen vooral kenmerken de cholera; de hevige brakingen en diarrheën en de berooving daardoor van 't lichaam van de noodige vochten; het diep gezonken zenuwleven en de verlagening van de lichaamstemperatuur. Juist deze verschijnselen hebben vele wetenschappelijke onderzoekers er toe geleid in opwekkende inspuitingen, 't toedienen van sommige geneesmiddelen, 't bevorderen der huidwerkzaamheid, door inwikkelingen, 't verblijf in zeer verwarmde omgeving enz. middelen tot genezing te zoeken en in sommige gevallen met gunstig gevolg aan te wenden.

Ziedaar wat wij meenden over de cholera in het algemeen in dit Maandblad te moeten zeggen. Het valt eigenlijk buiten het terrein waartoe ons blad zich in den regel beperkt. Ons doel is te waarschuwen tegen bedriegelijke middelstjes. Helaas, ook deze taak moeten wij ten opzichte van de cholera vervullen, zooals uit andere artikelen in dit nummer blijkt. Het bovenstaande moge tot inleiding daarvoor strekken.

Berichten.

De jaarlijksche Vergadering der Vereeniging is dit jaar voorshands vastgesteld op Dinsdag 26 Augustus aanstaande, 's ochtends 10 uur, in een der lokalen van Krasnapolski te Amsterdam.

De agenda zal later aan de leden worden toegezonden. Wie nog onderwerpen ter behandeling wenscht op te geven, gelieve ze te melden aan den Secretaris-penningmeester.

In de Vergadering van de *Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Geneeskunst* onlangs te Leeuwarden gehouden, is met bijna algemeene stemmen besloten aan de Vereeniging tegen de Kwakzalverij eene jaarlijksche subsidie te verleenen, tct een bedrag zooals door het Hoofdbestuur der Maatschappij telken jare zal worden vastgesteld.

Het *Dagblad van Zuid-Holland en 's Gravenhage* plaatst om zijne stadgenooten te believen of om andere min of meer *geldige* redenen, dikwijls van allerlei particuliere ondernemingen onder de gewone berichten aanbevelingen die onder de betaalde advertenties tehuis behooren.

Onlangs deed het blad dit ook ten opzichte van een zoogenaamd choleramiddel. Men las in het no. van 17 Mei het volgende:

„Men deelt ons mede, dat op voorschrift van dr. X, die 16 jaren in Ned. Oost-Indië als officier van gezondheid en burger-geneesheer is werkzaam geweest en

vele cholera-lijders heeft behandeld en cholera-lijken heeft geopend, o. a. in het hospitaal te Soerabaja, door den heer Y. een cholera-tinctuur is gemaakt, die in tijden van epidemie de vatbaarheid voor cholera zeer vermindert of geheel wegneemt, met andere woorden de ontwikkeling van cholera-microben tegengaat en aan angstige personen een groote geruststelling geeft.

»Mocht dit middel proefhoudend zijn, dan is hierdoor een belangrijke dienst aan de menschheid bewezen.»

Waar wij hier X en Y hebben ingevuld prijken de namen van een Haagsch geneeskundige en een Haagsch apotheker.

Dat deze cholera-tinctuur, zoo min als eenige andere, de vatbaarheid voor cholera niet zeer vermindert of geheel wegneemt weet dr. X zoo goed als ook apotheker Y het kan weten, en het *Dagblad* steekt hen de loef af in oprechtheid door ten minste te twijfelen of het middel wel »proefhoudend» is bevonden.

't Is te betreuren dat het dreigen van de cholera zulke speculaties in het leven roept.

Het laatste nieuws op het gebied der kwakzalverie-reclame uit Amerika is: een advertentie, waarin een verkooper van middelstjes tegen hoog honorarium kaalhoofdigen vraagt, die er in willen toestemmen aankondigingen van zijn waren op hunne hoofden te doen schilderen.

Of zich daarvoor reeds personen hebben aangeboden weten wij niet. Voor alle middelen zou de methode trouwens niet kunnen aangewend worden met name niet voor de haarwatertjes, die den groei van het haar moeten bevorderen. Dan ware het onvermogen van het middel wat al te duidelijk te gelijk met het middel zelf geannonceerd.

Een voorbeeld van treurige gevolgen van een welgemeenden vriendenraad vinden wij in de nieuwsbladen vermeld uit Z.-Afrika.

De oudste zoon van den heer Stephanus du Toit, te Hope Town, had onlangs eene razende tandpijn, waarop een vriend hem ried een soort gift in den hollen tand te steken. Hij deed het, en het schijnt, dat dit gift door zijn bloed is gegaan, of dat hij een gedeelte er van ingeslikt heeft, want eenige oogenblikken daarna kreeg hij een soort van stuip trekking en riep hij zijn vader toe: »Pa, ik sterf», waarna hij onmiddellijk den geest gaf.

Indische kwakzalvers. Meermalen kan men inlandsche vrouwen ontmoeten, die een mand, geheel gevuld met fleschjes en potjes op den rug dragen. In die fleschjes bevinden zich allerlei soorten inlandsche medicijnen, die zij overal te koop aanbieden. Een Europeesch meisje van 18 jaren, woonachtig op Pengapon en dat aan koorts leed, nam van zulk een vrouw een fleschje met medicijn, met het ongelukkig gevo'g, dat zij een kwartier later onder de hevigste smarten overleed.

(Amst.)

Rechtszaken.

Het proces Oidtmann. In het nummer van Mei 1882 plaatsten wij een artikeltje naar aanleiding van een middel, in de dagbladen aangekondigd onder den naam van *purgatief*, uitgevonden door en verkrijgbaar gesteld bij den heer Oidtmann, plattelands-heelmeester te Maastricht, zich noemende en schrijvende Dr. Oidtmann.

De genoemde persoon achtte zich hierdoor in zijne rechten gekrenkt, vooral toen het artikel in zijn geheel was overgenomen in de *Overmaasche courant*, een blaadje dat destijds in provincie Limburg het licht zag.

Nadat eerst vruchteloos beproefd was de zaak als strafzaak aanhangig te maken en ook de civiele actie tegen het Maandblad in Leeuwarden was afgestuit, (zijn wij goed ingelicht omdat men moeite ondervond bij het verkrijgen van een rechtsgeleerd raadsman aldaar) werd eindelijk bij de rechtbank te Maastricht een eisch van schadeloosstelling tot een bedrag van *twaaft duizend gulden* tegen de *Overmaasche courant* ingesteld, wegens vermeenden hoon en laster.

Aangezien het Maandblad herhaaldelijk het verzoek tot andere nieuwsbladen richt om het een of ander er uit over te nemen ter doelmatige meerdere verspreiding van den inhoud onder 't publiek, achtten wij ons verplicht den uitgever van het Limburgsche blad, die door het voldoen aan zulk een verzoek in ongelegenheid was geraakt, onze vrijwaring aan te bieden, nog voor dat wij daartoe gerechtelijk werden opgeroepen.

Zooals vele onzer lezers uit de dagbladen zullen vernomen hebben is eindelijk in deze zaak na ruim 2 jaar eene beslissing gevallen en werd de *Overmaasche courant* veroordeeld tot eene vergoeding van *drie duizend gulden*, verhaalbaar op de redactie van het Maandblad.

Het vonnis is ons nog niet beteekend; wij weten dus nog niets zekers van den inhoud en de overwegingen, die tot deze uitspraak hebben geleid. In de dagbladen hebben echter reeds allerlei illustraties de rondte gedaan

en daarom moeten wij ook hier even de zaak bespreken.

Zoo lazen wij o. a. op meerdere plaatsen dat de verdediger, om het deugdzaam van het *purgatief Oidtmann* aan 't licht te stellen, een kleine karrevracht vooral zeer groote klisterspuiten ter zitting had meegebracht, „waarbij exemplaren van den meest ouderwetschen en „primitieven vorm, welke zwijgende getuigen den uitbun- „digen lachlust opwekten, zoo van rechters als publiek.”

Wij weten allen, dat in het dagelijksch leven, iemand zijn zaak gewonnen heeft, die de lachers op zijn zijde krijgt, doch de hilariteit zal hier in rechten wel geen invloed hebben uitgeoefend.

In een ander blad vinden wij aangeteekend: »de rechtbank verwierp de beweerde goede inzichten.» Het is bijna niet aan te nemen dat de Rechtbank te Maastricht hiermede beoogde het goede doel van de werkzaamheden der Vereeniging, als wier woordvoerders de redacteurs van het Maandblad geacht worden op te treden, te ontkennen. Ware het zoo, wij zouden alle andere redenen voor 't oogenblik ter zijde latende, daarom alleen reeds met volkomen gerustheid de zaak aan de beoordeeling van een hooger rechtscollegie durven onderwerpen.

Dat trouwens de redactie van dit Maandblad, in de afkeurende beoordeeling van den heer Oidtmann niet alleen stond, leeren ons de officieele *stukken betreffende het geneeskundig staatstoezicht in Nederland*, waar wij lezen op blz. 102 (jaargang 1882) in het Verslag van den Adj.-Inspecteur voor Limburg:

„De aandacht van den officier van justitie te Maastricht werd gevestigd op een plattelands-heelmeester wegens zijne aanbieding tot verkoop van *purgatief*, als in strijd met art 1 der wet van 1 Juni 1865 (*Staatsblad* no. 61), nadat het schrijven van den adjunct-inspecteur dienaangaande aan den verkooper onbeantwoord bleef.» En later op blz. 269:

„Wegens het afleveren van een geheim geneesmiddel werd tegen den plattelands heel- en vroedmeester Oidtmann te Maastricht door den commissaris van politie te Maastricht proces-verbaal opgemaakt en dit in handen gesteld van den officier van justitie ter arrondissements rechtbank aldaar.”

Bovendien vinden wij nog aangeteekend in 't verslag eener vergadering van den geneeskundigen Raad te Maastricht gehouden, dat met algemeene stemmen eene motie werd aangenomen luidende: »De geneeskundige „Raad van Noord-Brabant en Limburg, gezien heb- „bende dat in de hoofdstad van laatstgenoemde provincie, „door een geneeskundige herhaaldelijk geheime genees- „middelen te koop worden aangeboden, door middel van „advertentiën in de locale en andere bladen, keurt zulk „een handelwijze, als zijnde in lijnrechten strijd met den „geest der wet en met de waardigheid van den genees- „heer, ten hoogste af.”

Dat door deze afkeuring derzelfden heer Oidtmann getroffen is, wordt later in de zelfde stukken in 't bijzonder nog vermeld.

Terwijl het hier niet de plaats is om het geincrimineerde artikel van 't Maandblad van Mei 1882 te verdedigen, meenden wij toch het bovenstaande te mogen en te moeten relevereren, omdat de couranten-berichten, waarin onze aanvankelijke veroordeeling gemeld wordt, de zaak wel eenigszins in een eenzijdig licht beschouwen.

Op de algemeene vergadering hopen wij aan *de leden* uitvoeriger inlichtingen te geven.

Intusschen hebben wij appel aangeteekend.

„In verband met deze zaak leze men ook het slot van het artikel in dit nummer opgenomen onder den titel *Middelstjes tegen Cholera*.”

De arrondissements-rechtbank te Rotterdam, heeft J. W. S., winkelknecht bij de wed. J. C. van den Berg, drogiste, in de Hoofdsteege aldaar, veroordeeld tot twee geldboeten van f25, subs. 5 dagen gevangenisstraf voor elke boete, wegens het onbevoegd verkoopen van *Cardui benedicti*.

Op 23 Juli werd te Doesburg proces-verbaal opgemaakt tegen D. Waizing, bekend onder den naam van J. Vrijheid, wegens het onbevoegd verkoopen van medicijnen.

Ten einde de heilkundige gymnastiek, de zoogenaamde heilgymnastiek of orthopaedie, niet in kwakzalverij te doen ontaarden, is het volstrekt noodig dat de beoefenaars zich van overdrijving in het adverteeren onthouden en dat zij bij de aanwending een geneeskundige raadplegen. Dan kunnen zij veel nut stichten. Anders is er gevaar dat zij nu en dan het tegenovergestelde doen en zelfs kans dat zij in overtreding der geneeskundige wetten vervallen.

Dit reeds meermalen door ons besproken onderwerp werd onlangs ook in de Vergadering van den Geneeskundigen Raad van Gelderland en Utrecht ter spraak gebracht, waar een der leden mededeelde, dat een heilgymnast de massage uitvoerende zonder aanwijzing van een medicus.

De Voorzitter antwoordde hierop, dat deze quaestie

reeds vroeger in dezen Raad is behandeld, en dat het is uitgemaakt, dat een dergelijke handeling slechts op raad en volgens aanwijzing van een bevoegd geneeskundige mag worden verricht.

Wij moeten hierbij aantekenen dat men niet overal deze quaestie als uitgemaakt beschouwt. Zoo is in de jongste Vergadering van den Geneeskundigen Raad van Friesland en Groningen een Commissie betoemd om rapport uit te brengen over de vraag of de massage al of niet onbevoegde uitoefening der geneeskunde vormt. Deze Commissie bestaat uit de Heeren Dr. CORONEL, Dr. WICHERS en Mr. OPPENHEIM.

Voor de Arr. Rechtbank te Heerenveen stond Maandag 21 Juli j.l. terecht de kwakzalver Henderikus Kuvee, oud 44 jr. geboren te Leeuwarden, wonende te 's Gravenhage, thans gedetineerde, wegens het onbevoegd verlenen van geneeskundigen raad of bijstand. 14 getn. werden gehoord. Het dorp Oldemarkt was eenige dagen een vruchtbaar arbeidsveld voor bekl. Zondagavond 18 Mei kwam hij daar bij Rensje Bosch huysvr. van Karel Hofstra. Rensje had een open been, dat bekl. natuurlijk wel spoedig zoude heelen. Met Gods hulp genas hij alle kwalen zei hij. Het recept was: 1e wat bruine teer op een linnen lap om de teenen winden, 2e het wit van een ei kloppen, dat te mengen met zoete koemelk en die zalf op de wonde te leggen. Hij vroeg voor dien raad twee kwartjes, omdat Rensje ook maar een arm mensch was; anders nam hij altijd voor de visite een gulden. Rensje betaalde het gevraagde, volgde trouw het recept op, en . . . vond geen baat.

Den volgenden dag kwam bekl. bij de bakkerin Anna Lemstra, wed. Klaas van Essen. Hare dochter lag bedenkelijk ziek; twee dokters hadden haar reeds eenigen tijd onder behandeling. Bekl. vroeg de zieke te mogen zien. De moeder weigerde dit; zij zag wel dat bekl. een kwakzalver was en hield zich daarom liever aan bevoegde geneesheeren. Bekl. deed nog eene laatste poging, doch leed gelukkig schipbreuk op het gezond verstand der moeder. Hij zei: „Ge moet het weten, maar haar leven kan er aan hangen, als ge den raad der dokters wilt volgen en den mijne niet aannemen. Het geneesmiddel is: een pond nuchteren kalverlong en een pond witte suiker, dat te zamen zóólang koken tot er een bruine schuim opkomt, die de zieke moet innemen.

De rijksveldw. Jan ten Haften kwam juist in den winkel. Hij vroeg bekl. of deze bevoegdheid had tot het uitoefenen der geneeskunde. Neen, dat had hij niet, zei bekl., maar hij gaf de menschen raad en daar kon men hem niets om doen.

Denzelfden dag kwam hij ook bij Margaretha van Veen, die somtijds lijdende was aan duizeligheid. Ook voor deze kwaal was bruine teer op een lapje om de teenen gewonden een onfeilbaar geneesmiddel. Bovendien moest de patient een lapje, waarin twee centen en een stukje bladtin waren benaaid, op den blooten rug dragen en moest zij thee drinken, getrokken van zwarte bessen en aardbeziën-planten.

Bekl. toonde de geneeskraft van al deze „geheimmiddelen“ aan, dronk daarbij koffie, tot hij er genoeg van had en vroeg toen of de vrouw niet wat voor hem had uit de „flesse“, waarop Margaretha die voor den dag haalde en bekl. nog tracteerde op twee of drie borrels jenever. Zij had hem voor den ontvangen raad bovendien nog een kwartje gegeven.

Nu was koopman Berend Froklage met zijn gezin aan de beurt. Bekl. kwam bij Froklage en zei: „Je lijdt aan rheumatiek.“ F. bekende dit. „Ik kan je helpen“ hernam bekl. „Daar kan ik van daag niet mee staan, ik heb het veel te druk“ gaf F. weer ten antwoord. Bekl. vertrok, maar kwam den volgenden morgen terug. „Wil ik je nu helpen?“ vroeg hij Froklage. „Och dat kan je toch niet“ zuchtte F. „Dan hoop ik dat je rheumatiek krijgt, dat je in elkander krimpt“, was de hartelijke wensch van bekl. „Daar kan je evenmin wat aan doen“ zei F. „Nu“, zoo kwam een derde tusschenbeiden, „je weet niet wat die man kan; ik zou hem toch maar eens laten begaan.“ „Wanneer het mij geld moet kosten, wil ik er geheel en al niets van weten“ zei F. „Ik vraag je niets af“ antwoordde bekl., „maar ik moet toch ook leven.“ Toen begon de operatie.

Bekl. streek F. met een lepel azijn over de polsen en gaf hem vervolgens den raad een aalshuid om den arm en een half pond telegraafdraad tusschen de schouderbladen te dragen. De dochter van Froklage had last van zeer zwakke oogen. Ook dat had bekl. spoedig opgemerkt. Het recept dat hij daarvoor gaf, was: 1e eenig huisloek, gemengd met witte suiker, smelten en die olie op de oogleden smeeren; 2de een ei 7 minuten lang laten koken, precies door de helft snijden, de dooier er uit nemen en het witte een nacht op de oogen leggen. Toen hij de vrouw van Froklage te zien kreeg, zei hij tegen F. „je vrouw is ook lang niet goed.“ „Wat zeg je?“ antwoordde F., „mijne vrouw mankeert niets en die is ook nog nooit ziek geweest.“ Bekl. trok F. wat ter zijde en fluisterde hem in het oor: „Je vrouw mankeert wel iets; reeds van haar achttiende jaar af heeft zij eene ziekte onder de leden. Ze moet geroest ijzeratreskel met een half flesch wijn innemen.“ De vrouw en de dochter meenden echter wijs te doen den raad van bekl. niet op te volgen. Deze vertrok nadat hij van F. 2 kwartjes voor zijn advies had gekregen.

Eenige dagen later vertrok bekl. naar Balk, om daar de lijdende menschheid op te zoeken en haar, zoo al niet van haar kwalen, dan toch van haar geld af te helpen. De eerste, die in zijne handen verviel was de boereknecht Jan Kroeze. Kroeze had een opgezwollen vinger. Bekl. kon die wel genezen. Kroeze moest zien een kikkorsch te vangen, die opensnijden en om den vinger doen. Kroeze antwoordde echter: „dat gijt sa makliik net, it is tsjinwirdig sa'n kalde tijd, dat de kikkers er mar net for it opskeppen binne.“ Dan wist bekl. wel een ander middel. Hij maakte van een weinig wit poeder met een scheutje cognac een pleister, Kroeze wond die om den vinger, betaalde een kwartje, en . . . zijn vinger genas. Kroeze zegt: „de pleister heeft een heilzame uitwerking gehad, dat als mij zoo eens weer wat mocht overkomen, wil ik mij wel weer door bekl. laten raden.

Daarna bracht bekl. eene visite bij de 71-jarige tapster Wed. Postma te Wijckel. Haar zoon was lijdende aan vallende ziekte. Ook daarvoor had bekl. een middel. Hij nam een oude tinnen lepel vol azijn, deed daarin van zijn eigen geld een dubbeltje, een halfstuiverstuk en een stukje

theelood, wond daarom een linnen lap, lei dit bezweermiddel den zoon op den blooten rug en vroeg voor deze „geneeskundige“ behandeling 3 kwartjes. De moeder zei echter: „Ik geef je niets, ik ben al eens eerder door een van je gelijken opgelicht.“ „Het is goed,“ antwoordde bekl., „Ik kom echter het volgende jaar terug en ik sta er voor in, dat je zoon dan genezen is.“ „Als dat zoo is,“ hernam de moeder, „krijg je een goede fooi.“

Zij had bekl. eindelijk toch maar twee kwartjes gegeven, die hij ook direct weder bij haar verdrong aan jenever.

Met nog meer kennis van jenever dan van geneesmiddelen zocht bekl. zijne patienten het liefst onder de houders van vergunningen.

Zoo ging hij direct van de Wed. Postma naar den kastelein Thomas IJkema. Terwijl hij daar eenigen tijd achter een slokje zat, had hij opgemerkt dat de kastelein niet weinig hardhoorig was. Wederom had hij dadelijk een geneesmiddel bij de hand. Hij sneed de wortel van een weverblad, zei tegen IJkema dat hij die moest laten trekken in een kopje rum, alles gezamenlijk warm maken en dan de wortel in het oor stoppen.

IJkema moest alle 24 uren een versche wortel nemen. De rum kon hij telkens weer gebruiken en als hij geheel van zijne doofheid genezen was, wel opdrinken. IJkema betaalde 40 centen, maar volgde het voorschrift niet op.

Zijn laatste stuk speelde bekl. bij den kleermaker Gorgonius Kestens op de Dracht te Heerenveen. Maandag 9 Juni kwam hij diens huis voorbij en vroeg de op de stoep staande dochter Elizabeth of zij hem dichtbij ook een barbier kon aanwijzen. Elizabeth wist er dichtbij geene, waarna bekl. weder verder zoude gaan, maar toen bemerkte dat Elizabeth een roode vlek op het eene wang had. Bekl. maakte een praatje en zei, dat hij die vlek wel wegmaken kon. Hij ging met de dochter in huis, waar de vader met rheumatiek te bed lag, maakte daar een drankje klaar, dat volgens hem bestond uit Sanderhoutpoeder met water en zei dat de dochter daarmee elken avond, wanneer de zon onder was, de vlek goed moest inwrijven en 's morgens weder uitwasschen.

Kestens zelf moest voor zijne rheumatiek 20 zwarte aal-bessenblaadjes, 20 lindeboomblaadjes en een fierpit tot eene thee laten trekken en die drinken. Eene andere dochter van Kestens was lijdende aan toevallen van zenuwachtigheid. Zij had die voor eenige jaren gekregen door schrik bij den brand van den molen van Kuipers. Toen bekl. die aanwijzing kreeg, fluisterde hij Kestens in het oor, dat de kwaal dan ook weder door schrik moest worden genezen. De dochter moest de kous van het rechterbeen uittrekken, bekl. gaf haar onverwacht een kleine prik in de voet, de schrik volgde, maar de genezing bleef uit. Eene nicht van Kestens, die er wat bleek uitzag, gaf bekl. den raad eene soort wortel in een kan kokend water te laten aftrekken en daarvan in te nemen, terwijl zij nog voor een stuiver duivelsdrek op den rug moest dragen. Bekl. kreeg hier voor zijne diensten 55 cts.

De pres. mr. van Blom richt tot bekl. het woord.

Spr. zegt: „Nu Kuvee, hebt ge reeds herhaalde malen hier en elders terecht gestaan voor het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde. Gewoonlijk waren het onschuldige middelen bij onschuldige gevallen. Thans echter hebben wij er een geval bij, dat, had men uwen raad gevolgd, iemand zeer zeker den dood had gekost. Het was met dat meisje van de Wed. van Essen, dat zóó ziek was, zóó bedenkelijk ziek, dat de moeder de hulp van twee geneesheeren had ingeroepen.

Gij durfde het te wagen haar aan te raden die geneesheeren af te zeggen en uwe kwakzalversmiddelen aan te nemen nog wel onder de bevreemdaking, dat haar leven er mee gemoed was. Ja, zeker was haar leven er mee gemoed, maar eerst dan wanneer men uwen raad had gevolgd. Gelukkig, ook voor u, heeft men dat niet gedaan, maar was het ergste gebeurt, de aanklacht tegen u zou daardoor zeer verzwarend geworden zijn.

Bekl. verontschuldigt zich door te zeggen dat hij in genoemd geval wel „raad“ gegeven, maar geen geld gevraagd heeft.

De eisch luidt: een jaar gevangenisstraf en de kosten.

Uitspraak Maandag 4 Augustus.

Bekl. merkt nog op dat hij de straf voor zulke kleinigheden veel te zwaar vindt.

(N. Advl. v. Heerenveen.)

Middeltjes tegen Cholera.

Geen ziekte of kwaal ontsnapt aan de aandacht der kwakzalvers. Eenvoudige of in den regel van zelf genezende aandoeningen, zoowel als hevige en besmettelijke ziekten, ze zijn in het oog van den kwakzalver eenerlei. Alles zegt hij met wat drop-pelen of pillen te kunnen genezen.

Het ontbreekt dus ook niet in onze nieuwsbladen aan advertenties van middelen tegen cholera. Nu deze vijand dreigt, worden de oude advertenties weer opgezocht, wordt een nieuw middel expres voor deze gelegenheid uitgevonden, of een oud middel, dat tot nu toe alleen voor andere kwalen diende, door het bijvoegen van een paar woorden in de advertentie tegen de cholera geschikt gemaakt.

Er bestaan geen middeltjes ter voorkoming zoo min als ter genezing van cholera. Doch menigeen tracht met de onkunde en de angst der burgers zijn voordeel te doen en vandaar dat wij hier reeds een viertal middelen hebben te bespreken.

No. 1. Verleden jaar, toen de vijand ook om dezen tijd zich vertoonde, doch op nog groteren afstand dan thans, kwamen de *cholera-droppels* van VAN LOHE plotseling opdagen. Wij bespraken ze juist een jaar geleden, nadat een der leden van de Vereeniging ze onderzocht had. Het kleine fleschje van 20 gram inhoud dat men voor f 1 koopt, bevat *Melisse-spiritus* waarin *Pepermunt-olie* en *Kaneel-olie* is opgelost.

No. 2. Een met het vorige voor een groot deel overeenkomend vocht is de *Alcool de Menthe de Ricqlès*, dat bestaat uit *Spiritus* (80 gram) met *Pepermunt-olie* (3,5 gram). Dit vocht werd al sinds lang bij ons geadverteerd en het prijkte zelfs het vorige jaar op de Amsterdamsche tentoonstelling. Toen werd het echter als onfeilbaar aanbevolen tegen *verstopping*, *maag-*, *hart-*, *zenuw-* en *hoofdpijnen* en bovendien als „tevens uitstekend voor het toilet en de tanden.“ De thans weer opgedoken advertentie heeft echter nu tot opschrift gekregen de woorden: *Behoedmiddel tegen overerfelijke ziekten* en behalve tegen de zoo even genoemde kwalen wordt thans ook nog het vocht onfeilbaar verklaard tegen *dis-senterie* en *cholera*. De bedoeling is duidelijk om van de ontstane vrees voor cholera te profiteren.

No. 3. Hebben wij in No. 2 dus een middeltje dat voor deze gelegenheid geschikt gemaakt is, een ander schijnt expres voor deze bijzondere omstandigheid te zijn uitgevonden. Het wordt op een zonderlinge wijze ge-debiteerd. Onze aandacht werd er op gevestigd door een advertentie in het *N. v. d. D.*, waarbij depóthouders gevraagd werden voor *Produits des Alpes Maritimes*, brieven te richten onder de letters A. P. X. aan een advertentie-bureau te Harlingen. Toen iemand op deze aanvraag schreef kreeg hij een gedrukt blaadje, waarin de voorwaarden voor het depóthouderschap vermeld stonden en ook een oranjeleurig stroobillet, dat te 's Gravenhage zou verspreid worden, waar het hoofdepót is gevestigd. Dit zonderlinge blaadje is van den volgenden inhoud:

Ingezetenen van 's Gravenhage!

Aanstaande Vrijdag zal de opening onzer depôts à l'Americaine worden kenbaar gemaakt.

De Hollandsche vlag, omlijst door de kleuren van ons geliefd Vorstenhuis, zal U den weg wijzen naar de Apotheek voor den gezonden mensch.

Wij zijn geen kwakzalvers, die U een doosje pillen ter waarde van 2 centen voor 2 gulden of een fleschje water van helseche steen voor 3 gulden aanbieden.

Wij zijn geen dokters, zooals de geleerde mannen die in Uw midden wonen, die U aan Uwe stervensspinde naderen en in de ure van gevaar den moed hebben hun eigen leven prijs te geven om het Uwe te redden.

Wij zijn ook geen doctoren à la Molière, die door den hoed en de toga de wijsheid erlangden, benodigd om U in den grond te genezen.

Wilt gij weten wie wij zijn?

Wij zijn de Firma PEREBOOM & Co., die den winter in het heerlijk klimaat der Maritime Alpen doorbrachten en nog iets anders deden dan luieren en slapen.

Wij zochten de middelen, niet om U te genezen, maar om te voorkomen dat *cholera* pest en kwaadaardige koorts en de vaders van hunne kinderen, de vrouwen en moeders van al wat haar lief is zullen wegrukken.

Of wij geslaagd zijn? Beantwoordt dit over eenige weken, als de gevreesde vijand, die met rassche schreden nadert en als een dief in den nacht rondsluip, U voor Uwe nabestaanden gespaard zal hebben!

Den Haag, 10 Juli 1884.

PEREBOOM & Co.

Men kan hiermede lachen, maar ieder weldenkende moet zich tevens ergeren over deze poging, om bij het naderen van een vreeselijke ziekte op zulk een wijze van de goedgeloovigheid van het publiek gebruik te maken.

Een ander papiertje, dat eveneens als stroobillet schijnt te moeten dienen, is niet minder grappig van inhoud. Ziet hier:

Ingezetenen van 's Gravenhage!

Onze Sociéte Industrielle, wel wetende dat het Haagsche publiek, voorgegaan door zijn geliefd Vorstenhuis, streng is in de beoordeeling van goed en kwaad, is zeer gestreeld door het goed onthaal dat hare puike artikelen op hunne juiste waarde worden geschat.

Wie ook van het beschaafd publiek door mij met een weinig dezer vochten werd begiftigd, het oordeel was algemeen: „*uitstekend niet te evenaren, onovertreffbaar.*“

Op mijn voorstel zal bij het veroveren der kristallen geslepen Bohemer flacons van f 3.— waarde het recht van den sterkste tot niet worden gederuceerd.

Ieder die van des middags 12 uren den 14en tot des middags 12 uren den 15en Juli a. s., hoe gering ook, koopt, wordt zeer beleefd verzocht, zijn naam en juiste woonplaats per kaartje of briefje op te geven; dan zullen wij voor hen in tegenwoordigheid van getuigen, loten en daarna de gelukkigen bekend maken. Die flacons dragen den naam van Multiplex de la Princesse, eene herinnering voor Uw dierbaar Vaderland, om onzen Oranjespruit in eere te houden.

Wij eindigen met de hoop uit te spreken, gij onze depóthouders, allen menschen die zulks verdienen, zult begunstigen, en hopen dat wanneer wij misschien nog f 1000 aan flacons bij de eerstgenoemde zullen voegen, dit niet onaangenaam zal gevonden worden.

De optocht heden georganiseerd brengt ons onwillekeurig op den kreet van: LEVE ORANJE!!! BLOEIE UW VADERLAND!!!

DE DIRECTIE.

De depóthouders, die a. s. Maandag 's middags te 12 uren precies moeten verkoopen, zijn voor 's Hage de Heeren . . . . . Alléén daar zal door mij voor de te leveren waar worden ingestaan.

De centraal-depóthouder zal, als er een solide en tevens flinke gevonden is, later worden bekend gemaakt.

N. E. PEREBOOM & Co.

Toen iemand op den aangegeven datum zich naar

een der depôthouders begaf, kreeg hij voor 50 ct. drie kleine platte fleschjes die de volgende opschriften droegen:

EXCELSIOR, Eau de Cologne des Alpes-Maritimes Antineuralgique. Proef 20 cent.

ANTI-MOUSTIQUE à l'Eucalyptus Globulus des Alpes-Maritimes. — Contre insectes, Mouches etc. Proef 15 cents.

EAU MERVEILLEUSE à l'Eucalyptus Globulus Ozonisée. Pour fortifier la tête et la racine des cheveux. Proef 15 cents.

Het schijnt dus een exploitatie van de praeparaten van *Eucalyptus Globulus* te zijn, een plant, waarmee reeds menigeen zijn geluk heeft beproefd.

Gelukkig schijnt deze exploitatie, ten minste tot nu, op te kleine schaal te zijn ingericht, om veel succes te hebben. De 5 depôthouders in den Haag zijn bijna geheel onbekende personen (geen hunner namen komt in het Haagsche adresboek voor) en de een bij wie men zich, na hem uitgevonden te hebben, vervoegde, was op den aangegeven dag niet eens te huis en had maar een kleinen voorraad beschikbaar. Er was echter een boek aanwezig en daarin mocht men zijn naam schrijven om dan later het recht te hebben aan een loterij om een groote flesch deel te nemen.

Misschien krijgt de zaak echter nog uitbreiding en dan is 't bovenstaande denklijk voldoende om het dwaze van de onderneming in 't licht te stellen. Het verbinden van een loterij aan den verkoop van kwakzalverswaren, is naar wij meenen een oorspronkelijk idee van de firma N. E. PEREBOOM & Co. Wie weet hoe vruchtbaar dat idee voor de beurs der kwakzalvers in het algemeen kan worden.

No. 4. Het Purgatief van Oidtmann, waarover wij vroeger hebben gesproken en dat tegen allerlei kwalen wordt aanbevolen, heet thans ook een voorbehoedmiddel tegen cholera te zijn. In een circulaire wordt het aldus door Oidtmann aanbevolen:

REMÈDE PREVENTIF CONTRE LE CHOLÉRA.

„Pour se préserver du Choléra, il faut — outre une diète rationnelle — régler les selles (le matin et le soir) afin de ne pas donner aux microbes le temps de se reproduire dans les intestins. C'est pourquoi je prends la liberté de recommander à mes confrères mon purgatif etc.”

Zoo luidt het woordelijk! Wij vragen onzerzijds alle geneeskundigen, is er vreesselijker raad denkbaar dan in tijden van cholera de ingewanden twee malen daags tot afgang te prikkelen?

De persoon die dezen raad durft geven om daardoor zich debiet te verschaffen voor zijn eigenaardig purgeermiddel is dezelfde, jegens wien wij door de rechtbank te Maastricht tot schadevergoeding werden veroordeeld, omdat wij tegen hem en dit zoogenaamd purgatief hadden gewaarschuwd.

Kleine mededeelingen.

Weer twee middeljes om het haar te kleuren.

ASIATIQUE EN EAU D'AMÉRIQUE.

Ziedaar weer twee nieuwe haarmiddeljes, waaraan twee werelddeelen hunne namen hebben geschonken, beide van echt Nederlandschen oorsprong.

Asiatique kost f1.50 per flacon en wordt in den handel gebracht door W. T. LAMMERS te Rotterdam. Het wordt als een onschadelijk middel aanbevolen en gelukkig leerde het onderzoek dat het dit is. Het lid der Vereeniging de heer W. F. HAMMES te Rotterdam onderzocht het vocht en bevond dat het bereid was in navolging van het voorschrift van NAQUET (zie no. 1 van dezen jaargang) met *Bismuth* tot grondslag. Er was evenwel wat glycerine bijgevoegd en ook bevond zich er in een neerslag van zwavel, wat juist werkende naar NAQUET's voorschrift er niet in behoeft te zijn.

Eau d'Amérique evenwel, dat door den Leidschen kapper BOLLINGER in den handel gebracht werd, bleek al weer een vergiftig haarwaterje te zijn. Het lid der Vereeniging de heer A. J. WIJNNE te Zalt-Bommel, onderzocht het en bevond dat het, zooals zoo vele andere, loodhoudend was. Voor een deel was het lood als zwavelverbinding geprecipiteerd, voor een ander deel was het, met hyposulfit, nog opgelost.

Terwijl wij dus tegen het eerstgenoemde middel, als bij het gewone gebruik niet gevaarlijk, geen bezwaar hebben, vermeerdert het tweede de reeks van gevaarlijke loodhoudende haarwaterjes. De reeks van het 10-tal dezer, dat bij ons gedebiteerd wordt en waarvoor men zich heeft te wachten, is dus nu: *Eau des Feés*, *Allen's-Haarhersteller*, *Melrose*, *Het Nieuwe Haarmiddel* (verkoophuis), *De Nieuwe London Haarhersteller*, *Eau de Zenobie*, *Royal Windsor Haarhersteller*, *Eau Hamilton*, *Ayer's Haarversterker* en *Eau d'Amérique*.

Het Dronkemansmiddel van de Erven Wed. Abbring.

In het *Friesch Volksblad* van 27 Juli j. l. komt een verhaal voor van het treurig gevolg dat de aanwending van

het middel tegen dronkenschap van de Erven Wed. Abbring, te Amsterdam, dat wij in het vorig nummer bespraken, bij iemand uit den geëdeelden arbeidersstand op een dorp in Friesland gehad had.

Toen de man meer en meer aan den drank geraakt was en daardoor zijn werk bijna geheel verzuimde, was hij zoo gelukkig een erfenis te krijgen. Een oud vriend van zijn vader, die hem er van wilde terughouden ook dit geld spoedig in jenever te zien opgaan, deelde hem mede dat er in Amsterdam een middel te krijgen was, dat iemand geheel van de neiging tot drank kon genezen en bood aan dit voor hem te bestellen. De f 25 werden van de erfenis genomen en vol vertrouwen ging de man het poeder gebruiken. Ook het voorschrift, gedurende 56 weken geen drank te gebruiken, begon hij te volgen. Toen hij dit een half jaar had gedaan, wilde hij eens beproeven of het waar was, zoo als de Erven Wed. Abbring schreven, dat de patient door dit onfeilbaar middel voor goed een afschrik van den drank zou krijgen. Vol verwachting over de uitkomst der proef, plaatste hij een glaasje drank voor zich, proefde . . . . en dronk het spoedig tot den bodem toe leeg.

Daarmede was 's mans geloof in het middel verdwenen, zijn hoop op het welslagen vernietigd. Hij dronk meer en meer en bespote den vriend die hem f 25 uit den zak had geklopt voor iets dat niets uitwerkte. Eenige jaren later was hij een volslagen dronkaard en doodarm.

Correspondentie.

— Sinds de vorige maand zijn de volgende 10 leden tot de Vereeniging toegetreden:

Abbekerk, Dr. F. Spaander.
's Gravenhage, W. G. J. Baron van Boetzelaar van Kijfhoek, Ambtenaar bij het Kadaster.

Hoogwood, J. C. van Zelm, Geneesheer.
C. F. Immink

Leiden, Dr. W. Rutgers v. d. Loeff.
Maastricht, P. Roersch, Apotheker.

Jos. Steyns,
Meppel, Het Natuurkundig Genootschap.

Spanbroek, G. C. van Balen Blanken Jr., Arts.
Winkel, W. H. Melchior, Geneesheer.

Terwijl daarentegen 1 lid bedankt heeft, de heer Dr. H. J. v. H. te Oene (zonder opgaaf van redenen), is hierdoor het getal leden met 9 gestegen en bedraagt dit thans 1020.

— Voor de meeste der leden, die hun contributie nog niet zonden, hebben wij thans *postquintanties* afgegeven, zoodat het zenden van postwissels voor hen onnoodig is.

De leden-studenten die nog niet betaald hebben, worden evenwel verzocht dit nog per postwissel te doen, daar wij, vreezende dat *postquintanties* hen thans in de vakantie niet zouden bereiken, deze niet voor hen hebben afgegeven.

Ook voor de *Buitenlandsche leden*, met name die in *Belgie* en in *Indie*, gaven wij geen *postquintanties* af, en wij verzoeken hen dringend hun contributie per *postwissel* te betalen.

— Men vraagt ons naar de volgende nummers van het Maandblad, die niet meer voorhanden zijn en waarvan de aanvrager gaarne toezendingen of prijsopgaven ontving. Het zijn: Jaarg. I nos. 1 en 2; Jaarg. II nos. 1, 7, 10 en 11 (bijvoegsel). Aanbiedingen bij den uitgever van dit blad.

— In het nummer van Maart j. l. schreven wij het volgende: „Men begint nu zelfs uit Indie aan de Nederlandsche lijdens middeljes toe te zenden. In een advertentie in onze nieuwsvladden biedt iemand te Buitenzorg aan voor f 2.50 per pakje een middel tegen graveel en nierziekte over te maken.”

Wij wilden hiermede niets kwaads van dit middel zeggen, waarvan wij naam noch verkooper noemden, doch slechts op het zonderlinge feit wijzen dat men een geneesmiddel op deze wijze in den handel bracht. Elke patient moest dan naar Indie schrijven en er een rijksdaalder heen zenden en kon eerst na 3 maanden zijn geneesmiddel ontvangen! Dit scheen ons niet den meest practischen weg om het publiek te helpen en bovendien niet geschikt om vertrouwen in te boezemen.

Hiermede meenen wij geantwoord te hebben op het ingezonden stuk van den verkooper, geplaatst in de *N.R.Ct.* van 1 Juli en gedateerd uit Buitenzorg 27 April. Over het middel zelf (bladeren van *Ortosiphon Stamineus*) laten wij ons ook nu niet uit, omdat het ons onbekend is. Wij raden echter den verkooper, als hij werkelijk iets goeds er mee voor heeft, het door Europeesche geneeskundigen te doen onderzoeken en het dan in den handel te brengen, zoodat alle apothekers het kunnen afleveren. Vóór dat een grondig onderzoek is ingesteld er reeds in de advertenties genezing door te beloven, en het dan bij een bekenden depôthouder van tal van kwakzalverijen in depôt te geven, is juist de rechte manier om, zoo het werkelijk een goed middel is, het nooit tot zijn recht te laten komen.

Nog wordt in het ingezonden stuk gezegd dat de verkooper kosteloos een hoeveelheid bladeren ter beproefing aan ons heeft toegezonden. Wij teekenen hier aan dat wij tot nu toe (28 Juli) niets hebben ontvangen en dus ook niet kunnen voldoen aan het verzoek van verschillende personen die er ons om hebben gevraagd. Doch tevens wijzen wij er op dat wij een zoodanige beproefing niet op ons zouden kunnen nemen. De geneeskundige faculteiten aan de academies, zoowel als de geneeskundigen in het algemeen, zijn daarvoor aangewezen, niet de redactie van dit blad.

— De Redactie van *Sempervirens* danken wij voor het vertrouwen in ons, dat blijkt uit hare bespreking van de zoo even genoemde zaak. Zij zal echter, hopen wij, thans inzien, dat de weinige woorden door ons in het Maandblad van Maart ter neergeschreven, (die boven herhaald zijn doch in het ingezonden stuk door den heer R. niet volledig waren weergegeven) door haar eenigszins te kras zijn opgevat.

— J. J. K. Dank voor de zeer juiste opmerking. Bij herdruk te verbeteren.

— A. G. L. Ons is nog niets bekend van *Dr. J. Collis Browne's Chlorodyne*. Kan een onzer lezers helpen? (Niet te verwarren met het nieuwe bleekmiddel genaamd *chlorozon*).

— Wij maakten in het vorig nummer melding van een arts (officier van gezondheid) die een getuigschrift had afgegeven o. a. behelzende dat een zeker drank uit de beste kruiden was bereid. Thans deelen de agenten voor den verkoop van dien drank in het volksblad *De Echo* mede, zij het recht niet hebben den naam van dien arts in de couranten te noemen; hetwelk — voegen zij er bij — wel

voor de degelijkheid van de bedoelden persoon pleit. Wij zijn zoo vrij dit laatste te betwijfelen.

— De heer SCHOEPP, apotheker te Maastricht, wiens fabricatie en debiet van Urbanus- en Schreuderspillen wij in 't vorig nummer afkeurden, mede omdat hij zich daarbij ten onrechte Dr. SCHOEPP noemt, schrijft in het Pharm. Weekblad een artikel ter zijner verdediging. Daar noch het fabriceren, noch het debiteeren, met gelijktijdige aflevering van zonderlinge gebruiksaanwijzingen, ontkend wordt, en evenmin dat daarbij door hem, die geen geneeskundige is, als Dr. S. ondertekend wordt, zouden wij over de zaak kunnen zwijgen. Echter moeten wij hier even aanstippen hoe het mogelijk is dat de heer S. van een „particulier schrijven van de redactie van het maandblad” kan spreken. Dit verklaart zich als men weet dat de heer S., korten tijd vóór dat wij iets over hem publiceerden, zich had aangemeld om lid der Vereeniging tegen de kwakzalverij te worden. Wij hebben hem toen moeten antwoorden met het oog op art. 5 alinea 2 der Statuten hem niet te kunnen inschrijven. Toen hij nadere opheldering vroeg schreven wij dat hij de reden er van wel zou kennen en haar anders uit het maandblad later zou kunnen te weten komen. Daarop volgde een correspondentie met een derde, die ons trachtte terug te houden iets over deze zaak te publiceren. Wij hebben echter gemeend ook nu ons niet door omstandigheden, buiten de zaak zelf gelegen, te moeten laten weerhouden om af te keuren wat afkeurenswaard is.

Wat de heer S. mededeelt van een ander apotheker, die eveneens Urbanuspillen zou fabriceren en verkoopen, vermindert natuurlijk zijn schuld niet en zou slechts dan een argument zijn tegen ons wanneer die andere apotheker lid onzer Vereeniging was, wat echter, voor zoover wij kunnen nagaan, niet het geval is; of indien wij, door deugdelijke bewijzen met de zaak in kennis gesteld, over hem en zijne fabriek bij uitzondering hadden gezwegen.

Dat de heer S. in den laatsten tijd, zooals de redacteur van het Pharm. Weekbl. verzekert, „de genoemde pillen niet meer op de gewraakte wijze met gebruiksaanwijzingen” aflevert, doet ons veel genoegen. Ware de datum opgegeven waarop die aflevering was geëindigd, dan ware het allicht niet moeielijk de omstandigheid aan te geven die tot deze bekeuring waarschijnlijk het meest heeft bijgedragen.

— X. te A. Het waschwater dat door J. LOONEN, te Bergen op Zoom verkocht wordt onder den naam van: „Hygia-water-gezondheid-reinheid-onontbeerlijk hulpmiddel tegen besmettelijke ziekten”, bleek bij onderzoek niets anders te zijn als het bekende *Eau de Javelle* of bleekwater, terwijl de onzuivere samenstelling (eene rijke koolzure natron gehalte) wijst op slechte bereiding. 't Is wel wat heel erg bij zulk eene ervaring in het prospectus de verzekering te lezen: „NB. Het hygia-water heeft niets hoegenaamd gemeen met de tot nu toe in gebruik zijnde ontsmettingsmiddelen.”

— V. te Z. *Redlauer's Exterooogen tintuur* bestaat uit Colloidum met 20 percent Salicylzuur door een weinig Indigo gekleurd. Het wordt verkocht in kleine fleschjes van 10 gram inhoud à 50 cent.

— L. S. Grand Rapids, Mich. Dank voor Uw aanbod; wij nemen het gaarne aan en alle kosten voor onze rekening. Het gezonden proefje voor de tentoonstelling is reeds zeer interessant.

Wat wij schrijft over de kwakzalverij in de Vereenigde Staten geldt in beginsel ook maar al te zeer voor de oude wereld. „Neem b. v. enkel zuiver water, kleur en geur het een weinig, doe het in een mooi fleschje en dit fleschje in een sierlijken wrapper — want elegant moet het ingepakt worden, aantrekkelijk — adverteer vervolgens het middel in zoovele couranten en in zooveel talen mogelijk, vergezeld van eenige getuigschriften, waar of niet waar, dat is volkomen hetzelfde . . . . en nu zijt ge zeker langzamerhand dozijnen en dozijnen er van te verkoopen. Fabrieken op groote schaal kunt gij er dan voor oprichten.” Zóó is het niet alleen in Amerika maar bijna overal in de beschaafde wereld. Overal geldt: Prenez rien du tout, annoncez le hardement et vous en vendrez autant que vous voudrez.

— Veel moest wegens plaatsgebrek blijven liggen.

Herhaalde Waarschuwingen.

Miraculo preparaten. In den laatsten tijd wordt weer de volgende advertentie geplaatst:

Zwakke toestanden worden bij oude en jonge mannen blijvend onder waarborg genezen door de wereldberoemde *Miraculo-Preparaten* van den Medicinalraad Dr. MÜLLER, die verschillende gouden medailles verworven hebben en aan elk verzwakt lichaam de kracht der jeugd teruggeven. Nieuwe wetenschappelijke verhandeling in de Nederlandsche taal, tegen toezending van 60 cent in postzegels, geheim en franco.

Wij herinneren er daarom aan, hoe wij kort geleden hebben aangetoond, dat noch bij oude noch bij jonge mannen eenige genezing mogelijk is door deze preparaten en ook geen kracht der jeugd daardoor kan teruggegeven worden. Het onderzoek van het lid der Vereeniging Dr. van Hamel Roes heeft geleerd dat men niets ander krijgt dan wat spiritus (brandewijn) om mee te wasschen en een ijzermiddelje om in te nemen. — Verder zij hier herhaald:

Dat er geen Medicinalraad Dr. MÜLLER bestaat, maar de geheele zaak een exploitatie is en de beloofde waarborg niets als een klank zonder betekenis.

Dat de nieuwe wetenschappelijke verhandeling in de Nederlandsche taal, niet nieuw en niet wetenschappelijk en zelfs in 't geheel geen verhandeling is, maar een erbarmelijke reclame voor de genoemde middelen in onbeholpen taal te zaam geflansd.

Niemand zij dus zoo onnoozel om, al ware 't ook enkel uit nieuwsgierigheid 60 cts. weg te werpen door de enkele bladzijden druks te laten komen.

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Dit blad verschijnt den eersten van elke maand. Prijs per jaar f 1.25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. Over de contributie wordt in de eerste drie maanden beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij wenschen ter verspreiding.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.
 Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abcoude.
 P. KRUYSSSE, Apotheker „ „ Amsterdam.
 Mr. J. C. MELJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.
 Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden, Secretaris-Penningmeester.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:
 Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden.
 Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.
 Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:
 a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;
 b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;
 c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;
 d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;
 e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

INHOUD: *Berichten:* Jaarlijksche Vergadering der Vereeniging. — Subsidie van de Vereeniging van Spoorwegartsen. — De herziening van de Pharmacopaea. — Een maandblad tegen de vervalsching van levensmiddelen. — Onderricht over het weren der cholera van de Duitse regeering. — De nieuw opgetreden kwakzalvers-firma M. E. Pereboom & Co. — De Philadelphische diploma's opnieuw verkrijgbaar. — Het hygiea-water. — Uit 's Gravenhage. — Een waarschuwing van het gemeentebestuur van Liegnitz. — Een zonderling wonder-dokter in Noord-Holland.

Rechtszaken: Processen-verbaal te Amsterdam. — Veroordeeling door de rechtbank te Heerenveen. — Proces-verbaal te Gulpen.

Grootere artikelen: Een zonderling Amsterdamsch kwakzalver. — Een schandelijk gebruik van een nuttige uitgave. — Uitwendig middel tegen kinkhoest.

Boekbeoordeling.
Kleine Mededeelingen: Pastilles Anti-cholérine. — Homeriana, een middel tegen tering. — Om lintwormen te vangen. — *Correspondentie.*

Herhaalde waarschuwingen: Electromotorische tandhalsbandjes — De fistelpot van Klaas Ursem. — Electro-homoeopathie van graaf Mattei.

Berichten.

De jaarlijksche vergadering der Vereeniging heeft Dinsdag 26 Aug. j.l. te Amsterdam plaats gehad en tegelijkertijd werd de tentoonstelling van kwakzalversattributen gehouden. Deze laatste was door de zorg van het lid, den heer P. J. KRUYSSSE, pharm. cand., gearrangeerd en de door hem opgemaakte catalogus was met de agenda der vergadering vooraf aan de leden toegezonden.

Volgens de presentie-lijst waren 48 leden tegenwoordig, waaronder een 12-tal van buiten Amsterdam.

Het uitvoerige verslag der vergadering wordt in de berichten en mededeelingen der Vereeniging opgenomen en met het volgende maandblad aan de leden verzonden.

Hier stippen wij slechts aan dat besloten is:

1o. dat de Vereeniging het reeds aangeteekende appèl in zake het proces Oidtmann handhave;

2o. dat de Vereeniging zich met gemotiveerd adres zal wenden tot den *Nederlandschen Journalistenkring*, met verzoek zijn invloed te willen aanwenden om het plaatsen van bedriegelijke aanbevelingen van kwakzalvers in de Nederlandsche nieuwsbladen te beperken.

In de op 5 Aug. te Amsterdam gehouden vergadering der Vereeniging van Spoorwegartsen is op voorstel van den secretaris, dr. C. H. van Aert, van Bokstel, besloten aan de Vereeniging tegen de kwakzalverij als blijk van waardeering en sympathie, tot wederopzeggens eene jaarlijksche subsidie te verlenen van f 25.

Wij behoeven niet te zeggen dat wij met genoegen hiervan melding maken.

Bij het lezen van de geschriften die tegen ons in het licht gegeven worden, verzoeken wij de lezers er vooral op te letten of de schrijver van zoo iets ook een der kwakzalvers is, tegen wien door ons werd gewaarschuwd. Naamlooze of onder een pseudoniem verschenen geschriften tegen ons hebben in den regel dien oorsprong.

Kort geleden is door de Regeering eene commissie benoemd tot herziening en zoo noodig tot uitbreiding van de Pharmacopaea Neerlandica.

Voor niet-deskundigen zij hier herinnerd, dat dit is een soort van apothekers-wetboek, waarin al de geneesmiddelen zijn opgegeven, die elk apotheker in Nederland

in deugdelijken staat voorhanden moet hebben, terwijl tevens is aangegeven uit welke bestanddeelen en op welke wijze deze geneesmiddelen moeten worden bereid en welke eigenschappen zij moeten bezitten.

Niet alleen zijn het eenvoudig scheikundige bereidingen, maar velen zijn mengsels van verschillende geneeskrachtige stoffen, tot een bepaald doel en in een bepaalden voor het gebruik meest dienstigen vorm bijeengebracht.

Hier toe kunnen gerekend worden te behooren *wormkoekjes*, *schurftzalv*, *bruispoeder* en enkele anderen. 't Ware te wenschen, dat de bovengenoemde commissie er toe overging aan deze rubriek eenige uitbreiding te geven en b. v. naast de *laxeerkruiden* en het *laxeerwater*, die thans in de pharmacopaea zijn opgenomen, ook een eenvoudig voorschrijf te geven voor *laxeerpillen*.

Zij zou daardoor te gemoet komen aan een bepaald uitgedrukt verlangen van 't publiek, dat nu eenmaal de vrije beschikking over zulke pillen wil hebben. Door in de gelegenheid te zijn ze te kunnen aanschaffen bij den apotheker, zal het een waarborg hebben, altijd goede waar voor zijn geld te ontvangen en zekerheid van eene bepaalde en altijd gelijksoortige samenstelling.

Tevens zou opnieuw een argument ontnomen worden aan hen, die blijven volhouden dat de verkoop van *sommige* geneesmiddelen door onbevogden niet kan en mag geweerd worden. Laat het publiek huismiddeltjes, met zorg bereid, kunnen kopen. Doch laat er een eind komen aan het bedrog der kwakzalvers.

Herhaalde malen reeds werd er bij ons op aangedrongen, dat wij den werkkring der Vereeniging zouden uitbreiden en in het Maandblad ook handelsartikelen, voorwerpen van huishoudelijk gebruik enz., die vervalscht werden of schadelijk waren voor de gezondheid, zouden bespreken.

Het nut van dergelijke waarschuwingen erkennende, meenden wij toch reden te hebben ons aan die taak te onttrekken vooral omdat er op ons beperkt gebied reeds overvloed van stof is.

Op 1 Aug. j.l. is echter verschenen onder redactie van Dr. P. F. Van Hamel Roos te Amsterdam, bij de firma *Allert de Lange* aldaar, het eerste nummer van het *Maandblad tegen de vervalsching van Levensmiddelen en Handelsartikelen*, tevens gewijd aan Hygiënische en industriële belangen; abonnement f 1.90 per jaar.

Overtuigd van het nut, zegt de redactie in haar „inleidend woord,” dat een verspreiding op groote schaal kan hebben, zal de toezending van het blad bovendien naar verschillende zijden gratis geschieden en is om de groote kosten hieraan verbonden eenigszins tegemoet te komen, aan het blad een rubriek voor annonces toegevoegd. Wij behoeven nauwelijks te zeggen, zoo luidt het verder, dat alle op geheimmiddelen of kwakzalverij betrekking hebbende zaken, streng geweerd zullen worden.

Wij begroeten dit blad met ingenomenheid en hopen dat het op een gebied, grenzende aan het onze veel nut mag stichten.

De Regeering van het Duitse Rijk heeft eene publicatie doen verspreiden, behelzende: *Onderricht over het weren der Cholera en gedrag in tijden van Cholera*.

Het belangrijk stuk, opgemaakt en geteekend door Dr. Koch, *Skrzecka* en Dr. M. v. *Pettenkofer*, eindigt als volgt:

„Behalve deze voorzorgsmaatregelen zijn er geen voorbehoedmiddelen tegen de Cholera en wij raden het gebruik af van allerlei zoogenaamde geneesmiddelen, die in tijden van Cholera regelmatig opnieuw worden aangeprezen, ter voorbehoeding tegen deze ziekte.”

Waar zulke mannen in eene officiële mededeeling aan het volk zich zoo beslist uitlaten, wete ieder wat te denken van de Choleramiddeltjes, die ook in ons land tegenwoordig worden gedebiteerd.

De nieuw opgetreden kwakzalvers-firma M. E. PEREBOOM & Co. schijnt, behalve het algemeen doelwit van alle kwakzalvers — geld — ook nog het oogmerk na te streven om de kwakzalverij met een tintje humor te bedelen. 't Is waarlijk onmogelijk een lach terug te houden bij het lezen van de velerlei bospottelijke, gedrukte gekleurde blaadjes, die deze firma in het licht zendt. De vorige maand gaven wij reeds een paar proefjes van taal en stijl dezer firma. In andere blaadjes verklaart de firma nu o. a. dat het haar alleen te doen is „om zich nuttig bezig te houden”; verder dat in het centraal Depot een „klachtenboek” ligt: „voor de koopers die de waar niet mocht bevallen.” Ook wordt edelmoedig verzekerd: „De armen worden op behoorlijk certificaat gratis van deze middelen voorzien.”

Zie hier de aanhef van een der blaadjes:

„Iedereen heeft weleens oogenblikken van landziekigheid die veroorzaakt worden door ontstemde zenuwen.
 „Weet een dokter soms aan eene ziekte geen naam te geven dan zegt hij met eene zucht het zijn de zenuwen.
 „Het zenuwstelsel speelt in de tegenwoordige Maatschappij eene hoofdrol en hij die tegen een zenuwachtig mensch aanloopt doet maar goed uit den weg te gaan, (tenzij hij opgezet of dood is zegt de schoolmeester).
 „Van de zenuwachtige van beider kunne is de Heer der Schepping als hij in dien toestand is wel de minst aangename.
 „Eene onaangename visite, een onaangenaam woord. — Kon iemand het middel vinden de zenuwen op bevel te doen zwijgen binnen weinig tijd zou hij voor Rothschild niet behoeven onder te doen en kunnen uitroepen „Eureka.”
 . . . . . volgt de aanbeveling van de Excelsior Eau de Cologne.

Het grappigst wordt de man, op zijne bijzondere manier, waar hij zich „verweert” tegen hetgeen wij de vorige maand over zijn vermakelijke kwakzalverij hebben gezegd. Zie hier enkele gedeelten uit zijn „verweerschrift” aan ons gericht:

Zult ge dan altijd even dom blijven handelen als ge tot nog toe deedt? . . . . . Hebt ge in uw jeugdige onbezonnenheid, al geen tol genoeg betaalt? . . . . . Is het fatsoenlijk iemands naam te bekladden, zonder hem ten minste zo'n beklad vod thuis te zenden? Gij zijt niet alleen onbeleefd dom, maar dom onbeleefd . . . . . Wij niet; op den dag dat dit verschijnt, zullen wij U niet vergeten, Uilskuikens die ons eerlijke fatsoenlijke lieden, voor kwakzalvers en bedriegers uitmaakt. Gij zijt kwakzalvers enz., enz.

Dokter Oidtmann, die wij persoonlijk als een ervarenen praktisch man kennen, die zijne zieken in geen mufelocalen laatsuffen en door de bacterien laat oppezelen, dokter Oidtmann is knapper aan zijn pink dan gij aan . . . . . ja wij kunnen er geen woorden voor vinden . . . . . gij zijt niet knap. Schei er uit met praktiseeren, want met het horologie en de thermometer in de hand, zit ge te suffen en, zonder daarvoor vervolgd te kunnen worden, uw patienten te vermoorden. — Asinussen. — Gij zijt Snagarelles uit Molière, terwijl Erasmus, Thackeray, Heine, Wachenhusen, Sterne, Rabener, Juvenalis en Plinius de Oude, u op een mijl zouden geroken hebben, want gij riekt naar de mutserd.

Ongelukkig is er behalve deze vermakelijke zijde nog een andere aan deze firma N. E. PEREBOOM & Co. Zal in vele gevallen zijn Eau de Cologne wel is waar geen kwaad doen, hij noemt een zijner middeltjes ook *Anti-*

cholera en verzekert dat het is uitgevonden toen in de 17e eeuw te Marseille de zwarte dood of pest heerschte en dat het toen wereldberoemd is geworden.

Dat die blaadjes vol bespottelijken onzin dus moeten dienen om het publiek over te halen een nietswaardig goed tegen een vreeselijke ziekte aan te koop en . . . dit is het ernstige van de zaak.

Men bericht dat de verdwenen medische universiteit van Philadelphia, die tot vóór eenige jaren vele liefhebbers gelukkig maakte met haren handel in valsche doctors-diploma's, weder in het leven is getreden, en als vroeger gunst en recommandatie vraagt.

Het *Hygieewater* uit Bergen op Zoom heeft ook reeds te Amsterdam een dephouder gevonden. Het wordt thans geadverteerd als: „onontbeerlijk hulpmiddel tegen alle besmettelijke ziekten”, zeker een zeer krasse bewering. Wij herinneren dat het onderzoek, door een lid onzer Vereeniging ingesteld, heeft geleerd dat dit vocht niets anders is dan gewoon *bleekwater*, of *Eau de Javelle*.

De correspondent uit de Hofstad van de *Arnhemse courant*, onlangs van de zonderlinge advertenties gewagende die men in de Haagsche nieuwsbladen kan vinden, schreef daarbij het volgende:

„Bij het lezen van eenige advertentiën vraagt men zich onwillekeurig af, waarom de steller niet liever het geld in den zak gehouden heeft, omdat hij evengoed, zoo niet beter, elders bescheid op zijne aanvraag had kunnen bekomen. Zoo viel dezer dagen in een der groote bladen van de hofstad mijne aandacht op eene advertentie met het opschrift: *Heeren doctoren of wie ook*. Daar vroeg de vader van een zevenjarig, aan vallende ziekte lijdend kind, of er geen geneesmiddel voor dien patient zou bestaan. Wie daar antwoord op geven kon, werd „beleefd verzocht” dat onder zeker motto aan het bureau van dit blad te geven. Het beter antwoord zou zijn, dat men den inzender aanriid met het kind naar een dokter te gaan. Maar waarschijnlijk zal, indien er brieven op inkomen, de advertentie alleen aanleiding geven tot aanbevelingen van allerlei kwakzalverijen, die het arme kind misschien voor goed van alle kwalen zullen verlossen.

„Het is echter moeilijk aan te nemen, dat de vader alleen om met kwakzalvers in aanraking te komen, zijne oproeping zal hebben gedaan. Want ook daarvoor kent iedereen tegenwoordig den weg. Juffrouw Gunters, de vermaarde somnambule, die een eenoogige spoedige genezing van het ontbrekend, door een glazen oog vervangen lichaamsdeel voorspelde, is dood, maar de tuinbaas van den heer van Stolk, de roem van Scheveningen, leeft nog. Men heeft hem maar een boodschap te zenden, eenig voorwerp dat de patient heeft aangeraakt, en hij zendt een reepje papier mee, dat hij (naar het heet) „besproken” heeft, en dat de zieke maar een paar dagen, uren zelfs soms, bij zich behoeft te dragen om al zijne kwalen te verliezen.

„Dezer dagen werd mij door een deftig en schijnbaar niet onverstandig heer een geval verteld, waarin iemand eene schoonmaakster naar den tuinbaas gezonden had met eene das of zakdoek van een zieke. De man had haar een papiertje gegeven met de aanbeveling het goed in de gesloten hand te houden, opdat het niet koud worden en zijne kracht verliezen zou. Maar wat het sterkst was van 't geval, de schoonmaakster had, gelijk meer exemplaren van haar nuttig ras, een erge „rimmetiek” in een harer armen; en sedert het oogeblik waarop zij het geluk aanbrengend „papiertje” in de gesloten hand gedragen en warm gehouden had, was de pijn geweken, om niet meer terug te komen. De papiertjes van den Scheveninger tuinbaas hebben dan ook een gevestigden naam, en bekleeden bij den burgerstand en de lagere standen in de hofstad dezelfde eervolle plaats, als de veelkleurige electriciteit van den grafelijken dokter te Bologne bij de hooge aristocratie en de Indische families met veel geld en evenredige kwalen.”

Het Gemeentebestuur van Liegnitz heeft in de woningen der ingezetenen eene mededeeling van den volgende inhoud doen vasthechten: „Wanneer ge met uwe kinderen gezond en in het leven wilt blijven, lucht dan dagelijks de vertrekken, door de vensters geruimen tijd open te laten staan! — Gebruik de woonvertrekken niet als keuken! — Geef kinderen beneden het jaar, zoo zij geen moedermelk kunnen bekomen, dan ten minste goede koemelk! — Zorg dat overal in huis reinheid heersche! — Geef u niet met kwakzalverijen af!” —

Het bovenstaande bericht vonden wij in *De Amsterdammer*. Het komt ons wel een weinig zonderling voor dat het gemeentebestuur in de woningen der ingezetenen zijn mededeelingen kan doen vasthechten, doch met den inhoud dezer mededeeling zelf kunnen wij ons wel ver-eenigen. De raad over het niet gebruiken van het woonvertrek als keuken zal echter voor de meesten uit

den werkmansstand niet zijn toe te passen. Dit is trouwens de minst gewichtige der raadgevingen.

Wij hebben vroeger een verhaal opgenomen van een gewezen Amsterdamsch broodbakker, die in 1866 tijdens 't heerschen der veetyphus te vergeefs een middel daartegen aan den man zocht te brengen. De boeren vrouwonden hun koeien niet aan hem toe. Doch toen hij daarna hetzelfde middel tegen de derdedaagsche koorts aanbeval, tegen de koorts namelijk van de menschen, niet van de koeien, toen kochten dezelfde boeren het middel bij flesschen vol en maakte de man goede zaken.

Zulk een bewijs dat menigeen zijn eigen leven en gezondheid toevertrouwt aan personen, wien hij zijn eigendom, zijn koeien, niet zou toevertrouwen, werd ook onlangs weer geleverd. In de *Noord-Hollandsche Courant* (Uitg. Zwaan, Alkmaar) van 13 Juli jl., wordt het volgende gezegd:

„Ik ken iemand, die onder dienst is geweest. Hij was dragoner en paste het paard op van een officier. Nu geeft hij zich uit voor een paardendokter en men haalt hem bij allerlei zieke beesten.

„Een paar jaar geleden werd hij ontboden door een boer, die een zieke koe had.

„De koorts!” verklaarde de wijze man. Hij gaf een drank.

»En wat bleek later? De koe was gezond; ze had aan de knie eene kwetsuur bekomen, waardoor ze niet staan kon.

»De kundige man had er niets van gemerkt.

»Nu, diezelfde man, of paardendokter, of leugenaar — weet, naar zijn zeggen, ook alle ziekten bij menschen te genezen, ten minste raad voor alle zieke menschen.”

Rechtszaken.

In de vorige maand is, naar men meldt, tegen een twintigtal drogisten in de nieuwe buitenwijken te Amsterdam proces-verbaal opgemaakt, wegens 't onbevoegd verkoopen van geneesmiddelen.

In het vorig nummer hebben wij uitvoerig de wonderkuren vermeld van zekere KUVEE, die voor de rechtbank te Heerenveen terecht stond.

De geneesmiddelen, die hij voorschreef en waarvoor hij zich liet betalen, waren: twee centen met een stukje tin in een lapje genaaid op den rug te dragen, tegen duizeligheid; een half ons telegraafdraad in een stukje gaas op het lijf te dragen, tegen rhuematiek; een dubbeltje met een stukje theelood in het blad van een tinnen lepel gebogen aan een touwtje op den rug tegen vallende ziekte, enz.

Na reeds vroeger voor dergelijke vergrijpen te zijn veroordeeld, werd hem nu, bij vonnis van 4 Aug. jl., een straf opgelegd van een half jaar cel.

Zal KUVEE, zoo vraagt het *Paleis van Justitie*, deze veroordeeling mededeelende, na het ondergaan van deze straf, zich nu eens eindelijk tot den handel in poetsgoederen bepalen, en de geneeskunde aan desbevoegden overlaten?

Twijfel is geoorloofd.

Binnen korten tijd zijn te Gulpen opgemaakt: 2 procesverbalen wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde, 3 wegens het onbevoegd uitoefenen der verloskunde, 1 wegens het onbevoegd uitoefenen van ver-artsenijkmunde. (N. R.)

Een zonderling Amsterdamsch kwakzalver.

Onlangs kregen wij een bezoek van een zeer fatsoenlijk werkmán, die ons iets van zijn ervaring kwam vertellen bij een reis naar Amsterdam opgedaan. Hij was daarheen geweest om zijn zoon te bezoeken, die ernstig ziek was en wiens toestand hem met zorg vervulde.

„Toen ik”, zoo ongeveer verhaalde ons de man, „op een wandeling door de stad een winkel binnen ging, om een kleinigheid te koop, begon de winkel-er een gesprek met mij; hij vroeg of ik een vreemdeling was, wat het doel was mijner reis enz. Terwijl ik hiervan het een en ander vertelde en dus ook van de ziekte van mijn zoon, er bij voegende dat het denkelijk longtering was, begon een jong man, die naast mij in den winkel stond, zich mee in het gesprek te mengen. Gij moest, zoo raadde deze mij daarop al spoedig, dan toch dokter Cramer eens raadplegen, die heeft een best middel tegen longtering en heeft een mijner familieleden, die al heel ver heen was, volkomen er van genezen.

„Ik had” — zoo ging onze werkmán met zijn verhaal aan ons voort — „daar wel ooren naar, want ik dacht maar steeds over dien treurigen toe-

stand van mijn zoon, en vroeg dus waar die dokter Cramer woonde. Het was, werd mij toen gezegd E. Cramer, en hij woonde Bikkersgracht No. 16.

„Na eens over deze ontmoeting gesproken te hebben met mijn jongen, die dadelijk zich vleide met veel hoop op herstel, ging ik naar het opgegeven adres aan de Bikkersgracht. Tot mijn verwondering was de persoon die mij de deur opende, dezelfde jongman die mij in den winkel dien raad had gegeven. Ik gaf hem mijn verwondering daar over te kennen, doch ja, het geval was heel eenvoudig, de bekwame dokter Cramer was zijn vader.

„Ik vond de zaak wel een beetje zonderling en dit werd het voor mij nog meer toen ik den dokter kwam te spreken. Want nadat hij mij eenige oude kranten had laten zien, waarin attesten over de uitstekende werking van zijn middel, vroeg ik hem ook wie dat familielid was, dat zoo volkomen door hem was genezen en waarvan zijn zoon had gesproken. O ja, riep hij uit, terwijl hij zich op de borst tikte, wat dat betreft, die patient ben ik zelf. Ik heb voor jaren aan longtering geleden, zoo dat ik het ergste vreesde, maar ik heb toen mij zelf, door het middel dat ik heb uitgevonden, weer volkomen gezond gemaakt.

„Hierop kreeg ik verdere inlichtingen over dat middel. Het was een poeder, een geelachtig grijs poeder en daarvan zou mijn zoon twee doosjes hebben. Uit het een moest hij dagelijks innemen, een maand lang en dan zou hij verder zien. Het andere doosje moest mijn zoon gebruiken om er de slijmen die hij ophoestte in te spuwen; als er drie zulke slijmen in waren moest de dokter, zooals ik hem nog maar zal noemen, dat doosje terug hebben, dan kon hij daar verder de genezing naar beoordeelen. Hij liet mij een aantal doosjes zien, van andere patienten en die waren van allerlei kleur en zagen er heel verschillend uit. Ik denk, zoo voegde onze zagsman er bij, dat de dokter dan door te zien hoe daar in die doosjes het poeder op de slijmen werkte, kon opmaken hoe het in het lichaam van de zieke er mee zou gaan.

„Verder hoorde ik nog dat de kuur f 30 moest kosten, waarvan f 15 vooruit moest betaald worden, de andere f 15 later, terwijl voor het poeder bovendien f 2,50 zou moeten worden gegeven.

„Ziedaar mijnheer”, zoo eindigde onze werkmán zijne mededeelingen, „wat ik mijnheer wou vertellen. Ik ben nu uit Amsterdam terug en wou u vragen of dat soms ook kwakzalverij kon wezen. Mijn zoon zou wel graag het eens beproeven, maar f 15 is voor ons menschen een heele som en ik vertrouw de zaak nog niet recht, want alles scheen mij wat zonderling toe. Maar als het mijn jongen kan helpen, dan willen wij het geld er aan besteden.”

Wat wij den braven man hebben geantwoord zal uit het onderstaande blijken. Vooraf, na dit uit den mond van den spreker opgeteekende verhaal, nog een tweede dat ons door briefwisseling is bekend geworden.

Het is van een meer welgesteld man uit Nieuwer Amstel, die nog nooit een dokter had behoeven te raadplegen, doch op zekeren dag plotseling ongesteld werd, eene zware duizeling met hevige benauwdheid kreeg en eene schok met steken in in de borst voelde, zoodat hij vreesde in korten tijd denzelfden weg te gaan als zijn ouders, die beide aan bloedopgeven enz. waren overleden. Een geneeskundige werd geraadpleegd, die medicijnen gaf, maar het hielp niet, de zieke bleef in een deerniswaarden toestand.

„Daar ik” — zoo schrijft de persoos ons verder — in de hevigste gemoedsaandoeningen verkeerde. zocht ik naar eenige andere hulp en herinnerde mij een opgeschreven adres van eenen zekeren dokter Cramer, wonende aan de Bikkersgracht over de Kerk alhier, welke geadverteerd had in het *N. v. d. D.* langs natuurlijken weg van longtering te genezen, waarbij verschillende onderteekenaars als getuigen.

„Ik bezocht deze, deelde ZEd. mijne toestand mede, waarop hij beloofde met Gods hulp mij van de kwaal te zullen genezen zonder ooit meer last van aandoeningen aan borst of longen te hebben en ook hieraan niet te kunnen sterven. Hij noemde het een groot geluk dat ik in zijne handen terecht gekomen was en wanneer ik nu van mijn medicus afstand deed, dan kon hij aan 't werk gaan.

„De kuur koste f 30 in 't geheel en ik moest beginnen met de helft te betalen, f 15, wat ik deed.

„Hij liet het dan aan mij over naderhand een cadeau te geven zooals gebruikelijk was.”

Hierop volgt het verhaal van de doosjes met poeder en de drie fluimen, zooals wij 't reeds kennen. Als een bijzonderheid zij ook nog gemeld dat de zoogenaamde dokter vooral den juisten geboortedag van den patient moest weten. Behalve het poeder kreeg deze nog vele andere medicijnen, een smeersel, een fleschje druppels en een tiental verschillende kruiden.

„Het was” — zoo schrijft hij ons — „een geheele tafel vol, om van te schrikken. Doch de gewaande dokter stelde mij gerust door mij naar vroeger behandelden te verwijzen, zoodat ik weder vertrouwen kreeg en bij hem induikelde.

„Gelukkig mocht ik later door zijne met mij te verregaande nonsens tot inzicht komen, namelijk door zijne verklaring dat 's menschen te bereiken ouderdom bloot afhangt van de planeet waaronder hij geboren is. . . . Toen — zoo eindigt de schrijver dit gedeelte van het verhaal — was het voor mij genoeg en de maat vol.”

Later raadpleegde de patient een hoogleeraar, die verklaarde dat er geen sprake van longtering was, doch dat hij aan heftige zenuwaandoeningen leed. Onder een gepaste behandeling is de persoon thans herstellende.

Ziedaar twee gevallen die ons toevallig ongeveer tegelijkertijd bekend werden en ons den indruk gaven dat wij hier met een kwakzalver te doen hebben, die het niet aan klandisie ontbreekt. Indien de man door de hulp van zijn zoon, als wandelende reclame, en met zich-zelf, als levende proeve van succes, slechts één patient per dag opdoet, heeft hij reeds een jaarlijksch inkomen grooter dan eenig medisch professor van het Rijk ontvangt.

Aan menig een zal het uit 't bovenstaande reeds duidelijk zijn dat wij recht hebben hier van een kwakzalver te spreken. De geheele zaak verraadt bedrog, niet het minst de bespottelijkheid om de slijmen van den patient in het poeder te bewaren. Er is op die wijze niet het minste van den aard der ziekte of de bestanddeelen der slijmen te weten te komen en het kan alleen dienen om voor eenvoudige en beangstigde personen den schijn te doen ontstaan alsof er een onderzoek ingesteld wordt.

Intusschen zal toch menig een willen weten wat dat dure poeder van f 2,50 het doosje is. De man die het verkoopt beweert dat dit een door hem ontdekt middel is, aan niemand anders bekend, en dat „de wetenschap in dezen niets vermag.”

Wat dit laatste betreft is het een feit dat een kwakzalver gemakkelijker eenige plantaardige stoffen door elkaar kan mengen, dan een wetenschappelijk persoon den aard van elk dier bestanddeelen kan aangeven. Er is aan dit poeder dan ook reeds vrij wat moeite besteed en een der onderzoekers meende eerst dat er poeder van zoethout in zou zijn. Dit bleek echter een dwaling en ten laatste was het lid der Vereeniging de Heer M. L. Q. VAN LEDDEN HULSEBOSCH te Amsterdam zoo gelukkig door microscopisch onderzoek de juiste samenstelling te vinden.

Het poeder is een mengsel van twee plantenpoeders, het een afkomstig van den wortel van *Ononis Spinosa*, het ander van een plant van het geslacht *Urtica*. Dit zijn beide planten die bij ons in 't wild groeien; de eerste is die welke de volksnamen *Stalkruid* of *Kattedoorn* draagt, de laatste is de gewone *Brandnetel* en werd onder het microscop herkend door de fijne brandharen, die nog in het poeder te zien waren. Beide worden thans niet meer als geneesmiddel gebruikt, ofschoon vroeger het poeder van den wortel van *Ononis* wel tegen sommige aandoeningen werd gebezigd (hoewel niet tegen longtering) maar later gebleken is onwerkzaam te zijn. Tegen tering zal het mengsel van beide plantenpoeders niet de minste uitwerking hebben.

Ziedaar dan nu weer de kwakzalverij van dezen Amsterdammer aan 't licht gebracht. Wat men van de getuigschriften van genezen lijders moet denken, die hij ook publiceert, kan men afleiden uit het feit dat vele zieken hun kwaal voor longtering houden, zonder dat zij dit is, en dan na-

tuurlijk van die niet zelden weinig beteekenende kwaal kunnen genezen, ook al gaan zij den dwazen kuur van den kwakzalver beginnen.

Dat de man behalve voor de beurs van dikwijls weinig bemiddelde personen, ook gevaarlijk is voor de gezondheid, al is zijn poeder niet vergiftig, kan o. a. reeds daaruit blijken dat een van zijn voorwaarden is dat men zijnen gewonen geneesheer moet vaarwel zeggen. Wie weet wat er dan van menig patient terecht komt.

Waarschijnlijk dat deze voorwaarde voornamelijk gesteld wordt om zijn handelwijze behoorlijk verborgen te houden, daar hij anders gevaar loopt wegens overtreding der wet veroordeeld te worden. Want de man bezit niet de minste bevoegdheid om de geneeskunde of de artseni-j-bereidkunde uit te oefenen, al laat hij zich ook door zijn zoon en door anderen dokter noemen.

Men lette hierop te meer, omdat er te Amsterdam meerdere geneeskundigen zijn van den naam Cramer of Kramer. De hier behandelde kwakzalver woont op de Bickersgracht en noemt zich *E. Cramer*. Wij hopen dat deze uiteenzetting van zijne handelwijze er toe moge bijdragen om menig een voor het vallen in zijne handen te behoeden.

Een schandelijk gebruik van een nuttige uitgave.

In het begin van het vorige jaar verschenen van wege den *Geneeskundigen Raad voor Noord-Holland* de toen door ons besproken en warm aanbevolen *Voorschriften tot voorloopige hulpverlening bij plotselinge ongevallen*. Hierin wordt duidelijk aangegeven wat men bij drenkelingen, bij verwondingen, bij flauwte, bij verbranding enz., enz., kan en moet doen vóór een geneeskundige aanwezig is. De voorschriften zijn op een groot vel stevig papier gedrukt en met enkele afbeeldingen toegelicht. Zij zijn tegen lagen prijs verkrijgbaar en wij herhalen hier onze aanbeveling om ze in openbare gebouwen, politiebureaux, wachtkamers van spoorwegstations, stoombooten, herbergen enz. aan den wand te bevestigen.

Ongelukkig ligt de aanleiding, waardoor wij op deze uitgave terug komen, in het schandelijk gebruik dat een kwakzalver er van gemaakt heeft. De firma die zich noemt *N. E. PEREBOOM & Co.* te 's Gravenhage, waarover wij in het vorig nummer iets zeiden, en die ook in dit nummer elders herdacht wordt, heeft zich van de zoo nuttige uitgave meester gemaakt, om ze voor haar doel aan te wenden, dat is ze voor den verkoop van hare middeltjes, voornamelijk van *Excelsior Eau de Cologne*, te doen dienen.

Het stuk van den *Geneeskundigen Raad* is namelijk op de zelfde wijze als bij de oorspronkelijke uitgave en met dezelfde afbeeldingen, doch met weglating van enkele der voorschriften en zonder de onderteekening, *nagedrukt*, maar als opschrift leest men nu: *In de volgende gevallen zullen de Excelsior Eau-de-Cologne enz. 1e kwaliteit worden aangewend.* Ook aan het slot en aan de keerzijde van het papier leest men een aankondiging van deze en andere zoogenaamde *Produits des Alpes Maritimes*.

Doch dit is nog niet alles. Bijna bij elke raadgeving, die oorspronkelijk met zooveel zorg door de Commissie uit den *Geneeskundigen raad* was ter neergeschreven, leest men nu, min of meer behendig ingelascht, een aanbeveling van *Pereboom's Eau de Cologne*. Aan het slot van de eerste raadgeving der Commissie, bij schijndood van een pasgeboren kind, waar de wijze om de ademhaling aan den gang te brengen is beschreven, vindt men nu: *De geur der Excelsior voor besprenkeling in de kamer zal nuttig werken. De lucht wordt er door gezuiverd en daardoor de ademhaling geregeld.* Bij de raadgevingen voor het behandelen van een schijndooden drenkeling (kunstmatige ademhaling) heeft de kwakzalver nu toegevoegd: *Laat hem Excelsior ruiken, het lichaam er mede sterk inwrijven en brengen daardoor de bloedsomloop in actie.*

Bij ophanging: *Excelsior zal hier een weldaad zijn; bij bevrozing: Wasschingen met excelsior brengen actie in de huid en wekken de zenuwen op.* Bij een door den bliksem getroffen is het door de Commissie gezegde als het ware aangevuld met: *terwijl de Excelsior niet mag mankeeren.* Bij dronkenschap: *en laat hem Excelsior ruiken en er mede*

het hoofd wasschen. Bij geeuwonger: *Excelsior tot opwek aanwenden.* Bij gesneden wonden in borst en buik eindigt de Commissie haar raadgeving met de woorden: „'t Beste is eenvoudig een natten doek op de wond te leggen en daaroverheen watten; onmiddellijk de dokter roepen.” In het kwakzalversproduct, dat wij hier bespreken, is deze raad bedorven door dat het woord *natten* is weggelaten, en is er aan toegevoegd: *en excelsior laten ruiken.*

Zoo gaat het door. Aan het slot, waar de raadgevingen tegen vergiftigingen zijn opgenomen, leest men zelfs: *Daar de Excelsior overal bij de hand moet zijn is dit middel als het beste te beschouwen. Ieder politie-agent dient ze bij zich te dragen.*

Op brutale wijze is dus het stuk, nog wel met fouten, overgedrukt en vervormd tot een aanbeveling van een kwakzalversmiddel. Hierdoor is een nuttige arbeid verknoeid en zoodanig veranderd dat het publiek er door misleid in plaats van gebaat wordt.

Hoezeer gewoon aan het ontdekken van allerlei vormen van bedrog heeft toch dit geval onze verwachting overtroffen.

Zal het ongestraft blijven?

Wij vreezen van ja.

Dat dan de publieke opinie tegen deze handelwijze van de firma *N. E. PEREBOOM & Co.* te 's Gravenhage de veroordeeling uitspreke.

Uitwendig middel tegen Kinkhoest.

Door de firma *CORNS. VAN EMMERICH EN ZN.* te Dordrecht werd sinds jaren een uitwendig middel tegen de kinkhoest verkocht; de beide opvolgende eigenaren dier firma zijn overleden; op aanvraag wordt echter hetzelfde middel nog heden uit *Sambeek* in Noord-Brabant toegezonden.

De gebruiksaanwijzing zegt:

„Dit middel wordt tusschen de schouders der kinderen ingewreven; neme van hetzelfde drie tot acht druppels twee à driemaal daags naarmate de ouderdom der kinderen, men verminderde het inwrijven als de hoest begint te slijten.”

„Men drage vooral zorg bij het gebruik het fleschje wel om te schudden en zorgvuldig gesloten te houden, *alsmede geen andere medicijnen te gebruiken.*”

Het middel dat tegen den prijs van f 1.— in verzegelde flacons van 60 gram inhoud wordt afgeleverd, is onderzocht door het lid der Vereeniging, den heer *D. VAN DER WEERD*, apotheker te Kampen.

Het was een dunstrooperige vloeistof, donkerbruin van kleur, met een reuk naar terpentijnolie en het bleek te bestaan uit een mengsel van honig, terpentijnolie en brandewijn, gekleurd door een aftreksel van sandelhout.

't Ware zeker eene onuitwisbare schande voor alle geneeskundigen in Nederland, zoo hun dit eenvoudige geneesmiddel niet bekend ware ter bestrijding eener ziekte, waaraan jaarlijks in ons land een paar duizend slachtoffers bezwijken en wie weet hoeveel tienduizenttallen worden aangetast.

Gelukkig is dit niet het geval. Elk geneesheer beproeft somwijlen de krampachtige hoestaanvallen te voorkomen of te bekorten door 't een of ander uitwendig afleidingsmiddel.

Terpentijnolie is daarvoor meermalen aanbevolen en komt ook voor in een ander zoogenaamd specifiek middel tegen deze gevreesde kinderziekte *Roche's Embrocation*. Genezing zal echter daardoor niet worden verkregen en toch twijfelen wij niet of er zullen sommigen zijn, die waarlijk ter goeder trouw verzekeren, dat door 't gebruik van dit of eenig ander uitwendig middel de kinkhoest in hun gezin een gunstig verloop heeft gehad.

Boekbeoordeeling.

Wat moeten wij nalaten en doen? Populaire Raadgevingen bij het dreigend gevaar der Cholera door een practiseerend doctor en arts. *J. F. Hae-seker* en *Co.* Haarlem, 15 blz., prijs 15 cts.

Hoewel deze bladzijden waarschijnlijk reeds in veler handen zijn, meenen wij ze hier nog te moeten aankondigen, omdat zij behooren tot die volksgeschriften, welke betere begrippen omtrent ziekten, hare oorzaken en behandeling helpen verspreiden.

Wij bevelen het nuttig werkje gaarne ter lezing aan. Twee opmerkingen houde de schrijver ons ten goede. Op blz. 14 wordt een niet ondoelmatig voorschrift aangegeven tegen kramp en diarrhee en er bijgevoegd: „tijdens eene epidemie zal wel elk apotheker

bereid zijn dit af te geven ook zonder voorschrift van den dokter."

Van meer of mindere bereidwilligheid kan en mag hierbij geen sprake zijn. Er wordt hier voorgeschreven een geneesmiddel door de Regeering gerangschikt onder de vergiften; geen apotheker heeft vrijheid het uit te reiken zonder de wettige voorschriften omtrent de aflevering van vergiften op te volgen.

Op blz. 6 lezen wij: „Vrij algemeen wordt aangemen dat de besmetting hoofdzakelijk door de ademhalingswegen plaats heeft;” zoo het vervolg het niet in twijfel stelde zou men, dunkt ons, moeten aannemen, dat het woordje niet hier is uitgevallen.

't Spijt ons waarlijk dat wij bovenstaande aanbeveling moeten eindigen met eene waarschuwing.

Op den omslag van het geschriftje wordt nogmaals aangekondigd: de Volksgeneeskunde van Raspail. Wij hebben dit boekje vroeger besproken onder de rubriek: verkeerde raadgevers (Jaarg. III no. 5) en herhalen, wat wij daar hebben geschreven: „De leetuur van dit boekje zal slechts strekken, aan den leek geheel verkeerde voorstellingen te geven van het menschelijk lichaam en zijne ongesteldheden.”

—

Pokken en Cholera door J. HOBDEL. Amsterdam, J. F. Sikken 1884, blz. 32, prijs 25 cts.

Ook 't bovengenoemde boekje verscheen dezer dagen als volksleetuur over een tweetal besmettelijke ziekten.

't Eigenaardige is, dat het werd geschreven door een leek in de geneeskunde. Echter durven wij gerust de lezing aanbevelen, niet alleen omdat de inhoud zeer geschikt is, sommige vooroordeelen en wanbegrippen over deze twee ziekten weg te nemen, maar omdat elk zich zal kunnen overtuigen, hoe het mogelijk is zonder eigentlijke kennis van geneeskundige wetenschappen een algemeen begrip zich te vormen van menschelijke kwalen.

Al wenschen wij dan ook met den schrijver, dat „zijn pogen een spoorlag voor anderen zal zijn”, zien wij met hem de noodzakelijkheid niet in, dat »de medici een afzonderlijke kaste” vormen. Het slot van zijn voorwoord: „Een ieder worde eens zijn eigen geneesheer!” bestrijden wij met beslistheid; of eigenlijk is dit niet eens noodig, daar hier eene onmogelijkheid wordt verlangd, voor heden en voor de toekomst nog meer.

Verdeeling van arbeid is de eerste vereischte om in 't groot iets goeds tot stand te brengen. Wie denkt er aan, bij de vermeerdering van kennis die zijn eigen vak voortdurend vordert, nog zijn eigen kleermaker of zijn eigen architect te worden of zijn eigen eten te gaan koken.

Maar hoe zal het dan mogelijk zijn dat iemand zich als bijnaak de kennis verschaft van de verschillende dieper liggende functies van zijn lichaam, van de oorzaken die in den geregelden gang stoornis teweeg brengen, van de wijze waarop vreemde stoffen en ook de geneesmiddelen daarop invloed uitoefenen en duizend andere omstandigheden meer, die lang voorbereidende studie en dagelijks voortgezette aandacht verlangen van elk geneesheer, die zijn taak ernstig opvat?

Wij meenen dan ook den schrijver dezer brochure genoeg te kennen om aan te nemen, dat zijne bedoeling eenigszins anders is, en hij het gewenscht acht, dat ieder in 't vervolg zich beijvere om zich beter in te lichten over zijn eigen lichaam, en hij de algemeene bekendheid daarmede even en meer noodzakelijk oordeelt dan tal van andere kundigheden.

In die bedoeling kunnen wij met hem meegaan.

Kleine mededeelingen.

Pastilles Anti-cholérine.

Aan alle kanten wordt beproefd geld te slaan uit de vreeselijke ziekte, die ons uit de verte bedreigt en uit den angst die alleen reeds den naam van Cholera bij vele menschen opwekt.

Na van Lohe met zijn droppels, Peereboom met zijn preparaten en Oidmann met zijn purgatief, die wij in 't vorig nummer bespraken, komt nu P. A. de Bont, suikerbakker te Breda met zijn pepermuntjes, die hij voor deze gelegenheid den naam heeft gegeven van „Pastilles Anti-cholérine,” en in wachtkamers van spoorwegstations en elders annonceert.

Volgens zijn eigen opgaaf bestaan zij uit „suiker, Arabische gom, Engelsche pepermuntolie en eenige onschadelijke „tincturen.” Terwijl hij er bijvoegt: „Engelsche pepermunt is even aanbevelenswaardig” aarzelt hij toch niet te verklaren op de aanbeveling, die bij ieder doosje gevoegd wordt: „Deze pastilles zijn een uitstekend voorbehoedmiddel tegen choléra, cholérine, diarrhée, pijn in den buik, en ingewanden.” Dit is onwaar; al snoept iemand den geheelen suikerbakkerswinkel van den heer de Bont leeg, zal hij daardoor niet bevrijd blijven van cholera, als hij zich aan besmetting bloot stelt.

Wij willen op goed geloof van den fabrikant aannemen wat hij schrijft van deze pepermuntjes, dat „zij geheel onschadelijk zijn” op zich zelf, evenals de meeste anderen; toch maakt hij door deze leugenachtige briefjes erbij te voegen dat wij tegen zijne schijnbaar onschuldige snoeprij moeten waarschuwen.

In tijden van cholera is het van groot gewicht dat het volk leere begrippen waar de besmetting en de oorzaak der ziekte schuilen en waardoor men ze kan ontgaan. Maakt men het wijs dat men de ziekte haar kracht kan ontnemen door een paar pepermuntjes of iets van dien aard, dan helpt men het de voorbehoeding te zoeken, waar zij niet te vinden is en werkt verwaarloozing van betere middelen in de hand.

Worden zulke wanbegrippen verbreid met het kennelijk doel om daardoor zich debiet te verschaffen voor zijn koopwaar, dan maakt men zich schuldig aan kwakzalverij. Om deze reden zien wij ons genoopt zelfs onnoozele pepermuntjes in ons blad te bespreken.

Homeriana, een middel tegen tering.

De zaak van dit beruchte kwakzalversmiddel schijnt gelukkig in ons land tot nu toe geen opgang te maken. De hoofddepôthouder te Nijmegen plaatst slechts enkele advertenties en het debiet is gering.

Voor 't eerst is thans echter ook eene gebruiks-aanwijzing in de Nederlandsche taal verschenen en hier en daar verspreid. 't Is eene vertaling van de Duitse, en ook hierin vinden wij de volgende zonderlinge stelling, die natuurlijk slechts moet dienen om de ongelukkige lijdens niet te spoedig met het gebruik te doen ophouden. „Er kan, zoo heet het, na 't begin der kuur met Homeriana schijnbare verslimming plaats hebben, gekenmerkt door meer opengeven en toegenomen prikkel tot hoesten. Over dezen even-tuëlen toestand behoeft men niet bezorgd te zijn, hij is veeleer te begroeten. Deze mogelijke verslimming is „altijd als geneezingsteeken op te vatten.”

Verder wordt er op gewezen dat de Homeriana in alle stadiën van long- of keelaandoeningen met vrucht kan gebruikt worden en dat men vooral, vooral eenigen tijd moet volhouden, op zijn minst 40 tot 60 dagen.

Allen die na verloop van dien termijn de ervaring opdoen, dat zij hoegenaamd geen baat hebben gevonden, zullen den slimmen kwakzalver dus 25 tot 37½ gld. hebben betaald.

In 't Meinummer van dit blad hebben wij uitvoerig over dit middel uit den vreemde gesproken en aangetoond dat het slechts bestaat uit een onkruid (*Polygonum aviculare*), dat ook hier te lande veelvuldig voorkomt en hoegenaamd geene geneeskrachtige werking bezit.

Tal van veelgelezen bladen hebben tot ons groot genoegen het artikel in zijn geheel overgenomen en daardoor meegeholpen onze waarschuwingen in ruimeren kring te verspreiden.

Nu de kwakzalver-debitant en zijn depôthouder voortgaan de aandacht te vestigen op hun zoogenaamd onfeilbaar middel, ten einde koopers te lokken, roepen wij ook allen toe onze mededeelingen niet te vergeten.

Om lintwormen te vangen.

't Schijnt moeielijk op 't gebied der kwakzalverij de comble aan te wijzen van de bespottelijke middelen, die worden aangewend om geld te slaan uit de onkunde van 't publiek.

Wij meenden onlangs het toppunt gevonden te zien in de: *Zeelucht, bij zich aan huis bezorgd*, tegen betaling van f 2,50 per doos, waarvan wij in een vorig nummer melding maakten.

Thans lezen wij weder, dat in Amerika patent is aangevraagd voor de hieronder beschreven uitvinding tegen lintwormen, die natuurlijk alleen bestemd is om onnoozelen hun geld afhandig te maken.

Een heel klein, aan een draad bevestigd werktuigje van goud, waar in het dekseltje eenige lokspijzen ligt, wordt aan een langen draad bevestigd, door den patient naar binnen geslikt. Ter geleger tijdt wordt dan de lintworm door de lokspijzen in het werktuigje gelokt, en wordt aldaar door middel van een door een veer in beweging gebracht moordtuigje gedood. Het werktuigje, dat nu den kop van den lintworm moet bevatten, wordt vervolgens aan den uit den mond hangenden draad te voorschijn gehaald. De geniale uitvinder heet Dr. Alphons Mijers, woonachtig te Logansport, Indiana. Er ontbreekt nog maar aan, voegt de *New Med. Record* er aan toe, waaraan 't bovenstaande is ontleend, dat aan het werktuigje een electrisch uurwerkje wordt aangebracht, dat het indringen van den lintworm zou kunnen aankondigen.

Als wij niet aan zoo ontzaglijk veel onzin op dit gebied gewoon waren, zouden wij natuurlijk geneigd zijn in 't heele bericht niets te zien, als een Aprilgrap, die wat lang onderwege gebleven is.

CORRESPONDENTIE.

Clorodyne. Van verschillende zijden ontvangen wij inlichtingen hier over. Het bestaat uit een mengsel van onderscheidene pijnstillende middelen, waarvan *chloroform* en *morphine* (volgens eene andere opgaaf *laudanum*) de voornaamste zijn. Het bekende *Formularium Rotterdamense* bevat een uitvoerig voorschrift voor de bereiding. Als specialiteit wordt het afgeleverd in blauwe flesschen. Of het middel op de etiquette, bij gebruiksaanwijzingen of in advertenties wordt aanbevolen tegen bijzondere ziekten is ons niet bekend.

Terwijl het vroeger nogal in gebruik schijnt geweest te zijn, is dit middel sedert lang in de geneeskunst door andere en meer doelmatige geneesmiddelen vervangen. Als bevattende meer dan een vergift is het een middel om hoogst voorzichtig mee te zijn.

Lid T. en abonné D. te 's G. Het was ons met dat berichtje over de zonderlinge reclame in het *Dagblad van Z.-H. te 's G.* voor een zoogenaamd voorbehoedmiddel tegen Cholera meer te doen om die reclame aan de kaak te stellen, dan om het middel zelf te bespreken. Hoewel wij de handelwijze van den apotheker zoowel als van den dokter kwakzalverij oordeelen, meenden wij, omdat het hier een eerste en niet zeer erg geval gold, niet terstond beide personen met name te moeten noemen, doch vergenoegden wij ons met de letters X en Y. Dat wij zoo noodig niet voor het noemen van namen terugschrikken kan u uit meerdere voorbeelden bekend zijn.

— Lid P. L. te 's G. Gij ziet uit het vorige hoe de meeningen verschillen. Van twee zijden werd het afgekeurd, dat wij de namen niet noemden en gij bedankt omdat gij de door ons afgekeurde handelwijze geen kwakzalverij oordeelt!

Herhaalde Waarschuwingen.

Electromotorische tandhalsbandjes. In vroegere tijden schreef men aan steentjes, metalen plaatjes of bandjes, die men om den hals droeg, een wonderdadige werking toe.

Voor al bij moeders openbaart zich dit geloof nog, als hare kinderen verkeerden in de gevaarlijke periode van tanden krijgen. De moeders dienen dan vooral bijzondere zorg aan haar kroost te wijden; zelfs kleine stoornissen in de voeding kunnen dan ernstige gevolgen hebben.

Om het gevaar te bezweren hangt de een de kleinen mollepootjes om den hals, een ander een snoer boontjes of kraaltjes, doch een derde meent wat beters gevonden te hebben en gebruikt wat met den langen naam van *electromotorische tandhalsbandjes* verkocht wordt.

Deze laatste dingen worden gemaakt door zekeren ROBERT HOLZ, die zegt een chemische fabriek er van te Wageningen te bezitten. Voor 85 cents wordt zulk een dingetje franco toegezonden, doch voor 10 cent zou een ieder het zelf kunnen maken. Want zulk een bandje is slechts een strookje zwart fluweel, met een paar zijden lintjes om het vast te strikken, en daar binnen een viertal strookjes katoen met zwavel bedekt. Dat voddige ding moet dag en nacht om den hals van den kleine blijven zitten. Zal het iets kunnen uitwerken?

Goeds kan er niet het minst door verkregen worden maar wel twee andere zaken. Eerstens kan zulk een bandje, dat nooit afgelegd mag worden, bij een klein kind, dat veel moet worden gewasschen, ophooping van vuil aan den hals veroorzaken en daardoor mischien erger dingen. Tweedens zal elk bandje dat verkocht wordt het treurige bijgeloof in de hand werken. Want natuurlijk dat de meeste kinderen, ook met zoo'n bandje, goed door het tanden krijgen heen komen en menige moeder zal dan het tandhalsbandje als de oorzaak er van beschouwen en den lof er van in elken kring van vriendinnen verkondigen.

Een moeder die werkelijk iets goeds wil doen om haar kindertjes in de periode van het tanden krijgen van nut te zijn, koope een der vele boeken over de verzorging en opvoeding van jonge kinderen en behartig de wenken, die daar in gegeven worden.

De fistelpot van Klaas Ursem. Het volk noemt alle chronische etterende gezwellen *fistels* en daaronder zoowel die gemakkelijk als die zeer moeielijk genezen.

Klaas Ursem, een Noord-Hollandsche boer die voor twee jaar is overleden, speculeerde daarop en verkocht voor veel geld een zoogenaamde fistelpot. De erfgenamen zetten nu de winstgevende zaak voort. Volgens mededeeling van den heer P. KRUYSSÉ (zie no. 1, jaarg. II) bestaat het middel uit 2 dooiers van eieren met boter en eenige plantenpoeders, voornamelijk van karweizaad, laurierbessen en sevenboom. Een zulk een pot, (die misschien geen 25 cent waarde heeft) kost ruim f 4.—, doch men moet volgens Ursem minstens 6 stuks gebruiken voor men over de uitwerking een oordeel kan vellen, zoodat ruim f 24 het minste is wat men op 't altaar der lichtgeloovigheid offert. Gelukkig zoo dit geld het eenige is wat men er door verliest, want maar al te dikwijls doet het misplaatste vertrouwen op den fistelpot, die niets kon baten, den lijder het inroepen van noodzakelijke geneeskundige hulp uitstellen, of de door den geneesheer aanbevolene behandeling veronachtzamen. Dr. J. ENSING deelde vroeger (no. 3, jaarg. II) een geval mede waarin Klaas Ursem's kwakzalverij op die wijze den dood van een jongmensch had veroorzaakt.

Electro-homoeopathie van Graaf Mattei. De middeljes hiervoor worden zelden geadverteerd, maar in onze groote steden, in de „deftige” standen, toch veel gebruikt. Want het is iets fijns; het boekje dat als handleiding voor het gebruik dient is in het Fransch, en als middeljes krijgt men mooie fijne witte korreltjes in een aardig glazen kokertje, en kleine roode of blauwe fleschjes met een zuiver helder vocht. Dat boekje kost wel f 1,50, zoo'n buisje met korreltjes f 1,20 en zulk een klein fleschje ook f 1,50, maar men behoeft ook maar enkele droppels uit dit laatste of een paar der korreltjes in een glas water te gebruiken, om zich voortdurend gezond te houden en zich van alle kwalen te genezen. Dit verzekert Graaf MATTEI en hij noemt zijn geneesmiddelen roode electriciteit, blauwe electriciteit en geele electriciteit!

Bijna nooit heeft een scheikundig onderzoek voor ons zulke verrassende resultaten opgeleverd dan dat van deze middeljes. Want het bleek dat het kostbare vocht, die *Electricita Rossa* en *Electricita Angiotica*, niers anders was dan water en de korreltjes slechts suiker met wat meel. Daarmee denken dus de goedgeloovige dames uit onze residentie en anderen haar gezondheid te behouden of terug te verkrijgen! Wie zou gedacht hebben dat iemand, die zich Graaf noemde en met een dergelijk kinderachtig bedrog optrad, nog in dit laatste deel van de 19e eeuw zou kunnen slagen!

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenbergen en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Dit blad verschijnt den eersten van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December.

Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. Over de contributie wordt in de eerste drie maanden beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij wenschen ter verspreiding.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenbergen, Voorzitter.

Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abcoude.

P. KRUYSSSE, Apotheker „ Amsterdam.

Mr. J. C. MEIJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.

Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden, Secretaris-Penningmeester.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:
Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

INHOUD :

Berichten: Mededeeling aan de Leden. — Een schotschriftje tegen ons. — Het kenmerk der kwakzalverij bij de advertenties. — Een juist oordeel van een Amerikaan. — Aan een verkeerd adres. — Een uitspraak van een vergadering van geneeskundigen te Eisenach. — Het vijfvoudig bedrog van Albert en Bella. — Een voorval te Insterburg. — De grenzeloze lichtgeloovigheid van het publiek. — Zorgvuldigheid bij het aannemen van advertentiën.

Rechtzaken: Veroordeeling te Maastricht.

Grootere Artikelen: Revalenta Arabica. — Afzonderlijke regeling van den geheimmiddelhandel bij de wet. — Door kwakzalverij tot den bedelstaf gebracht.

Kleine mededeelingen: Wie al niet consulten geeft! — Al weer nieuwe manoeuvres. *Correspondentie.*

Herhaalde Waarschuwingen: De Ruyter's beroemd haar-Extract. Migräne Stifte. Alcool de Menthe de Rieqlès. Suikerpillen Cantel. Zwitsersche pillen. Pillen Percy.

Berichten.

De leden ontvangen te gelijk met dit nummer van het Maandblad het 9e nummer van de *Berichten en Mededeelingen* der Vereeniging, inhoudende het Verslag van den op 26 Augustus te Amsterdam gehouden algemeene vergadering.

Er is enkele weken geleden een geschriftje tegen ons in 't licht verschenen, waarvan de schrijver zich verbergt onder den naam Hippocrates. Ware in plaats van dezen naam den waren naam van den schrijver op den titel genoemd, dan zou men waarschijnlijk onmiddellijk hebben gezien dat het schotschriftje afkomstig is van een der kwakzalvers tegen wie wij voortdurend waarschuwen. Nu bemerkt men dit evenwel spoedig genoeg bij het lezen. — Wie met de wijze, waarop wij in dit Maandblad den strijd voeren, niet bekend is, en geloof hecht aan al wat de ongenoemde schrijver vertelt, zal misschien na lezing van de 20 bladzijden van het boekje meenen, dat er inderdaad op onze handelwijzen ter bestrijding der kwakzalverij nog al wat is aan te merken. Wie echter ons Maandblad getrouw leest, zal uit het prullige boekje niets anders ervaren dan dat de schrijver, door de halve waarheid vermengd met eenige leugens mede te deelen, getracht heeft onkundigen tegen onze Vereeniging in te nemen.

Zonder twijfel zullen er uit de donkere verblijven der kwakzalvers nog wel meer zulke boekjes opduiken. Wij zullen daardoor ons geen oogenblik van onzen weg laten afleiden. Wie de kwakzalvers gelooft in hun advertentiën enz. zal hen ook wel geloof schenken in hun boekjes. Door de verschillende vormen van het bedrog dier menschen in het licht te stellen zullen wij echter voortgaan het publiek er toe te brengen niet blindelings aan hunne beweringen vertrouwen te schenken.

Belachelijkheid is eene van die eigenschappen, die de beste zaken en bedoelingen kan doen in duigen vallen. Wij achten het daarom noodig ons tegen de beschuldiging daarvan te verdedigen, nu bij het verslag van de algemeene vergadering onzer Vereeniging een der bladen, overigens, gelijk allen die er over hebben gesproken, onzen arbeid waardeerende, er heeft bijgevoegd, dat het denkbeeld van den Voorzitter om de namen

der ziekten uit de advertenties te willen weren, eenvoudig belachelijk was.

Juist dit noemen der namen echter van verschillende ongesteldheden vormt in zeer vele gevallen het kenmerk van kwakzalverij, omdat daarmede in die advertenties het bedrog een aanvang neemt.

De min of meerdere waarde als geneesmiddelen voor 't oogenblik ter zijde latende, is er niets tegen en zal het voor den handelaar soms noodig blijven te adverteren, dat hij levertraan, teercapsules, Quina Laroche enz. tot zekeren prijs en van eene bepaalde samenstelling verkoopt. Soortgelijke advertenties kunnen en behoeven nimmer geweigerd te worden.

Voegt men er echter bij, dat de levertraan alle klierziekten geneest, dat de teercapsules onfeilbaar zijn tegen allerlei borst- en koelaandoeningen en zelfs beginnende tering voorkomt, dat Quina Laroche alle zwakte toestanden opheft enz., dan verleent men aan den leugen een plaats en werkt dus mede tot bedrog.

Dat 't nu belachelijk zou wezen aan te dringen op het weglaten van zulke namen, die de eerste schrede vormen op den weg der kwakzalverij, nemen wij niet aan; integendeel 't voorstel komt ons bij nadere beschouwing in hooge mate wenschelijk voor, omdat op die wijze de controle op de advertentiën op zeer gemakkelijke wijze aan elk redactie-bureau of door iederen uitgever zelf mogelijk zou zijn.

Dat er in Amerika, het land van den humbug, toch ook wel personen zijn die op treffend ware wijze de kwakzalverij aan de kaak kunnen stellen, leeren de volgende regelen, die aan een Amerikaansch tijdschrift ontleend zijn:

»Reclame is het geheim van het succes der kwakzalverij. Geen geadverteerd middel heeft eenig voordeel boven een gewoon geneesmiddel, maar het is voor iemand, die een artsensij noodig heeft, veel eenvoudiger een flesch van een universeel middel te koopen, dat alle menschelijke kwalen kan genezen, dan naar een dokter te gaan.

»Als men een middeltje maar op groote schaal en aanhoudend aanbeveelt, beginnen ten laatste vele lieden sommige zeer gewone en onschuldige verschijnselen voor de kenteekenen eener ziekte te houden, waarvoor juist dit middel geschikt is. Het eenige wat noodig is om aan een middeltje succes te verzekeren is geld en de behendigheit om dit voor reclame te gebruiken. Wat het middel zelf is doet er niet toe; de keus der bestanddeelen behoeft geen zorg te baren. Het is goed om de kruiden, indien men kruiden gebruiken wil, in brandewijn te trekken, opdat de gebruiker met een goed geweten een borreltje kan drinken, en dan nog wel met de verheven gedachte dat hij zoodoende iets voor zijn gezondheid doet.

»Zoo nu en dan den naam van het middel en van den vervaardiger eens te veranderen is gewenscht, want het publiek wil gaarne eens wat nieuws; het middel zelf behoeft daarom niet veranderd te worden. Heeft het als middel tegen longaandoeningen diensten gedaan, dan kan het verder diensten bewijzen als middel tegen maagkwalen. Heeft men met miltpastilles zich een vermogen verworven, dan kan men ze wat kleiner maken en als nierenpastilles er nog een schat mee verdienen.»

Wij ontvingen dezer dagen uit Gotha een aanbieding om ons een depôt van een middeltje op te dragen. Wij zouden 40% rabat genieten en de invoering van het middel was men van plan o. a. „durch Annoncen in allen grösseren Zeitungen zu unterstützen.“ Een monster, zeer netjes verpakt, was er bij gevoegd. — De aanbieding had moeilijkelijk aan een minder verkeerd adres kunnen verzonden zijn.

Op 12 en 13 September jl., werd te Eisenach de Duitse zoogenaamde *Artsendag* (de jaarlijksche algemeene vergadering van geneeskundigen) gehouden.

Op voorstel van de afdeling Mecklenburg werd aangenomen, dat de algemeene Vergadering bij de afzonderlijke afdelingen zou aandringen om in haar midden, op 't voetspoor van 't distrikt Mecklenburg, commissies samen te stellen, uit geneeskundigen en apothekers bestaande, ter bestrijding der kwakzalverij. (Geheimtelunwesen).

De nieuwsbladen hebben dezer dagen weer opnieuw een aanbieding gekregen van de twee advertenties, waarin een groote V (Vallende ziekte) en een groote G (Geheime ziekten) sterk in het oog vallen. In de een heet de ziekte „per correspondentie“ genezen te zullen worden door Prof. Dr. ALBERT, 6 *place du Trône*, Paris en in de andere door Dr. BELLA, 6 *Place de la Nation*, Paris. Ook wordt gezegd dat de betaling niet verschuldigd is dan na goeden uitslag.

Daar dus deze advertenties weer onder veler oogen zullen komen herinneren wij opnieuw:

1°. dat deze beide namen, ALBERT en BELLA, één persoon en beider adressen één adres aanduiden.

2°. dat die persoon noch Dr. noch Prof. is en zoomin Albert als Bella heet, maar dat de geheele onderneming door zekeren boekhandelaar PARLAGHY geëxploiteerd wordt, die de brieven in ontvangst neemt en daarop voor allen hetzelfde middeltje verzendt.

3°. dat deze PARLAGHY de advertentie-aanbieding doet onder den naam BRACHFELD & Co., doch dat ons meer dan een weekblad bekend is dat die advertenties heeft geplaatst doch geen geld heeft kunnen krijgen.

4°. dat de belofte eerst betaling te vorderen na de genezing een leugen is, in zoo verre men middeltjes toegezonden krijgt, die terstond bij de ontvangst met veel geld moeten betaald worden.

5°. dat de middeltjes uit niets anders bestaan dan uit een oplossing van het zeer bekende *Broomkalium* dat echter hier bij dezen kwakzalver veel duurder dan elders moet worden betaald.

't Zou waarlijk erg wezen indien door dit samenweefsel van bedrog de Parijsche kwakzalver toch nog voortdurend in staat was onze Nederlandsche zieken hun goed geld afhandig te maken.

Wie een nieuwsblad ziet waarin de bedoelde twee advertenties voorkomen, doet zeker een goed werk met pogingen aan te wenden daarin ook deze regelen geplaatst te krijgen.

Niet als een voorbeeld van kwakzalverij — want het geschiedde ter goeder trouw — maar toch als een waarschuwing om voorzichtig zelfs met kleine wondjes te zijn, nemen wij het volgende uit de nieuwsbladen over:

„Een jonge vrouw te Insterburg (Pruisen) is dezer dagen het slachtoffer van dom bijgeloof geworden. Zij had zich met een mes aan de hand bezeerd, het wondje was klein, maar het zwol op en veroorzaakte haar pijn. Op aandringen van „wijze“ burens wikkelden zij nu de gezwollen band in een doek die van een lijk genomen was, „om het kwaad er uit te trekken“, en de gevolgen van die dwaasheid bleven niet uit. De arme vrouw stierf weldra, na een smartelijk lijden, aan bloedvergiftiging.”

Iets van een lijk is wel het ergste wat men bij een wond kan brengen.

De voornaamste oorzaak van het succes der kwakzalverij is zeker de grenzeloze lichtgeloovigheid van vele menschen, waardoor zij zonder eenig nader onderzoek gelooven wat in advertenties en andere aanbevelingen door de verkoopers van hun middeltjes beweerd wordt. Als een staaltje van die lichtgeloovigheid op elk gebied kan het volgende dienen, dat wij dezer dagen in de nieuwsbladen vonden medegedeeld:

Onlangs waren drie fransche journalisten in een koffiehuis aan 't praten over de lichtgeloovigheid der menschen, en natuurlijk rees eindelijk de vraag, waar de grens er van zou zijn. Een hunner hield vol, dat de lichtgeloovigheid der menschen geen grens had. Men kwam ten slotte overeen, dat alle drie in de dagbladen eene advertentie zouden plaatsen, zoo aller- onwaarschijnlijkst en belachelijk als maar metmogelijkheid denkbaar was, — elke advertentie zou tevens de bepaling inhouden, dat men voor antwoord postzegels moest insluiten — en dan den uitslag af te wachten. De eerste van het drietal plaatste de volgende buitengewone advertentie:

De hand in het haar. Men zende f 1.50 in postzegels voor de theorie van een geheel nieuwe gewaarwording. Zij wekt liefde en koelheid op. Adres: A. B. poste restante.

De tweede samenzweerder, die partij wilde trekken van het oude welbekende bijgeloof, adverteerde als volgt:

Terugkeer van de andere wereld. Zend f 1.50 in postzegels. Nauwkeurige berichten van het betere land. Geheimen geopenbaard. Alle dingen opgehelderd.

De derde, alle uitvluchten achterwege latende, adverteerde stoutweg het volgende:

Ik beloof niets; ik verklaar dat ik niets doen zal. Maar zend f 1.50 in postzegels. Misschien is er een kleine verrassing voor u weggelegd. Wie weet?

Deze advertenties hadden een gevolg, veel grooter, dan de samenzweerders hadden durven hopen. Het regende gedurende verscheidene dagen postzegels. En toen 't publiek dacht, dat het niet kreeg, waarop het gerekend had, zond het nog meer postzegels. En de advertentie, die 't allergunstigst gevolg had, was de laatste. Eindelijk stonden de drie journalisten hun onrechtvaardig verkregen postzegels voor een liefdadig doel af, en deelden het gebeurde in de couranten mede, opdat de bedrogenen mochten vernemen, wat er van hun postzegels geworden was. Zij waren, voor zich, tot de overtuiging gekomen, dat inderdaad de lichtgeloovigheid der menschen onbegrensd is.

Met genoeg zagen wij dezer dagen weer uit een enkel voorbeeld dat men bij het oprichten van vakbladen er op bedacht is ze niet door allerlei met het doel van het blad strijdige advertenties te ontsieren. Toen namelijk in de Algemeene Vergadering van de Nederl. Maats. voor Tuinbouw en Plantkunde, op 25 Sept. j.l. de oprichting van een weekblad als orgaan der Vereeniging werd behandeld, kwam ook het punt der advertenties ter spraak en, na een opmerking van de Afdeling Amsterdam, werd de verzekering gegeven dat de toekomstige uitgever geen aankondigingen in strijd met het karakter van het blad zou opnemen.

Als alle bladen zoo handelden zou er spoedig een eind zijn aan de kwakzalverij, want gelukkig zijn onze meeste bladen zoo, dat advertenties waarmee bedrog beoogd wordt in strijd zijn met het karakter van het blad.

Rechtszaken.

De Arrondissements-rechtbank te Maastricht heeft P. F. H. te Klimmen, aangeklaagd van het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde, veroordeeld tot eene boete van f 25, of 7 dagen, gevangenisstraf.

Revalenta arabica.

Menigmaal is het voorgekomen dat men het ons eenigszins kwalijk nam onder de reeks van kwakzalverswaren, waartegen gewaarschuwd moest worden, ook de revalenta te hebben opgenomen. Het was toch een goed en gezond voedsel, dat geen kwaad zou doen en menigeen had zich bij het gebruik wel bevonden. Ook wordt het wel eens door een geneeskundige

aanbevolen. Hoe konden wij daar iets tegen hebben?

Wij erkennen gaarne dat revalenta arabica een goed en gezond voedsel is, maar toch komt het ons voor dat de fabrikant ervan, zoowel als de hoofddepôthouders in ons land, de firma F. von Windheim & Co. te Amsterdam, geen andere namen dan die van kwakzalvers verdienen.

De revalenta is meer dan eens onderzocht, doch niet altijd bleek zij dezelfde samenstelling te hebben. Altijd was meel van boonen en linzen de hoofzaak, doch somtijds vermengd met wat maismeel of gerstemeel en een weinig keukenzout, een andermaal gekruid en gekleurd door een weinig peper en curcuma, ook wel gekleurd door dat een deel van het meel zwak geroosterd was.

Om zekerheid te erlangen over het in de laatste jaren verkocht product, hadden wij het lid der vereeniging, den Heer M. L. Q. VAN LEDDEN HULSEBOSCH te Amsterdam, reeds eenigen tijd geleden verzocht het opnieuw te onderzoeken en deze heeft daaraan onmiddellijk gevolg gegeven. Het resultaat van het microscopische onderzoek was dat de Revalenta thans niets anders was dan *Linzenmeel* (*) door zachte roosting van een klein gedeelte er van iets geel gekleurd.

Linzenmeel nu is een zeer voedzame en goed verteerbare spijs en de zachte roosting kan slechts goed er aan doen door de smaak wat te verbeteren en de verteerbaarheid te bevorderen. Het werd dus opnieuw bevestigd dat de revalenta een goed en gezond voedsel is.

Wat wij er dan tegen hebben?

Twee zaken. Den enorm hoogen prijs en de bedriegelijke wijze waarop het aan den man gebracht wordt.

De prijs der revalenta is f 3,90 voor een bus van 1 kilo, wat 4 à 5 maal duurder is dan bij 't genieten van een behoorlijken winst noodig zou zijn. Linzen zijn volstrekt geen artikel dat verbazend duur of moeilijk te krijgen is. Zij komen tegenwoordig in den groothandel voor en worden door enkele grutters tot meel verwerkt. Te Leeuwarden verkoopt een grutter dat Linzenmeel voor 80 cent per kilo. Dit bleek echter, bij een onderzoek ook door den Heer VAN LEDDEN HULSEBOSCH ingesteld, grover dan de revalenta.

Het Linzenmeel moet zeer fijn gebuild worden en 't is mogelijk dat dit bij dit meel eenige meerdere moeite kost dan bij andere meelsoorten. Hoe dit zij, onze meelfabrikanten zouden zeker, indien zij zich er meer op toedegen, wel in staat zijn om het Linzenmeel even fijn te leveren als de revalenta. Indien zij dan het kilo voor 90 cent à f 1 afleverden, wat hun een gepasten winst verzekert, kon het publiek voor een vierde van den prijs die het tegenwoordig betaalt, het linzenmeel koopen. Vooral voor min-gegoeden, die toch dikwijls een veelvuldig gebruik van de dure revalenta maken, ware dit een groot voordeel. Ware op die wijze bij elken grutter voor zulk een lagen prijs het fijne linzenmeel te verkrijgen, menig geneesheer zou waarschijnlijk het gebruik aanraden, vooral voor maaglijders, waar hij nu aarzelt het te doen.

Doch ook uit een ander oogpunt beschouwd schijnt het zeer gewenscht dat het linzenmeel van den grutter de revalenta van DU BARRY vervange. Telkens wanneer men een bus van 1 kilo voor f 3,90 van dit laatste koopt, betaalt men een extra winst van f 3 aan iemand, die door onware beweringen zich die weet te verschaffen.

Hier komen wij dus op ons tweede bezwaar: de leugens waarmee en waardoor de Revalenta wordt gedebiteerd.

In de advertentie's, die tegenwoordig weer met groote letters in de couranten prijken, wordt gezegd dat de Revalenta door zijne heilzame werking op de spijsverteering de oorzaken bestrijdt der volgende kwalen: *koorts, tering, zwakte, maagpijn, lusteloosheid, hoest, maagkrampen, oprispingen, spanning op de maag, hoofdpijn, verstoppingen en vele andere welke ontstaan door een niet goede werking der maag.*

(*) Voor den deskundigen lezer stippen wij hier aan dat de Heer VAN LEDDEN HULSEBOSCH ons bij de mededeeling van dit resultaat o. a. het volgende schrijft: „Hoewel het moeilijker zoo niet onmogelijk is om de amyllumkorrels van Erwten, Linzen, Boonen, Wikken enz. van elkaar te onderscheiden, kon ik toch met groote zekerheid tot bovengenoemde conclusie komen, door vergelijkende proeven, waarbij de brokstukken van het parenchym mij de bewijzen leverden.”

Veel erger nog worden de verdiensten van de Revalenta uitgeschreeuwd in de groote papieren, die bij elke bus worden afgeleverd.

Zie hier hoe zulk een aanbeveling begint:

Eetlust, goede spijsvertering, sterke zenuwen, gezonde longen, verkwikkende slaap, regelmatige werking van alle organen, zuiverheid van het bloed, wils- en spierkracht hergeven zonder Medicijnen en met weinig kosten aan de meest ongeregelde en verwoeste of van natuur zwakke gestalten door het overheerlijke voedings- en geneesmiddel: Revalenta Arabica du Barry, hetwelk duizendwerf de prijs van iedere andere geneeskundige behandeling bespaart.

Het kan niet anders of door zulke woorden moeten duizenden worden overgehaald hun heil bij deze Revalenta te zoeken, die er nooit door kunnen geholpen worden en ook nooit hun geld er aan zouden weggeworpen hebben, indien het meel eenvoudig als linzenmeel verkocht ware.

Eigenlijk alle zieken worden door DU BARRY overgehaald hun geluk met Revalenta te beproeven en daardoor hem voor elke kilo f 3.— in den schoot te werpen. In het vervolg van den prospectus toch wordt gezegd, dat Revalenta de eigenschap bezit: *te genezen de hardnekkigste verstopping, de Hemorrhoiden, slechte spijsvertering, ontsteking en verzuring in de maag, windzucht, elke stoornis in de verrichtingen der slijmklievers, opgezetheid, verslijming, zuur, kramp, stuipen, hartwater, maagpijn, diarrhoea of buikloop, hartkloppingen, zenuwachtige hoofdpijn, gal- en zenuwziekte, aandoeningen van de lever, long en nieren, graveel, hysterie, huiduitslag, bloedzweren, klierziekte, waterzucht, rhumatiek, jicht, brakingen, beroerten, vallende ziekte, hoest, verkoudheid, aamborstigheid, asthma, beginnende tering, griep, koorts, slapeloosheid, verlies van het geheugen, ophooping van bloed naar het hoofd, droefgeestigheid, mismoedigheid, vermagering, uitputting, elke onzuiverheid van het bloed, neêrslagtigheid, enz.*

En alsof dit alles nog niet leugens genoeg waren en aan volwassenden daardoor niet reeds nadeel genoeg toegebracht kon worden, indien zij aan deze woorden geloof hechten, wordt er nog bijgevoegd dat de Revalenta de eigenschap heeft: *bij zuigelingen, van de geboorte af, de voorkeur te verdienen boven al ander voedsel, zelfs minnemelk.* Als men weet dat deze Revalenta een zeer groote hoeveelheid zetmeel bevat, waarvan slechts een zeer geringe hoeveelheid door roosting is veranderd, en onveranderd zetmeel voor pasgeborene onverteerbaar is, dan begrijpt men hoe zeer ook deze laatste zinsnede leugen inhoudt.

Onze slotsom is: het goede dat de Revalenta bezit, als zijnde fijn linzenmeel, een voedzame, niet moeilijk verteerbare spijs, vooral in sommige gevallen van maaglijden, wordt overschaduwde door den enorm hoogen prijs, waarvoor de fabrikant het debiteert en de vele leugens waarmee hij het aanbeveelt.

Wil men Revalenta gebruiken, dan doe men goed het onder den naam *Linzenmeel* bij den winkelier te halen.

Ten einde het algemeen verkrijgbaar stellen van fijn Linzenmeel te bevorderen, zenden wij dit nummer van ons blad zooveel mogelijk aan al de grutters in ons land, hen uitnoodigende het Linzenmeel onder hunne winkelwaren op te nemen.

Afzonderlijke regeling van den geheimmiddelhandel bij de wet.

Wij zijn te goed bekend met de bezwaren verbonden aan het vaststellen in ons land van nieuwe wetten of het aanbrengen van wetsveranderingen, om te verwachten dat de Regeering er spoedig toe zal overgaan door een afzonderlijke wet de kwakzalverij met geneesmiddelen te bestrijden.

Toch verdient het onze aandacht, dat in andere landen van tijd tot tijd wel pogingen worden in 't werk gesteld om in dezen geest werkzaam te zijn.

In Frankrijk werd het beproefd en in Duitschland is het ter sprake gebracht.

Het meest beslist echter is eene poging aangewend in Zwitserland, waar enkele jaren geleden een volledig wetsontwerp regelende den handel in geheimmiddelen enz., door den Bondsraad werd aangenomen met groote meerderheid van stemmen (43 tegen 13).

Wel is waar werd het ten slotte door de Hooge Bondsvergadering met eene meerderheid van 8 stem-

men verworpen, doch de zaak is te belangrijk om er niet de aandacht onzer lezers op te vestigen. De meesten dezer is het wetsontwerp waarschijnlijk onbekend, al werden daarover ook reeds vroeger elders door ons mededeelingen gedaan.

Art. 1.

De handel, met inbegrip van de aankondiging van alle, voor geneeskundige doeleinden bestemde, zoogenaamde geheimmiddelen, patentgeneesmiddelen en specialiteiten, evenals in 't algemeen van al zulke geneeskundige bereidingen, die in een bepaalden vorm of in eene eigenaardige verpakking, met of zonder aanwijzing van hare samenstelling te koop worden aangeboden, ligt over 't gansche gebied van het eedgenootschap onder toezicht van de bondsregering en van de overheden van elk kanton.

Art. 2.

De aankondiging en de handel zijn verboden van al die geheimmiddelen, specialiteiten enz.:

a. welke vergiftige of sterkwerkende zelfstandigheden bevatten en daardoor in staat zijn bij een onbepakt gebruik schade toe te brengen aan de gezondheid of vergiftigingen te veroorzaken;

b. welke door hunnen verkoopprijs en door de verhouding van dezen tot de werkelijke waarde zich duidelijk voorloen als middelen om het volk op te lichten;

c. waarvan de aankondiging schennis der openbare zedelijkheid in zich sluit;

d. welke de genezing van besmettelijke ziekten beloven.

Met geheimmiddelen enz. worden gelijk gesteld alle drukwerken, waarin geneesmiddelen of geneesmethoden worden aanbevolen, voor zoover deze, op de eene of andere wijze, in de onder a tot d aangegeven richting strijdig zijn met het publiek belang.

Art. 3.

De verkoop in 't klein (handnering) van alle door de bevoegde besturen niet uitgesloten, in artikel 1 genoemde genees- en artseneijbereidkundige specialiteiten blijft beperkt tot de onder toezicht der kantonale gezondheidsraden staande verkoopplaatsen, d. i. tot de openbare apotheken, evenals naar gelang der kantonale voorschriften, tot de privaat-apotheken van geneeskundigen en veeartsen.

Eene uitzondering van deze bepaling wordt gemaakt voor hygiënische, dietetische en cosmetische middelen, welke overigens door de bevoegde besturen eveneens aan de bepalingen dezer wet kunnen onderworpen worden, voor zoover dit door overwegingen, ontleend aan algemeene gezondheidsbelangen, mocht noodig blijken te zijn.

Art. 4.

Ter uitvoering van artikel 2 benoemt de bondsraad eene commissie van deskundigen, onder het departement van Binnenl. Zaken van 't eedgenootschap behoorende en wier werkzaamheden door eene speciale verordening wordt geregeld.

Art. 5.

De door het departement van Binnenl. Zaken regelmatig uitgevaardigde en eventueel door den bondsraad goedgekeurde verbodsbepalingen zijn verbindend voor alle kantons.

Zij worden op geregelde tijden door het departement van 't eedgenootschap ambtshalve ter kennis gebracht van de kantons, welke ieder voor zich op de wijze, zooals hem 't meest geschikt voorkomt, doch in allen geval binnen een tijdperk van 14 dagen, deze verbodsbepalingen openlijk bekend maakt. Zij zijn in de afzonderlijke kantons van kracht 14 dagen na de openbare bekendmaking.

De kantons zorgen er voor, dat de verbodsbepalingen worden nageleefd en overtredingen worden vervolgd en gestraft.

Art. 6.

Overtredingen van de verbodsbepalingen worden door de betrokken kantonale politie of door de rechtbank gestraft met eene boete van 20 tot 200 fr.

Aan de straf is verbonden verbeurdverklaring der verboden artikelen.

De bepalingen der kantonale straf- en burgerlijke wetten, betreffende lichamelijke beledigingen en benadeeling der gezondheid, betreffende bedrog enz., blijven haar kracht behouden. Daarentegen vervallen bij het inwerkingtreden dezer wet de kantonale politieverordeningen, in zooverre zij met haar in tegenspraak zijn.

Art. 7.

De bondsraad is bevoegd, op grond der bepalingen van de bondswet van 17 Mei 1874, betreffende de volksstemming over wetten en besluiten van den bond, de openbaarmaking van deze bondswet en het tijdstip van haar inwerkingtreden vast te stellen.

Door kwakzalverij tot den bedelstaf gebracht.

De volgende ware gebeurtenis hebben wij reeds vroeger gepubliceerd, in een der thans uitverkochte

boekjes ter bestrijding der kwakzalverij. Het komt ons nuttig voor ze hier te herhalen.

De hoofdpersoon is een teringlijderes, moeder van een half dozijn kinderen. Een dochter en twee zoons zijn bijna volwassen en helpen den ijverigen vader door arbeid op 't veld voor 't huisgezin den kost te verdienen. Het zijn oppassende menschen en zij genieten, vooral in de zomerdagen, een betrekkelijke welvaart.

Een der meisjes brengt op zekeren dag meê naar huis een stuk van een oude krant, dat als omslag heeft gediend van een paar ons vet, bij den slager gekocht. Half uit verveling, half om te laten zien hoe goed zij kan lezen, begint de kleine de woorden te spellen op het vuile stuk papier, en met behulp van een der broers wordt er eindelijk een advertentie ontcijferd, zooals wij gewoon zijn dagelijks bij reeksen onder de oogen te krijgen.

Zeker en onfeilbaar middel tegen hoesten, aamborstigheid, pijn in de keel, gevolgen van verouderde verkoudheid . . . . . Juist, dát was het wat moeder scheelde. Dokter had wel aan den oudsten zoon gezegd dat het tering was, maar neen, 't was slechts gevatte kou, die vast was gaan zitten, en benauwdheid op de borst; dat stond er ook bij, en daar juist had moeder zoo'n last van. — Konden we dat middel maar eens krijgen, was de gedachte van allen toen de zaak 's avonds na afloop van 't werk ter spraak kwam. Er werd overlegd, de advertentie werd herlezen en nog eens besproken, en 't gevolg was dat vader, die de spade zoo stevig hanteerde, des Zondags daaropvolgende zijn krachten met een pen ging beproeven, en met veel moeite op een door het kleinste meisje gehaald velletje postpapier, een brief schreef aan den menschlievenden heer, die aanbod het middel op aanvraag aan ieder toe te zenden.

Met angstige spanning wordt de uitslag van de gewichtige onderneming afgewacht, en de vreugde is algemeen als na eenige dagen een pakje met medicijnen aankomt. Wel betrekken de verheugde gezichten, als blijkt dat het pakje niet kan worden in bezit genomen dan tegen betaling van f 11.80, maar gelukkig men is in goede verdienste, en al schijnt de prijs wat hoog, het zal daarom zeker heel goed zijn, ook omdat het van zoover schijnt te komen. In aller oogen is moeder reeds zoo goed als genezen.

Met een zorg en oplettendheid, een betere zaak waardig, worden de bijgevoegde getuigschriften van personen die reeds door het middel zijn genezen, van 't begin tot het einde gespeld, en met pijnlijke angstvalligheid de voorschriften opgevolgd, waarnaar het middel moet worden gebruikt. Juist om de twee uur moet worden ingenomen van de kostbare medicijn, en in 't begin stuurt moeder nu en dan een der kinderen naar buurvrouw, om naar den tijd te vragen; haar eigen klok mocht eens niet goed gaan.

Zoo verlopen de 14 dagen, na welke in de gebruiksaanwijzing gezegd wordt, dat aangaande den toestand van de zieke bericht moet worden gezonden, om geen vertraging in de toezending en het gebruik van het middel te ondervinden. Het verslag is spoedig opgemaakt, moeder is veel beter, dat ziet ieder; ze klaagt niet meer den geheelen dag en 's nachts is zij rustiger. Wel hoest ze nog steeds, maar ze zegt dat het haar niet zooveel pijn doet als vroeger. Na enkele dagen komt, vóór de eerste bezending geheel is opgebruikt, een tweede pakje medicijnen tegen betaling van f 11.80. Na drie weken volgt een derde. 't Is wel wat kostbaar telkens zoo'n groote som, maar moeder zegt toch gedurig dat ze er beter door wordt, en 't kan immers ook zoo vlug niet. In de gedrukte brieven van den dokter en professor daar in Duitschland staat toch te lezen, dat men vooral niet te spoedig den moed mag laten zakken, en in het boekje staan verklaringen van personen, die eerst na een jaar en langer door de middelen zijn genezen. Dat hebben die toch zelf met hun naam onderteekend! Bovendien, als moeder maar weer op de been is tegen den tijd van den oogst, dat zij het huiswerk kan doen en den pot koken, dan behoeft de groote dochter niet 't huis te blijven, en kan die het geld helpen terug verdienen.

Zoo gaat de eene f 11.80 na de andere de deur uit, tot op zekeren dag een gehuwde voordochter van den man het gezin een bezoek komt brengen. Zij had haar stiefmoeder in geruimen tijd niet gezien

en vindt dat zij er lang niet goed uitziet, dat zij nog magerder is dan vroeger, evenveel hoest en veel zwakker is geworden, sinds zij haar de laatste maal zag. Het bezoek valt samen met den dag waarop weder om nieuwe medicijnen moet geschreven worden; zij vindt het ongehoord voor die prullen zooveel geld weg te werpen, ze hadden toch niets geholpen, en zij verkrijgt dat er niet wordt geschreven.

De sukkelende moeder acht zich hierdoor verongelijkt; men liet zich niets aan haar gelegen liggen, een voordochter kwam onder eigen kinderen de wet stellen enz. enz. Daar komt een brief van den wonderdokter, waarin hij schrijft het gewone verslag niet te hebben ontvangen, er op aandringt om toch vol te houden, als men een goede uitkomst wil verkrijgen, en door een bijzondere vrijgevigheid er bij voegt, dat als soms de kosten oorzaak zijn dat geen middelen meer zijn gevraagd, hij in 't vervolg de medicijnen, voor dit bijzondere geval, voor f 9 wil afleveren.

Dit edelmoedige aanbod beslist; weer krijgt moeder gedurende eenige weken haar flesschjes.

Hoe men telkens het geld bijeen kreeg? Och, men wist het nauwelijks zelf. Het varken was in dien tijd geslacht en men had de hammen verkocht; ook hadden de jongens gezien dat er voor den winter wel een mud of vijf aardappelen gemist konden worden; tegen f 3 per mud was dit f 15. Bovendien waren de verdiensten tegenwoordig vrij goed, en terwijl in andere jaren in dezen tijd een aantal zaken betaald werden, die den vorigen winter bij den winkelier op krediet waren gekocht, zou men dit nu laten wachten tot moeder weer beter was. Langzamerhand echter verminderen de verdiensten weder; wel had men in afwijking van vroegere jaren geen nieuw jong varken gekocht en bespaarde men zodoende veel voedsel en de wekelijksche uitgaaf voor meel om het te mesten, doch aan alles komt een eind en eindelijk kwam de dag, waarop het vader en kinderen niet meer mogelijk was de negen gulden bijeen te krijgen; men moest de medicijnen weigeren.

Hoewel de overige huisgenooten toen reeds 't vertrouwen op de middelen hadden verloren, moeder was nog vol hoop, en in haar angst dat het eenige middel, dat haar weder gezond zou kunnen maken, haar zou worden onthouden, wist zij raad. Heimelijk liet zij haar dochttertje haar oorbellen en gouden slotje en ook de wollen onderrok die zij toch niet meer droeg, naar den lombard brengen en voor 't verkregen geld de geweigerde medicijnen afhalen. Eveneens in 't geheim liet zij het kind een paar weken later een brief schrijven, en zond zij het naar de boerin, op wier hofstede haar gezin gewoon was te werken, om deze te zeggen dat moeder altijd zoo goed geholpen werd door die vreemde medicijnen, maar dat zij ze nu niet meer kon betalen. Op 't land is men dikwijls welwillend, en de hulp werd niet geweigerd, vooral omdat het iets geheimzinnigs betrof. Zoo werd dan het meisje — en de latere keeren zelfs met medeweten van de overige huisgenooten — nog een keer of drie naar de boerin gezonden, om haar de medicijnen te doen betalen.

Dit duurde zoo voort tot dat op een morgen moeder dood in 't bed werd gevonden; slapende was zij gestorven. Een laatste bezending medicijnen kwam aan, toen haar lijk de deur werd uitgedragen.

Honderd-vijf-en-twintig gulden was in den loop van negen maanden aan den buitenlandschen kwakzalver verknoeid. — Toen de winter kwam was er geen spek in den schoorsteen, geen worst aan den zolder. Voor het eerst had het gezin achterstallige schuld bij den bakker en kruidenier. Het jongste kind had geleerd buiten weten van de ouderen slinksche wegen te betreden, en allen hadden ondervonden hoe gemakkelijk het is door anderen te worden geholpen. Een werkzaam gezin had leeren bedelen.

Wat dunkt u, lezer, indien wij eens overeenkwamen de zaken bij haar waren naam te noemen, zouden we dan niet het recht hebben zulke geheimmiddelkramers gewetenlooze schurken te heeten en hun het stelen van het brood der armen te verwijten?

Kleine Mededeelingen.

Alweer nieuwe manoeuvres.

Wij deelden onlangs mede, hoe sommige personen hier te lande in den laatsten tijd brieven ontvingen uit Duitschland, waarin hun werd gezegd, dat men gehoord had, dat zij lijdende waren aan de borstorganen waarvoor hen dan eene zoogenaamde onfeilbare geneeswijze werd aangeboden. 't Bleek dat de afzenders der brieven de adressen overschreven uit 't een of ander adresboek. 't Sprekt van zelf, dat vele dezer epistels hun doel misten, doordat zij in handen kwamen van personen, die niets met borstlijden te maken hebben.

De beruchte exploiters der *Homeriana*, een nietsbeduidend onkruid, dat zij als een onfeilbaar middel tegen toring en alle andere borstziekten aanprijzen en waarover wij een paar maanden geleden schreven, hebben er thans wat anders op bedacht.

Zij hebben eene circulaire gezonden aan alle vroedvrouwen in Duitschland, eene klasse van personen, die daar te lande bijna in geen dorpje ontbreekt, wier ontwikkeling en maatschappelijke positie niet hoog is, doch die uit den aard harer betrekking vrij voldoende bekend zijn in de meeste huisgezinnen.

In de bedoelde circulaire dringen zij er bij deze vrouwen op aan de borstlijders, die haar bekend mochten zijn, over te halen om de *Homeriana* te gaan gebruiken of aan de verkoopers van dit zoogenaamde geneesmiddel althans de adressen dezer lijdens op te geven.

Natuurlijk zullen de genoemde verkoopers er dan wel voor zorgen om de ongelukkige lijdens te overstelpen met brieven en aanbevelingen van hun hooggeprezen geneesmiddel.

Voor elk pakje *Homeriana*, dat de firma op die manier verkoopt, belooft zij de vroedvrouw, die haar de patient heeft aangebracht, 40 pf. (24 cts.) te zullen betalen; d. i. 20 pct. of 12 M. (f7.20) van eene geheele kuur, die, zooals bekend is, zestig dagen duurt en 60 M. (f36.—) kost.

Wie al niet consulten geeft!

Voor ons ligt een biljetje, zooals er in Amsterdam verspreid worden, met het opschrift: *Reumatiek! Eenige middel gratis alhier verkrijgbaar.* Verder lezen wij op het briefje: *Konsult: Maandags Amstelveld in een zeker Café, Dinsdags in een dergelijk op de Stroommarkt, en zoo elken werkdag op een aangeewezen plaats, Woensdags Haarlemmerplein, Donderdags Wagenaarstraat, Vrijdags Kleine Wittenburgerstraat, Zaterdag in 't middelpunt van Neerlands hoofdstad: Dam.*

En wie is deze medicus, die het aan 't Amsterdamsche publiek zoo gemakkelijk maakt door elke week op 6 verschillende plaatsen zijn „consulten” te geven? Het is... een paardenslachter, genaamd H. N. HÖLSCHER (firma LEEF-LANG, Warmoesstraat) en zijn geneesmiddel is onmiddellijk aan zijn beroep ontleend, het is paardenvet. De belofte dat hij het gratis zou afleveren is echter slechts een versiersel van het gedrukte briefje. Men bericht ons dat hij zich tot f 10 toe voor eene kleine hoeveelheid van het vet der door hem geslachte rosinaanten laat betalen.

Indien de menschen daardoor hun Rhumatiek kwijt werden zou de koop niet te duur zijn, Maar wij betwijfelen dit.

CORRESPONDENTIE.

— Dr. M. te B. De door u gezonden koekjes behooren tot de reeks van gewijde voorwerpen, waaraan in de Katholieke kerk onder andere eigenschappen somwijlen ook genezende kracht wordt toegeschreven. Geveer en ontvanger zijn daarbij in den regel ter goeder trouw, en zij worden, zooals gij schrijft, gratis verstrekt; dit is trouwens eene vereischte, er mag geen handel in gedreven worden.

Wij behoeven ze niet te onderzoeken, daar niemand gelooft of beweert, dat er stoffelijk eenig bijzonder geneesmiddel in aanwezig is. Alleen nemen de geloovigen aan, dat men door deze gewijde koekjes te gebruiken den zegen, die er over is uitgesproken en die men voor zieken heilzaam acht, kan deelachtig worden.

't Is dus een zaak van geloof, waarmede wij meenen in dit blad ons niet te moeten bezig houden.

— Een onzer leden bedankte dezer dagen voor het lidmaatschap door het volgende schrijven per briefkaart:

„Wanneer de tijd van het lidmaatschap is geëindigd wenschen wij dit niet te continueren, naar dien wij hoe goed het streven der vereniging ook moge zijn er weinig nut in zien, zolang het volk nog niet ontwikkeld genoeg is om te begrijpen dat juist zijn onkunde en lichtgeloovigheid, de kwakzalverij onder welken vorm of gedaante ook, doet voortduren, terwijl egoïsme de grootste drijfkracht is waardoor de kwakzalversbond, hoe de vereniging er tegen moge kampen, blijft voortduren; het is een lintworm die, wanneer men den kop (de pers) niet meepakt, blijft voortwoekeren.”

Wij hebben niet het verlies van veel leden te betreuren, integendeel zijn er sedert de laatste opgaaf alweer eenigen toegetreden, die wij later in de naamlijst zullen vermelden, doch wanneer er leden bedanken, hopen wij dat ze op zulke duidelijk wijze de beweegreden er bij zullen vermelden als in het bovenstaande geschiedt.

Dat anderen om dezelfde reden zullen bedanken betwijfelen wij. Juist die groote onkunde van het publiek en het voortdurende adverteeren der kwakzalvers in de nieuwsbladen, maken het voortbestaan van onze Vereniging en van haar Maandblad noodzakelijk.

— S. te D. Ook ons is niets bekend van *The Balsamic Elixer* van zekeren G. I. Gongreve en het daarbij behoorende boekje *On consumption of the lungs etc.* Wij houden ons aanbevelen voor toezending van beide.

— V. d. B. te Z. Dank voor de kennisgeving. Wij zullen er onderzoek naar doen.

— d. l. G. Zeker, de Zwitsersche pillen mogen, evenmin als vele dergelijke, omdat zij aloë bevatten, niet door winkeliers verkocht worden. Zoo nu en dan wordt er eens tegen een enkele der vele verkoopers proces-verbaal opge maakt, maar een algemeen doortastende toepassing van de betrekkelijke wetsartikelen blijft tot onze vrome wenschen behooren. — Er is geen reden om bij de vele depothouders die er zijn, die in uwe plaats in het bijzonder te noemen.

— Dr. G. te W. De V. waarnaar gij vraagt of een naamgenoot van hem, want gij meldt geen voorletters, is tegenwoordig volgens de advertenties in de nieuwsbladen een soort compagnon van den bekenden Windelincx te Brussel die zegt kanker te kunnen genezen. Hoe geheel ten onrechte hij dit beweert, en hoe het met die zoogenaamde kanker-genezing toegaat, kunt gij lezen op blz. 84 van ons in 1878 verschenen boekje en op blz. 23 van dat in 1880 uitgegeven. Denkelijk zullen wij ook in dit blad hem nog wel eens moeten bespreken.

— R. te A. Ja, ook wij hebben gezien dat de man zijn haarmiddeltje tegenwoordig adverteert met de bijvoeging dat dit maandblad hem onschadelijk heeft verklaard. Wij vinden dit wel niet aangenaam, doch daar het de waarheid is zullen wij hem maar zijn gang laten gaan. Wee echter den man als hij nu toch gaat knoeien en iets schadelijks onder die vlag durft verkoopen.

Herhaalde Waarschuwingen.

De Ruyter's beroemd haar-Extract. »Na vele en onvermoeide proefnemingen is het gelukt het meest doeltreffende middel te vinden ter bevordering van den haargroei. Reeds velen waren meer dan eens de dupe der misleiding en lieten zich door hoogdravende advertenties en beloften medeslepen, terwijl ze later bespeurden dat het slechts om hun geld te doen was geweest.”

Ziedaar de woorden waarmee de aanbeveling van dit veel geadverteerde middel aanvangt en dat door zekeren DE RUYTER HARMSEN te Utrecht in den handel gebracht wordt. Zou men niet wanen hier nu iets geheel vrij van kwakzalverij te ontmoeten, een werkelijk goed middel, dat nog iets anders beoogt dan den verkooper rijk maken?

En toch is ook dit weer de gewone bedriegerij, zoals met andere middeltjes die heeten het haar te zullen ontwikkelen. Het lid der Vereniging Dr. P. F. VAN HAMEL ROOS heeft het onderzocht en er niets anders in gevonden dan *water, alcohol* en de bestanddeelen van *kaneel*. Het is dus een met verdunnen spiritus gemaakt aftreksel van gewone pijpkaneeel, een onschuldige goeje dat geen kwaad zal doen, maar ook volkomen buiten staat is om zooals de verkooper beweert, kale hoofden en baardelooze kinnen met haartooi te versieren.

Men zal echter opmerken dat er dan toch personen zijn die het tegendeel ondervonden hebben, want DE RUYTER HARMSEN publiceert getuigschriften van enkele dames die dit verklaren. Men kan echter reeds van elders weten hoe het met zulke getuigschriften gesteld is. Ook zoo zij werkelijk ter goeder trouw zijn afgegeven beteekenen zij niets, want in vele gevallen als het haar is uitgevallen, vooral nu ziekten, geeft de natuur het terug, zonder eenig kunstmiddeltje, en dus ook wel wanneer men wrijft met wat kaneelspirit, zoo als dit *De Ruyters beroemd Haarextract* kan genoemd worden.

Dat DE RUYTER zijn middeltje niet voor een paar stuivers verkoopt, zoo hij zou kunnen doen zonder schade te lijden, is te begrijpen. Hij krijgt voor een klein fleschje f 1.50 en voor een grooter f 2.50, uitgaande van de stelling dat als het publiek bedot wil worden, het die dwaasheid ook behoorlijk moet betalen.

Migräne Stifte. Onder dezen Duitschen naam en ook onder dien van *Nerven Krystal* wordt sinds eenigen tijd in het buitenland, en nu sinds kort ook in ons land, een zeker middel, zoo 't heet, tegen schele hoofdpijn, tand-, kies- en aangezichtspijn geadverteerd. 't Is weer een oude zaak in een nieuw kleed gehuld. De stiftes bestaan, als ze goed zijn, uit niets anders dan gekristalliseerde *pepermuntolie*, dezelfde olie die in vloeibaren toestand algemeen bekend is en nu en dan ter afleiding van de pijn wordt aangewend.

In den laatsten tijd zijn deze Migräne-stiftes ook voorgekomen bestaande uit *pepermuntolie* vermengd met wat *Eucalyptus olie*, wat tot de werking niets afdoet, doch mede vermengd met Thymol, Kamfer en dergelijke kristalliseerbare organische stoffen, die veel goedkooper zijn.

Wie van *pepermuntolie* heil verwacht kan deze *Migräne Stifte* in plaats daarvan aanschaffen, doch het publiek dient te weten wat het koopt en zal door deze mededeeling reeds weten dat van zekere genezing van de genoemde kwalen, door dit middel, geen sprake kan zijn.

Alcool de Menthe de Ricques wordt tegenwoordig weer druk geadverteerd. Volgens de advertentie is dit middel van zeer veelzijdig nut, want het heet *onfeilbaar* tegen verstopping, maag-, hart-, zenuw- en hoofdpijnen, en alsof dit nog niet genoeg ware is het »tevens uitstekend voor het toilet en de tanden.” Bovendien is het om licht te begrijpen reden, in de laatste maanden plotseling onfeilbaar geworden tegen dissenterie en cholerine.

Aan de velen die verlangen de samenstelling van

zulk een merkwaardig middel te kennen, zij gemeld, dat de analyse van HAGER heeft geleerd dat het bestaat uit 3,5 gram Engelsche *pepermuntolie* in 80 gram *spiritus* opgelost, stoffen die nog al niet moeilijk te krijgen zijn en zeker onfeilbaar zijn tegen geen enkele kwaal.

Dit kwakzalversproduct werd in 1883 gevonden op de tentoonstelling te Amsterdam! In groep 6, klasse 40 was het tentoongesteld! Als een voorbeeld van bedrog? Of als een model van de kunst om met leugens de prijs van een stof te verhoogen?

Suikerpillen Cantel. In de wijze van aankondiging een merkwaardige type. Hooft hoe de deugd dezer pillen wordt uitgeschreeuwd: *Suikerpillen Cantel! Versterkend, bloedzuiverend, onfeilbaar tegen zoowel pas ontstane als verouderde ziekten. Vergen noch ontbering noch voedingsrege! Dit geneesmiddel is voortreffelijker dan alle andere. Het is het gemakkelijkste, het vlugste, het spaarzaamste; het geneest altijd radikaal, zonder heilkundige bewerkingen.*

Bijna alle gebruikelijke lougens der kwakzalvers dus in een enkele advertentie bijeen. Zelfs zonder te weten waaruit die pillen bestaan wordt men van het grove bedrog overtuigd. De Heer HERMAN VAN GELDER milit. apotheker had echter de goedheid het middel voor ons te onderzoeken. Men krijgt voor zijn f 2 een doos met 40 pillen, die al terstond een s'ordige bewerking toonen, want ze verschillen zeer in grootte, zooals geen apotheker ze zou afleveren; (in 't zelfde doosje zijn er van 630 en van 980 m. gr.). De pillen zijn met een laag roodgekleurde suiker omgeven en daar binnen vindt men een zwarte massa, bestaande uit *Copaivabalsem, Teer en Magnesia*. Dus al weer drie overbekende stoffen die, ten minste de eerste en de laatste, dikwijls door geneeskundigen worden voorgeschreven, doch slechts in bepaalde gevallen nut kunnen doen en waarvan geen eerlijk man ooit het geringste zou willen onderschrijven van 't geen er in de advertentie van gezegd wordt.

Zwitsersche pillen van Richard Brandt te Schaffhausen. Deze pillen is men ongeveer 2 jaar geleden begonnen in ons land te exploiteeren, met een verbaazenden ophef, alsof het geheel iets nieuws en bijzonders was en voortdurend treft men allerlei bluffende advertenties er van aan. Het is echter alweer een zeer cud middel onder een nieuwen naam, want het onderzoek van den heer v. Gelder, milit. apoth. te Leeuwarden, heeft ons geleerd dat het hoofdbestanddeel aloë is, het purgeermiddel dat reeds in zoo veel vormen aan den man gebracht wordt. De pillen kunnen dus ontlasting veroorzaken, maar verder doen ze geen nut en zeker schade als men er zijn ingewanden aan gewent.

Hiertegenover maakt het een zonderlingen indruk in de lange »ingezonden mededeelingen” en advertenties in de nieuwsbladen te lezen dat ongeveer alle ongesteldheden er door genezen worden en zelfs, zooals woordelijk daarin wordt gezegd: »zware en gevaarlijke ziekten.” Die aanbevelingen dragen dikwijls tot opschrift: „Geneeskundige brieven” om daardoor het publiek op een dwaalspoor te brengen. Ook vindt men aan 't hoofd er van nu on dan gedrukt: »Een ware huis- en familieschat.” Nu, een schat zijn ze en hulp hebben ze werkelijk aangebracht, maar slechts aan één persoon, aan Richard Brandt, die door het denkbeeld om die algemeen bekeude aloë weer eens een nieuwen naam te geven en met veel leugens aan te bevelen, een aardige geldsom bijeen brengt.

Pillen Percy, worden geadverteerd onder het opschrift: *verstopping genezen zonder purgeeren.* In tegenstelling van 't geen in de advertenties van Hollowaypillen en andere purgeermiddelen wordt gezegd, heet het in de pillen-Percy: *In plaats van de verstopping met goed gevolg te bestrijden, neemt zij door het gebruik van purgeermiddelen toe en wordt onoverwinnelijk.* Dus geen purgeer-pillen maar PILLEN-PERCY, die zonder purgeeren de verstopping gewis en radicaal genezen hoe ingekankerd zij ook wezen moge!

De waarheid is, dat deze pillen een a n d e r purgeermiddel bevatten dan Holloway- en Urbanus-pillen. Het onderzoek van de Heeren Dr. J. M. HIEBENDAAL en H. J. SUERHOF te Gorinchem leerde, dat de pillen *Podophylline* bevatten, een stof die wel is waar door de geneesbeeren somwijlen wordt voorgeschreven, doch waarvan de werking bij verschillende personen vaak zeer ongelijk is en soms zelfs in kleine giften hevige buikpijn doet ontstaan.

In een nieuwe zonderlinge advertentie wordt woordelijk gezegd: *Verstopping, kwade luim en slijmen, die dry dagelijkse en toegenaamde oorzaken hebben hun eenigste en bijzonderste middel het is de pil Percy, f1,25 de doos.* Zou dit het Nederlandsch zijn van den Hoofddepôthouder Snabilié te Rotterdam?

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.
 Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „ Abcoude.
 P. KRUYSSSE, Apotheker „ Amsterdam.
 Mr. J. C. MEIJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.
 Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden,
 Secretaris-Peningmeester.

Dit blad verschijnt den eersten van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.—. Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. Over de contributie wordt in de eerste drie maanden beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij wenschen ter verspreiding.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Nieuwe leden en abonné's die met 1 Januari 1885 wenschen toe te treden, worden verzocht zich reeds thans aan te melden.

De voorwaarden voor het lidmaatschap en voor het abonnement staan aan het hoofd van het blad vermeld.

INHOUD.

Berichten: Onverschilligheid van sommige uitgevers van nieuwsbladen. — Uit de Departementsverslagen der maatschappij voor pharmacie. — Pommade arabe. — Een commissie tot bestrijding der kwakzalverij in Breslau. — Toezicht op de advertentie's. — Een belangrijk bericht uit 't Dagblad van Z. Holl. en 's Gr. — Gekochte docterstijfels. — Loodvergiftiging.

Rechtszaken: Veroordeeling van een hoofddepôthouder te Rotterdam. — Id. van negen winkeliers te Amsterdam. — Lasterproces te Utrecht.

Grootere artikelen: Koortszenuwpillen van een Hollandsch Geneesheer. — Een voortreffelijk voedsel, daarom toch geen geneesmiddel.

Boekbeoordeling:

Kleine mededeelingen: In welk land is de kwakzalverij het ergst? — Druiven-borst-honig.

Correspondentie: o. a. over Linzenmeel in plaats van Revalenta.

Herhaalde waarschuwingen: Zwitsersche pillen van Brandt. — Holloway's zalf. — Antimiasmatiek van Koene. Dr. White's Oogwater.

Berichten.

Wij zoeken te vergeefs naar een woord om uitdrukking te geven aan de laakbare onverschilligheid, waarmede sommige uitgevers van nieuwsbladen de kwakzalvers hunne hulp verleen.

Aan alle couranten zenden wij geregeld dit Maandblad; reeds een half dozijn malen hebben wij daarin gezegd, dat men wel zou doen de advertentie's der firma BRACHFELD & Co. te Parijs, met de namen van Prof. ALBERT en Dr. BELA en allen beginnende met eene groote G. of V, te weigeren, omdat ze toch niet betaald worden. Echter gaat dan deze dan gene voort deze zwendelaars plaats af te staan.

Ook deze maand zagen wij de advertentie weder, doch ook tevens ontvingen wij weer mededeeling van een uitgever, dat hij vruchteloos alles had in 't werk gesteld om betaling te erlangen.

Zijn bankier schreef hem o. a. dat de naam BRACHFELD & Co. te Parijs, op onderscheidene protestlijsten voorkwam en dat er maandelijks voor duizende guldens wissels, wegens 't plaatsen van advertentie's werden aangeboden, die onbetaald teruggingen.

Dit laatste doet ons tevens zien, welk een omvang de zwendelarij van deze ééne firma, en er zijn er meer van 't zelfde gehalte, heeft bereikt.

't Is ergerlijk, maar nog ergerlijker is 't, hoe het meer dan waarschijnlijk is, dat dezelfde uitgevers, die nu door BRACHFELD zijn bedrogen, morgen door een ander eveneens zullen worden bedot. Leden alleen zij op die manier schade, 't zou ons onverschillig kunnen zijn, doch zelf vrijwillig bedrogen wordende, omdat zij niet willen ingelicht worden of zelf onderzoeken, maken zij zich door eigen schuld tot werktuig om anderen te bedriegen.

In de verslagen van de Departementen der Nederlandsche Maatschappij voor Pharmacie, lezen wij op een paar plaatsen een en ander over het onderwerp waarvoor ons blad bestemd is en wij dat hier met genoegen overnemen.

Wat Amsterdam betreft, zien we dat in een der vergaderingen Dr. P. ANKERSMIT berichtte, dat de Zwitsersche pillen van BRANDT minstens voor $\frac{1}{3}$ gedeelte bestaan uit Aloë, terwijl ook het gewicht niet in overeenstemming is met het voorschrift door den kwakzalver medegeedeeld. Volgens de advertentie's zouden deze slordig afgewerkte pillen verkrijgbaar zijn in alle goede apotheken, op welke leugentaal het departement Amsterdam heeft gemeend niet te mogen zwijgen. Door eene publicatie in de voornaamste couranten werd bericht dat door leden van bovengenoemd departement dergelijke kwakzalversmiddelen niet worden afgeleverd, als in strijd met de wet, regelende de uitoefening der Artsnijkunst en met eene waardige uitoefening der Pharmacie.

Te Rotterdam bestaat in het Departement een afzonderlijke Commissie die plaatselijk hetzelfde doel beoogt als onze Vereeniging. Wij lezen daarover:

De Commissie tot bestrijding van kwakzalverij, welke thans bestaat uit de heeren: J. DE GROOT, Voorzitter, W. F. HAMMES, H. SWART, D. TEESEN en R. F. H. DE RICHEMONT, Secretaris, was voortdurend werkzaam. Zij trad o. a. op tegenover een kapper, die ogzalf met oxyd. hydrargyr. verkocht. Toen na waarschuwing bleek dat hij desniettemin met den onbevoegden verkoop voortging, werd in overleg met het Bestuur hiervan kennis gegeven aan den inspecteur, die op zijn beurt den officier van Justitie met het feit in kennis stelde. — Tot de vier voornaamste te Rotterdam verschijnende dagbladen werd een schrijven gericht, inhoudende het verzoek onder de kwakzalversadvertentie's de bekende clause „verkrijgbaar in alle (goede) apotheken” weg te laten; als zijnde laster tegenover de meeste apothekers en bedrog tegenover het publiek. Van twee der genoemde bladen werd een antwoord ontvangen. Beide gaven te kennen in de advertentie's geen verandering te kunnen brengen buiten toestemming van de stellers; de redactie van het eene gaf den raad een aanklacht tegen de laatsten in te stellen; de redactie van het andere blad deelde mede dat het de billijke wensch der Commissie aan de firma DAUBE & Co. (van wie de meeste der bedoelde advertentie's afkomstig zijn) zou kenbaar maken. — Voor rekening van de Vereeniging tegen de kwakzalverij werd een haarkleurmiddel onderzocht, onder den naam „Eau favorite” door een kapper te Rotterdam in den handel gebracht, wat een mislukte navolging van het voorschrift van NAQUET bleek te zijn. Het resultaat van het onderzoek werd medegeedeeld in het Maandblad der Vereeniging. — Op aansporen der Commissie verbood een drogist de firma RICHTER & Co. onder de aankondiging der Airy's geneesmiddelen te vermelden dat die bij hem verkrijgbaar zijn. Verschillende onderwerpen bleven nog bij de Commissie in behandeling.”

Zekere vrouw Schilte stond voor het hof van Lyon terecht wegens verkoop van een zalf tegen wonden, die zij „pommade arabe” noemde, een mengsel van vet en gebrande uien. Men moest zich daarmede wrijven, totdat de wonde genezen was. Een lichtgelovige vrouw die zich zes maanden lang tevergeefs had gewreven,

klaagde vrouw Schilte aan, en deze werd tot 200 frs. boete veroordeeld. Toen de rechter haar vroeg, waarom zij die zalf „pommade arabe” noemde, antwoordde zij: „Als ik van Fransche zalf had gesproken, zou niemand hebben geloofd, dat het hielp. (Amst.)

Waarschijnlijk ten gevolge van het in ons vorig nummer vermelde besluit van de Algemeene Vergadering van geneesheeren in Duitschland, heeft de Vereeniging van geneeskundigen in 't district Breslau besloten eene vaste commissie te benoemen ter bestrijding van de kwakzalverij.

Men las reeds eenigen tijd geleden in het D. v. N.: „Gisteren avond werd ons eene advertentie gezonden, waarbij iemand, „voor haar en hare lieve kindertjes en staat op het punt moeder te worden van het vijfde kind,” enz. giften vraagt. De kleinste gift zou met een dankbaar hart ontvangen worden.

„De naam boezemde ons argwaan in, en uit ingewonnen informatiën bleek ons, dat wij wel deden deze advertentie, berekend op de beurzen van een medelijdend publiek, niet te plaatsen.”

Uit deze mededeeling blijkt, dat het niet waar is wat ons zoo menigmaal reeds is tegengeworpen, dat de advertentie's een zaak zijn van den uitgever, waarmede de redactie der bladen zich niet kunnen inlaten. Zij doen dit in sommige gevallen wel.

Men mag toch niet aannemen, dat in zoo'n bericht de uitgever plotseling als „ons” en „wij” in 't redactie-gedeelte van 't blad optreedt.

Maar waarom dan tal van kwakzalversadvertentie's niet geweigerd waarin de namen ook argwaan inboezemen en waarvan „uit ingewonnen informatiën” eveneens kan blijken, dat de redactie wel zal doen ze niet te plaatsen, omdat zij zijn „berekend op de beurzen van een (mede)-lijdend publiek?”

In het Dagblad van Zuid-Holland en 's Gravenhage kwam onlangs (30 Sept.) het volgende allergewichtigste bericht onder de nieuwstijdingen uit de residentie voor.

„Een apotheek behoort zeker niet tot de geliefkoosde plaatsen voor het publiek, daar men doorgaans haar niet bezoekt dan wegens ongesteldheid des lichaams. Toch is het waar, dat men in die omstandigheden den arts-nijbereider hoog leert waardeeren, vooral als 't geneesmiddel baat. Een geacht stadgenoot, de heer . . . , die heden zijn apotheek overbracht van . . . naar . . . , heeft getracht door een keurige inrichting van zijn „herstellingsoord” zijn clientèle met een vertoeven in zijn apotheek te verzoenen. Alles is naar 't uitwendige net en sijn bewerkt, terwijl de soliditeit van het inwendige (de geneesmiddelen) van deze apotheek algemeen bekend is. Wij twijfelen er dan ook geen oogenblik aan of deze zeer gunstig — in 't hart der stad — gelegen zaak zal door de verplaatsing nog in bloei toenemen. Daar bij den heer . . . ook artikelen te verkrijgen zijn, welke men kan behoeven zonder bepaald ziek te wezen, zal menigeen, als hij iets uit deze apotheek noodig heeft, zelf een kijkje gaan nemen, om te zien of wij te veel van haar hebben gezegd.”

Interessant, niet waar? En aardig gezegd? Wij hebben echter hier den naam van den eigenaar van dit keurige herstellingsoord, waar alles even net en sijn bewerkt is, door puntjes vervangen. Het Dagblad noemt dien naam natuurlijk voluit, en wij willen niets

minder doen. De hier bedoelde hoog geprezen apotheker is de heer J. L. F. C. SNABILLÉ. Zijn vijanden oordeelen echter minder goed over zijn apotheek. Want hij is een van de weinige apothekers die als verkooper optreedt van honderde kwakzalversmiddelen, bij wie bijna ieder buitenlandsch kwakzalver hulp kan vinden, die mede, zij het dan ook met weinig succes, zijn best zoo gedaan heeft om het beruchte Hopbitter aan den man te brengen.

Bedoelde vijanden nu van den heer SNABILLÉ, waaronder wij ons gaarne rangschikken, noemen zijn apotheek een kwakzalverskraam, en oordeelen het niet bijzonder goed gezien van de redactie van het *Dagblad* om juist een zoodanige inrichting als iets bijzonder keurigs 't gebied der pharmacie aan te bevelen. Maar zij voegen er bij dat het groot getal advertenties, met den naam van den heer SNABILLÉ daarin, in hetzelfde dagblad, veel verklaart. Ook hierin zullen zij wel geen ongelijk hebben.

De *Tijd* is een van de bladen die, al weert ze de kwakzalversadvertenties niet geheel, tenminste eenig toezicht houdt op de aanbevelingen die ter plaatsing worden gezonden. Onlangs kwam er de volgende advertentie in voor:

Promotio honoris causa, als Dr. Med. et Chir., Dent. Chir., Phil., Juris, Chemiae, an einer nicht-europ. staatlich einkorporirten Universität. Offerten mit Retourmarke, sub Dr. N., befördert jederzeit das Centralanoncen-Bureau zu Breslau, Ring 48.

Hierbij merkte de redactie van *De Tijd* het volgende op:

»De lezer vindt in ons blad van heden een allerzonderlingste advertentie, waarbij adel, ridderorden, doctorsbullen, enz. aan gegadigden worden aangeboden.

„Wij behoeven wel nauwelijks op te merken, dat niemand in het openbaar met ridderorden mag pronken of een buitenlandschen adellijken titel mag aannemen, zonder daartoe koninklijke vergunning bekomen te hebben. Het voeren van wetenschappelijke titels daarentegen is geheel vrij: geen paardenspel tegenwoordig, dat niet eenige „professoren” onder zijn personeel telt. *Bevoegdheid* evenwel is (gelukkigerwijze) aan dergelijke zelf aangenomen of hoe dan ook in het buitenland verworven titels niet verbonden.

„Wie echter lust gevoelt — de smaken zijn verschillend — in huiselijken kring zijn chambercloak met sterren en kruizen te behangen en zich op grond van een vreemd gezegeld perkament door zijn dienstboden en vrienden met *doctor* of *mijnheer baron* te laten aanspreken, schijnt te Breslau te kunnen klaarkomen. Wij meenden niet door weigering der advertentie het verkrijgen van een zoo onschuldig genoeg te moeten bemoeilijken.”

Hierbij moet ons de opmerking van het hart hoe zonderling het is dat niemand zich zonder Koninklijke toestemming in het openbaar baron of graaf mag noemen, maar wel, al heeft hij er niet het minste recht op, *doctor*. Door het onrechtmatig gebruik van laatstgenoemden titel kan zeker veel meer nadeel aan anderen toegebracht worden, dan door dat van de adellijke titels.

De dood van eene jonge dame in New-York, tengevolge van loodvergiftiging door het overdadig gebruik van toilet-cosmetieken, heeft den hoofd-chirurgijn Hammond de verklaring ontlokt, dat het geval volstrekt geen zeldzaamheid was: „Loodvergiftiging”, zegt hij, gebeurt meermaals dan men in het algemeen denkt. Het publiek hoort zelden van zulke gevallen, want het gebruik van elke soort cosmetieken, zelfs al geschiedt dit niet dagelijks, gaat met gevaren gepaard. Er zijn weinige, zoo niet geene, die niet lood bevatten. Dit vergift wordt gebruikt in de toiletpoeders, toiletwaters en haarverwen. Kleine bestanddeelen dringen in de huid, worden door het bloed opgenomen en oefenen dan verschillende nadeelige gevolgen uit. Verlamming, kolieken, storing in het zenuwstelsel, zelfs krankzinnigheid, behooren tot de meest algemeene uitwerkselen van het vergift. (Habl.)

Rechtszaken.

Op 16 Oct. j.l. werd te Rotterdam de zaak behandeld tegen M. Cloos, apotheker aldaar, die ter terechtzitting niet was verschenen. Bij eene visitatie zijner apotheek werd in dat gedeelte van zijn huis, waar hij het beroep van apotheker uitoefent, aanwezig bevonden een viertal als geneesmiddelen aangekondigde, maar niet in de *Pharm. Neerl.* vermelde middelen, als 1°. *eau anatherine* van Dr. J. G. Popp, bestemd voor tandgebreken; 2°. Prof. Delmina's kiespijntinctuur; 3°. Rijnlandsche druiven-borstoning van W. H. Zickenheimer, te Maintz a. d. Rijn, en 4°. een pakje inh. *cigarettes Indiennes au canabis Indica contre l'asthme, les bronchites et les maladies du poulmon*, zonder dat op die voorwerpen eenig opschrift voorkwam, aanwijzende het

voorschrift, waarnaar zij bereid waren. Tevens bleek bij het onderzoek door deskundigen ingesteld, dat het onder n°. 4 vermelde geneesmiddel bevatte vergif en wel zaden en fijngehakte bladen van *Atropa Belladonna*, zoodat de cigarettes dus hadden moeten zijn geborgen in de voor het bewaren van vergiften bestemde kast.

Daar beklagde reeds in het voorjaar van dit jaar tot geringe boete was veroordeeld wegens dergelijke overtreding, eischte thans het O. M. zijne veroordeeling tot twee geldboeten, elk van f 50, subs. 7 dagen gevangenisstraf voor elke boete.

In deze zaak werd 23 Oct. j.l. vonnis gewezen. De rechtbank veroordeelde M. Cloos, apotheker en winkelier te Rotterdam, ter zake van 1°. het voorhanden hebben in zijne apotheek van geneesmiddelen, niet in de pharmacopoea genoemd, zonder dat daarop vermeld wordt het voorschrift, waarnaar zij zijn samengesteld; en 2°. het bewaren van vergift, anders dan in de daartoe bestemde gesloten kast, tot twee geldboeten elk van f 10, subs. een dag gevangenisstraf voor elke boete.

Tot zooverre het verslag in de *N. R. Ct.* Wij kunnen niet nalaten tot ons groot genoegen op te merken, dat men hier eens een hoofdman onder de Kwakzalvers heeft onder handen gehad, iemand die voortdurend als verkooper van een groot aantal Kwakzalversmiddelen werkzaam is, wiens naam bij de meeste dier middelen als die van een depöthouder genoemd wordt. Op deze wijze voortgaande zal men, tenminste bij de apothekers, de kwakzalverij kunnen beperken.

Waarom echter de rechtbank in een geval als dit zoo verschoonend te werk gaat en de eisch van boeten van f 50.— tot f 10.— verlaagt, is ons onbegrijpelijk. Wij zien hier, waar in hetzelfde jaar de beklagde reeds eens voor een dergelijk feit veroordeeld is geweest, geen verzachtende omstandigheden. Worden de boeten niet hoger dan f 10.—, dan zal het betalen aan den man die voortdurend veel geld met het overtreden der wet verdient, zeker zeer gemakkelijk vallen.

De rechtbank te Amsterdam deed op 23 October j.l. uitspraak in de volgende zaak.

Het was bekend geworden, dat er zich in de hoofdstad winkeliers en drogisten bevonden, die kleine hoeveelheden geneesmiddelen verkochten, zooals chininesulfaat, rhabarber, magnesium-sulfaat, senneladeren, enz. Men besloot van wege het geneeskundig staats-toezicht hieraan paal en perk te stellen en requireerde alzo de diensten der gemeente-politie. De wijze waarop deze zich van haar taak kweet, is niet vrij van bedenking. Een politie-beambte in burgerkleeding begaf zich in den winkel van dengenen, dien men verdacht van de bovengenoemde praktijk, terwijl een tweede beambte buiten op de wacht stond. De niets kwaads vermoedende winkelier of drogist liep er zoodoende in. De beambte die den winkel was binnen getreden, vroeg voor een gering bedrag van het geneesmiddel; aan zijn verlangen werd voldaan, en daarop trad dadelijk de buitenstaande beambte binnen, en verbaliseerde met zijn collega. Erger ging het toe bij een winkelier in de Kolverstraat; toen deze aan zijn vermomden klant eene hoeveelheid chinine voor 10 cent weigerde, voegde de beambte hem toe: „kom, mijne vrouw heeft het laatst ook van u gehad,” en op die manier liep de goedgehartige verkooper er evenzeer in.

Zoo kwam het dat negen personen voor de rechtbank terecht stonden, ter zake dat zij geneesmiddelen hadden afgeleverd in minder dan bij de wet geoorloofde hoeveelheden.

Het O. M., waargenomen door den subst.-off. mr. Ort, requireerde tegen ieder der beklagden eene geldboete van f 25. De rechtbank oordeelde heden dat f 3 boete, subsidiair één dag hechtenis, voldoende is.

Terwijl wij het bovenstaande uit de nieuwsbladen overnemen moeten wij er twee opmerkingen aan toevoegen.

Ten eersten dat men uit het feit dat wij dit bericht overnemen niet afeide, dat wij de veroordeelde handelwijze van de drogisten en winkeliers kwakzalverij oordeelen. Het verkoopen van huismiddeltjes, zooals rhabarber, Engelsch zout enz. door onbevoegden moge wetsovertreding zijn en daardoor strafbaar, er is naar onze meening geen bedrog ten opzichte van het publiek in gelegen en van kwakzalverij is dus geen sprake. Wij deelen echter dit bericht mede omdat op dezelfde gronden waarop hier veroordeeling is gevolgd, ook in gevallen van verkoop van ergerlijke kwakzalversproducten, zooals Holloway- en Zwitsersche Pillen enz. veroordeeling zou kunnen vallen.

De tweede opmerking geldt het in 't bovenstaande voorkomende gezegde: dat de wijze waarop de politie zich van hare taak kweet, niet boven bedenking verheven is. Wij willen niet de handelwijze der politie-beambten in bijzonderheden verdedigen, maar wijzen er op dat waar honderde malen de overtreding straffeloos is gepleegd, het zeker te verdedigen is dat men ze nog eenmaal laat bedrijven om haar te kunnen straffen. Ook wij zouden liever zien dat er een andere handelwijze kon gevolgd worden om de overtreding te

constateeren, maar nu niemand in staat is deze aan te geven, kiezen wij de nu gevolgde boven het voortdurend onvervolgd laten van talloze overtredingen eener wet, die even goed dient gehandhaafd te worden als andere.

Zooals men weet is door Prof. Masion te Leuven tegen de redactie van dit maandblad een eisch tot schadeloosstelling ingesteld wegens een artikel dat voorkwam in ons blad van November 1882. Terwijl deze zaak bij de rechtbank te Leeuwarden nog hangende is, is voor de rechtbank te Utrecht een daarmede in nauw verband staande zaak behandeld. In een correspondentie in de *N. R. Ct.* wordt daarvan het volgende gezegd. Een ander verslag is ons niet onder de oogen gekomen. De vorm waarin dit gegeven wordt nemen wij natuurlijk niet voor onze rekening.

„Ter eere van de Nederlandsche dagbladpers moest Mr. van Berkel erkennen, dat slechts zeldzaam een lasterproces gevoerd werd, waarin een dagblad betrokken was. Dat hij thans echter in een zoodanig proces optrad, was te wijten aan de omstandigheid, dat een „heusche” professor — niet een die een diploma had van de eene of andere onmogelijke Amerikaansche universiteit — maar een „heusche” professor, een hoogleeraar van de met roem bekende Leuvensche hoogeschool, een eeredid van de *académie royale de médecine* te Brussel, belasterd, gehoond, beloedigd, in zijn wetenschappelijken en maatschappelijken rang te gronde gericht was, althans dat men hem uit „deze streken” had willen verwijderen. — Zoo was ongeveer de klacht, die ingediend was tegen den heer F. B. van Ditmar, uitgever der voormalige *Stichtsche Ct.*, in welke op 16 November 1882 een artikel had gestaan, dat overgenomen uit het *Maandblad tegen de Kwakzalverij*, in anderen vorm dan dit blad een geval verhaald had, dat algemeene verontwaardiging had gewekt.

„Prof. Masion uit Leuven had — het bleek uit de pleidooien — op verzoek van de familie van mevrouw B. alhier, eene „visite” afgelegd bij deze patiente, die aan suikertering leed, en door haren huisdokter voor ongeneeslijk werd gehouden. De professor had toen een middel voorgeschreven, dat, door een apotheker in Antwerpen gereed gemaakt, door dezen onder rembours van f 2.50 werd opgezonden, terwijl professor een honorarium genoot van f 100. Waarlijk niet te veel, meende Mr. van Berkel, voor een „heuschen” professor. Integendeel, meende Mr. van Bolhuis (de pleiter van den heer van Ditmar) integendeel! Suspect weinig voor een „heuschen” professor, die een vijftig uren ver komt om een patient van eene ongeneeslijke ziekte te genezen. — Toen de „heusche” professor hier kwam, had hij verzuimd den huisdokter daarvan kennis te geven, zoodat die niet bereid gevonden werd om op eene mondelinge boodschap van een „professeur” eens even in consult te gaan of op te geven hoe groot het suikergehalte was, tengevolge waarvan de heer Masion buiten den dokter om en zonder de noodige inlichtingen, het bovenbedoelde middel voorschreef en liet toezenden. Uit een telegrafische correspondentie van de familie met den professor bleek, dat aanvankelijk de ziekte eene betere wending nam, maar dat weldra eene „complicatie” ontstond, die gevaarlijk bleek en niettegenstaande de professor per telegraaf „quelques gouttes d'huile de croton” voorschreef, den dood tengev... neen, ik moet voorzichtig zijn — mevrouw B. ging na eenige dagen dood — Mr. van Bolhuis had een hekel aan die croton-olie, een zwaar vergift, en vond het nog al lichtvaardig van den heuschen professor, dat hij daarvan „quelques gouttes” had voorgeschreven aan onkundigen, wat hij gelijk stelde aan het geven van een geladen revolver aan een klein kind.

„Intusschen, waar Mr. van Berkel de pers geprezen had, dat zij zoo weinig aanleiding tot lasterprocessen gaf, meende Mr. van Bolhuis te moeten zeggen, dat het de roeping, de plicht der pers was, om het verkeerde in de maatschappij aan te toonen, onverschillig of dat verkeerde verscholen was onder eene deftige toga, of onder het eenvoudig pak van den werkman. Daarbij mocht de pers scherp zijn, scherper nog dan de *Stichtsche Ct.* geweest was in het geïncrimineerde artikel en dit gewichtig beginsel: of de pers gerechtigd en geroepen was hare meening onomwonden te zeggen over verkeerdheden, door wien ook gepleegd, meende spr. dat de hoofdzaak was in dit proces. — Gij beschuldigt ons van laster, riep spr. uit. Maar waar is hier de onwaarheid, zonder welke geen laster denkbaar is? Zijn de feiten niet waar, die in het courantenartikel staan? Waar is hier het geheim, de duisternis waarin de laster zich hult? Men vergelijkt den laster immers steeds bij een slang, die schuifelend zich voortbeweegt door de struiken; de lasteraar houdt zich achter de schermen en lastert zonder dat men weet van waar de laster komt; maar hier is geen geheim. In een dagblad zijn de feiten gedrukt en den naam van den uitgever prijkt in groote letters aan het hoofd van dat blad.

„Mr. Van Bolhuis ontleedt nog een schrijven van prof. Masion aan dr. de Koff, die hem verzocht had

hem de bestanddeelen van het zijne patiënte gegeven geneesmiddel op te geven, ten einde met de behandeling te kunnen voortgaan, doch welk verzoek ontwijkend was beantwoord (en nog wel na eenige dagen) met het bericht, dat het uit matières occidentales bestond en dat het gerust gebruikt kon worden met alle andere middelen, die der patiënte mochten worden gegeven. Als dat geen kwakzalver was, wist mr. van Bolhuis het niet! — En dat zulk een professor, die zichzelf wetenschappelijk een graf gedolven had, nog eene schadevergoeding van f 1000 en f 2000 voor nadeel, geleden aan zijn eer en goeden naam, eischte, ging mr. van Bolhuis' begrip te boven. Wat mr. van Berkel van het middel verklaard had, dat er niets in zat wat schadelijk was, bewees juist dat de professor tot het groote gilde behoorde. Dat was ook de aloude grief tegen Holloway, in wiens pillen ook niets zat. Dat professors middel een geheim middel was, had hij zelf aangetoond, door te weigeren de samenstelling er van aan dr. de Koff mede te deelen, die het in 't belang van de zieke vroeg. Bovendien liet hij het niet eens in Leuven, maar door een apotheker te Antwerpen gereed maken, geheel „naar zijne intentie.” Die intentie, door den heer van Berkel in het geding gebracht, gaf den heer van Bolhuis herhaaldelijk aanleiding tot geestige opmerkingen.

„Ten slotte betoogde mr. van Bolhuis dat geleden schade moest bewezen worden en dat eer en goede naam niet bij gouden tientjes konden worden afgewogen. Prof. Mason had door de uitoefening der geneeskunst hier te lande de Nederlandsche wetten overtreden, en wanneer hij bewijzen kon, dat hij op het oogenblik minder dergelijke overtredingen pleegde, dan zou hij slechts bewijzen, dat hij zich daardoor aan minder vervolgingen van den Nederlandschen rechter blootstelde, maar nog niet dat die mindere praktijk een gevolg van het bewuste courant-artikel was. — Het geestig pleidooi van mr. van Bolhuis „tooverde” herhaaldelijk een lach op het gelaat van twee der rechters en van de andere aanwezigen. Uitspraak 14 November a.s.”

Koorts-zenuwpillen van een Hollandsch Geneesheer.

In een der voornaamste depôts van kwakzalverswaren te Amsterdam, wordt een reeks middeljes verkocht, die allen worden geadverteerd als afkomstig „Van een Hollandsch Geneesheer.” Een drietal daarvan hebben wij vroeger reeds besproken¹⁾, terwijl thans door een der leden van de Vereeniging, de heer F. M. RASKER te Amsterdam, een vierde is onderzocht, waarvan wij hier iets willen mededeelen.

Het zijn pillen die den naam dragen van *Koorts-zenuwpillen* en, zoo als andere middeljes van „den Hollandschen Geneesheer”, verkocht worden in kleine met bladtin omhulde fleschjes, verzegeld met een cachet, met drie roosjes. Het fleschje bevat 40 pillen (zeer verschillend in grootte) en kost f 0,95. Bij elk fleschje wordt een briefje afgeleverd van den volgende inhoud:

KOORTS-ZENUWPILLEN.

Dit algemeen erkend en zeker werkend *Koorts-middel* geneest volkomen alle tussenpoozende Koortsen, Binnen, Uitputtende en Teering Koortsen, en koortsachtige Zenuwpijnen; zooals: Tandpijn, Hoofdpijn, Aangezichtspijnen, enz. Ze werken tevens gunstig op Maag en Spijsvertering en hebben nimmer schadelijke gevolgen zooals na 't gebruik van chinine.

Gebruik zooveel mogelijk in de vrije tusschentijd van koorts 4 maal daag 3 pillen of alle twee uur 2; het best te nemen met een weinig warme koffie zonder melk. Hoewel men in den regel dagelijks van 8 tot 12 pillen neemt kan men des noods tot 16 klimmen. Bij wegblijven der koorts moet men nog eenigen tijd 4 maal daags 1 pil nemen.

De Geneesheer.

Ziedaar weer de kenmerkende taal van den kwakzalver. Het heet een *zeker werkend* koortsmiddel, dat *volkomen* geneest, en wel *alle* tussenpoozende koortsen, zelfs *teringkoortsen*, en bovendien nog „koortsachtige zenuwpijnen”, zooals tandpijn, hoofdpijn, aangezichtspijn, enz. Voor 't geval iemand geen koorts, noch een „koortsachtige pijn” mocht hebben, kan hij toch van de gunstige werking op „maag- en spijsvertering” profiteren. Daar echter

1) Wij herinneren dat de drie anderen zijn: — a. De *Rust-verwekkende pillen*, onderzocht door den heer P. KRUYSE, die als hoofdbestanddeel vond broomkamfer; — b. *Reconfortatief of gezondheids- en zeer versterkende pillen*, mede door den heer KRUYSE onderzocht, waarvan soort no. 1 een klein weinig chinine (chinine-sulfaat) bevat (nog geen 2 milligram in iedere pil), soort no. 2 een weinig ijzer, en soort no. 3 niets anders dan eenig aromatiek plantenpoeder; — c. *Aambeijnpillen*, onderzocht door den heer D. v. D. WEERD, die bevond dat zij als eenig werkzaam bestanddeel rhabarber bevatten.

Wie naslaat wat wij respectievelijk in No. 5, No. 7 en No. 11 van Jaargang 1 van dit Maandblad over deze middeljes schreven, en van de daarbij afgedrukte aanbevelingen en gebruiksaanwijzingen kennis neemt, zal bespeuren dat met al deze pillen grove kwakzalverij gepleegd wordt.

menigeen — en zeer terecht — de chinine voor het beste middel tegen de koorts houdt, wordt, om de menschen er van af te doen zien dit te gebruiken en hen er toe te brengen liever deze „Koorts-zenuwpillen” te nemen, zoo terloops gesproken van „schadelijke gevolgen” van chinine, waarover het publiek, dit voegen wij ter geruststelling hierbij, zich echter niet bezorgd behoeft te maken.

Deze „Hollandsche Geneesheer” heeft dus een veel beter koortswerend middel dan chinine . . . ? „Och neen, hij laat dit wel op het geduldige papier drukken, maar hij weet toch niets beters, want hij gebruikt in zijn pillen die zelfde chinine. Alleen schijnt hij te meenen, dat de menschen gewoonlijk te veel chinine nemen, of dat zij te veel van het toch reeds dure middel voor hun geld krijgen, want hij doet in zijn pillen slechts een klein beetje en laat er dan voor betalen alsof er veel in was.

Het onderzoek toch van den heer RASKER leerde dat de pillen bestonden uit *arrowroot*, *magnesia* en *cardamoompoeder* (weinig geneeskrachtige stoffen en geheel zonder werking tegen de koorts) en dat zij bovendien gemiddeld per stuk hoogstens 7 à 8 milligram chinine bevatten, de gewone chinine uit den handel (chinine-sulfaat).

Ziedaar dan chinine-pillen met zeer weinig chinine als iets bijzonder merkwaardigs en als veel beter dan de gewone chinine-pillen aanbevelen! Bedenkt men dat de chinine in zulke kleine hoeveelheden, als in deze pillen voorkomen, zoo goed als geen uitwerking heeft tegen koorts, dan ziet men hoe hier een kwakzalver het publiek uitnoodigt zijn geld weg te werpen. De gewone chinine-pillen bevatten in den regel 1 grein, dat is 65 milligram chinine per pil, en dezen verkoopt men bij de meeste apothekers voor ongeveer 3 cent het stuk, al naar op het oogenblik de nog al sterk afwisselende prijs van de chinine is. Hier heeft een kwakzalver slechts ongeveer een achtste deel van die hoeveelheid in de pillen gedaan en hij verkoopt ze voor 2½ cent het stuk!

Wij noemden in het bovenstaande nog niet den naam van dezen „Hollandschen Geneesheer.” In de advertenties en de briefjes ter aanprijzing van de pillen wordt die naam altijd zorgvuldig verzwegen. Om geen ander geneeskundige in verdenking te brengen en om ieder te geven wat hem toekomt, achten wij ons verplicht hier mede te deelen, dat de bedoelde „Hollandsche Geneesheer” is de plattelands heelmeeester E. DONKERSLOOT te Nieuwer-Amstel (Overtoom).

Wij weten dat deze vermelding van den naam aan dezen en genen zeer onaangenaam is (men heeft er ons reeds een grief van gemaakt) doch dit mag ons niet terug houden te doen wat wij plicht achten.

Te minder omdat deze zelfde persoon optreedt als handlanger van een anderen kwakzalver en daarbij zijn naam in geenendeele verzwijgt. In de nieuwsbladen vinden we namelijk juist dezer dagen een groote advertentie van het *Johan Hoffsch Malz-extract* (mout-aftreksel) en daarin een attest van bedoelden heelmeeester te Nieuwer-Amstel. Hij onderteekent dit attest als *Dr. E. Donkersloot, consulterend geneesheer* en vertelt allerlei moois van het fabriekaat van zijn collega Hoff!

Welke waarde aan zulk een attest is te hechten kan de lezer gemakkelijk begrijpen. Dit geval van hulp, door den eenen kwakzalver den anderen geboden, is inderdaad vermakelijk. Zal het publiek er zich door laten bedotten?

Een voortreffelijk voedsel, daarom toch geen geneesmiddel.

Menigmaal werd het ons tot een verwijt gemaakt, dat wij in het Maandblad zelfstandigheden ter sprake brachten, waarvan 't gebruik niet alleen onschadelijk, maar in sommige omstandigheden zelfs heilzaam kon worden geacht.

't Koste soms moeite alle onze lezers te overtuigen, dat in die gevallen niet het middel als kwakzalverij door ons werd aangeduid, maar dat wij met dien naam betitelden, de wijze waarop de bedoelde stof aan den man werd gebracht door overdreven voorstellingen en leugenachtige beloften of door aan het fabriekaat eigenschappen toe te dichten, die het niet bezat en meestal onmogelijk kon bezitten.

't Deed ons genoegen eenigen tijd geleden een bewijs van juist dezelfde opvatting te vinden in een

ander orgaan, de *Geneeskundige Courant*, welke overeenstemming voor ons te meer waarde heeft, daar dit blad in andere opzichten de manier, waarop wij onzen strijd meenen te moeten voeren, niet geheel deelt.

In de beide nummers der *Geneesk. Courant* van 27 Juli en 3 Aug. j.l. wordt in twee hoofdartikelen het *Carne pura* besproken. Er wordt op gewezen welk een voortreffelijk voedsel het is, hoe het uitmunt boven alle vleeschextracten en soortgelijke preparaten, die in den laatsten tijd zijn in den handel gebracht, om ten slotte met instemming het gevoelen aan te halen van onderscheidene onderzoekers en bevoegde beoordeelaars uit het buitenland, die verklaren, dat het probleem „goed en goedkoop voedsel voor 't volk en 't leger” door deze uitvinding tot oplossing is gebracht.

Niettegenstaande dezen lof en de onomwonden aanprijzing, aarzelt de redactie niet haar artikel te besluiten met het volgende, dat geheel ons gevoelen uitdrukt en wij hier in zijn geheel overnemen:

„Vervolgens is er nog een klip, waarop de agenten van eene nieuwe uitvinding zoo dikwijls verzeilen, namelijk: de eigenschappen van de aangeprezen waar tot buiten hare grenzen uit te breiden.

„Reeds merken wij van dezen nadeeligen ijver, bij de hoofdagenten van Nederland, de eerste sporen op. Immers, bij eene verspreide circulaire, in de residentie algemeen verzonden en opgevendende namen van de depôthouders, wordt o. a. gezegd, dat de *Carne pura* een heerlijk geneesmiddel is o. a. voor maag- en teringlijders. Hier gaan de agenten verder dan de uitvinders zelve, en bevelen zij zich op het veld der kwakzalverij.

„De *carne pura* is en moet blijven een goed en goedkoop voedsel, meer niet — en het is alleen aan de artsen, om te bepalen, bij welke ziekten ze een betere voeding noodig achten, bij welke lijders zij het gebruik van vleeschpoeder doelmatig achten, — terwijl gezonde, maar behoeftige personen in het product niets anders behoeven te zien, dan voedsel.

„Gaat men echter verder en signaleert men reeds de ziekten, waartegen het vleeschpoeder een geneesmiddel zoude zijn, dan zal eene kostbare uitvinding, omdat zij als *geneesmiddel* vaak teleurstelling zal brengen, ook als *voedsel* weldra haar renommée verliezen.

„Wij vinden het jammer, dat men, ter bevordering van het debiet van een stof, die eenmaal een volksvoedsel kan worden, de toevlucht neemt tot het afdwalen op pathologisch terrein, terwijl men alleen op dat der physiologie moest blijven, en zoodoende reeds de rechtmatige afkeuring van de geneesheeren zich op den hals heeft gehaald, stellig tegen den wensch der uitvinders, die zoodanige handeling niet anders dan wraken kunnen.

„Als de H.H. Nieuwcasteel en van den Heuvel er prijs op stellen, de agentuur in Nederland te behouden, dan behooren ze de afdwaling van hun terrein te retracteeren, en van de uitvinding van Hofman en Meinert niets anders te publiceeren, dan dat zij op het oog hebben, de volksvoeding te verbeteren, en door het bereiden van een deugdelijk en goedkoop vleeschsoort, de middelen daartoe aan te wijzen.

„Een eerste stap is reeds op den verkeerden weg gedaan; wij hopen dat terugtrekken nog mogelijk is, en zouden anders ons tot den wensch laten verleiden, dat de onderneming te Berlijn in andere landen geene andere agenturen vestigde, dan die belast waren met het debiet van *vleeschpoeder* onder de stellige voorwaarde, dat de agenten zich onthouden, aan dit poeder andere eigenschappen toe te kennen, dan die van een *krachtig en goedkoop voedsel*.”

Boekbeoordeling.

Leefregels voor Zenuwlijders, bewerkt voor artsen, hoofden van huisgezinnen enz., naar het Hoogduitsch door Med. Dr. HULST. Naarden G. G. VONK. Prijs f 1,50.

Bij de verschijning der eerste aflevering van deze *Leefregels* plaatsten wij een woord ter aanbeveling. Nu het werkje compleet is, meenen wij het te moeten herhalen. De onderhoudende toon en de eigenaardige behandeling van het onderwerp maken de lezing voor elk begrijpelijk, en talrijk zijn ongetwijfeld de personen, die zelf lijdende of in de omgeving van zenuwlijders verkeerende, nut kunnen

trekken uit de goede raadgevingen, die hun van bevoegde zijde worden verstrekt.

Het boekje eindigt met een hoofdstuk, dat zeer in 't bijzonder onze aandacht trekt door zijn titel: *Kwakzalverij*, waaruit wij de volgende zinsneden overnemen:

„Men zoude meenen, dat het beschaafde publiek er van zelf toe komen zoude om in te zien dat het alleen maar de winzucht is, die altijd en altijd weer den domme vindt, die naar de aanprijzing (van den kwakzalver) luistert.

„Maar neen ieder jaar opnieuw kunnen wij zulke met blindheid geslagenen opteekenen.

„De middelen (van den kwakzalver) zijn voor ons reeds lang geene geheime middelen meer, daarvoor hebben schrijvers en scheikundigen door zooveel mogelijke openbaarheid gezorgd.

„Jammer maar dat de mensch zoo licht weder den rechten weg verlaat en altijd weder lust heeft aan het mysterieuse en het niet openlijk geoorloofde. Het zou daarom eene groote nationale verdienste zijn, indien onze kleine zoowel als onze groote bladen, dagbladen, weekbladen, zondagsbladen, in plaats van die zwendelannonces op te nemen in hunne kolommen, eene vaste rubriek opnamen voor: „*Geheimmiddelen en kwakzalverij*.” Onze mindere en veelal armere bevolking zoude dan de zuur verdiende stuivers niet aan die schandelijke vampyren toewerpen, maar ze beter leeren gebruiken voor hare gezondheid.”

Kleine mededeelingen.

In welk land is de kwakzalverij het ergst?

In een Fransch tijdschrift werd onlangs een klaagtoon aangeheven over de toenemende charlatanerie in *Frankrijk* en de meening uitgesproken, dat de kwakzalvers nergens zoo rustig konden leven en geld binnen halen als daar. De politie bekommerde zich niet om hen en zoo nu en dan al eens enkele dezer bedriegers in hun handen kwam, was het een te zeldzaam geval om het kwaad daardoor eenigszins te kunnen beperken.

Een Duitsch tijdschrift, dit mededeelende, zegt dat het *Duitsche rijk* de eer toekomt, de kwakzalvers het liefelijkst en meest verschoonend te behandelen en dat daar de kwakzalverij het schoonste bloeit.

In hetzelfde nummer waarin dit geschreven staat, komt evenwel een klacht voor uit *Oostenrijk*, dat daar, niettegenstaande alles wat er door het schrijven van boekjes enz. tegen de kwakzalverij gedaan wordt, zij blijft bloeien zooals nergens elders en de overheid dit bedrog niet krachtig aangrijpt.

Wij zullen niet beslissen of aan een dezer drie landen of aan *Nederland* de kroon der kwakzalverij toekomt, maar een enkel feit, ook door de bedoelde tijdschriften aangehaald, bewijst toch dat aan *Frankrijk* met veel recht de eer om de kwakzalvers het rustigst te laten leven, moet betwist worden.

Daar is namelijk zekerer Boas, een eerste kwakzalver, die ook in ons land met zijn *Auxilium Orientis* (Broomkali) zoo velen heeft bedrogen, tot twee maanden gevangenis en 1000 francs boete veroordeeld, wegens het uitoefenen zijner schandelijke practijken. Waar dit kan gebeuren behoeft men nog niet alle hoop om de kwakzalverij eenigszins belangrijk te beperken, op te geven. Bij ons wachten wij nog op het eerste voorbeeld van dien aard.

Druiven-borst-honig.

Bij duizende flesschen wordt nog jaarlijks in ons land dit product verkocht.

Wij hebben reeds vroeger gezegd, dat de naam *druivenborst-honig* die op de etikette staat, al zeer eigenaardig toepasselijk is op dit mengsel, daar het *noch uit druiven, noch uit honig* wordt bereid en niets kan helpen voor de borst.

Een fabrikant van dit kwakzalvers-middel verkoopt thans het geheim van de samenstelling en geeft zelf het volgende recept voor de bereiding: „Men lost in een weinig warm water, onder verbitting, poeder van suiker op; is deze goed opgelost, dan laat men de oplossing ongeveer 1 uur staan, schuimt af, mengt dan onder 25 KG. van de opgeloste suiker, minstens 13 KG. aardappelstroop, verder 2 liter Spaansche wijn, witte kwaliteit en eindelijk eenige druppels druivenaether.”

Dus *suikerstroop* van een geurtje en een kleurtje voorzien door een beetje wijn en aether; — elk kan nu begrijpen, dat een glas water met veel suiker, een klontje broodsuiker of kandij precies hetzelfde kan doen. Doch alleen omdat men aan deze suikerstroop een deftigen naam heeft gegeven en de verkoper zegt dat 't een geneesmiddel is, betaalt men er honderde procenten te veel voor.

Correspondentie.

— Voor het nieuwe Vereenigingsjaar, dat met 1 Januari a.s. aanvangt hebben zich reeds ruim 50 nieuwe leden aangemeld. De meesten dezer werden ons opgegeven door anderen, die reeds lang lid zijn en hunne vrienden en kennissen hadden opgewekt om toe te treden. Wij noodigen alle leden nog eens met aandrang uit dit voorbeeld te volgen. De Vereeniging telt thans ruim 1000 leden, maar dit getal moet zeker nog zeer toenemen, wanneer zij de groote uitgaven, die er voortdurend te bekostigen zijn, zal kunnen blijven dragen. Wie eenigszins kan helpe een handje en spore ook zijn vrienden aan om dit te doen.

— T. te A. Wij zullen u schrijven.

— G. D. te A. Over dat boekje later.

— W. te A. Bedenk dat ons blad niet alleen in een vasten kring van lezers verspreid wordt, maar dat elke maand bovendien vele exemplaren in handen komen van personen, die de vorige nummers niet zagen. Daarom moeten wij, ook buiten de rubriek „Herhaalde Waarschuwingen,” dikwijls iets van het vroeger gezegde herhalen.

— S. te D. Boekje en fleschje in orde ontvangen. Wij zullen trachten het te doen onderzoeken.

L. M. I. K. Dat stroobillet van zekeren L. Carsten

over het fraaie boek van Professor (!) Holloway, getiteld: „Raad is meer dan geld”, ontvingen we reeds van meer zijden, maar het boek zelf is ons tot nu toe niet in handen gekomen. Kunt gij het ons zenden?

— R. te A. Over bedoelden kwakzalver, genaamd Farber Overbeek te Amsterdam, is reeds in No. 6, Jaarg. III van dit blad, een uitvoerig stuk geplaatst van de hand van den heer P. Kruysse, waarin duidelijk uiteengezet is hoe die zoogenaamde „zeedokter uit de Raamskooi” de goedgelovigen bedot. Kunt gij ons nieuwe feiten melden, dan zullen wij opnieuw tegen hem waarschuwen. Het schijnt noodig.

— Ten gevolge van het opstel in het vorig nummer over *Revalenta Arabica*, waarin wij opnieuw hebben uiteengezet dat het slechts *Linzenmeel* is, dat ook bij enkele grutters wel te krijgen is, en dan tegen ongeveer een vierde van den prijs der *Revalenta*, hebben wij meerdere brieven gekregen, waarin men ons vraagt naar een adres waar dat *Linzenmeel* te krijgen is. Ten gevolge daarvan berichten wij hier dat de eenige ons tot nu toe bekende verkoopers er van zijn de Heeren Zaadnoordijk te Leeuwarden en Mortier te Vlissingen. Zoo meerdere winkeliers er toe overgaan het *Linzenmeel* voor een billijken prijs te verkoopen, zullen wij, zoodra zij ons bekend zijn, ook hunne namen in dit blad mededeelen.

De Heer A. Butner, mil. arts te Vlissingen, die bevoerdert dat het linzenmeel aldaar verkrijgbaar werd gesteld, bericht ons nog dat hij zijne patiënten aanraadt het meel eerst een dag met water te laten weken en het dan met melk gedurende een kwartier te koken. Na toevoeging van eene voldoende hoeveelheid zout, boter en suiker wordt het door allen met smaak gegeten.

— Dr. S. te R. 't Middel is in onderzoek.

— C. B. S. te A. Pillen en kruiden ontvangen; zij worden onderzocht. Kunt gij ons den prijs niet mededeelen ter vergelijking?

— v. d. B. te Z. Evenals vele andere geneeskundigen, maakt de door u bedoelde geneesheer ter behandeling van breuken gebruik van onderhuidse inspuitingen met alcohol, in de laatste jaren daarvoor aanbevolen. 't Resultaat is somwijlen gunstig, hoewel ook deze behandelingswijze meermalen in den steek laat en 't nog verre van zeker is, dat de genezing op den duur stand houdt.

Krijgt iemand vele lijders onder handen, dan zal 't niet moeielijk zijn op een half dozijn aanvankelijke genezingen te wijzen. Wanneer dit in eene advertentie naar waarheid wordt medegedeeld, en ons onderzoek heeft niets anders geleerd, dan mogen wij dit geen kwakzalverij noemen, als er niet bijgevoegd wordt, dat de gevolgde behandeling iets bijzonders is, aan anderen onbekend of genezing wordt beloofd in alle gevallen. Wel is waar keuren de meeste geneesheeren met ons zulk eene reclame om lijders tot zich te trekken ten zeerste af als in strijd met de waardigheid van de geneeskundige betrekking en weigeren sommige medische gezelschappen het lidmaatschap aan collega's, die zich daaraan schuldig maken, doch bedrog is het niet.

Ook mag men niet voorbijzien, dat zulke advertenties van aanbeveling door dankbare patiënten somwijlen het licht zien, geheel buiten voorkennis en zeer tegen den zin van den betrokken geneesheer. Een sprekend voorbeeld ondervonden wij zelf kort geleden, waarbij een patiënt, buiten onze gemeente woonachtig, ons schriftelijk kennis gaf van zulk een voornemen, dat wij slechts door een overhaast antwoord konden voorkomen. Zagen wij, evenals gij en anderen, al soortgelijke advertenties vroeger met wantrouwen aan, sedert dien tijd hebben wij voorzichtigheid in onze opvatting geleerd. Dat echter verscheidene patiënten, over verschillende plaatsen verspreid, zouden overeenkomen hun geneesheer aan te bevelen, zonder dat deze zelf er invloed op had uitgeoefend, komt ons niet aannemelijk voor.

— K. te Malang. Uwe boekbeoordeeling moeten wij wegens plaatsgebrek laten wachten tot het volgend nummer. De aantekeningen zullen wij dan echter, wegens te groote uitvoerigheid daarvan, niet kunnen opnemen.

— v. d. W. te K. Het resultaat van uw onderzoek der gomballen in het volgend nummer.

— Dr. L. te W. De courant in dank ontvangen. Later.

— Veel moet wegens plaatsgebrek blijven liggen.

Herhaalde Waarschuwingen.

Zwitserse pillen van Richard Brandt te Schaffhausen. Deze pillen is men enkele jaren geleden begonnen in ons land te exploiteeren, met een verbanden ophof, alsof het geheel iets nieuws en bijzonders was en voortdurend treft men allerlei bluffende advertenties er van aan. Het is echter alweer een zeer cud middel onder een nieuwen naam, want het onderzoek heeft ons geleerd dat het hoofdbestanddeel aloë is, het purgeermiddel dat reeds in zoo veel vormen aan den man gebracht wordt. De pillen kunnen dus ontlasting veroorzaken, maar verder doen ze geen nut en zeker schade als men er zijn ingewanden aan gewent.

Hiertegenover maakt het een zonderlingen indruk in de lange „ingezonden mededeelingen” en advertenties in de nieuwsbladen te lezen dat ongeveer alle ongesteldheden er door genezen worden en zelfs, zooals woordelijk daarin wordt gezegd: „zware en gevaarlijke ziekten.”

Dr. Fr. Dornbluth zeide onlangs het volgende van deze Zwitserse pillen, waarmee wij ons geheel kunnen vereenigen en dat ook voor alle andere aloë-houdende pillen geldt, zooals Holloway-pillen, Urbanus- en Schreuders-pillen, slijm- en maagpillen enz.

„De pillen prikkelen zeer sterk den darm, zooals alle aloë-houdende middelen dit doen, waardoor vele ziekelijke toestanden, die een leek onmogelijk herkennen en onderscheiden kan, zeer kunnen verergeren en ten slotte gevaarlijk worden. Zoo b. v. alle gezwollen in de maag en den darm, die zich in den regel onder zeer onduidelijke verschijnselen ontwikkelen, tot dat een bloeding haar aanwezigheid doet kennen. Zoo ook het begin van buiktyphus, vele leverziekten, zoogenaamde hémorrhoidaal-kwalen; eindelijk alle kankerachtige aandoeningen, die door zulke middelen zonder twijfel verergerd, ja misschien zelfs veroorzaakt worden.

„Ik zelf — zoo gaat Dr. Dornbluth voort — heb in twee gevallen, waarin wegens verstopping Zwit-

serse pillen waren gebruikt, braken en diarrhee met hevige pijnen en bloedige ontlasting, gelijkende op buikloop gezien, wat geen andere oorzaak had als die pillen. Hier waren ook de personen geen oogenblik in twijfel, dat de afgescheiden stoffen „ziekte stoffen” of „onreine vochten” zouden wezen, maar slechts producten der darmprickeling door de veel geroemde Zwitserse pillen.

»Dat deze en andere dergelijke laxoerpillen — zoo eindigt de schrijver — niet altijd zulke duidelijke nadeelige uitwerking hebben, en zij dikwijls zelfs langen tijd zonder merkbaar nadeel ingenomen kunnen worden, is bij het groote verschil in gevoeligheid der spijsverteringsorganen niet meer te verwonderen, dan dat de een de moeielijkst te verteeren zaken in massa's kan gebruiken, terwijl de ander reeds door het voorzichtig te beproeven zich gevaarlijk ziek kan maken. De bedoelde pillen bevatten een stof die reeds in geringe hoeveelheid een sterk prikkelende werking uitoefent. Door menigvuldige herhaling van zulke prikkelende werkingen zullen echter zeker mettertijd ziekelijke verschijnselen veroorzaakt worden, die dikwijls op den trap van slijmvorming en bloeding zullen blijven staan, niet zelden echter ook tot weefselontandingen en nieuwvormingen van kwaadaardigen aard, zoogenaamde kankerknobbels, kunnen leiden.”

Holloway's zalf. Dit smeersel is meer dan eens onderzocht: men heeft er in gevonden olijfolie, was, reuzel en bars, soms ook nog een weinig walschot, (spermaceti) en wat terpentijn. Een klein potje (100 gram) kost f 1,60. Als fabrieksproduct zou het nog met behoorlijke winst voor één tiende van dezen prijs te leveren zijn. Bijzondere geneeskraft heeft de zalf niet, maar zij kan in sommige gevallen eenige verzachting aanbrengen. Dat Holloway door den hoogen prijs, duizenden in hun beurs bedriegt, is nog minder erg dan dat hij ook daizenden ongelukkig maakt door zijn zalf voor alle wonden en kwalen aan te bevelen, en daardoor maar al te dikwijls den lijder toe brengt om het inroepen van geneeskundige hulp uit te stellen tot het te laat is. Een der advertentiën van deze zalf draagt schandelijker wijze tot opschrift: *Het mes afgeschapt* en daarop wordt betoogd dat operaties bij het gebruik dezer zalf geheel onnoodig zijn. Hoe menigeen is hierdoor misschien ongelukkig geworden, die door een heelkundige operatie (die zelfs dikwijls pijnloos geschiedt) had kunnen geholpen worden.

Antimiasmatiek van Koene. Ofschoon de Brusselsche kwakzalver KOENE weinig of niet in Nederlandsche bladen adverteert, is zijn middel in ons land nog al verspreid. Dit komt door het brochure'tje dat hij heeft uitgegeven en waarmee hij de eenvoudige geloovigen lokt door het portret van den vorigen paus, Pius IX, dat hij daarop heeft afgedrukt, en de mededeelingen van kardinalen, bisschoppen en religieusen die zijn waar heeten aan te bevelen.

Die waar, het zoogenaamde *antimiasmatiek*, noemt hij een *verzuiverend, spijsverterend en versterkend water, dat de tabrijke ongesteldheden voorbehoed en geneest, die beginnen met eene vermindering van eetlust en alle ziekten die voortspruiten uit een onvolmaakte spijsvertering, en tot deze ziekten rekt KOENE dan ongeveer alle, tot vallende ziekte, tering en zelfs „doodelijke intermitterende koortsen” toe. Natuurlijk wordt dat wonderbare water als een verbandende ontdekking uitgekregen, die door mijnheer KOENE tot heil der menschheid is gedaan. Het scheikundig onderzoek van den heer J. VAN RIEL, militair apotheker te Bergen op Zoom, heeft echter aangetoond, dat dit zoogenaamde *antimiasmatiek* niets anders is dan wat in de geneeskunde onder den naam *Liquor Stypticus* bekend is, eene oplossing van *ijzerchloride*. Het is echter slechts half zoo sterk als het in de apotheek gebruikelijke en bovendien slecht bereid en daardoor onzuiver.*

De wonderen die KOENE er van verhaalt kan men in geen deele er mee verkrijgen, al is het een ijzermiddel dat ook de geneeskundigen in enkele gevallen met succes te gebruiken. Nieuw is het zeker ook niet, twee eeuwen geleden was het reeds in gebruik. De kleine fleschjes, (8 gram inhoud), die bij KOENE 50 cent en bij zijn dépôthouders 80 cent kosten, zouden bij den apotheker voor 10 cent te krijgen zijn. Maar zonder aanwijzing van den geneesheer gebruikte men het liever in het geheel niet en nooit anders dan zeer weinig en met veel water verdund.

Dr. White's Oogwater uit de fabriek van T. EHRHARD, bestaat volgens WITSTEN uit 3 deelen zinkvitriool en 4 deelen honig, opgelost in 80 deelen water, welriekend gemaakt door een weinig kruidnagelolie.

Als men nagaat, wat sommigen beweren, dat de zinkvitriool als geneesmiddel reeds bekend was tegen 't einde der 13de eeuw, heeft men hier waarlijk niet met iets nieuws te doen. 't Is hetzelfde wat bij 't volk bekend is als zoogenaamde hondenklemei en een algemeen bekend en gebruikt middel bij oogontstekingen. Het best echter eenvoudig opgelost in gedestilleerd water. De geur en de kleur die White er aan heeft toegevoegd door zijne verschillende prikkelende olieën bederven de werking.

MAANDBLAD

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Redacteurs Dr. G. W. BRUINSMA te Steenberg en Dr. VITUS BRUINSMA te Leeuwarden. — Uitgever H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

Dit blad verschijnt den eersten van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaars en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. Over de contributie wordt in de eerste drie maanden beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij wenschen ter verspreiding.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Dr. G. W. BRUINSMA, Geneesheer te Steenberg, Voorzitter.

Dr. H. P. KAPTEIJN, „ „, Abcoude.

P. KRUYSSSE, Apotheker „ „, Amsterdam.

Mr. J. C. MEIJER, Advocaat en Procureur te Leeuwarden.

Dr. VITUS BRUINSMA, Leeraar a.h. Gymnasium te Leeuwarden, Secretaris-Penningmeester.

De Statuten van de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 10 November 1883, No 26.

De eerste twee artikelen van deze Statuten luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Leeuwarden.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Nieuwe leden en abonné's die met 1 Januari 1885 wenschen toe te treden, worden verzocht zich reeds thans aan te melden.

De voorwaarden voor het lidmaatschap en voor het abonnement staan aan het hoofd van het blad vermeld.

INHOUD.

Hoofdartikel: Ziekenfondsen van Staatswege.

Berichten: De nieuwsbladen tegenover de kwakzalvers. — Een vergiftiging door Haarlemmerolie. — De Zwitsersche pillen van R. Brandt. — Kwakzalverij in den ouden tijd.

Houtmeel. Rechtszaken: Uitslag van het proces te Utrecht.

Grootere artikelen: Adres aan den Journalistenkring.

— Rhumatiëkmiddel van de firma Kuipers-Daniels van Wijkhuizen.

Boekbeoordeling. Kleine mededeelingen: Revalenta arabica. *Correspondentie. Herhaalde waarschuwingen.* De Zee-dokter van de Raamskooi. — Asiatique en Eau d'Amérique. — Johan Hoff's Malz-extract. — Teercapsules van Guyot. — Hartzema's Rhumatiëkmiddel.

Ziekenfondsen van Staatswege.

Hoe wij ook mogen denken over staatsbemoeiing in het algemeen, achten wij 't plicht van den Staat handelend tusschenbeide te komen, waar het persoonlijk optreden der burgers niet voldoende is; dit is het geval overal waar nood en ellende kwelen, die zonder medehulp van staatswege niet kunnen worden gelenigd.

Ziekte behoort onder sommige omstandigheden daartoe; dit beginsel is reeds lang erkend, waar het betreft besmettelijke ziekten, krankzinnigen of gebreken en ongesteldheden, ontstaan in en door den oorlog of bij burgers in militairen dienst.

In deze gevallen zorgt de staat voor geneeskundige hulp, of verlicht althans in tijden van epidemie het verkrijgen daarvan voor een groote klasse van personen, die zij onder gewone omstandigheden voor zich zelf laat zorgen; terwijl hij bovendien de zorg voor algemeene gezondheidsmaatregelen geheel op zich neemt.

Welnu, op dien weg wordt naar ons oordeel, niet ver genoeg voortgegaan; wij meenen er hier over te mogen spreken, omdat het, zij 't ook van ter zijde, in verband staat met het onderwerp van ons blad.

Dikwijls toch wordt beweerd en is ons toegevoegd, dat de menschen naar krantenmiddeltjes grijpen en zich overgeven aan kwakzalvers, omdat zij de dokters en apothekers niet kunnen betalen.

Wij ontkennen dit met beslistheid voor zoover de opmerking algemeen geldig zou moeten zijn. Want in de hoogste en allerhoogste standen der maatschappij wordt juist het meest aan kwakzalverij geofferd, en in duizende gezinnen, waar 't geld geen beletsel is, wordteen geregeld gebruik ge-

maakt van allerlei geheimzinnige krantenmiddeltjes, terwijl achter den rug van den geneesheer allerlei z.g. specialiteiten worden gekocht en beproefd.

Toch willen wij erkennen, dat in enkele gevallen de hand van den zieke grijpt naar 't een of ander meer of minder goedkoop kwakzalversmiddel, omdat hij vreest voor de kosten van dokter en apotheker.

Want het valt niet te ontkennen de hulp dezer laatsten is vaak duur en kan niet anders als duur zijn. 't Zou een dwaasheid zijn te willen, dat deze categorie van personen, de dokters en apothekers, die na jaren lange studie van niet geringen omvang, met opoffering van een aanzienlijk kapitaal, hunne bevoegdheid hebben verkregen, hunne bemoeiingen zouden moeten verleenen aan ijzenden tegen eene belooning waarbij geen rekening gehouden wordt met deze voorafgaande onkosten, moeiten en wisselvallige kansen.

Andere klassen van personen, min of meer onder dezelfde omstandigheden verkeerende, zooals rechtsgeleerden, handelen evenzoo. 't Onderscheid is echter dat de bijstand dezer laatsten, tot op zekere hoogte althans, kan worden ontbeerd, terwijl het niet van het individu afhankelijk is of men al of niet geneeskundige hulp noodig heeft.

Bovendien kan het treffen en treft het dikwijls, dat men deze hulp juist het meest dringend behoeft op een oogenblik dat het voor den persoon zoo goed als onmogelijk is haar naar eisch te vergoeden.

Ten einde zich zelf gerust te stellen met de gedachte van althans iets te doen, grijpt de ongelukkige zieke in zulke levensomstandigheden niet zelden naar 't een of ander z.g. geneesmiddel, waarvan met veel ophef beweerd wordt dat het hem nuttig zal kunnen zijn; aldus behalve geld vaak een kostbaren tijd verspillende, om later niet meer voldoende of slechts ten koste van meer moeite en geld geholpen te kunnen worden.

Ware de hulp van een geneesheer van den aanvang af gemakkelijker of goedkoper verkrijgbaar geweest, allicht zou door zulke personen de kwakzalverij niet worden gesteund.

En juist dit is zeer goed mogelijk door de eenvoudige regeling, die men soms als een van de vele zonderlingheden der Chinezen aanhaalt, en toch de beste is, namelijk om den dokter en apotheker te betalen in gezonde dagen, ten einde bij ziekte verzekerd te zijn van hunne hulp.

De ziekenfondsen beoogen dit; — zij zijn echter verre van algemeen en bestaan op het platte land, waar zij misschien nog 't meest noodig zijn, in 't geheel niet. Bovendien zijn er, de goeden niet te na gesproken, die geen genoegzamen waarborg opleveren, of waarbij de bediening niet is zooals 't behoort en zooals de belanghebbenden recht hebben te vorderen.

Nog komt hierbij dat deze inrichtingen niet alleen nuttig, maar in den tegenwoordigen tijd bepaald noodig zijn voor andere klassen van personen dan

waarvoor zij op dit oogenblik werken. Hun werkring moet dus worden uitgebreid en meer tot nut van 't algemeen dienstbaar worden gemaakt.

Aan alle kanten zal het voordeel belangrijk zijn, indien de Staat de regeling en het bestuur van zulke ziekenfondsen op zich neemt.

Daartoe, 't zij hier ten overvloede ingelascht, behoeft de Staat volstrekt niet te treden buiten de baan, door hem bij menig ander onderwerp betreden. In de steden overal en op zeer vele kleine plaatsen zijn door particuliere bemoeiingen spaarbanken opgericht; niemand zal durven volhouden dat zij, zoo goed als zonder uitzondering, niet voldoende worden geadmistreerd en niet alle vertrouwen verdienen. De Staat oordeelde de bevordering van 't sparen onder 't volk echter zoo gewichtig, dat hij 't noodig heeft geacht de gelegenheden uit te breiden tot op de kleinste plaatsen, en daarom als een afzonderlijke tak van staatszorg de rijkspostspaarbank heeft in 't leven geroepen.

Is 't verkrijgen van geneeskundige hulp van niet minder groot belang voor de burgerij, dan is 't ook niet minder noodig, dat de Staat de zorg daarvoor in handen neemt, vooral nu 't blijkt dat langs particulieren weg die hulp niet overal in voldoende mate kan verkregen worden. Ziekenfondsen op kleinere plaatsen en in streken waar weinig geneeskundigen gevestigd zijn, kunnen geen voordeel afwerpen; de bezoldiging van een geneesheer, die toch voor honderd leden even goed als voor duizend beschikbaar zal moeten zijn, zou te hoog worden. Zulk nadeel kan echter de Staat dragen, omdat hij in andere meer volkrijke streken ook het voordeel geniet, of ter wille van het heil of gemak der burgers voor eenige financiële schade niet behoeft terug te deinnen.

Menig post- of telegraafkantoor brengt de som nimmer op, die het aan den Staat heeft gekost en millioenen worden uitgegeven voor gemeenschapswegen, die slechts indirecte revenuen afwerpen. Evenzoo zullen het geen ongeoorloofde uitgaven zijn, indien de Staat jaarlijks eenige duizenden ten koste legt, waarvan hij slechts rente geniet in den vorm van betere ziekenverpleging en meer goedkope geneeskundige hulp voor zijne mingevoede burgers.

't Is hier de plaats niet om in bijzonderheden aan te geven hoe de inrichting van dergelijke ziekenfondsen door den Staat mogelijk is en hoe de aanstelling van geneesheeren en apothekers daarbij kan en moet geschieden, zonder dat de leden aan 't gevaar bloot staan te worden behandeld als „bosnegers”, waarover somwijlen tegenwoordig, niet altijd ten onrechte, wordt geklaagd.

Mogen onze regeerders en wie overigens in staat zijn zulk een plan te bevorderen, eens ernstig nadenken over deze nieuwe tak van staatsbemoeiing door ons voorgesteld; mocht zij tot stand komen, wij zijn er van overtuigd veel nut zou worden ge-

sticht, en met bredere verstreking van geneeskundige hulp aan het volk zou veel kwakzalverij worden te keer gegaan.

Berichten.

Dat de kwakzalvers zelf een nauw verband zien tusschen hun bedrijf en »de pers» leerde dezer dagen de beruchte Johann Hoff, de man van het Malzextract. Hij zond aan meerdere kleine nieuwsbladen een circulaire waarin het volgende gezegd werd:

»Door dezen neem ik de vrijheid, daar ik geen depôthouder heb en daarbij à Costy geheel onbekend ben, aan UEd. om eene beleefdheid te verzoeken en wel of UEd. zoo vriendelijk zoude willen zijn om mij *soliede Firma's*, hoofdzakelijk heeren *Apothekers, Drogisten of Kruideniers* op te willen geven, dewelken de verkoop van mijne reeds gedurende 37 jaren beroemde *Malz-Fabrikaten* zoude willen overnemen.»

»De verkoop mijner *Malz-Preparaten* is zeer aan te bevelen te meer daar dit geheel zonder risico is en heb ik dan ook reeds het genoegen UEd. ingesloten de *Depôt conditien* voor heeren depôthouders te zenden.»

»Gelijktijdig verzoek ik UEd. mij de goedkoopste advertentieprijs mede te willen deelen enz.»

Een enkel blad, dat ons om advies vroeg (de *Winterswijkse courant*) deelden wij, in antwoord daarop over Malzextract mede wat hierover ook op de laatste bladzijde [van dit nummer onder Herhaalde Waarschuwingen voorkomt. Het blad, gewoon alle kwakzalversadvertentien te weigeren, deed dit daarop ook met die van Johann Hoff, terwijl het bovendien onze waarschuwing er tegen opnam.

In zake hulp van de nieuwsbladen in onzen strijd staat nog altijd aan de spits het *Nieuw Advertentieblad van Heerenveen*, dat zonder uitzondering geregeld elke maand onder het opschrift *Van de Kwakzalversmarkt*, een overzicht geeft van het voornaamste wat in ons blad voorkomt, terwijl het — *natuurlijk* zou men meenen er bij te kunnen voegen — zijn vele advertentien zorgvuldig van kwakzalverstuig bevrijd houdt.

De nieuwsbladen berichten, als een goede waarschuwing voor velen, dat een 72jarige vrouw te IJlst, die zich onwel gevoelde, besloot tot het innemen van Haarlemmerolie; op raad van anderen nam zij gedurende vier dagen iederen avond 72 droppels van bovengenoemde olie in, namelijk voor ieder jaar één drop, naar het bestaande voorschrift. Dientengevolge is zij lijdende aan een hevige ingewandsonsteking, die haar toestand zeer bedenkelijk maakt.

Op deze manier ingenomen geldt zeker: „hoe ouder hoe slechter.” Was de vrouw nog een beetje ouder geweest dan had zij het gewis met den dood moeten bekopen. Haarlemmerolie is een mengsel van raapolie en terpentijnolie, waarin zwavel is opgelost, waarmee reeds menigeen zich schade heeft toegebracht.

De jongste advertentie van den kwakzalver Richard Brandt met zijn Zwitsersche pillen (hoofdzakelijk aloë) luidt zoo, dat wij er slechts drie woorden in behoeven te veranderen om er een waarschuwing van te maken voor het publiek. De advertentie luidt na die verandering aldus:

„Voor 2 centen daags kan men zijn lichaam inwendig op volkomen wijze *bederven* en daardoor een heiliger van ziekten *zich berokkenen*, ontstaan door verstoringen in de voedings- en verteringsorganen. Wij bedoelen het gebruiken der Zwitsersche Pillen van den Apotheker R. Brandt als *verzwakkingskuur*.”

Wij hebben de drie *curatief* gedrukte woorden in de plaats gezet van de woorden *zuiveren, voorkomen en zuivering* die in het oorspronkelijk staan. Slechts door een grove leugen kan men het voortdurend gebruik van een sterk purgermiddel een zuivering noemen, en een dubbele leugen is het te vertellen dat men daardoor ziekten kan voorkomen.

Een engelsch uitgever, *H. Vickers, 317 Strand London*, heeft den inval gehad, voor den prijs van *één shilling*, verkrijgbaar te stellen eene verzameling van „*Early english newspapers and historical documents*.” Behalve een facsimile van de *Magna Charta*, het *Doodvonnis van Maria Stuart*, en van *Karel I*, bevat deze bundel een twaalftal nummers van verschillende dag- of weekbladen in oorspronkelijk formaat, die allen een verhaal behelzen van de eene of andere gewichtige gebeurtenis en meteen een denkbeeld geven van de journalistiek hunner dagen.

Het *Zondagsbl. v. h. N. v. d. D.* van 2 Nov. j.l. deelt uit deze verzameling het een en ander mede en o. a. ook de volgende advertentie op 't gebied der kwakzalverij die, toen reed (een paar honderd jaar geleden), in de Engelsche bladen voorkwam:

»Een heer, in het bezit van het patentrecht op een kostelijk geneesmiddel, dat verscheidene duizenden 'sjaars

oplevert, zoekt een medewerkend compagnon, die 1000 p. st. kan aanbrengen, waarvan de helft tot uitbreiding van genoemd artikel zal aangewend worden.»

Aan de regelrechte opvijzeling van velerlei zalven en pillen voor velerlei kwalen en wonden, ontbrak het dan ook toen evenmin als thans. R. Johnson, Apotheker, Greekstreet Londen, bij voorbeeld, recommandeert in ééne zelfde advertentie, in de *Times* van 7 Nov. 1805, „ter voorkoming van winterhanden en vreten” zijn *Whiteheads essence of Mustard*, dat tegelijk bijzonder dienstig is tegen rhumatiek, jicht en maagkwalen; en ter genezing van genoemde voeten en handen »namelijk in geval men verzuimd heeft het eerste zeker-werkende preservatief aan te wenden”, zijn *Whiteheads Family cerate*. . . .

Nieuwe Revalenta in 't verschieft. In de Adiantocks in den staat New-York wordt in talrijke molens een kolossale massa Amerikaansch meel gemaakt uit. . . . populierenhout. De stammen worden in de lengte afgeschaafd, de krullen gebleekt en dan als meel gemalen. Op het oog en het gevoel is dit kunstproduct niet van weitemeel te onderscheiden.

Wie zal nu reeds kunnen zeggen, vraagt *Sempervirens*, onder welke uitheemsche benaming het tot ons zal komen? Doch zeker met de hoogdravende aanprijzing dat kinderen, daarmede gevoed, zich zullen ontwikkelen tot *Reuzen als Populieren*. (Amst.)

Rechtzaken.

Onlangs is te Utrecht uitspraak gedaan in de bekende zaak van prof. Masoin te Leuven, contra den heer F. B. van Ditmar, uitgever van de vroegere *Stichtsche Courant* te Utrecht, beschuldigd van den 16 November 1882, in een artikel ontleend aan het *Maandblad van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij*, prof. Masoin te hebben gelasterd.

Bij breed gemotiveerd vonnis werd prof. Masoin den eisch tot schadeloosstelling van f1000 voor materiele en f2000 voor moreele schade ontzegd en werd hij veroordeeld in de kosten van het rechtsgeeing.

De rechtbank nam hierbij niet aan dat het doel om te beleedigen aanwezig was.

Wij behoeven nauwelijks te zeggen dat deze uitkomst ons zeer verheugt. Direct had onze Vereeniging niet met deze zaak te maken, doch indirect wel. De uitslag voorspelt iets goeds voor de twee andere processen waarin de Vereeniging direct betrokken is.

Adres aan den Nederlandschen Journalistenkring.

Het onderstaande is dezer dagen verzonden. Door het hier te publiceeren bieden wij het, behalve aan de leden van den kring, ook aan alle andere redacteuren van nieuwsbladen ter overweging aan. Niet minder ook aan de *uitgevers* der bladen.

Aan

den Nederlandschen Journalistenkring te Amsterdam.
M. H.!

De Vereeniging tegen de Kwakzalverij, gevestigd te Leeuwarden, en thans ruim duizend leden tellende, heeft in hare algemeene Vergadering, op 26 Aug. j.l. te Amsterdam gehouden, met algemeene stemmen besloten om zich te wenden tot uwen kring, met verzoek uw invloed te willen aanwenden om het plaatsen van bedriegelijke aanbevelingen van kwakzalvers in de Nederlandsche nieuwsbladen te beperken.

Het volgende moge dienen om u de strekking van dit verzoek te verduidelijken en zoo mogelijk bij te dragen om daaraan een gunstig gevolg te verzekeren.

Velen is het niet onbekend, dat redactie en uitgaaf der meeste nieuwsbladen in verschillende handen berusten en de belangen van beide niet altijd dezelfde zijn.

Een groote kring van lezers is zich dat onderscheid echter niet bewust of geeft zich voor 't minst daarvan niet altijd rekenschap, omdat ten slotte de courant hun wordt aangeboden als één, niet meer te scheiden geheel. Op hen vooral moet het een zonderlingen indruk te weeg brengen op de eerste bladzijden somwijlen strijd te zien voeren tegen leugen en bedrog, die beide op de vierde pagina niet zelden worden in de hand gewerkt.

Hoe beslist ook eene redactie de solidariteit met den uitgever van het blad van de hand wijst, hoeveel ijver en goeden wil zij ook ten toon spreidt om den lezers nuttig te zijn en voor te lichten, zij is zooals het tegenwoordig geschiedt, niet bij machte den lezers, wie zij haar geestelijk voedsel aanbiedt, het gif te onthouden dat zij te gelijktijd in den vorm van advertentien hun in huis laat brengen.

Enkele redacties waken daartegen in eene bepaalde richting door 't weigeren van advertentien en aanbevelingen van geschriften, die strijdig zijn met de zeden of den godsdienst door haar voorgestaan.

Zeer enkele blaadjes zijn in den laatsten tijd begonnen ook de advertentien te weigeren, waarbij zoogenaamde geneesmiddelen worden aanbevolen of waarbij uitgelokt wordt tot deelneming aan buitenlandsche loterijen.

Bijna algemeen maakt de Nederlandsche pers bovendien eene uitzondering, boven zeer vele organen in het buitenland, door advertentien te weigeren, die duidelijk de zedelijkheid kwetsen, zonder dat zij echter daartoe schijnen te rekenen, die waarbij genezing tegen zoogenaamde geheime ziekten wordt aangeboden. De meeste bladen, die met verontwaardiging de schandelijke annonces zouden afwijzen, die men in vele buitenlandsche bladen aantreft, zijn van deze laatste aanbiedingen dagelijks voorzien.

Wij meenen niet te moeten aannemen, dat al deze gunstige uitzonderingen in de Nederlandsche pers zijn tot stand gekomen door de *uitgevers* der bladen alleen, maar dat juist in vele gevallen de *redacties* haren begrijpelijken invloed hebben aangewend om ze in 't leven te roepen, 't geen ons trouwens van enkelen met zekerheid bekend is.

De overweging van het bovenstaande en de daaruit af te leiden slotsom, dat de redacties en uitgevers der nieuwsbladen in ons land over 't algemeen niet ongeueigd zijn om samen te werken, ten einde het geheel hunner courant voor den kring hunner lezers zooveel mogelijk geschikt te doen zijn, heeft onze Vereeniging er toe geleid eene poging te wagen om te trachten hen over te halen in deze richting een stap verder te gaan en meer algemeen op te treden.

Bij de toelichting tot het voorstel om dit verzoek tot u te richten werd o. a. opgemerkt dat volgens de statuten van uwen kring zijn doel in de eerste plaats is: de bevordering van de belangen der Nederlandsche journalisten.

Hiertoe behoort ook: de journalisten in de oogen van 't publiek meer te doen waardeeren, 't geen zeker het geval zal zijn, indien op de laatste bladzijden van de bladen, die uit hunne handen komen, niet aan zooveel bedrog hulp wordt geboden, dikwijls geheel in strijd met hetgeen op de eerste bladzijden wordt verkondigd.

Nog dient hierbij opgemerkt dat alle bestrijders van de kwakzalverij met geneesmiddelen, onafhankelijk van elkander, steeds tot de conclusie komen, dat deze industrie haar tegenwoordige hoogte slechts heeft bereikt en zich trots alle welmeeneende pogingen staande houdt en uitbreidt „*door de hulp der dagbladpers*.”

Waar is het in onze oogen, dat die hulp, in Nederland althans, bijna alleen wordt verleend door die belanghebbenden bij de uitgaaf eener courant, die, zooals wij hierboven zeiden, buiten de redactie en dus buiten de eigentlijke journalisten staan. Dit belet echter niet dat de afkeuring en minachting, die van zulk hulpbetoon aan eene zeer laakbare industrie 't noodzakelijk gevolg moet zijn, tevens, zij 't ook ten onrechte, neerkomen op allen, wie het collectief begrip »de pers» omvat en in dat geval zeker niet het minst pijnlijk moet treffen dat hoofddeel, hetwelk van deze »pers» het intellectueele bestanddeel uitmaakt.

Zich van dezen onverdienden blaam te zuiveren is volgens onze meening in rechten zin, het bevorderen van de belangen der journalisten.

In dit gevoelen zijn wij versterkt door de uitspraak van een groot deel der journalisten zelf.

Enkele jaren geleden namen deze op den achtsten Duitschen journalistendag, per motie aan, dat zij het als een eereplicht van de gezamentlijke Deutsche pers beschouwden om de opneming te weigeren van alle annonces en reclames, die de zwendelarij met geneesmiddelen behulpzaam zijn of de zedelijkheid kwetsen.

Misschien ligt het meer op uwen dan op onzen weg de middelen aan te geven, waardoor het beoogde doel kan worden bereikt en waardoor de groote rubriek van kwakzalversadvertentien geheel, of voor een groot deel althans, kan worden geweerd. Nogthans moge een enkel woord daarover hier eene plaats vinden.

In andere landen hebben sommige bladen besloten het gewone rabat niet te verleen voor kwakzalversadvertentien, oof niet waar zij, zocals met de meesten geschiedt, door de groote advertentiebureaux worden aangeboden. Slechts door gezamentlijk optreden kan juist tegenover deze bureaux, waarvan eene enkele (de firma Daube en Co. te Frankfort a. M., dezelfde als John, F. Jones te Parijs) zelf tevens een der meest beruchte kwakzalversfirma's is, met kracht worden gehandeld.

De meeste der bovenbedoelde kleine bladen, die thans reeds de kwakzalvers-aankondigingen weigeren, nemen als criterium voor niet-plaatsen aan, het noemen van de namen der ziekten, waartegen zoogenaamd hulp wordt aangeboden, terwijl eindelijk enkelen, wanneer de kwakzalverij uit de aangeboden advertentie niet duidelijk spreekt, 't geen echter bij de meesten wel het geval is, bij onze Vereeniging inlichtingen inwinnen, die natuurlijk steeds gaarne worden verleend.

Zoo zoude ook in het vervolg aan alle bladen, die dit mochten verlangen, door ons of door andere leden onzer Vereeniging, woonachtig in de plaats waar die

bladen verschijnen, gaarne advies worden gegeven over den inhoud van de een of andere advertentie.

Bij enkele kleinere bladen is het doel bereikt door dat een redacteur of een invloedrijk medewerker zijne verdere medewerking afhankelijk stelde van 't al of niet opnemen van zulke advertenties, den uitgever in die gevallen de keus latende tusschen hem en het geld van den kwakzalver.

Door het bovenstaande schrijven voldoende aan de opdracht ons verstrekt en U ons verzoek in ernstige overweging gevende, deelen wij tevens mede dat het ons aangenaam zal zijn uwen kring al die inlichtingen te mogen verschaffen; die hij meent noodig te hebben, in de hoop dat onze wederzijdsche bemoeiingen er toe mogen leiden opnieuw eenige afbreuk te doen aan led.og en leugen.

Met de meeste achting hebben wij de eer te zijn,

Het Bestuur der Vereeniging tegen de Kwakzalverij,

(w. g.) Dr. G. W. BRUINSMA, te Steenberg, Voorzitter.

„ Dr. H. P. KAPTEYN, te Abcoude.

„ P. KRUYSE, te Amsterdam.

„ Mr. J. C. MELJER, te Leeuwarden.

„ Dr. VITUS BRUINSMA, te Leeuwarden, Secr.-Penningm.

Leeuwarden, 28 November 1884.

Rheumatiemiddel van de firma Kuipers & Daniels van Wijkhuizen.

Nu de aandacht meer dan vroeger op deze dingen gevestigd is, hebben velen zeker met ergernis en verontwaardiging in den laatsten tijd in de Nederlandsche bladen eene advertentie gezien, waarbij zekere J. KUIPERS te Rotterdam een geneesmiddel te koop aanbiedt tegen rheumatiek, met mede onder-teekening van een Med. doctor, insgelijks te Rotterdam, nl. Dr. F. DANIELS van Wijkhuizen.

Twee eenigszins verschillende advertenties zagen het licht. In de eene had het meer den schijn of deze medicus de hoofdpersoon was, ook van den verkoop; in de andere wordt gezegd, dat Kuipers „de speciale behandeling” onderneemt onder toezicht van den genoemden geneesheer.

't Doet er trouwens niets toe; — de geheele behandeling bestaat in het afleveren, voor alle gevallen zonder onderscheid, van een smeersel tegen betaling van f 2.50.

't Middel wordt „onfeilbaar” genoemd en „radicale geneezing verzekerd zelfs in de wanhopigste gevallen.”

Bovendien leest men in de gebruiksaanwijzing: „Indien men na verloop van twee of drie dagen meer pijn gevoelt, dan moet men zich niet ongerust maken, want dat is een bewijs dat het middel krachtig tegen de ziekte werkt.” Later luidt het nog: „Wanneer men getrouw blijft smeren dan is het herstel onfeilbaar zeker.”

Men ziet het, niet zonder zekere slimheid, vele kwakzalvers eigen, zijn deze aanbeveling en gebruiksaanwijzing er op ingericht de koopers te lokken en 't middel zooveel mogelijk succes te verzekeren.

Rheumatiek is een der meest verspreide ziekelijke aandoeningen in ons land; zij openbaart zich in verschillende lichaamsdeelen en onder verschillende vormen, een harer voornaamste, vaak haar eenig waarneembaar kenteeken is, pijn. Daar deze pijn nooit voortdurend even erg is, spreekt het van zelf, dat welk geneesmiddel men al of niet aanwendt, deze pijn na 't gebruik moet verminderen of toenemen. Vermindert zij, na 't inwrijven van 't ziekelijk lichaamsdeel met 't smeersel van KUIPERS, dan heeft deze zelf de geneezing aangebracht; vermeerderd de pijn daarentegen in de eerstvolgende dagen, 't prospectus zegt het duidelijk: 't is juist een bewijs, dat de zelf goed werkt.

Hoe hevig rheumatiek ook kan plagen, welke stoornissen zij kan veroorzaken en zelfs het leven in gevaar brengen; in de meeste gevallen is zij van voorbijgaanden aard en zij 't ook somwijlen na zeer langen duur, zoodat de lijder aan herstelling begint te wanhopen, in gewone en lichte gevallen gaat zij meest altijd in geneezing over.

Al deze geneezingen zal de firma KUIPERS—VAN WIJKHUIZEN na 't gebruik van haar mengsel op rekening daarvan willen stellen, want, zegt zij, vooral „getrouw blijven smeren.”

En wat is nu dit mengsel, dat een dokter, die beter weet, zich niet schaamt „onfeilbaar zeker” te noemen, waarvan een geneesheer „radicale geneezing belooft in de wanhopigste gevallen?”

De Commissie ter bestrijding der kwakzalverij, gekozen uit de afdeling Rotterdam der Maatschappij ter bevordering der Pharmacie, heeft het onderzocht.

In een fleschje van ongeveer 50 gram inhoud ontvangt men een smeersel, samengesteld uit *vet*, *petroleum* en *levertraan* en zeker niet van de beste soort.

Voor dit waardeloos produkt moet men f 2.50 betalen en bij aankoop wordt men om zijn handteekening verzocht; waarschijnlijk om later daarvan bij een attest of reclame gebruik te maken.

Nog iets bijzonders doet zich bij deze nieuwe kwakzalverij voor. T. KUIPERS is huismeester van het syphilitisch ziekenhuis te Rotterdam en Dr. F. DANIELS van Wijkhuizen, geneesheer aan die inrichting. Zij schijnen samen dit zaakje op touw te hebben gezet en nog niet lang geleden ('t fleschje met 30 gram van 't mengsel, dat waarschijnlijk niet precies 't zelfde was, koste toen een kwartje minder) werd het middel aan 't ziekenhuis en door KUIPERS zelf afgeleverd. Thans schijnt dit veranderd te zijn; althans in de advertenties wordt een ander adres opgegeven.

Wij hebben hier dus duidelijk te doen met kwakzalverij, in handen van twee gemeenteamtbenaren; zulk een ergerlijk feit alleen is belangrijk genoeg om er de aandacht op te vestigen en voor de betrokken autoriteiten om eens na te gaan of ook nu nog misschien een gemeentegedebouw wordt gebruikt voor zulk eene negotie.

Boekbeoordeeling.

Boekje obat-obat voor Orang toewa dan anak-anak. Tersinggaling Njonja E. van Gent- Detelle. f 5.—. Zesde druk. ERNST & Co.

Wij hebben dit boekje met recepten voor inlandsche geneesmiddelen voor ons liggen. 't Is in octavo formaat en telt 71 bladzijden, waarop 475 recepten. Laat ons zeggen, dat wij er groote verwachting van hadden. Laatzestelijk herhaaldelijk geannonceerd in een zeer gezocht blad, door een even gunstig bekende firma, zoo tusschen de beroemde werken van Mr. DE JONGE en Dr. v. D. BURG, beloofde het o. i. iets goeds te zullen geven. De prijs indiceerde mede slechts gunstig: één octavo-paginatje toch komt op ruim 7 cents te staan. Voorwaar, daar kon iets excellentes voor geleverd worden: alle waar naar zijn geld. Men mocht dit billijkerwijs verwachten. Dan nog, het voorbericht van den uitgever was wel geschikt den gunstigen dunk te versterken. Reeds lang had de heer BUNING, zoo deelt hij ons mede, pogingen aangewend, een receptenboek met Inlandsche geneesmiddelen machtig te worden. 't Wilde aanvankelijk niet lukken. Maar eindelijk wordt hem 't onderhavig receptenboek welwillend ter uitgave afgestaan. Niemand gelukkiger. Had Mevrouw VAN GENT—DETELLE, „tijdens haar leven, vooral in de Vorstenlanden, geen goote vermaardheid bezeten? Werd zij door talloos velen harer patienten niet nog steeds dankbaar herdacht? Wel zeker!”

„Enkele recepten,” wij onderstrepen, mochten dan ook al verre van duidelijk zijn, dit was volstrekt geen reden om niet tot den druk te besluiten.

Grootmoedig en in het belang der wetenschap, stelde de heer BUNING gratis exemplaren voor heeren geneeskundigen beschikbaar.

Wat kon men meer verlangen? Werd er niet met zoo vele woorden door te kennen gegeven, dat dit werkje zonder schroom de wereld intrad, en behalve „enkele recepten”, de vierschaar der deskundigen niet behoefde te vreezen, ja, dat zij er zelfs hun voordeel mede konden doen? Doch genoeg reeds.

Laat ons in het belang der wetenschap een weinig, maar vooral in 't onafwijsbaar belang der groote cliënteel der Njonja's, eens onderzoeken, wat er van de waarheid is.

Evenals de heer BUNING is het ons een waar genoegen, dat wij dit receptenboek zijn machtig geworden, maar om andere redenen.

't Is wezenlijk een witte raaf. Ja, in de hoofden en harten van hoevele indo-europeesche dames leven zij wel niet, deze voorschriften, zooals zij kwamen uit 't niet zeer helder brein van talloze doekoen's *) onder de Inlandsche bevolking? Maar controleer die maar eens. Onmogelijk. Nooit lieten zij iets drukken. Mevrouw VAN GENT deed dat ook niet. Doch na har-n dood was hare familie zoo vrij, en gaf der algemeene beoordeeling prijs, wat nog steeds een geheim was gebleven.

*) Naam van vrouwen en mannen onder de Inlandsche bevolking die medicineren.

Wij hebben 't boekje eens aandachtig doorgezien. Den aanleg kunnen wij al niet roemen: alle ziekten door elkaar opgegeven, geheel geen orde; de correctie uiterst slordig. In 't gebrekkig, met veel Hollandsch en Javaansch gemengd Maleisch, zijn tal van fouten onverbeterd gelaten. De interpunctie is zoo slecht, dat zij meermalen aanleiding moet geven tot verwarring.

Wij ontmoetten een macht van geneesmiddelen, waarvan velen in geen kruidkundig werk worden aangetroffen en wellicht enkele buiten Djokja ook niet zijn te bekomen.

Dan vonden wij slechts recepten: voor ééne ziekte soms zeer vele en in een recept dikwijls een zoo'n groot aantal en verscheidenheid van middelen, dat de uitwerking er van zeker niet bepaald kan worden. Van omschrijving der ziekteverschijnselen, in verband met de individualiteit van den lijder, geen spoor.

Zoo onbepaald de ziekten zijn, zoo onzeker ook de recepten. Dikwijls wordt er van de bereiding en van de wijze van aanwending geen syllabe gezegd. Welk deel men van dit of dat plantaardig middel zal moeten gebruiken, wordt mede meestal in 't midden gelaten.

Van gewicht geen sprake.

„Men neme een handvol, een greepje met de vingertoppen, veel, een weinig, een stukje, een partje, een schijfje, zoo veel als in een waterschepper gaat,” enz. enz. Dus wat de hoeveelheid der voorgeschreven geneesmiddelen betreft is niets nauwkeurig bepaald.

Er zijn er onder, waarvan 't gebruik zelfs zeer gevaarlijk moet heeten.

De bereiding, waar die wordt voorgeschreven, is in den regel geheel inlandsch. Men moet b. v. de medicijnen, „'n nacht over in den dauw zetten,” „in heete asch leggen,” „in een bamboekoker roosteren,” „in een djerokschil of in een pisangblad gewikkeld, gaar stoomen,” „kouwen voor den patiënt,” „koken in een terong,” „roosteren boven het vuur,” enz.

Soms stoot men op eens op een hollandsch voorschrift, b. v. „bikin pilletjes” maak pillen.

De wijze van aanwending en toediening der medicijnen is veelal ook geheel aan de Javanen ontleend. Nu eens leest men „die pakee” gebruik het en niets meer. Dan weer „di smerken” of „kasih smeer” zonder de bepaling hoe en waar.

Soms dient de obat met siri gegeten. Van smeersels en kruidenpappen op de kruin van het hoofd, maar vooral op den buik, hoort men veelvuldig. Van pilis ¹⁾, tjebok ²⁾, oeroet ³⁾, bedak ⁴⁾ en borch ⁵⁾ eveneens. Zie er verder niet tegen op een sterkwerkend geneesmiddel in den neus te steken.

Als gij op zijn Inlandsch bespogen moet worden met een mengsel van pasar-medicijnen — misschien wel met de noodige tooverformules er bij — want dit beteekent het woord „die somboerken” gewoonlijk, dient ge dit ook al gedwee toe te laten.

Wel eens wordt gij voorbereid op de werking: „overgeven,” „warm worden,” „'t te voorschijn komen van de wormen met 't nest in één tempo,” en zoo meer. Doorgaans wordt gij hieromtrent echter in 't onzekere gelaten.

Echt Inlandsche middelen worden U voorgeschreven. Zoo b. v. 't bezinksel uit een koperen olielampje, speeksel, denklijk wel dat heerlijk roode siri-speeksel, inwendig te gebruiken! Proficiat! Nevens al de pasar obat, tal van versche planten-medicijnen en vele Europeesche middelen, willen Mevrouw VAN GENT c. s. u op zijn tijd ook nog toedienen: soorten van mieren, soms met hun eieren; rijst- en pisangwormpjes; de tanden, 't vel en de hoorns van den neushoorn; herten- en karbouwenhoorns, pieren, *gebraden* oude spijkers, paarlen, zilver, de oogen van knolvruchten, een *al gebruikt* strootje ⁶⁾, 't uiterste puntje van een vischnet, kruit, luizen, kreeftenschalen, de spinrag uit uw keuken, vliegen, menschenhaar, padiharen ⁷⁾, landkrabben, bokkenhoeven, houtskool van djati-hout, 't vuil uit een opiumpijp, aarde, kalk, lekkere tabak, verrotte tempé, faeces van de sawa-slang ⁸⁾, van kakkerlakken, van zwarte torren, van karbouwen en ook zoo maar in het algemeen, 't zij dan van mensch of dier.

Nog dwazer is het dat wij onderscheidenlijk zien aanbevolen: de faeces, *bepaaldelijk* van een *witte* eend, van een *albino*-buffel, de pit van een *Chineesche* kaars, 't bloed van een *zwarten* hond, 'n *mannelijke* ui, de veeren van een

¹⁾ Medicijn op de slapen gewreven.

²⁾ Tjebok, 't fondament wassen. ³⁾ Wrijven.

⁴⁾ 't Aangezicht bepoederen.

⁵⁾ Met een vochtig geel smeersel 't aangezicht of andere deelen van 't lichaam bedekken.

⁶⁾ Cigarette. ⁷⁾ Padi is rijst in de aar. ⁸⁾ Een python.

zwarte kip die pas gelegd heeft, en last not least een te stelen bokkenstaart, dan kijken wij elkaar eens veel beteekend aan. Genadige Esculaap! Is dat nu eene uwer waardige dochteren? Inderdaad, geen schoone reputatie werd meer onverdiend genoten. Dr. V. D. BURG sprak wel terecht van „de geïsurperde renommée der vrouwen, die zich met de zoogenaamde Inlandsche geneeskunde afgeven, en de officier van gezondheid BROOKMEIJER betuigde naar waarheid: „De vele Inlandsche „Njonja's", die nu en dan geneesmiddelen toedienen en waarvan sommige een zekere renommée hebben, bezitten zoo mogelijk nog minder kennis dan de Inlandsche doekoen's."

Malang.

J. KREEMER.

Kleine Mededeelingen.

Revalenta Arabica.

Wie gelezen heeft wat wij onlangs weder van dit middel hebben gezegd, dat het eenvoudige *linzenmeel* is, maar minstens 4 maal zoo duur als het zou behoeven te zijn, zal begrijpen, hoeveel leugen er in de volgende advertentie voorkomt, die tegenwoordig weer aanhoudend in de nieuwsbladen verschijnt. Die advertentie luidt:

„Volkomen herstel van Gezondheid, zonder geneesmiddelen, zonder kosten, bewerkt door Barry Du Barry & Co.

Revalenta Arabica, aan te wenden tegen slechte spijsvertering, zuur, slijm, verstopping, koorts, zinking, hoest, aamborstigheid, slapeloosheid, braking, hartkloppingen, duizeligheid, verstoring der zenuwen, maag, lever, borst, ademhaling en doet zowel volwassenen als jonge kinderen herleven. Het bespaart vijftigvoudig alle kosten, aangewend door andere middelen."

Voor al deze laatste zin is ergerlijk bij een stof die zoo vele malen te duur wordt aangeboden.

Onder „Correspondentie" deelen wij behalve de twee reeds vroeger genoemden nog den naam van een derde persoon mede, die aan onzen raad om *linzenmeel* in den handel te brengen gevolg heeft gegeven. Daardoor hopen wij dat het publiek zal leeren dit meel, evenals tarwemeel, boekweitemeel, enz., bij den grutter of winkelier te halen. Daar hoort het artikel te huis en wordt het geleverd tegen billijken prijs.

Correspondentie.

— Wij moeten nogmaals de leden op het hart drukken nu vooral, nu spoedig een nieuw verenigingsjaar zal aangaan, hun kennissen uit te noodigen tot lid der Vereeniging toe te treden. De contributie is niet hoog en menigeen behoeft slechts een enkele maal een persoonlijke uitnodiging van een zijner vrienden te ontvangen, om bereid bevonden te worden die kleine jaarlijksche uitgave voor het goede doel te storten.

Voor al deze maand hopen wij dat nog vele leden zich zullen aansluiten, die dan op de volledige naamlijst kunnen geplaatst worden, welke met het Januari nummer zal worden verzonden.

— Leden die zich willen belasten met het gratis verspreiden van het Januari-nummer, worden verzocht reeds nu het getal op te geven, dat zij doelmatig onder het publiek zouden kunnen brengen. Wij kunnen dan de oplaag daarnaar regelen.

— J. D. P. te L. Voorhands hebben wij uw toezending laten rusten omdat wij, meenende zoo het meeste nut te doen, ons liefst bepalen tot de in ons land in gebruik zijnde of bij ons geadverteerde middelen. Toezending, ook van buitenlandsche reclames enz. blijft ons echter aangenaam, al ware het alleen omdat dikwijls later die middeljes bij ons ingevoerd worden.

— T. F. S. te 's G. Wel is het door u toegezonden middel *Bain Anti-Rhumatismal du Docteur Lamou* lang onder handen geweest (van 28 Jan. jl. af), maar net onderzoek leverde eigenaardige moeielijkheden op, en nog durft het lid-chemicus, dat zich de moeite van het onderzoek getrooste, niet beweren volledig de samenstelling te hebben gevonden.

De flacon, waarvan de inhoud in een warm bad moet uitgestort worden, bevat ongeveer 200 gram vocht. Het is water, waarin wat *jodium* is opgelost en een vrij groote hoeveelheid van dezelfde stof onopgelost zich bevindt. Dit is de hoofzaak. Echter bevindt zich in het onopgeloste deel ook nog een of meer calciumzouten, met name *calciumjodaat*. Over het meer of mindere doelmatige van het gebruik in een bepaald geval, zal men zijn geneesheer moeten raadplegen.

— Zooals wij reeds meldten is het *Linzenmeel* (hetzelfde als de dure *Revalenta Arabica*) tegen billijken prijs te verkrijgen bij de Heeren Zaadnoordijk te Leeuwarden en Mortier te Vlissingen. Wij kunnen er nu aan toevoegen dat het eveneens verkrijgbaar is in de grutterij van den heer M. Sanders te Renkum. Zoo anderen er toe overgaan dit voedsel te verkoopen zullen wij hunne namen mede in dit blad vermelden.

— Dr. v. L. v. d. H. Zie onder Herhaalde Waarschuwingen in dit nummer.

— t. S. te A. id.

— L. te G. Ja, volgens dat curieuse briefje is deze Carl Arndt'sche gezondheidsolie zeker grove kwakzalverij. Kunt zij ons een fleschje zenden?

— M. te U. Dank voor mededeeling en toezending. Wij laten voorhands die zaak nog maar rusten, doch voor toezending van mogelijke verdere dergelijke fraaie reclames houden wij ons aanbevolen.

— R. B. te Berlijn. Dank voor de toezending; curies. Men ziet dat er geld verdiend wordt met die kwakzalverij; allerlei hulpmiddelen kunnen te baat genomen worden. Laten wij hopen dat onze Vereeniging ook nog eens zoo mag groeien dat zij de kosten kan dragen nog op andere wijze, dan door haar Maandblad, tot het publiek te spreken.

— v. Sw. te R. Theophile's zoogenaamde haarmiddelen

zullen en kunnen U niet helpen. Zijn z.g. ontwikkelingsbalsem is Eau de Cologne met wat keukenzout en een beetje vliegende geest, zooals wij in no. 12, jaarg. I meldden. Het uitvallen wordt er niet door belet en den groei er niet door bevorderd. Bespaar dus uw geld voor zulke dingen.

— Mevrouw . . . te 's H. Het kleurmiddel ontvangen; het zal zoo spoedig mogelijk onderzocht worden.

Voor U en anderen zij aangetekend, dat nimmer zonder uitdrukkelijke toestemming, namen van berichtgevers of medewerkers worden genoemd.

v. D. H. te 's H. Over *Melrose* is reeds behandeld in no. 5 jaarg. III Het is een sterk loodhoudend middel (4 pct. loodsuiker) en het gebruik dus zeer af te raden.

— Veel moest weer wegens plaatsgebrek blijven liggen.

Herhaalde waarschuwingen.

De zeedokter uit de Raamskooi. Onder dezen naam is te Amsterdam zekere **FABER OVERBEEK** bekend, die, ofschoon te Buiksloot wonende, des Maandags en Woensdags „zittingen" houdt in een herberg aldaar, met het doel de goe-gemeente te bedotten, wat hem reeds sinds jaren uitstekend gelukt. De man heeft niet de minste bevoegdheid om de geneeskunde uit te oefenen, „dokter" is hij in geen deele, maar hij heeft vroeger ter zee gevaren en daaraan ontleent hij het eerste gedeelte van zijn naam.

Zeekwakzalver ware echter juister titel en wat hij uitvoert is een zoo kinderachtig bedrog, dat men zich er over moet verwonderen hoe er zoovele volwassen menschen zijn, die zich door hem hun geld laten afhandig maken. Hij steunt op het geheel ongegrond geloof, dat men aan het water van een mensch kan zien wat hem scheelt. Hij is een p.s.kijker van het echte en slechte soort, maar weet zich nog een glimp van geleerdheid te geven door te doen alsof hij het water dat hem gebracht wordt, niet alleen bekijkt, maar ook onderzoekt. Hij voegt namelijk dikwijls bij het water van den patient een beetje van een oplossing van lood [loodazijn] en de op advies wachtende persoon is dan in den regel zeer verwonderd dat het vocht geheel wit als melk wordt. Elke urine doet dit echter en deze handelwijze is niets dan een hulpmiddelje voor het bedrog. Er is op die manier, zonder den patient zelf te zien en te onderzoeken, niets van de ziekte te zeggen en alles wat de zeekwakzalver of een van zijn vakgenooten opdischt is eenvoudig uit den duim gezogen. 't Is dan ook geen kunst om den man mooie verhalen van ziekten en kostelijke raadgevingen te hooren geven, naar aanleiding van een fleschje met slappe thee of een ander bruin vocht, dat men hem, als ware het water van een lijder, vertoont. Wij hebben hierover uitvoerig in no. 6 van jaargang 3 mededeeling gedaan.

Men zal vragen: Kan de politie geen eind maken aan zulk een bedrog? Het schijnt van niet en wel omdat deze **FABER OVERBEEK** een bevoegd geneeskundige gevonden heeft die hem wil helpen de wet te ontduiken. In een groote stad als Amsterdam vindt men van allerlei, en zoo is er dan ook een geneeskundige H. M. MENSERT, die zich verlaagt de handlangers van den kwakzalver-oud-zeeman te spelen en zijn recepten teekent. Een fraai compagnieschap!

Onlangs vernamen wij weer van een arme teringlijderes uit Haarlem, voor wie iemand naar dezen waterdokter was geweest. Reiskosten, f 1 voor 't consult, f 1,60 voor een niets beteekenenden drank en voor een onbepaalde som teleurstelling, ziedaar al wat het bezoek opleverde.

Asiatique en Eau d'Amérique. Ziedaar weer twee nieuwe haarmiddeljes, waaraan twee werelddeelen hunne namen hebben geschonken, beide van ecât Nederlandschen oorsprong.

Asiatique kost f 1,50 per flacon en wordt in den handel gebracht door W. T. LAMMERS te Rotterdam. Het wordt als een onschadelijk middel aanbevolen en gelukkig leerde het onderzoek dat het dit is. Het lid der Vereeniging de heer W. F. HAMMES te Rotterdam onderzocht het vocht en bevond dat het bereid was in navolging van het voorschrift van **NAQUET** [zie no. 1 van dezen jaargang] met *Bismuth* tot grondslag. Er was evenwel wat glicerine bijgevoegd en ook bevond zich er in een neerslag van zwavel, wat juist werkende naar **NAQUET's** voorschrift er niet in behoefte te zijn.

Eau d'Amérique evenwel, dat door den Leidschen kapper **BOLLINGER** in den handel gebracht werd, bleek al weer een vergiftig haarwatertje te zijn. Het lid der Vereeniging de heer A. J. WIJNNE te Zalt-Bommel, onderzocht en bevond dat het, zooals zoo vele andere, loodhoudend was. Voor een deel was het lood als zwavelverbinding geprecipiteerd, voor een ander deel was het, met hyposulfit, nog opgelost.

Terwijl wij dus tegen het eerstgenoemde middel, als bij het gewone gebruik niet gevaarlijk, geen bezwaar hebben, vermeerdert het tweede de reeks van gevaarlijke loodhoudende haarwatertjes. De reeks van het 10-tal dezer, dat bij ons gedebiteerd wordt en waarvoor men zich heeft te wachten, is dus nu: *Eau des Feés*, *Allen's-Haarhersteller*, *Melrose*, *Het Nieuwe Haarmiddel (verkoophuis)*, *De Nieuwe Londen Haarhersteller*, *Eau de*

Zenobie, *Royal Windsor Haarhersteller*, *Eau Hamilton*, *Ayer's Haarversterker* en *Eau d'Amérique*.

Hoff'sch Malzextract of Mout-aftreksel, ook onder de namen gezondsbier en vloeibaar brood aangekondigd, vormt een sterk sprekend voorbeeld van kwakzalverij op groote schaal. Malz of mout is gerst, die met water bevochtigd op een enigszins warme plaats heeft gelegen en daardoor is ontkiemd. Deze gekiemde gerst is de voorname grondstof voor alle biersoorten, die bereid worden door er met water een uittreksel van te verwaardigen en dit in gisting te brengen; men kan dus bier in 't algemeen gegist moutaftreksel noemen, behalve dat er ook nog hop bijgevoegd wordt, en somwijlen enkele andere stoffen. Hoff'sch Malzextract is nu niet anders dan een dergelijk gegist moutaftreksel, waarbij een zeer geringe hoeveelheid van een aftreksel van althaeawortel, corianderzaad, steranijs en pardijszaad is gevoegd, benevens eenige stroop en glycerine en op iedere ton enkele druppels citroenolie. De prijs is 45 cts. per half flesch en behoeft niet hooger te zijn dan die van gewoon bier. De Malz-borstbonbons bestaan uit suiker met Malzextract.

Teercapsules van Guyot. Nadat de geneeskunde vroeger nog al gebruik van teer en teerwater had gemaakt, heeft zij deze tegenwoordig grootendeels laten varen, daar andere stoffen beter de vereischte werking te weeg brengen, al kunnen de teerbereidingen somtijds eenig nut doen. Indien de geneesheer tegenwoordig nog teer of teeraftreksel wil laten gebruiken, kan hij bij iederen apotheker dit tot teerpillen laten verwerken. De capsules bestaan uit teer met een laagje gelatine omgeven. Bij een geringe verkoudheid, die echter ook zonder geneesmiddelen, indien men een goeden leefregel volgt, gemakkelijk geneest, kan het gebruik van enkele capsules geen kwaad. Veel heil verwachtte men echter niet van teer en niet ieder ga op goed geluk aan 't slikken. Men zij met 't gebruik voorzichtig. Teer is in 't geheel niet een zoo onschadelijke stof als het door Guyot en zijn opvolgers genoemd wordt. Terwijl sommige menschen verscheidene teercapsules zonder schijn te kunnen gebruiken, zijn ons verscheidene gevallen voorgekomen waarin het gebruik, zelfs van een of twee stuks, onpasselijkheid te weeg bracht.

In een geval zelfs bleef de hardnekkige braking nog den volgenden dag voortduren. Men zij dus gewaarschuwd, vooral ook omdat de teercapsules door vele zwakke borstlijders worden gebruikt. Bij een teringlijderes in 't laatste tijdperk zagen wij een hardnekkige braking van tijd tot tijd telkens terugkeeren. Bij onderzoek bleek, dat het meisje, op aanraden van een der familieleden, steeds volhield buiten weten van haar geneesheer twee of drie teercapsules 's morgens te nemen. 't Gevolg was, dat de maag het zoo hoogst noodige voedsel nog eerder weigerde, dan de aard van het longlijden meebracht.

Een langdurig voortgezet gebruik schaaft zeker altijd zoowel de maag als de beurs. De 60 capsules kosten f 1,25 en zouden, fabriekmatig bereid, nog met behoorlijke winst voor f 0,30 te leveren zijn. Op een voorschrift van den geneesheer bij den apotheker gereed gemaakt, zouden 60 teerpillen of teerlikeurpillen hoogstens f 0,60 kosten.

Hartzema's rhumatiekmiddel. **HARTZEMA**, wiens eigenlijke naam **BEREND HARTZEMA ENUMA** is, onderscheidt zich van zijn collega-kwakzalvers door den wetenschappelijken klank dien hij aan zijn aanbevelingen tracht te geven, waarin hij spreekt van *eindproducten van onvolledige stofwisseling, concrementen van urinezuur, oplosend vermogen van het bloed* en meer fraais. Ook is het merkwaardig dat deze zoogenaamde **HARTZEMA** zich zelf als een proefstuk aan het publiek voorstelt, want de voornaamste aanbeveling van zijn vocht is dat hij zelf, hij Hartzema, door zijn waar van rhumatiek en jicht is genezen!

De heeren professoren J. W. GUNNING en J. H. VAN 't HOFF te Amsterdam, hebben op verzoek van de rechtbank aldaar het mengsel onderzocht en de hoofbestanddeelen bleken te zijn *Salicylzuur* en *ijzer*, stoffen die elke geneeskundige kent en in de gevallen waarin hij ze noodig acht doet gebruiken. Natuurlijk vraagt hij hiervoor een prijs ver boven de waarde van het vocht.

Voor den deskundigen lezer zij hier aangestipt dat blijkens een onderzoek van den heer **KRUISSE** men een volkomen gelijk vocht krijgt door de *Sol. Chlor. Ferrici* der Pharm. met water verdund, door *Natrium hydroxyde* te precipiteeren en, zonder verwijdering van het gevormde *Chlor Natrium*, onder verwarming er wijnsteenzuur bij te voegen tot het praecipitaat is opgelost, en daarna het in een weinig spiritus opgeloste salicylzuur er aan toe te voegen. De hoeveelheden, zoo dat er 1 gram *Salicylzuur* op 300 gram vloeistof komt. Bij de rechterlijke instructie heeft H. de samenstelling vermeld, die hiermede overeenkwam behoudens een spoor salicylolie.